

ក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា

សំរាប់សិស្ស

វិទ្យាសាស្ត្រ

គីមីវិទ្យា

១២

- មេរៀនសង្ខេប
- ចម្លើយសំណួរ និងលំហាត់
- លំហាត់បន្ថែម

♦ លោក យឿង តុងលាង
♦ លោក មិន សារី
♦ ក.នង រីណា
♦ ក.ស៊ី សុខា
♦ ក. ពិន ពុទ្ធារី
បរិញ្ញាប័ត្រគីមី(ជំនាន់ទី២៦)

អារម្ភកថា

សៀវភៅកំណែសំណួរនិងលំហាត់គីមីថ្នាក់ទី១២នេះយើងខ្ញុំបានរៀបចំឡើងក្នុងគោលបំណងជួយដល់ការសិក្សារបស់ប្អូនៗដើម្បីត្រៀមប្រឈមយកសញ្ញាប័ត្រមធ្យមសិក្សាទុតិយភូមិ។ ក្នុងសៀវភៅនេះ មានអត្ថបទមេរៀនសង្ខេបលើចំណុចសំខាន់ៗនិងឧទាហរណ៍ព្រមទាំងចម្លើយសំណួរនិងលំហាត់ដែលដកស្រង់ចេញពីសៀវភៅគីមីវិទ្យាថ្នាក់ទី១២ថ្មីរបស់ក្រសួងអប់រំយុវជននិងកីឡា។ លើសពីនេះទៅទៀតយើងខ្ញុំក៏បានបន្ថែមលំហាត់ខ្លះថែមទៀតដែលដកស្រង់ចេញពីសៀវភៅផ្សេងទៀតផងដែរ។

យើងខ្ញុំសង្ឃឹមថាសៀវភៅនេះពិតជាអាចជួយដល់ប្អូនៗឲ្យរៀនគីមីងាយយល់ឆាប់ចេះនិងអាចអនុវត្តបានទៀតផង។

យើងខ្ញុំរង់ចាំទទួលនូវមតិវិចិត្រស្ថាបនាពីសំណាក់ប្អូនៗនិងមិត្តអ្នកអានទាំងអស់និងសូមប្អូនៗទទួលបានជោគជ័យក្នុងការសិក្សាដើម្បីចូលរួមចំណែកកសាងប្រទេសជាតិយើងឲ្យបានរីកចំរើនឡើង។

ជំពូក ១ ស៊ីនេទិចគីមី មេរៀនទី១ ល្បឿនប្រតិកម្ម

មេរៀនសង្ខេប

- ស៊ីនេទិចគីមី គឺជាផ្នែកមួយនៃគីមីវិទ្យាដែលសិក្សាអំពីល្បឿនប្រតិកម្មគីមី។
- ល្បឿនប្រតិកម្មគីមី ជាបំណាស់ប្តូរកំហាប់អង្គធាតុប្រតិករ ឬ អង្គធាតុកើតជាអនុគមន៍ទៅនឹងរយៈពេល ធ្វើប្រតិកម្ម។
- ល្បឿនមធ្យមកំណត់អង្គធាតុកើតគឺជាផលធៀបបន្ថែមប្រូលបរិមាណ កំហាប់អង្គធាតុកើតទៅនឹង បន្ថែមប្រូលរយៈពេល។

$$V_m(P)_{t_1, t_2} = \frac{\Delta[P]}{\Delta t} = \frac{[P]_2 - [P]_1}{t_2 - t_1}$$

- ល្បឿនខណៈកំណត់អង្គធាតុកើតគឺជាលីមីត $\Delta t \rightarrow 0$ នៃបន្ថែមប្រូលបរិមាណកំហាប់អង្គធាតុកើតធៀបជាមួយនឹងបន្ថែមប្រូលរយៈពេល ។

$$V(P)_t = \lim_{\Delta t \rightarrow 0} \frac{\Delta[P]}{\Delta t} = \lim_{\Delta t \rightarrow 0} \frac{[P]_2 - [P]_1}{t_2 - t_1}$$

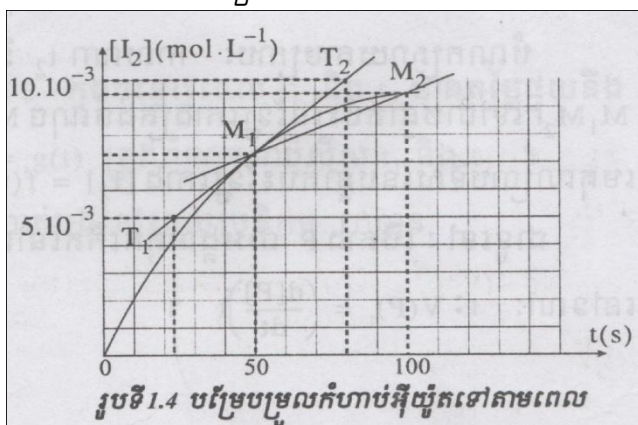
- ល្បឿនមធ្យមបំបាត់អង្គធាតុប្រតិករគឺជាទំហំផ្ទុយនៃផលធៀបបន្ថែមប្រូលបរិមាណ ឬកំហាប់អង្គធាតុប្រតិករទៅនឹង បន្ថែមប្រូលរយៈពេល។

$$V_m(R)_{t_1, t_2} = - \frac{\Delta[R]}{\Delta t} = - \frac{[R]_2 - [R]_1}{t_2 - t_1}$$

- ល្បឿនខណៈបំបាត់អង្គធាតុប្រតិករគឺជាទំហំផ្ទុយនៃលីមីត $\Delta t \rightarrow 0$ នៃបន្ថែមប្រូលបរិមាណកំហាប់អង្គធាតុប្រតិករធៀបជាមួយនឹងបន្ថែមប្រូលរយៈពេលនៅពេល ។

$$V(R)_t = \lim_{\Delta t \rightarrow 0} - \frac{\Delta[R]}{\Delta t} = \lim_{\Delta t \rightarrow 0} - \frac{[R]_2 - [R]_1}{t_2 - t_1}$$

- របៀបរកល្បឿនមធ្យមតាមរយៈខ្សែកោង៖

ល្បឿនមធ្យមកំណ

-ចំណោលរយៈពេលទៅលើខ្សែកោង និងពីខ្សែកោងទៅលើអ័ក្សកំហាប់ ។

- អនុវត្តតាមរូបមន្តល្បឿនមធ្យម

ល្បឿនខណៈកំណ

-គូសបន្ទាត់ប៉ះទ្រង់ខណៈពេល

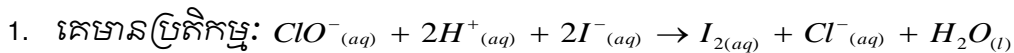
-ជ្រើសរើសរយៈពេល និងចំនោលលើខ្សែកោង និងចំនោលលើអ័ក្សកំហាប់

-អនុវត្តតាមរូបមន្តល្បឿនខណៈ

➢ ជាទូទៅខ្នាតល្បឿនតាងដោយ $\text{mol.L}^{-1}.\text{s}^{-1}$, $\text{mol.L}^{-1}.\text{min}^{-1}$, $\text{mol.L}^{-1}.\text{h}^{-1}$ ។

?សំណួរនិងលំហាត់

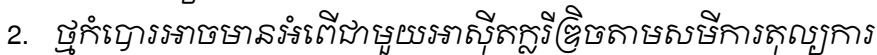

ក. តើប្រភេទគីមីណាខ្លះជាអង្គធាតុប្រតិករ និងណាខ្លះជាអង្គធាតុកកើត?

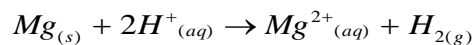
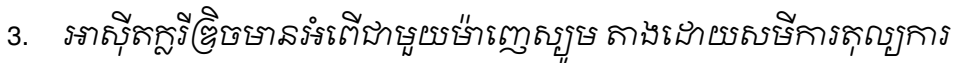
ខ. ចូររករយនិយមន័យល្បឿនមធ្យមកំណត់អ៊ីយ៉ូត I_2 នៅចន្លោះពេល t_1 និង t_2 ។

គ. ចូររករយនិយមន័យល្បឿនខណៈកំណត់អ៊ីយ៉ូតនៅខណៈ t និងល្បឿនខណៈបំបាត់អ៊ីយ៉ូត I^- នៅខណៈ t ។

ឃ. តើល្បឿនទាំងពីរនេះស្មើគ្នាឬខុសគ្នា? ចូរសរសេរទំនាក់ទំនងរវាងល្បឿនទាំងពីរនេះ។

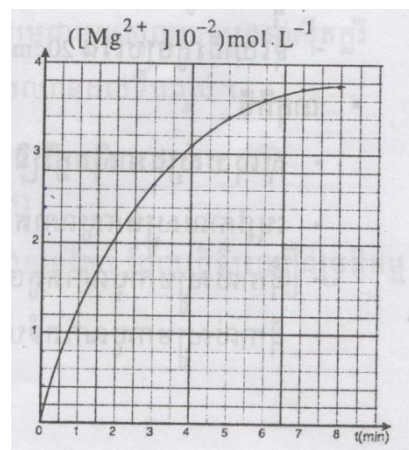
$\text{CaCO}_{3(s)} + 2\text{H}^+_{(aq)} \rightarrow \text{Ca}^{2+}_{(aq)} + \text{CO}_{2(g)} + \text{H}_2\text{O}_{(l)}$ ។ នៅខណៈ $t=0$ កំហាប់អ៊ីយ៉ូត Ca^{2+} មានតម្លៃស្មើសូន្យ។ នៅខណៈ $t=15\text{s}$ កំហាប់អ៊ីយ៉ូត Ca^{2+} កើតឡើងស្មើនឹង $1.8 \times 10^{-3} \text{mol.L}^{-1}$ និងនៅខណៈ $t=30\text{s}$ មានតម្លៃស្មើនឹង $3.13 \times 10^{-3} \text{mol.L}^{-1}$ ។ ចូរគណនាល្បឿនមធ្យមកំណត់អ៊ីយ៉ូត Ca^{2+} នៅចន្លោះពេល 15s និង 30s ។ ចូរទាញរកល្បឿនមធ្យមបំបាត់អ៊ីយ៉ូត H^+ ។

ការវិវត្តនៃកំហាប់អ៊ីយ៉ូត Mg^{2+} នៅក្នុងសូលុយស្យុងជាអនុគមន៍នៃពេលតាងដោយខ្សែកោងខាងស្តាំនេះ។

ក. គណនាល្បឿនមធ្យមកំណត់អ៊ីយ៉ូត Mg^{2+} នៅចន្លោះពេល $t=3\text{min}$ និង $t=5\text{min}$ ។

ខ. ចូរកំណត់រកល្បឿនខណៈកំណត់អ៊ីយ៉ូត Mg^{2+} នៅខណៈ $t=4\text{min}$ ។

ចម្លើយ

1. សមីការតាងប្រតិកម្ម: $ClO^-_{(aq)} + 2H^+_{(aq)} + 2I^-_{(aq)} \rightarrow I_{2(aq)} + Cl^-_{(aq)} + 2H_2O_{(l)}$

ក. ប្រភេទគីមីជាអង្គធាតុប្រតិកម្មមាន: ClO^- , H^+ និង I^- ។

ប្រភេទគីមីជាអង្គធាតុកើតមាន: I_2 , Cl^- និង H_2O ។

ខ. ល្បឿនមធ្យមកំណត់អ៊ីយ៉ូត I_2 នៅចន្លោះពេល t_1 និង t_2 គឺជាផលធៀបរវាងបរិមាណប្រែប្រួលកំហាប់ [២] ទៅនឹង បរិមាណរយៈពេល t_1 និង t_2 ។

$$V_m(I_2)_{t_1, t_2} = \frac{\Delta[I_2]}{\Delta t} = \frac{[I_2]_{t_2} - [I_2]_{t_1}}{t_2 - t_1}$$

គ. ល្បឿនខណៈកំណត់អ៊ីយ៉ូតនៅខណៈគឺជាលីមីត $\Delta t \rightarrow 0$ នៃបរិមាណប្រែប្រួល បរិមាណ រីកំហាប់ អ៊ីយ៉ូត I_2 ធៀបជាមួយ នឹងបរិមាណរយៈពេល ។

$$V(I_2)_t = \lim_{\Delta t \rightarrow 0} \frac{\Delta[I_2]}{\Delta t} = \lim_{\Delta t \rightarrow 0} \frac{[I_2]_{t_2} - [I_2]_{t_1}}{t_2 - t_1}$$

ល្បឿនខណៈបំបាត់អ៊ីយ៉ូត I^- នៅខណៈគឺជាទំហំផ្ទុយនៃលីមីត $\Delta t \rightarrow 0$ ផលធៀបបរិមាណប្រែប្រួល បរិមាណ ឬកំហាប់អ៊ីយ៉ូត [១] ទៅនឹងបរិមាណរយៈពេល ។

$$V(I^-)_t = \lim_{\Delta t \rightarrow 0} -\frac{\Delta[I^-]}{\Delta t} = \lim_{\Delta t \rightarrow 0} -\frac{[I^-]_{t_2} - [I^-]_{t_1}}{t_2 - t_1}$$

ឃ. ល្បឿនទាំងពីរនេះខុសគ្នា។ សរសេរទំនាក់ទំនងរវាងល្បឿនទាំងពីរនេះតាមរយៈសមីការ៖

$$n_{I^-} = 2n_{I_2} \text{ ឬ } V(I^-)_t = 2V(I_2)_t$$

2. សមីការតុល្យការ: $CaCO_{3(s)} + 2H^+_{(aq)} \rightarrow Ca^{2+}_{(aq)} + CO_{2(g)} + H_2O_{(l)}$

- គណនាល្បឿនមធ្យមកំណត់អ៊ីយ៉ូត Ca^{2+} នៅចន្លោះពេល 15s និង 30s

$$V_m(Ca^{2+})_{t_1, t_2} = \frac{\Delta[Ca^{2+}]}{\Delta t} = \frac{[Ca^{2+}]_{t_2} - [Ca^{2+}]_{t_1}}{t_2 - t_1}$$

នៅខណៈ $t_1 = 15s$ នោះ $[Ca^{2+}]_1 = 1.8 \times 10^{-3} \text{ mol.L}^{-1}$

$t_2 = 30s$ នោះ $[Ca^{2+}]_2 = 3.13 \times 10^{-3} \text{ mol.L}^{-1}$

$$V_m(Ca^{2+})_{t_1, t_2} = \frac{3.13 \times 10^{-3} - 1.8 \times 10^{-3}}{30 - 15}$$

$$V_m(Ca^{2+})_{t_1, t_2} = 8.86 \times 10^{-5} \text{ mol.L}^{-1} . s^{-1}$$

- ទាញរកល្បឿនមធ្យមបំបាត់អ៊ីយ៉ូត H^+
តាមសមីការ $n_{H^+} = 2n_{Ca^{2+}}$

តាមទំនាក់ទំនង $V_m(H^+)_{t_1,t_2} = 2V_m(Ca^{2+})_{t_1,t_2}$

$$V_m(H^+)_{t_1,t_2} = 2 \times 8.86 \times 10^{-5}$$

$$V_m(H^+)_{t_1,t_2} = 17.72 \times 10^{-5} \text{ mol.L}^{-1} \cdot \text{s}^{-1}$$

3 សមីការតុល្យការ $Mg_{(s)} + 2H^+_{(aq)} \rightarrow Mg^{2+}_{(aq)} + H_{2(g)}$

ក. គណនាល្បឿនមធ្យមកំណត់រ៉ឺយ៉ុង Mg^{2+} នៅចន្លោះពេល $t = 3 \text{ min}$ និង $t = 5 \text{ min}$ ។

$$V_m(Mg^{2+})_{t_1,t_2} = \frac{\Delta[Mg^{2+}]}{\Delta t} = \frac{[Mg^{2+}]_2 - [Mg^{2+}]_1}{t_2 - t_1}$$

តាមក្រាប: នៅខណៈ $t_1 = 3 \text{ min}$ (ត្រូវនឹង $[Mg^{2+}]_1 = 2.62 \times 10^{-2} \text{ mol.L}^{-1}$

$t_2 = 5 \text{ min}$ (ត្រូវនឹង $[Mg^{2+}]_2 = 3.4 \times 10^{-2} \text{ mol.L}^{-1}$

$$V_m(Mg^{2+})_{t_1,t_2} = \frac{3.40 \times 10^{-2} - 2.62 \times 10^{-2}}{5 - 3}$$

$$V_m(Mg^{2+})_{t_1,t_2} = 3.9 \times 10^{-3} \text{ mol.L}^{-1} \cdot \text{min}^{-1}$$

ខ. កំណត់រកល្បឿនខណៈកំណត់រ៉ឺយ៉ុង Mg^{2+} នៅខណៈ $t = 4 \text{ min}$

$$V(Mg^{2+})_{t=4} = \lim_{\Delta t \rightarrow 0} \frac{\Delta[Mg^{2+}]}{\Delta t} = \lim_{\Delta t \rightarrow 0} \frac{[Mg^{2+}]_{t_2} - [Mg^{2+}]_{t_1}}{t_2 - t_1}$$

តាមក្រាប: $t_1 = 2 \text{ min}$ (ត្រូវនឹង $2.40 \cdot 10^{-2} \text{ mol.L}^{-1}$

$t_2 = 5,5 \text{ min}$ (ត្រូវនឹង $3,60 \cdot 10^{-2} \text{ mol.L}^{-1}$

$$\Rightarrow V(Mg^{2+})_{t=4} = \lim_{\Delta t \rightarrow 0} \frac{3,60 \cdot 10^{-2} - 2,40 \cdot 10^{-2}}{5,5 - 2} = 3,43 \cdot 10^{-3} \text{ mol.L}^{-1} \cdot \text{min}^{-1}$$

មេរៀនទី២ កត្តាជះឥទ្ធិពលលើល្បឿនប្រតិកម្ម

មេរៀនសង្ខេប

- ភាគល្អិតអង្គធាតុរឹងនៃអង្គធាតុប្រតិករកាន់តែតូចផ្ទៃប៉ះកាន់តែធំ ធ្វើអោយអង្គធាតុប្រតិករទង្គិចកាន់តែ ញឹកញាប់បណ្តាលអោយប្រតិកម្មប្រព្រឹត្តទៅកាន់តែលឿន។
- ប្រតិកម្មភាគច្រើនប្រព្រឹត្តទៅលឿន កាលណាកំហាប់អង្គធាតុប្រតិករធំ។

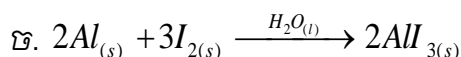
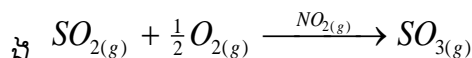
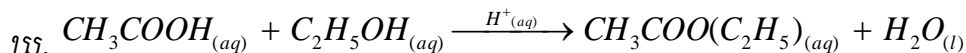
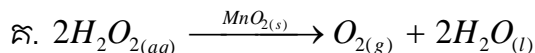
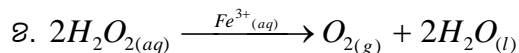
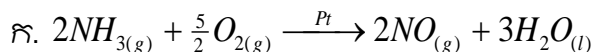
- ក្នុងសូលុយស្យុងល្បឿននៃប្រតិកម្មសមាមាត្រទៅនឹងកំហាប់ ព្រោះភាគល្អិតកាន់តែនៅជិតគ្នាធ្វើអោយការទង្គិចកើតមានញឹកញាប់។
- ល្បឿនប្រតិកម្មនៃឧស្ម័នកើនឡើងកាលណាគេបង្កើនសម្ពាធរបស់វា។
- ល្បឿនកំណរអង្គធាតុកកើត ឬបំបាត់អង្គធាតុប្រតិករកើនជាមួយនឹងកំហាប់នៃអង្គធាតុប្រតិករ។ ជាទូទៅក្នុងពេលប្រព្រឹត្តទៅនៃប្រតិកម្មគីមីល្បឿនកំណរអង្គធាតុកកើត ឬបំបាត់អង្គធាតុប្រតិករថយចុះ ពីព្រោះកំហាប់នៃអង្គធាតុប្រតិករថយចុះជាលំដាប់។
- ល្បឿនកំណនៃផលិតផល(អង្គធាតុកកើត)ឬបំបាត់អង្គធាតុប្រតិករកើនឡើងកាលណាសីតុណ្ហភាពកើនឡើង។
- ការបង្កើនកំហាប់ដើមនៃអង្គធាតុប្រតិករនិងការតម្លើងសីតុណ្ហភាព នាំអោយកើនដល់ល្បឿនកំណរអង្គធាតុកកើត ឬល្បឿនបំបាត់អង្គធាតុប្រតិករ។
- ដើម្បីបន្ថយល្បឿនប្រតិកម្មមួយគេអាចបន្ថយកំហាប់ដោយការពង្រាវ ឬបញ្ចុះសីតុណ្ហភាពនៃមជ្ឈដ្ឋានប្រតិកម្ម។
- កាតាលីករជាសារធាតុដែលពន្លឿនល្បឿនប្រតិកម្ម ហើយកើតឡើងវិញដោយគ្មានបាត់បង់លក្ខណៈគីមីក្រោយប្រតិកម្មចប់។
- កាតាលីសដាវរំពើនៃកាតាលីករទៅលើប្រតិកម្មគីមីកើតឯង។
- កាតាលីសរុក្ខសែន កាលណាកាតាលីករ និងអង្គធាតុប្រតិករមានជាសតែមួយ។
- កាតាលីសរេតូរូសែន កាលណាកាតាលីករនិងអង្គធាតុប្រតិករមានជាសពីរផ្សេងគ្នា។
- កាតាលីសអង់ស៊ីមជាករណីដោយឡែកនៃកាតាលីសរុក្ខសែន ដែលកាតាលីករជាអង់ស៊ីម (ប្រូតេអ៊ីន ដែលបង្កឡើងពីការរំលាយ)។
- ស្វ័យកាតាលីស គឺជាកាតាលីសនៃប្រតិកម្មមួយដោយសារផលិតផលមួយដែលវាបានបង្កើតឡើង។
- ប្រសិទ្ធភាពកាតាលីសរេតូរូសែនកាន់តែខ្ពស់ កាលណាផ្ទៃប៉ះកាន់តែធំ។
- ផលប្រយោជន៍ឧស្សាហកម្មនៃកាតាលីស គឺជាការបង្កើនល្បឿនប្រតិកម្ម ការបង្កើនផលិតផល និងការសំរាំងផលិតផល។

?សំណួរ និងលំហាត់

1. តើទំហំភាគល្អិតនៃអង្គធាតុប្រតិកម្មមានឥទ្ធិពលដូចម្តេចដល់ល្បឿនប្រតិកម្ម?
2. ចូរប្រាប់ពីកត្តាបួនយ៉ាងដែលជះឥទ្ធិពលដល់ល្បឿនប្រតិកម្ម។
3. ហេតុអ្វីបានជាល្បឿនប្រតិកម្មអាស្រ័យលើសីតុណ្ហភាព? ចូរបកស្រាយ។
4. នៅសីតុណ្ហភាពជាក់លាក់មួយអាស៊ីតក្លរីឌ្រីចមានប្រតិកម្មជាមួយដុំថ្មម៉ាបឬកាល់ស្យូមកាបូណាតដោយល្បឿនយឺតជាងជាមួយមេរ្យាថ្មម៉ាប។
ក. ចូរពន្យល់ហេតុអ្វីបានជាល្បឿនប្រតិកម្មកើតឡើងខុសៗគ្នា?
ខ. ចូរពិពណ៌នាពីវិធីពីរយ៉ាងដែលធ្វើអោយល្បឿនប្រតិកម្មខាងលើប្រែប្រួល។
5. តើល្បឿនប្រតិកម្មកំណត់អ្វីយ៉ូតប្រែប្រួលដូចម្តេចក្នុងពេលអុកស៊ីតកម្មអ៊ីយ៉ូត I^- ដោយ H_2O_2 □
ក. កាលណា $[I^-]$ កើន
ខ. កាលណា $[H_2O_2]$ ថយចុះ ។
6. អុកស៊ីតកម្មអ៊ីយ៉ូត I^- ដោយទឹកសាវដែលតាងដោយសមីការតុល្យការ:
 $ClO^- + 2I^- + 2H^+ \rightarrow I_2 + Cl^- + H_2O$ តើល្បឿនបំបាត់អ៊ីយ៉ូតអ៊ីយ៉ូតក្លរីតប្រែប្រួលដូចម្តេច
កាលណាគេបន្ថែមទៅក្នុងមជ្ឈដ្ឋានប្រតិកម្មនូវ:
ក. ប៉ូតាស្យូមអ៊ីយ៉ូត (KI)
ខ. សូដ្យូមក្លរីត (NaCl) ។
7. តើអ្នកបកស្រាយដូចម្តេច អំពីឥទ្ធិពលនៃកំណើនកំហាប់អង្គធាតុប្រតិកម្មទៅលើល្បឿនបំបាត់របស់វា?
8. ក្នុងកែវមួយដែលមានគ្រាប់ស័ង្កសី Zn គេបានបន្ថែមអាស៊ីតក្លរីឌ្រីចខាប់ល្មម។
ប្រតិកម្មពុះកញ្ឆ្រាញ។ តើអ្នក ត្រូវធ្វើដូចម្តេចដើម្បីបន្ថយល្បឿន?
9. តើការប្រែពណ៌នៃសូលុយស្យុងប៉ូតាស្យូមព័រម៉ង់កាណាតដោយអាស៊ីតអុកសាលីចប្រព្រឹត្តទៅលើល្បឿននៅសីតុណ្ហភាពជុំវិញ(សីតុណ្ហភាពបន្តប់) ឬនៅ $0^{\circ}C$?
10. ចូរអោយនិយមន័យកាតាលីករ។
11. អ្វីទៅជាកាតាលីសរអូម៉ូសែន និង កាតាលីសរអេតេរ៉ូសែន?
12. អ្វីទៅជាកាតាលីសរអង់ស៊ីម?
13. ចូរអោយឧទាហរណ៍មួយនៃកាតាលីសរអូម៉ូសែននៃឌីស្តកកម្មទឹកអុកស៊ីសែន។
14. ចូរអោយឧទាហរណ៍មួយនៃកាតាលីសរអេតេរ៉ូសែននៃឌីស្តកកម្មទឹកអុកស៊ីសែន។
15. តើអ៊ីយ៉ុងដែក (Fe^{2+} ឬ Fe^{3+}) ធ្វើអន្តរាគមន៍ដូចម្តេច ចំពោះកាតាលីសឌីស្តកកម្មទឹកអុកស៊ីសែន?
ដែក?
16. ចូរប្រាប់ឈ្មោះប្រតិកម្មស្វ័យកាតាលីសមួយ។
17. ចូរប្រាប់ពីអត្ថប្រយោជន៍កាតាលីករក្នុងឧស្សាហកម្ម។

18. បញ្ជាក់ថា តើជាកាតាលីសរអ្វីមួយ ឬអេនេរហ្វីស ចំពោះប្រតិកម្មនីមួយៗខាងក្រោម៖

19. ក. កាលណាគេធ្វើអោយចំហាយអេតាណុលឆ្លងកាត់លើអាលុយមីននៅ $400^\circ C$

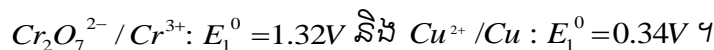
គេទទួលបានចំហាយទឹកអេតាណុលមិនប្រតិកម្មនិងឧស្ម័នម្យ៉ាងទៀតបម្រែបម្រួលស្របតាមច្បាប់ស្តេកូម៉ែត្រ។ តើឧស្ម័នដែលកើតឡើងនោះជាអ្វី? សរសេរសមីការតុល្យការរបស់វាជាមួយឌីប្រូមនិងអោយសមីការកំណត់ពីអេតាណុល។

ខ. កាលណាគេអោយចំហាយអេតាណុលប៉ះទង់ដឹងដុតកម្ដៅនៅ $300^\circ C$ គេទទួលបានល្បាយឧស្ម័នមួយកើតដែលកំណើតក្នុងបំពង់ត្រីជាក់ហើយក្នុងភាពរាវវាអោយកករណីលឿងជាមួយ 2,4-DNPH (DNPH ជាឌីនីត្រូផេនីលអ៊ីដ្រាស៊ីន) និងប្រតិកម្មកញ្ចក់ខ្លះប្រាក់។

តើឧស្ម័នដែលកើតឡើងនោះជា អ្វី? សរសេរសមីការតុល្យការនៃកំណត់ពីអេតាណុល។

គ. តើអាលុយមីន និងទង់ដឹងក្នុងប្រតិកម្មនៃពិសោធន៍ទាំងពីរមាននាទីជាអ្វី?

20. គេអោយប៉ូតង់ស្យែលស្តង់ដារអុកស៊ីដង់ដុកកម្មនៅ $25^\circ C$ សម្រាប់គូរេដុក៖

ក. តើគេអាចធ្វើរេដុកកម្មអ៊ីយ៉ុងឌីក្រូម៉ាត $Cr_2O_7^{2-}$ ដោយចរន្តឧស្ម័នឌីអ៊ីដ្រូសែនបានឬទេ?

តើគេត្រូវការធ្វើសូលុយស្យុងអោយមានមជ្ឈដ្ឋានអាស៊ីតឬទេ? ចូរសរសេរសមីការតុល្យការនៃប្រតិកម្ម។

ខ. គេរកកាតាលីករមួយសម្រាប់ប្រតិកម្មនេះ។ តើអ៊ីយ៉ុង Cu^{2+} អាចយកមកប្រើបានឬទេ?

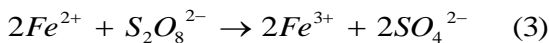
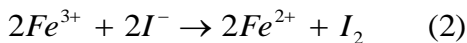
គ. តើពិសោធន៍ណាខ្លះដែលត្រូវធ្វើមុននឹងសន្និដ្ឋានថា អ៊ីយ៉ុង Cu^{2+} ធ្វើកាតាលីសទៅលើប្រតិកម្មនោះ?

21 ក្នុងកែវបេស៊ីមួយគេលាយមាឌឌីអ៊ីដ្រាត (ប្រហែល $25mL$) នៃសូលុយស្យុងពីរដែលមានកំហាប់ ឌីអ៊ីដ្រាត $2 \times 10^{-2} mol.L^{-1}$ គីទីមួយជាសូលុយស្យុង KI និងទីពីរជាសូលុយស្យុងប៉ូតាស្យូមពែរអុកស៊ីស៊ីលីត។ នៅរយៈពេល ប្រហែលមួយនាទីមានពណ៌លេចឡើងក្នុងសូលុយស្យុង។

ក. តើប្រភេទគីមីណាខ្លះដែលទទួលរកអុកស៊ីតកម្ម ហើយដោយរកអុកស៊ីតករណា?

ខ. ចូរសរសេរសមីការតុល្យការ (1) នៃប្រតិកម្មរវាងគូ : $S_2O_8^{2-} / SO_4^{2-}$ និង I_2 / I^- ។

គ. ប្រតិកម្មរុករុកស៊ីដូអុកស៊ីដង់ទៅជាប្រតិកម្មល្បឿន:

ចូរទាញបង្ហាញថា អ៊ីយ៉ុង Fe^{2+} និង Fe^{3+} ដែលតាមនិយមន័យជាកាតាលីករនៃប្រតិកម្ម (1) ។

គេអោយ: : $S_2O_8^{2-} / SO_4^{2-}$ ($E^0 = 2.01V$) □ និង I_2 / I^- ($E^0 = 0.54V$) □

ចម្លើយ

- ទំហំភាគល្អិតនៃអង្គធាតុប្រតិកម្មមានឥទ្ធិពលដល់ល្បឿនប្រតិកម្ម:
  - ភាគល្អិតអង្គធាតុរឹងនៃអង្គធាតុប្រតិកម្មទំហំកាន់តែតូចផ្ទៃប៉ះកាន់តែធំធេងធ្វើអោយអង្គធាតុប្រតិកម្មទង្គិចកាន់តែ ញឹកញាប់បណ្តាលអោយប្រតិកម្មប្រព្រឹត្តទៅកាន់តែលឿន។
  - ភាគល្អិតអង្គធាតុរឹងនៃអង្គធាតុប្រតិកម្មទំហំកាន់តែធំផ្ទៃប៉ះកាន់តែតូចធ្វើអោយអង្គធាតុប្រតិកម្មទង្គិចបានតិចបណ្តាលអោយប្រតិកម្មប្រព្រឹត្តទៅកាន់តែយឺត។
- កត្តាបួនយ៉ាងដែលជះឥទ្ធិពលដល់ល្បឿនប្រតិកម្ម:
  - ទំហំភាគល្អិត
  - កំហាប់អង្គធាតុប្រតិកម្ម
  - សីតុណ្ហភាព និងសម្ពាធ
  - កាតាលីករ
- ប្រាសជាល្បឿនប្រតិកម្មអាស្រ័យលើសីតុណ្ហភាពព្រោះកាលណាសីតុណ្ហភាពកើនឡើង ធ្វើអោយអាកូមរី ម៉ូលេគុលមានចលនាកាន់តែលឿនដែលនាំអោយចំនួនទង្គិចប្រសិទ្ធភាពកើនឡើង ជាហេតុធ្វើអោយល្បឿនប្រតិកម្ម កើនឡើងដែរ។
- ក.ប្រាសជាល្បឿនប្រតិកម្មកើតឡើងខុសៗគ្នាព្រោះដុំថ្មម៉ាបមានទំហំធំ(ផ្ទៃប៉ះតូច)ជាងម្សៅថ្មម៉ាប(ផ្ទៃប៉ះធំ)។

ខ. វិធីពីរយ៉ាងដែលធ្វើអោយល្បឿនប្រតិកម្មខាងលើប្រែប្រួល:

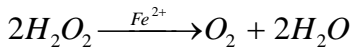
  - ការបង្កើនសីតុណ្ហភាព
  - ការប្រើកាតាលីករ
- ល្បឿនប្រតិកម្មកំណត់អ៊ីយ៉ុងតែប្រែប្រួលក្នុងពេលរុករុកស៊ីតកម្មអ៊ីយ៉ុង I^- ដោយ H_2O_2

ក. កាលណា $[I^-]$ កើន នោះល្បឿនប្រតិកម្មកំណត់អ៊ីយ៉ុងតែកើនឡើង។

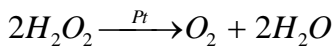
ខ. កាលណា $[H_2O_2]$ ថយចុះ នោះល្បឿនប្រតិកម្មកំណត់អ៊ីយ៉ុងតែថយចុះ។
- រុករុកស៊ីតកម្មអ៊ីយ៉ុង I^- ដោយទឹកសាវដែលតាងដោយសមីការតុល្យការ:

$$ClO^- + 2I^- + 2H^+ \rightarrow I_2 + Cl^- + H_2O$$

កាលណាគេបន្ថែមទៅក្នុងមជ្ឈដ្ឋានប្រតិកម្មនូវ:

- ក. ប៉ូតាស្យូមអ៊ីយ៉ូឌីត (KI) : ល្បឿនបំបាត់អ៊ីយ៉ូឌីតប៉ូតាស្យូមកើនឡើង។
- ខ. សូដ្យូមក្លរួ ($NaCl$) : គ្មានឥទ្ធិពលដល់ល្បឿនបំបាត់អ៊ីយ៉ូឌីតប៉ូតាស្យូម។
- ឥទ្ធិពលនៃកំណើនកំហាប់អង្គធាតុប្រតិករទៅលើល្បឿនបំបាត់របស់វាគឺនៅពេលកំហាប់អង្គធាតុប្រតិករកើននោះចំនួនទង្គិចប្រសិទ្ធភាពរបស់វាក៏កើន ដែលជាហេតុធ្វើអោយល្បឿនបំបាត់របស់វាកើនឡើងដែរ។
  - ដើម្បីបន្ថយល្បឿនប្រតិកម្មគេត្រូវបន្ថែមទឹកបិទទៅក្នុងកែវនោះដើម្បីបន្ថយការទង្គិចរវាងអាតូម Zn និង អ៊ីយ៉ូឌីត H^+ ។
  - ការប្រែប្រួលនៃសូលុយស្យុងប៉ូតាស្យូមព្រមទាំងកាណាតដោយអាស៊ីតអុកសាលិចប្រព្រឹត្តទៅលើល្បឿននៅសីតុណ្ហភាពជុំវិញ (សីតុណ្ហភាពបន្តប់)។
  - កាតាលីករជាសារធាតុដែលពន្លឿនល្បឿនប្រតិកម្មហើយកើតឡើងវិញដោយគ្មានបាត់បង់លក្ខណៈគីមីក្រោយប្រតិកម្មចប់។
  - កាតាលីសរូបម្យ៉ែសនកាលណាកាតាលីករ និងអង្គធាតុប្រតិករមានជាសរុបតែមួយ។
កាតាលីសអេតេរូសនកាលណាកាតាលីករនិងអង្គធាតុប្រតិករមានជាសរុបពីរផ្សេងគ្នា។
  - កាតាលីសអង់ស៊ីមកាតាលីសអង់ស៊ីមជាករណីដោយឡែកនៃកាតាលីសរូបម្យ៉ែសដែលកាតាលីករជា អង់ស៊ីម(ប្រូតេអ៊ីន ដែលបង្កឡើងពីការរស់)។
  - ឧទាហរណ៍មួយនៃកាតាលីសរូបម្យ៉ែសនៃឌីស្ទកកម្មទឹកអុកស៊ីសែនគឺ Fe^{2+}

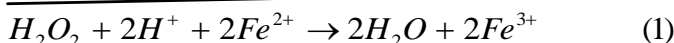
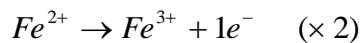
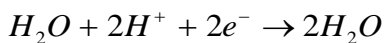

- ឧទាហរណ៍មួយនៃកាតាលីសអេតេរូសនៃឌីស្ទកកម្មទឹកអុកស៊ីសែនគឺ Pt

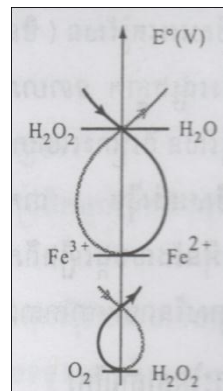
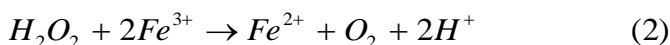
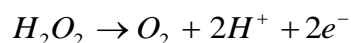
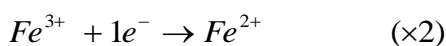

- អន្តរាគមន៍របស់អ៊ីយ៉ូឌីតដែក (Fe^{2+} ឬ Fe^{3+}) ចំពោះកាតាលីសឌីស្ទកកម្មទឹកអុកស៊ីសែនគឺ (Fe^{2+} ឬ Fe^{3+}) ដើរតួនាទីជាកាតាលីករ។ សមីការបញ្ជាក់៖

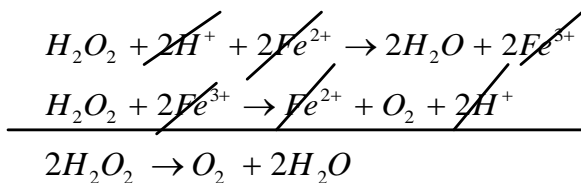
ដំណាក់កាលទី១

ដំណាក់កាលទី២

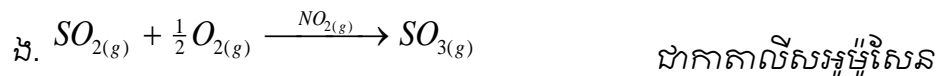
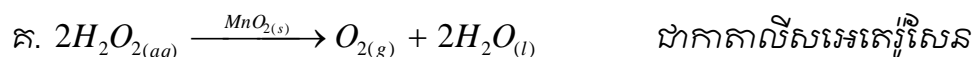
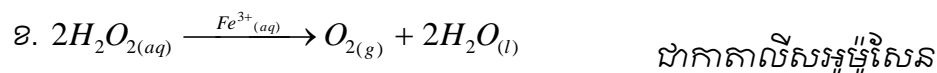
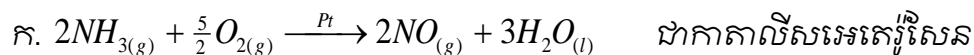
បូកសមីការ (1) និង (2) គេបាន

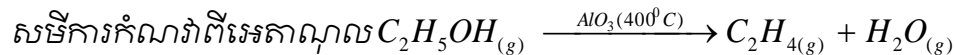
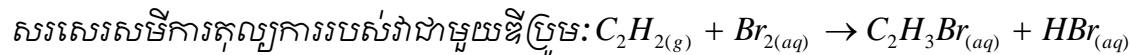
16. ប្រាប់ឈ្មោះប្រតិកម្មស្វ័យកាតាលីសមួយ៖ ប្រតិកម្មរេដុកស៊ីស៊ីយ៉ុង MnO_4^- ដោយអាស៊ីតអុកសាលីច $2MnO_4^- + 5H_2C_2O_4 + 6H^+ \xrightarrow{Mn^{2+}} 2Mn^{2+} + 10CO_2 + 8H_2O$ ដែលអ៊ីយ៉ុង Mn^{2+} ដើរតួជាកាតាលីករក្នុងប្រតិកម្មនេះ។

17. អត្ថប្រយោជន៍កាតាលីករក្នុងឧស្សាហកម្មគីមីកាតាលីករជួយបង្កើនល្បឿនប្រតិកម្មបង្កើនផលិតផលនិងសំរាំងផលិតផល។

18. បញ្ជាក់ថា ប្រភេទកាតាលីសចំពោះប្រតិកម្មនីមួយៗ

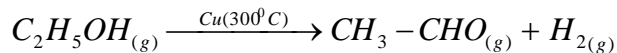

19. ក. ឧស្ម័នដែលកើតឡើងនោះជាចំហាយអេទីឡែន។

- ខ. ឧស្ម័នដែលកើតឡើងនោះជាចំហាយអាត់ដេរីត។

សរសេរសមីការតុល្យការនៃកំណត់ពីអេតាណុល៖

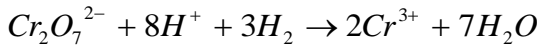
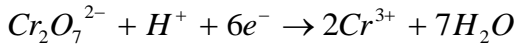

- គ. អាណូយមីន និងទង់ដែងក្នុងប្រតិកម្មនៃពិសោធន៍ទាំងពីរមាននាទីជាកាតាលីករ។

20. ក. គេអាចធ្វើរេដុកស៊ីស៊ីយ៉ុងឌីក្រូម៉ាត $Cr_2O_7^{2-}$ ដោយចរន្តឧស្ម័នឌីអ៊ីដ្រូសែនបានព្រោះអ៊ីយ៉ុង $Cr_2O_7^{2-}$

ជាអុកស៊ីតកខ្លាំងហើយឌីអ៊ីដ្រូសែនជាអ៊ីដ្រូសែនរេដុកស៊ីយ៉ុង។ គេត្រូវការធ្វើសូលុយស្យុងនោះមានមជ្ឈដ្ឋានអាស៊ីត។

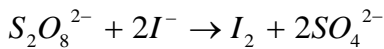
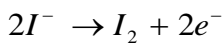
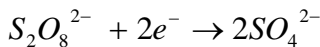
សមីការតុល្យការនៃប្រតិកម្ម៖

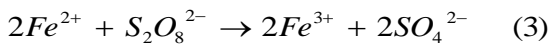
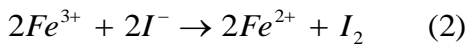
ខ. រ៉ីឌ័ង Cu^{2+} អាចយកមកប្រើជាកាតាឡីករសម្រាប់ប្រតិកម្មនេះបាន ព្រោះតម្លៃប៉ូតង់ស្យែលស្តង់ដាររបស់វាស្ថិតនៅចន្លោះនៃគូរប្រតិកម្មខាងលើ។

21 ក. ប្រភេទគីមីដែលទទួលរុករស្តីពីកម្មគី I^- ហើយដោយរុករស្តីពីកម្ម $S_2O_8^{2-}$ ។

ខ. សមីការតុល្យការ (1) នៃប្រតិកម្មរវាងគូ : $S_2O_8^{2-} / SO_4^{2-}$ និង I_2 / I^-

គ. ប្រតិកម្មរុករស្តីពីដូរដុកម្នាក់ទៅជាប្រតិកម្មល្បឿន:

បង្ហាញថា រ៉ីឌ័ង Fe^{2+} និង Fe^{3+} ដែលតាមនិយមន័យជាកាតាឡីករនៃប្រតិកម្ម (1)

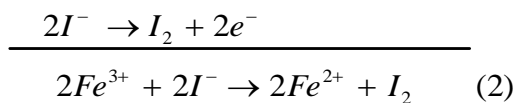
- ដំណាក់កាលទី១ រ៉ីឌ័ងពែរុករស្តីពីស៊ុលផាត (រុករស្តីពីកម្មនៃគូ: $S_2O_8^{2-} / SO_4^{2-}$) ធ្វើរុករស្តីពីកម្មលើរ៉ីឌ័ង Fe^{2+} (រេដុកស៊ីកកម្មនៃគូ Fe^{3+} / Fe^{2+})

សមីការតាងប្រតិកម្ម: $S_2O_8^{2-} + 2e^- \rightarrow 2SO_4^{2-}$

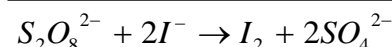
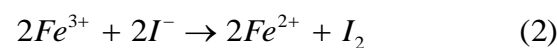

- ដំណាក់កាលទី២ រ៉ីឌ័ង Fe^{2+} (រេដុកស៊ីកកម្មនៃគូ Fe^{3+} / Fe^{2+}) ធ្វើរុករស្តីពីកម្មលើរ៉ីឌ័ង I^- (រេដុកស៊ីកកម្មនៃគូ I_2 / I^-)

សមីការតាងប្រតិកម្ម: $Fe^{3+} + 1e^- \rightarrow Fe^{2+} \quad (\times 2)$

បូកសមីការ (3) និង (2) គេបាន:

សំណួរនិងលំហាត់ជំពូក១

1. តើកត្តាអ្វីខ្លះដែលនាំអោយមានកំណែប្រែដល់ល្បឿនប្រតិកម្មគីមី?
2. កាលណាគេបង្កើនកំហាប់អង្គធាតុប្រតិករ ហេតុអ្វីខ្លះធ្វើអោយល្បឿនប្រតិកម្មគីមីកើនឡើង?
3. ហេតុអ្វីបានជាទំហំភាគល្អិតអង្គធាតុប្រតិករកាន់តែតូច ធ្វើអោយប្រតិកម្មប្រព្រឹត្តទៅឡើងកាន់តែលឿន?
4. ហេតុអ្វីបានជាឧស្ម័នធ្វើប្រតិកម្មលឿនកាលណាគេបង្កើនសម្ពាធទៅលើវា? ចូរពន្យល់។
5. ហេតុអ្វីបានជាការទង្គិចរវាងម៉ូលេគុលនិងម៉ូលេគុលត្រូវការជាចាំបាច់ក្នុងប្រតិកម្មគីមីជាច្រើន?
6. នៅសីតុណ្ហភាព $500^{\circ}C$ សមាសធាតុឌីមេទីលអេទែបំបែកយឺតៗអោយជាមេតាន កាបូនម៉ូណូអុកស៊ីត និង ឧស្ម័នអ៊ីដ្រូសែនតាមសមីការ:

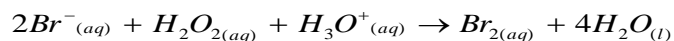

ក. ចូរអោយនិយមន័យល្បឿនមធ្យមបំបាត់ឌីមេទីលអេទែនៅចន្លោះពេល t_1 និង t_2 ។

ខ. ចូរអោយនិយមន័យល្បឿនមធ្យមកំណែមេតាននៅចន្លោះពេល t_1 និង t_2 ។

គ. ចូរសរសេរទំនាក់ទំនងរវាងល្បឿនមធ្យមបំបាត់ប្រតិករ និងល្បឿនមធ្យមកំណើនអង្គធាតុកើត។

7. ទិន្នន័យខាងក្រោមប្រមូលបានអំឡុងពេលសិក្សាប្រតិកម្មដូចខាងក្រោម:

រយៈពេល $t(s)$	$[H_3O^{+}] \text{ } M \text{ ឬ } mol.L^{-1}$	$[Br_2] \text{ } M \text{ ឬ } mol.L^{-1}$
0	0.0500	0
85	0.0298	0.0101
95	0.0280	0.0110
105	0.0263	0.0118

ចូរប្រើវិធីពីរយ៉ាងដើម្បីគណនាល្បឿនមធ្យមបំបាត់អ៊ីយ៉ុង H_3O^{+} និងកំណើន Br_2 នៅចន្លោះពេល $t = 85s$ និង $t = 95s$ ។

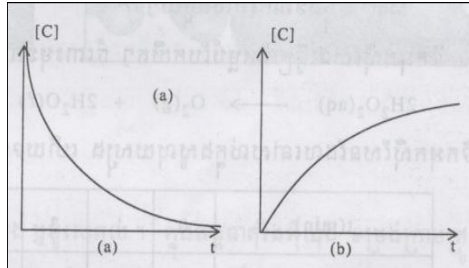
8. ប្រតិកម្មមួយតាងដោយសមីការ $2NO_{(g)} + Br_{2(g)} \rightarrow 2NOBr_{(g)}$ ។

គណនាល្បឿនមធ្យមបំបាត់ប្រតិករកាលណា:

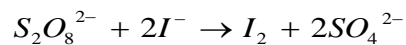
ក. កំហាប់ប្រូមីយ៉ាត៖ $5.3 \times 10^{-5} M$ ក្នុងចន្លោះពេល $\Delta t = 38s$ ។

ខ. កំហាប់អាសូតអុកស៊ីត៖ $1.04 \times 10^{-5} M$ ក្នុងចន្លោះពេល $\Delta t = 38s$ ។

9. ខ្សែកោងទាំងពីរនេះតាងអោយកំហាប់ $[C]$ នៃអង្គធាតុគីមី C ក្នុងមជ្ឈដ្ឋានប្រតិកម្មអនុគមន៍ទៅនឹងរយៈពេល។
- បញ្ជាក់ថា តើខ្សែកោងណាមួយត្រូវអង្គធាតុកកើត ហើយខ្សែកោងណាមួយត្រូវអង្គធាតុប្រតិករ?

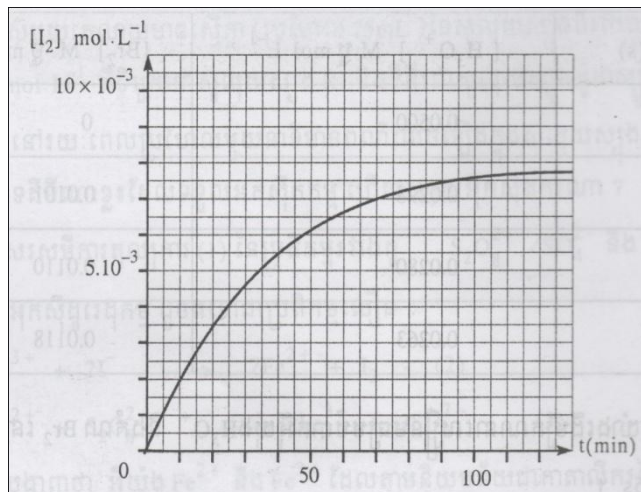

10. ខ្សែកោងខាងក្រោមនេះតាងអោយបម្រែបម្រួលកំហាប់អ៊ីយ៉ូត $[I_2] = f(t)$ ក្នុងប្រតិកម្ម៖

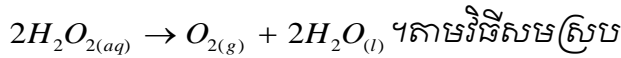

ក. តើកំហាប់អ៊ីយ៉ូតពេលអនន្តមានប៉ុន្មាន?

ខ. កំណត់ល្បឿនមធ្យមកំណើនអ៊ីយ៉ូតនៅពេល $t_1 = 10 \text{ min}$ និង $t_2 = 20 \text{ min}$ ។

10. ក. ដោយដឹងថាអាស៊ីតអុកសាលិចជាអ៊ុកស៊ីដង់នៃគូ $CO_2 / H_2C_2O_4$ ។
- ចូរអោយសមីការតុល្យការអុកស៊ីតកម្មរបស់វាដោយអ៊ីយ៉ុងតែម្តងកាណាតក្នុងមជ្ឈដ្ឋានអាស៊ីត។
- ខ. អោយនិយមន័យល្បឿនបំបាត់អ៊ីយ៉ុង MnO_4^- នៅខណៈ t ។
- គ. តើមានទំនាក់ទំនងយ៉ាងដូចម្តេចរវាងល្បឿនបំបាត់អាស៊ីតអុកសាលិចនិងល្បឿនបំបាត់នៃ MnO_4^- ក្នុង ខណៈពេលនីមួយៗ។
11. ទឹកអុកស៊ីសែនធ្វើប្រតិកម្មបំបែកយឺតៗ ចំពោះមុខកាតាលីករដែលមានសមីការតុល្យការ៖

គេអាចកំណត់កំហាប់ទឹកអុកស៊ីសែនដែលនៅសល់ក្នុងសូលុយស្យុងហើយទទួលបានលទ្ធផលដូចក្នុងតារាង៖

$t(\text{min})$	0	1	3	5	7	10	12	15
$[H_2O_2](10^{-2} \text{ mol.L}^{-1})$	4.5	4.0	3.1	2.4	1.9	1.3	1.1	0.8

ក. ចូរសង់ខ្សែកោង $[H_2O_2] = f(t)$ ។

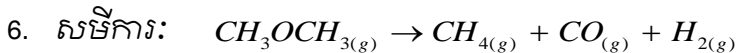
ខ. ចូរកំណត់រកល្បឿនមធ្យមបំបាត់ទឹកអុកស៊ីសែននៅចន្លោះ $t=0$ និង $t=10 \text{ min}$ ។

គ. ចូរកំណត់រកល្បឿនបំបាត់ទឹកអុកស៊ីសែននៅខណៈ $t=0$ និង $t=10 \text{ min}$ ។

ចម្លើយ

- កត្តាដែលនាំអោយមានកំណែប្រែដល់ល្បឿនប្រតិកម្មគីមីរួមមាន៖
  - ទំហំភាគល្អិត
  - កំហាប់អង្គធាតុប្រតិករ
  - សីតុណ្ហភាព និងសម្ពាធ
  - កាតាលីករ
- ហេតុធ្វើអោយល្បឿនប្រតិកម្មកើនឡើង កាលណាគេបង្កើនកំហាប់អង្គធាតុប្រតិករព្រោះការបង្កើនកំហាប់អង្គធាតុប្រតិករជាការបង្កើនឱកាសនៃការទង្គិចរវាងម៉ូលេគុលអង្គធាតុប្រតិករ ហើយការបង្កើនចំនួនទង្គិចគឺជាហេតុធ្វើអោយល្បឿនប្រតិកម្មកើនឡើង។
- បានជាទំហំភាគល្អិតអង្គធាតុប្រតិករកាន់តែតូច ធ្វើអោយប្រតិកម្មប្រព្រឹត្តទៅឡើងកាន់តែលឿនព្រោះភាគល្អិតអង្គធាតុរឹងនៃអង្គធាតុប្រតិករកាន់តែតូចផ្ទៃប៉ះកាន់តែធំ ធ្វើអោយអង្គធាតុប្រតិករទង្គិចកាន់តែញឹកញាប់ បណ្តាលអោយប្រតិកម្មប្រព្រឹត្តទៅកាន់តែលឿន។
- បានជាឧស្ម័នធ្វើប្រតិកម្មលឿនកាលណាគេបង្កើនសម្ពាធទៅលើវាព្រោះសម្ពាធខ្ពស់ម៉ូលេគុលឧស្ម័នកាន់តែនៅជិតគ្នាធ្វើអោយវាបង្កើននូវការទង្គិចកាន់តែញឹកញាប់ វាមានលក្ខណៈស្រដៀងគ្នាទៅនឹងទំហំភាគល្អិតនៅក្នុងសូលុយស្យុងដែលមានកំហាប់ធំ។ដូចនេះ កាលណាគេបង្កើនសម្ពាធខ្ពស់ក៏ដូចជាការបង្កើនកំហាប់ផងដែរហើយកាលណាសម្ពាធកើនរីកំហាប់កើនឡើង នោះល្បឿនប្រតិកម្មប្រព្រឹត្តទៅកាន់តែលឿន។
- បានជាការទង្គិចរវាងម៉ូលេគុលនិងម៉ូលេគុលត្រូវការជាចាំបាច់ក្នុងប្រតិកម្មគីមីជាច្រើនព្រោះប្រតិកម្មគីមីអាចប្រ

ព្រឹត្តិទៅបានគឺជាស្របលើម៉ូលេគុលនៃអង្គធាតុប្រតិកររងនូវកំលាំងទង្គិចរវាងម៉ូលេគុលគ្នាបង្កើតបានផលិតផលវាប្រសិនបើចំនួនទង្គិចរវាងម៉ូលេគុលនិងម៉ូលេគុលកើនឡើង នោះល្បឿនប្រតិកម្មប្រព្រឹត្តទៅកាន់តែលឿន។

ក. ល្បឿនមធ្យមបំបាត់ឌីមេទីលអេទែនៅចន្លោះពេល t_1 និង t_2 គឺជាទំហំផ្ទុយនៃផលធៀបបម្រែបម្រួលបរិមាណ ឬកំហាប់ឌីមេទីលអេទែទៅនឹង បម្រែបម្រួលរយៈពេល t_1 និង t_2 ។

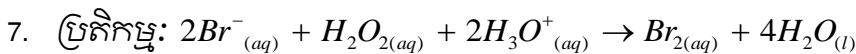
$$V_m(CH_3OCH_3)_{t_1,t_2} = - \frac{\Delta[CH_3OCH_3]}{\Delta t} = - \frac{[CH_3OCH_3]_2 - [CH_3OCH_3]_1}{t_2 - t_1}$$

ខ. ល្បឿនមធ្យមកំណើតនៅចន្លោះពេល t_1 និង t_2 គឺជាផលធៀបបម្រែបម្រួលបរិមាណ ឬកំហាប់មេតានៅទៅនឹង បម្រែបម្រួលរយៈពេល t_1 និង t_2 ។

$$V_m(CH_4)_{t_1,t_2} = \frac{\Delta[CH_4]}{\Delta t} = \frac{[CH_4]_2 - [CH_4]_1}{t_2 - t_1}$$

គ. ទំនាក់ទំនងរវាងល្បឿនមធ្យមបំបាត់ប្រតិករ និងល្បឿនមធ្យមកំណើតអង្គធាតុកកើតគឺ

តាមសមីការ: $n_{CH_3OCH_3} = n_{CH_4}$ នោះល្បឿន $V_m(CH_3OCH_3)_{t_1,t_2} = V_m(CH_4)_{t_1,t_2}$

គណនាល្បឿនមធ្យមបំបាត់អ៊ីយ៉ុង H_3O^+

$$V_m(H_3O^+)_{t_1,t_2} = - \frac{\Delta[H_3O^+]}{\Delta t} = - \frac{[H_3O^+]_2 - [H_3O^+]_1}{t_2 - t_1}$$

នៅខណៈ $t = 85s$ នោះ $[H_3O^+]_1 = 0.0298 mol.L^{-1}$

$t = 95s$ នោះ $[H_3O^+]_2 = 0.0280 mol.L^{-1}$

$$V_m(H_3O^+)_{t_1,t_2} = - \frac{0.0280 - 0.0298}{95 - 85}$$

$$V_m(H_3O^+)_{t_1,t_2} = 1.80 \times 10^{-4} mol.L^{-1}.s^{-1}$$

គណនាល្បឿនមធ្យមកំណើត Br_2 នៅចន្លោះពេល $t = 85s$ និង $t = 95s$

$$V_m(Br_2)_{t_1,t_2} = \frac{\Delta[Br_2]}{\Delta t} = \frac{[Br_2]_2 - [Br_2]_1}{t_2 - t_1}$$

នៅខណៈ $t = 85s$ នោះ $[Br_2]_1 = 0.0101 mol.L^{-1}$

$t = 95s$ នោះ $[Br_2]_2 = 0.0110 mol.L^{-1}$

$$V_m(Br_2)_{t_1,t_2} = \frac{0.0110 - 0.0101}{95 - 85}$$

$$V_m(Br_2)_{t_1,t_2} = 9 \times 10^{-5} mol.L^{-1}.s^{-1}$$

$$V_m(Br_2)_{t_1,t_2} = 9 \times 10^{-5} mol.L^{-1}.s^{-1}$$

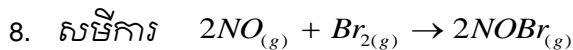
រឹម្យងឡើត

តាមសមីការ $n_{Br_2} = \frac{1}{2} n_{H_3O^+}$

តាមទំនាក់ទំនងល្បឿន $V_m(Br_2)_{t_1,t_2} = \frac{1}{2} V_m(H_3O^+)_{t_1,t_2}$

$$V_m(Br_2)_{t_1,t_2} = \frac{1}{2} \times 1.8 \times 10^{-4}$$

$$V_m(Br_2)_{t_1,t_2} = 9 \times 10^{-5} \text{ mol.L}^{-1} \cdot \text{s}^{-1}$$

គណនាល្បឿនមធ្យមបំបាត់ប្រតិករកាលណា:

ក. កំហាប់ប្រូមថយចុះ $5.3 \times 10^{-5} M$ ក្នុងចន្លោះពេល $\Delta t = 38s$

$$V_m(Br_2)_{\Delta t} = - \frac{\Delta[Br_2]}{\Delta t}$$

$$V_m(Br_2)_{\Delta t} = \frac{5.3 \times 10^{-5} \text{ mol.L}^{-1}}{38s}$$

$$V_m(Br_2)_{\Delta t} = 1.39 \times 10^{-4} \text{ mol.L}^{-1} \cdot \text{s}^{-1}$$

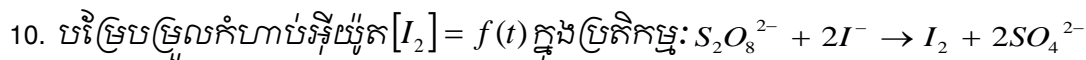
ខ. កំហាប់អាសូតរុកស៊ីតថយចុះ $1.04 \times 10^{-5} M$ ក្នុងចន្លោះពេល $\Delta t = 38s$

$$V_m(NO)_{\Delta t} = - \frac{\Delta[NO]}{\Delta t}$$

$$V_m(NO)_{\Delta t} = \frac{1.04 \times 10^{-5} \text{ mol.L}^{-1}}{38s}$$

$$V_m(Br_2)_{\Delta t} = 2.73 \times 10^{-7} \text{ mol.L}^{-1} \cdot \text{s}^{-1}$$

9. ខ្សែកោង (a) អង្គធាតុប្រតិករ ហើយខ្សែកោង (b) ជាអង្គធាតុកកើត ។

ក. កំហាប់អ៊ីយ៉ូតពេលអនន្តគឺ $[I_2]_{\infty} = 7.75 \cdot 10^{-3} \text{ mol.L}^{-1}$

ខ. កំណត់ល្បឿនមធ្យមកំណើនអ៊ីយ៉ូតនៅពេល $t_1 = 10 \text{ min}$ និង $t_2 = 20 \text{ min}$

$$V_m(I_2)_{t_1,t_2} = \frac{\Delta[I_2]}{\Delta t} = \frac{[I_2]_2 - [I_2]_1}{t_2 - t_1}$$

នៅខណៈ $t = 10 \text{ min}$ ត្រូវនឹង $[I_2]_1 = 2 \times 10^{-3} \text{ mol.L}^{-1}$

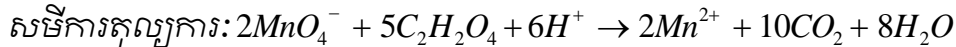
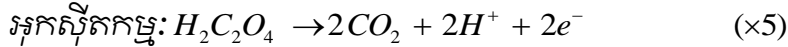
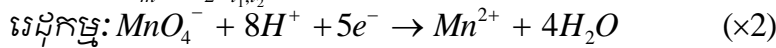
$t = 20 \text{ min}$ ត្រូវនឹង $[I_2]_2 = 3.5 \times 10^{-3} \text{ mol.L}^{-1}$

$$V_m(I_2)_{t_1, t_2} = \frac{3.5 \times 10^{-3} - 2 \times 10^{-3}}{20 - 10}$$

$$V_m(I_2)_{t_1, t_2} = 1.5 \times 10^{-4} \text{ mol.L}^{-1}.\text{min}^{-1}$$

11. ក. សមីការតុល្យការរុករានកម្ម $CO_2 / H_2C_2O_4$ ដោយរ៉ូប៊ីយ៉ុងព័ត៌មានក្នុងមជ្ឈដ្ឋានអាស៊ីត

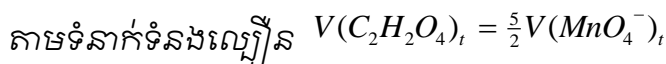
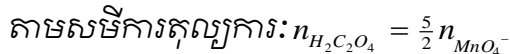

ខ. ល្បឿនបំបាត់រ៉ូប៊ីយ៉ុង MnO_4^- នៅខណៈ t គឺជាទំហំផ្ទុយនៃលីមីត

$\Delta t \rightarrow 0$ នៃបម្រែបម្រួលបរិមាណ រីកហាប់ $[MnO_4^-]$ ធៀបជាមួយនឹងបម្រែបម្រួលរយៈពេល ។

$$V(MnO_4^-)_t = \lim_{\Delta t \rightarrow 0} - \frac{\Delta[MnO_4^-]}{\Delta t} = \lim_{\Delta t \rightarrow 0} - \frac{[MnO_4^-]_2 - [MnO_4^-]_1}{t_2 - t_1}$$

គ. ទំនាក់ទំនងរវាងល្បឿនបំបាត់អាស៊ីតរុករានសាលីស៊ីនិងល្បឿនបំបាត់នៃ MnO_4^- ក្នុង ខណៈពេលនីមួយៗគឺ

12. សមីការតុល្យការ: $2H_2O_{2(aq)} \rightarrow O_{2(g)} + 2H_2O_{(l)}$

ក. សង់ខ្សែកោង $[H_2O_2] = f(t)$

ខ. កំណត់រកល្បឿនមធ្យមបំបាត់ទឹករុករានស៊ីសែននៅចន្លោះ $t=0$ និង $t=10 \text{ min}$

$$V_m(H_2O_2)_{t_1, t_2} = - \frac{\Delta[H_2O_2]}{\Delta t} = - \frac{[H_2O_2]_2 - [H_2O_2]_1}{t_2 - t_1}$$

នៅខណៈ $t=0$ នោះ $[H_2O_2]_1 = 4.5 \times 10^{-2} \text{ mol.L}^{-1}$

$t=10 \text{ min}$ នោះ $[H_2O_2]_2 = 1.3 \times 10^{-2} \text{ mol.L}^{-1}$

$$V_m(H_2O_2)_{t_1, t_2} = - \frac{1.3 \times 10^{-2} - 4.5 \times 10^{-2}}{10 - 0}$$

$$V_m(H_2O_2)_{t_1, t_2} = 3.2 \times 10^{-3} \text{ mol.L}^{-1}.\text{min}^{-1}$$

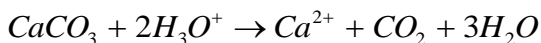
? លំហាត់បន្ថែម

1. គេអោយប៉ូតង់ស្យែលស្តង់ដារនៃគូរេដុក $S_2O_3^{2-} / S$ $E^0 = 0.5V$ និង $SO_2 / S_2O_3^{2-}$ $E^0 = 0.4V$ ។

ក. ចូរសរសេរកន្លះសមីការរេឡីចត្រីនីចនៃគូរេដុកទាំងពីរ។

ខ. ចូរសរសេរសមីការតុល្យការដែលកើតឡើងដោយគូរេដុកទាំងពីរ។

2. បើគេបន្ថែមសូលុយស្យុង $KMnO_4$ $10^{-2} mol.L^{-1}$ ចំនួន $1mL$ ទៅលើ $99mL$ នៃសូលុយស្យុង $H_2C_2O_4$ $10^{-2} mol.L^{-1}$ គេសង្កេតឃើញកំឡុងពេល $10min$ ពណ៌ស្វាយសូលុយស្យុង $KMnO_4$ បានបាត់ពណ៌ រស។
 ក. ចូរសរសេរសមីការតុល្យការនៃប្រតិកម្មខាងលើនេះ បើគេដឹងថាគូអេដុកដែលត្រូវនឹងសមីការនេះគឺ MnO_4^{-2} / Mn^{2+} និង $CO_2 / H_2C_2O_4$ ។
 ខ. គណនាល្បឿនមធ្យមនៃការបំបាត់អ៊ីយ៉ុង MnO_4^{-} ។
 គ. គណនាល្បឿនមធ្យមនៃការបំបាត់អ៊ីយ៉ុង $H_2C_2O_4$ ។
3. ក្នុងមជ្ឈដ្ឋានអាស៊ីតអ៊ីយ៉ុងត្យូស៊ីលអាតធ្វើប្រតិកម្មយឺតយ៉ាវជាស្ពាន់ផ័រ និងស្ពាន់ឌីអុកស៊ីត។
 សមីការតុល្យការតាងប្រតិកម្ម: $S_2O_3^{2-} + 2H^+ \rightarrow S + SO_2 + H_2O$ ។
 a. ចូរសរសេរគូអេដុកដែលចូលរួមប្រតិកម្ម និងកន្លះសមីការអេឡិចត្រូនិចនៃគូអេដុកនីមួយៗ។
 b. តើប្រតិកម្មខាងលើនេះអាចចាត់ទុកថាជាប្រតិកម្មឌីស្ទកកម្មដែររឺទេ? ព្រោះអ្វី?
 c. តើល្បឿនបំបាត់អ៊ីយ៉ុង $S_2O_3^{2-}$ ប្រែប្រួលដូចម្តេច កាលណា
     ក. $S_2O_3^{2-}$ កើន?
     ខ. SO_2 កើន?
 d. ល្បឿនបំបាត់អ៊ីយ៉ុង $S_2O_3^{2-}$ ខណៈ t គឺ $10^{-4} mol.L^{-1}.s^{-1}$ ។ ចូរគណនាល្បឿនបំបាត់អ៊ីយ៉ុង H^+ ខណៈ t ។
4. គេអោយប៉ូតង់ស្យែលស្តង់ដារនៃគូអេដុក $MnO_4^{-2} / Mn^{2+} = 1.51V$ និង $S_2O_8^{2-} / SO_4^{2-} = 2.01V$ ។
 ក. ចូរសរសេរកន្លះសមីការអេឡិចត្រូនិចនៃគូអេដុកនីមួយៗ ព្រមទាំងសមីការតុល្យការ។
 ខ. ប្រតិកម្មនេះប្រព្រឹត្តទៅយឺតណាស់ ដូចនេះត្រូវប្រើកាតាលីករ Ag^+ ។
     1. ចូរអោយនិយមន័យកាតាលីករ។
     2. វត្ថុមានអ៊ីយ៉ុង Ag^+
     ធ្វើអោយកើតមានប្រតិកម្មរុករុកដូចអ៊ីយ៉ុងផ្ទៃពីរ។ ចូរសរសេរសមីការប្រតិកម្មទាំងពីរ។
 3. តើអ៊ីយ៉ុង Ag^+ អាចប្រើជាកាតាលីករក្នុងប្រតិកម្មខាងលើបានដែររឺទេ?
     គេអោយ Ag^+ / Ag $E^0 = 1.91V$
5. អុកស៊ីតកម្មទឹកដោយអ៊ីយ៉ុង MnO_4^{-} គេទទួលបានឧស្ម័នម្យ៉ាងទ្រង់ចំហេះនិងដង្ហើម។
 គេដឹងថាប្រតិកម្មនេះ ប្រព្រឹត្តទៅយឺតណាស់។
 ក. តើឧស្ម័នដែលទទួលបានមានរូបមន្ត និងឈ្មោះដូចម្តេច? ចូរអោយទំរង់ឡីវីសរបស់វា។
 ខ. ចូរសរសេរកន្លះសមីការអេឡិចត្រូនិច និងព្រមទាំងសមីការតុល្យការតាងប្រតិកម្មខាងលើ។
     គេអោយ $E^0_{O_2 / H_2O} = 1.23V$, $E^0_{MnO_4^{-} / MnO_2} = 1.69V$ ។
6. ប្រតិកម្មរវាងអាស៊ីតខ្លាំង និងថ្នាំកំប្លោងដោយសមីការតុល្យការដូចខាងក្រោម:

កំហាប់អ៊ីយ៉ុងកាល់ស្យូមបានកត់ត្រានៅពេលប្រតិកម្មមានតំលៃ $1.5 \times 10^{-3} \text{ mol.L}^{-1}$ និង

$3.6 \times 10^{-3} \text{ mol.L}^{-1}$ រៀងគ្នានៅខណៈ $t_1 = 20s$ និង $t_2 = 40s$ ។

ចូរគណនាល្បឿនមធ្យមនៃកំណើនអ៊ីយ៉ុងកាល់ស្យូមនៅចន្លោះពេល t_1 និង t_2 និងគណនាល្បឿន

បំបាត់អ៊ីយ៉ុងអ៊ីដ្រូស្យែននៅពេលដូចគ្នានេះ។

7. ប្រតិកម្មមួយតាងដោយសមីការ: $5Br^- + BrO_3^- + 6H^+ \rightarrow 3Br_2 + 3H_2O$ ។ នៅខណៈ t

មួយល្បឿនកំណើន ប្រូម៉ូស្ទ្រីន $3.9 \times 10^{-2} \text{ mol.L}^{-1} \cdot s^{-1}$ ។ នៅខណៈ t ដូចគ្នាចូរកំណត់

ក.ល្បឿនកំណើន

ខ. ល្បឿនអុកស៊ីតកម្មអ៊ីយ៉ុងប្រូម។

8. អ្នកត្រូវធ្វើពិសោធន៍អ៊ីយ៉ុងអ៊ីយ៉ូដ I^- ដោយទឹកអុកស៊ីសែន H_2O_2 ។ ប៉ុន្តែអ្នកគ្មានអ៊ីយ៉ុងអ៊ីយ៉ូដ I^- ទេ

មានតែទឹកក្នុងលាបរបបសជាតិអ៊ីយ៉ូតដែលជាសូលុយស្យុង I_2 ។

ក. ចូរប្រែប្រួលសម្ភារៈនិងសារធាតុគីមីដែលប្រើដើម្បីបំប្លែង I_2 ទៅជា I^- ។

ខ. ចូរពន្យល់ និងសរសេរសមីការបំប្លែងនេះ។

9. គេអោយប៉ូតង់ស្យែលស្តង់ដារនៃគូអុកស៊ីតកម្ម $S_2O_8^{2-} / SO_4^{2-}$ $E^0 = 2.01V$, Br_2 / Br^- $E^0 = 1.06V$ និង

1. គេបន្ថែមសូលុយស្យុងប៉ូតាស្យូមពែរអុកស៊ីដាត $2K^+ + S_2O_8^{2-}$

ទៅក្នុងសូលុយស្យុងសូដ្យូមប្រូម៉ាតេយីត្យែលេចចេញយឺតៗនូវពណ៌ទឹកក្រចក។

ចូរសរសេរកន្លះសមីការអេឡិចត្រូនិចនិងព្រមទាំងសមីការតុល្យការតាងប្រតិកម្មនេះ។

2. តើអ្នកសន្និដ្ឋានថាពណ៌ទឹកក្រចកនេះជាពណ៌របស់ប្រភេទគីមីអ្វី?

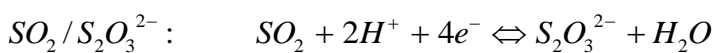
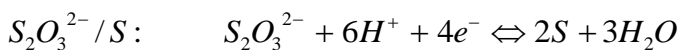
3. តើអ្នកអាចប្រើ Co^{3+} ជាកាតាលីករនៃប្រតិកម្មខាងលើបានដែររឺទេ? ព្រោះអ្វី?

ប្រសិនបើបានចូរសរសេរសមីការដែលកើតមានពីការចូលរួមរបស់កាតាលីករ។

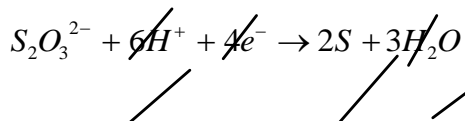
ចំណើយ

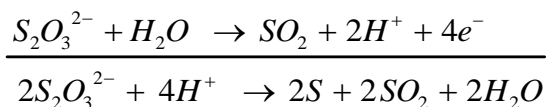
1. $S_2O_3^{2-} / S$ $E^0 = 0.5V$ និង $SO_2 / S_2O_3^{2-}$ $E^0 = 0.4V$

ក.សរសេរកន្លះសមីការអេឡិចត្រូនិចនៃគូអុកស៊ីតកម្មទាំងពីរ

ខ. សរសេរសមីការតុល្យការដែលកើតឡើងដោយគូអុកស៊ីតកម្មទាំងពីរ

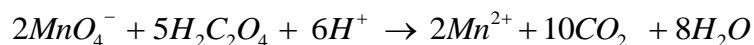
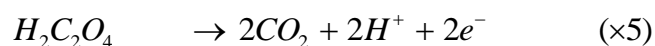

2. បើគេបន្ថែមសូលុយស្យុង $KMnO_4$ $10^{-2} mol.L^{-1}$ ចំនួន $1mL$ ទៅលើ $99mL$ នៃសូលុយស្យុង $H_2C_2O_4$ $10^{-2} mol.L^{-1}$ គេសង្កេតឃើញកំឡុងពេល $10 min$ ពណ៌ស្វាយសូលុយស្យុង $KMnO_4$ បានបាត់ពណ៌ រសៀវ។

ក. ចូរសរសេរសមីការតុល្យការនៃប្រតិកម្ម

មានគូអ៊ីដ្រូស៊ីយ៉ុងប្រតិកម្ម: MnO_4^{-2} / Mn^{2+} និង $CO_2 / H_2C_2O_4$

ខ. គណនាល្បឿនមធ្យមនៃការបំបាត់អ៊ីយ៉ុង MnO_4^-

$$V_m(MnO_4^-)_{t_1, t_2} = - \frac{\Delta[MnO_4^-]}{\Delta t} = - \frac{[MnO_4^-]_2 - [MnO_4^-]_1}{t_2 - t_1}$$

នៅខណៈ $t_1 = 0$ នោះ $[MnO_4^-]_1 = 1.10^{-5} mol.L^{-1}$

$t_2 = 10 min$ នោះ $[MnO_4^-]_2 = 0$

$$V_m(MnO_4^-)_{t_1, t_2} = - \frac{0 - 10^{-5}}{10 - 0}$$

$$V_m(MnO_4^-)_{t_1, t_2} = 10^{-6} mol.L^{-1}.min^{-1}$$

គ. គណនាល្បឿនមធ្យមនៃការបំបាត់អ៊ីយ៉ុង $H_2C_2O_4$

តាមសមីការ $n_{H_2C_2O_4} = \frac{5}{2} n_{MnO_4^-}$

តាមទំនាក់ទំនងល្បឿន $V_m(H_2C_2O_4)_{t_1, t_2} = \frac{5}{2} V_m(MnO_4^-)_{t_1, t_2}$

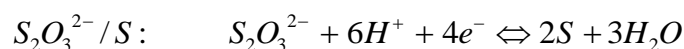
$$V_m(H_2C_2O_4)_{t_1, t_2} = \frac{5}{2} \times 10^{-6}$$

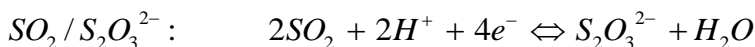
$$V_m(H_2C_2O_4)_{t_1, t_2} = 2.5 \times 10^{-6} mol.L^{-1}.min^{-1}$$

3. សមីការតុល្យការតាងប្រតិកម្ម: $S_2O_3^{2-} + 2H^+ \rightarrow S + SO_2 + H_2O$

a. គូអ៊ីដ្រូស៊ីយ៉ុងប្រតិកម្មគឺ $S_2O_3^{2-} / S$ និង $SO_2 / S_2O_3^{2-}$ ។

សរសេរកន្លះសមីការអេឡិចត្រូនិចនៃគូអ៊ីដ្រូស៊ីយ៉ុង

b. ប្រតិកម្មខាងលើនេះអាចចាត់ទុកថាជាប្រតិកម្មឌីស្ទកកម្មបានព្រោះអ៊ីយ៉ុង $S_2O_3^{2-}$ ដើរតួនាទីពីរ គឺជាអ្នកស៊ីតករផង និងអ្នកផង។

c. កាលណា

ក. $S_2O_3^{2-}$ កើន នោះល្បឿនបំបាត់អ៊ីយ៉ុង $S_2O_3^{2-}$ ក៏កើនឡើងដែរ។

ខ. SO_2 កើន គ្មានឥទ្ធិពលលើល្បឿនបំបាត់អ៊ីយ៉ុង $S_2O_3^{2-}$ ទេ។

d. គណនាល្បឿនបំបាត់អ៊ីយ៉ុង H^+ ខណៈ t

$$\text{តាមសមីការ } n_{H^+} = 2n_{S_2O_3^{2-}}$$

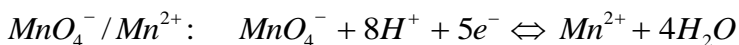
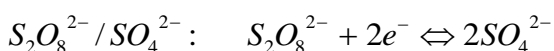
$$\text{តាមទំនាក់ទំនងល្បឿន } V(H^+)_t = 2V(S_2O_3^{2-})_t$$

$$V(H^+)_t = 2 \times 10^{-4}$$

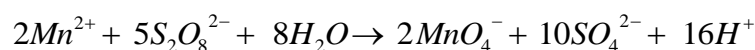
$$V(H^+)_t = 2 \times 10^{-4} \text{ mol.L}^{-1} \cdot \text{s}^{-1}$$

4. គេអោយប៉ូតង់ស្យែលស្តង់ដារនៃគូអ៊ីដ្រូស៊ីស $MnO_4^{2-} / Mn^{2+} = 1.51V$ និង $S_2O_8^{2-} / SO_4^{2-} = 2.01V$ ។

ក. សរសេរកន្លះសមីការអេឡិចត្រូនិចនៃគូអ៊ីដ្រូស៊ីស ព្រមទាំងសមីការតុល្យការ

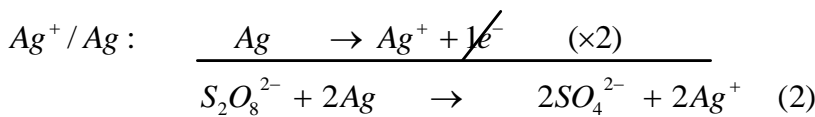
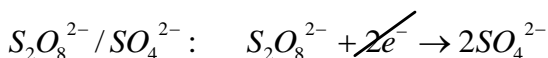
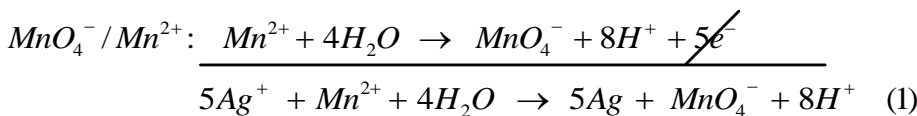
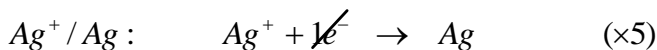

សមីការតុល្យការ:

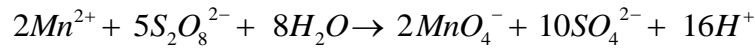
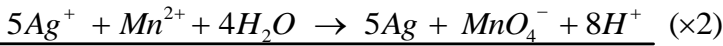
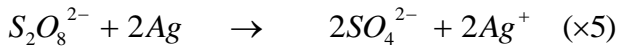
ខ.1. កាតាលីករសារធាតុដែលពន្លឿនល្បឿនប្រតិកម្ម ហើយកើតឡើងវិញដោយគ្មានបាត់បង់ លក្ខណៈគីមីក្រោយប្រតិកម្មចប់។

2. សរសេរសមីការប្រតិកម្មទាំងពីរ

បូកសមីការ (1) និង (2) គេបាន

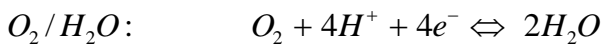
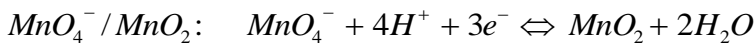

3. អ៊ីយ៉ុង Ag^+ អាចប្រើជាកាតាលីកក្នុងប្រតិកម្មខាងលើបានព្រោះអ៊ីយ៉ុងប្រាក់មានតំលៃប៉ូតង់ស្យែលស្តង់ដារស្ថិតនៅចន្លោះគូអេដុកទាំងពីរ។

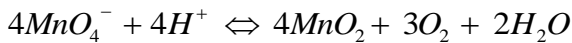
5.

ក. ឧស្ម័នដែលទទួលបានគឺអុកស៊ីសែន មានរូបមន្ត O_2 ។ ទំរង់អ៊ីរីសរបស់វាគឺ $\text{O}=\text{O}$

ខ. សរសេរកន្លះសមីការអេឡិចត្រូនិច និងប្រមាញ់សមីការតុល្យការតាងប្រតិកម្ម

សមីការតុល្យការ:

6. សមីការតាងប្រតិកម្ម: $CaCO_3 + 2H_3O^+ \rightarrow Ca^{2+} + CO_2 + 3H_2O$

គណនាល្បឿនមធ្យមនៃកំណើនអ៊ីយ៉ុងកាល់ស្យូមនៅចន្លោះពេល t_1 និង t_2

$$V_m(Ca^{2+})_{t_1, t_2} = \frac{\Delta[Ca^{2+}]}{\Delta t} = \frac{[Ca^{2+}]_2 - [Ca^{2+}]_1}{t_2 - t_1}$$

នៅខណៈ $t_1 = 20s$ ត្រូវនឹង $[Ca^{2+}]_1 = 1.5 \times 10^{-3} mol.L^{-1}$

$t_2 = 40s$ ត្រូវនឹង $[Ca^{2+}]_2 = 3.6 \times 10^{-3} mol.L^{-1}$

$$V_m(Ca^{2+})_{t_1, t_2} = \frac{3.6 \times 10^{-3} - 1.5 \times 10^{-3}}{40 - 20}$$

$$V_m(Ca^{2+})_{t_1, t_2} = 1.05 \times 10^{-4} mol.L^{-1}.s^{-1}$$

$$V_m(Br_2)_{t_1, t_2} = 9 \times 10^{-5} mol.L^{-1}.s^{-1}$$

គណនាល្បឿនបំបាត់អ៊ីយ៉ុងអ៊ីដ្រូស្យែននៅពេលដូចគ្នា

តាមសមីការ $n_{H_3O^+} = 2n_{Ca^{2+}}$

តាមទំនាក់ទំនងល្បឿន $V_m(H_3O^+)_{t_1, t_2} = 2V_m(Ca^{2+})_{t_1, t_2}$

$$V_m(H_3O^+)_{t_1, t_2} = 2 \times 1.05 \times 10^{-4}$$

$$V_m(H_3O^+)_{t_1, t_2} = 2.1 \times 10^{-4} mol.L^{-1}.s^{-1}$$

7. ប្រតិកម្មមួយតាងដោយសមីការ: $5Br^- + BrO_3^- + 6H^+ \rightarrow 3Br_2 + 3H_2O$

ក.នៅខណៈ t ដូចគ្នាកំណត់ល្បឿនកំណើត

តាមសមីការ $n_{H_2O} = n_{Br_2}$

តាមទំនាក់ទំនងល្បឿន $V(H_2O)_t = V(Br_2)_t$

$$V(H_2O)_t = 3.9 \times 10^{-2} \text{ mol.L}^{-1} . \text{s}^{-1}$$

ខ. នៅខណៈ t ដូចគ្នាកំណត់ល្បឿនអុកស៊ីតកម្មអ៊ីយ៉ុងប្រូម

តាមសមីការ $n_{Br^-} = \frac{5}{3} n_{Br_2}$

តាមទំនាក់ទំនងល្បឿន $V(Br^-)_t = \frac{5}{3} V(Br_2)_t$

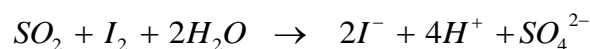
$$V(Br^-)_t = \frac{5}{3} \times 3.9 \times 10^{-2}$$

$$V(Br^-)_t = 6.5 \times 10^{-2} \text{ mol.L}^{-1} . \text{s}^{-1}$$

8. ក. សម្ភារៈនិងសារធាតុគីមីដែលប្រើដើម្បីបំបែក I_2 ទៅជា I^- រួមមាន៖

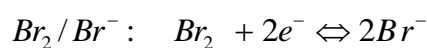
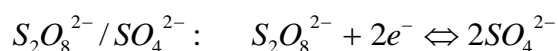
- សម្ភារៈមាន កែវជ័រថ្លា ឈើគូស
- សារធាតុគីមីមាន ទឹកថ្នាំលាងរបូសជាតិអ៊ីយ៉ូត
- របៀបធ្វើ
  - a. ដាក់ទឹកថ្នាំលាងរបូសជាតិអ៊ីយ៉ូតចូលទៅក្នុងកែវជ័រថ្លា
  - b. គូសឈើគូសហើយដាក់វាអោយនេះនៅក្នុងមាត់កែវរួចគ្រប់កែវជ័រនេះដោយកែវជ័រមួយផ្សេងទៀត ដើម្បីរក្សាផ្សេងឈើគូសក្នុងកែវ។
  - c. ក្រឡុកកែវជ័រថ្លាដែលគ្របផ្ទៃម្ខាងដើម្បីអោយផ្សេងឈើគូសរលាយក្នុងសូលុយស្យុងបានល្អរហូតដល់សូលុយស្យុងប្រែជាគ្មានពណ៌។

ខ. ពន្យល់ និងសរសេរសមីការបំបែក៖ ក្បាលឈើគូសមានស្ពាន់ផ័រ ពេលទទួលអុកស៊ីតកម្មដោយ O_2 នោះគេទទួលបាន SO_2 ដែលជាផ្សែងភ្លើង រួចយកវាទៅប្រតិកម្មជាមួយទឹកថ្នាំលាងរបូសជាតិអ៊ីយ៉ូត។

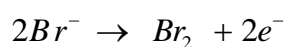
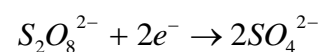

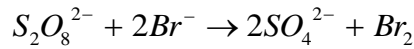
9.

1. សរសេរកន្លះសមីការអេឡិចត្រូនិច

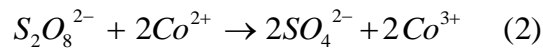
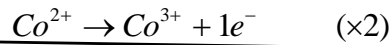
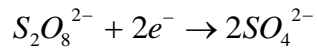
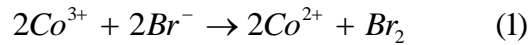
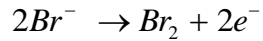
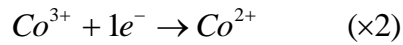

សមីការតុល្យការតាងប្រតិកម្ម

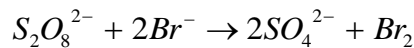
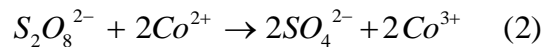

2. ពណ៌ទឹកក្រូចដែលលេចឡើងជាពណ៌របស់ Br_2 ។
3. គេអាចប្រើ Co^{3+} ជាកាតាលីករនៃប្រតិកម្មខាងលើបានព្រោះវាផ្លាស់ប្តូរ Co^{3+} មកជាស្ថានភាពដែលមានស្ថេរភាពខ្ពស់ជាងស្ថានភាពដើម គឺជាស្ថានភាពដែលមានស្ថេរភាពខ្ពស់ជាងស្ថានភាពដើម។

បូកសមីការ (1) និង (2) គេបាន

ជំពូកទី ២ សមាសធាតុក្នុងសូលុយស្យុងទឹក និងកម្លាំងអន្តរម៉ូលេគុល

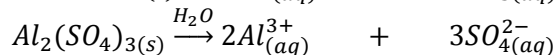
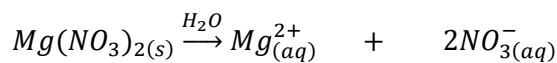
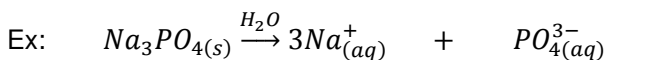
មេរៀនទី១ : សមាសធាតុក្នុងសូលុយស្យុងទឹក

មេរៀនសង្ខេប

- ការសរសេរសមីការបំបែកជាអ៊ីយ៉ុង

គឺជាសមីការបង្ហាញពីការបំបែករបស់សារធាតុគីមីមួយនៅក្នុងទឹកជាអ៊ីយ៉ុងរីឯម (កាប៉ុង)

និងអ៊ីយ៉ុងរីឯម (អាញីយ៉ុង) ។ ការផ្តាច់ចេញពីគ្នាគឺមាននៅពេលសមាសធាតុអ៊ីយ៉ុងរីឯមរលាយហៅថា ការបំបែក ។

- ប្រតិកម្មបង្កើតកក

ប្រតិកម្មបង្កើតកករតីជាប្រតិកម្មដែលផលិតផលរបស់វាជាកករនៅក្នុងសូលុយស្យុងទឹក ។
 កករខ្លះជាសមាសធាតុមិនរលាយទាំងស្រុងកករខ្លះជាសមាសធាតុរលាយតិច ។
 យើងប្រើតារាងខាងក្រោមដើម្បីទស្សនាពីភាពរលាយរបស់ផលិតផលនៅក្នុងសមីការប្រតិកម្ម ។
 តារាងលក្ខណៈរលាយក្នុងទឹករបស់សមាសធាតុមួយចំនួន :

អាញ៉ុង	កាចុង															
	H ⁺	K ⁺	Na ⁺	Ag ⁺	NH ₄ ⁺	Mg ²⁺	Ca ²⁺	Ba ²⁺	Zn ²⁺	Cd ²⁺	Hg ²⁺	Pb ²⁺	Cu ²⁺	Fe ²⁺	Fe ³⁺	Al ³⁺
OH ⁻	រ	រ	រ	—	រ	ម	ត	រ	ម	ម	—	ម	ម	ម	ម	ម
Cl ⁻	រ/ហ	រ	រ	ម	រ	រ	រ	រ	រ	រ	រ	ត	រ	រ	រ	រ
NO ₃ ⁻	រ/ហ	រ	រ	រ	រ	រ	រ	រ	រ	រ	រ	រ	រ	រ	រ	រ
CH ₃ COO ⁻	រ/ហ	រ	រ	រ	រ	រ	រ	រ	រ	រ	រ	រ	រ	រ	រ	ត
S ²⁻	រ/ហ	រ	រ	ម	រ	រ	ត	រ	ម	ម	ម	ម	ម	ម	—	—
SO ₃ ²⁻	រ/ហ	រ	រ	ម	រ	ម	ម	ម	ម	ម	ម	ម	ម	ម	—	—
SO ₄ ²⁻	រ/ហ	រ	រ	ត	រ	រ	ត	ម	រ	រ	រ	ម	រ	រ	រ	រ
CO ₃ ²⁻	រ/មហ	រ	រ	ម	រ	ម	ម	ម	ម	ម	ម	ម	ម	ម	ម	—
SiO ₃ ²⁻	រ/មហ	រ	រ	ម	រ	ម	ម	ម	ម	ម	—	ម	ម	ម	ម	ម
PO ₄ ³⁻	រ/មហ	រ	រ	ម	រ	ម	ម	ម	ម	ម	ម	ម	ម	ម	ម	ម
រ : សមាសធាតុរលាយក្នុងទឹក				ម : សមាសធាតុមិនរលាយក្នុងទឹក						ត : សមាសធាតុរលាយតិច						
ហ : សមាសធាតុហើរឬងាយបំបែកជាឧស្ម័នហើរឡើង								មហ : សមាសធាតុមិនហើរ				— : សមាសធាតុដែលពុំកើតមាន				

— ការសរសេរសមីការសម្រួល

១. សរសេរសមីការតុល្យការ

២. ថ្លឹងសមីការអោយមានលំនឹង

៣. សរសេរសមីការអ៊ីយ៉ុងសព្វ

៤. សរសេរសមីការអ៊ីយ៉ុងសម្រួល (សម្រួលអ៊ីយ៉ុងទស្សនិចចេញពីសមីការអ៊ីយ៉ុងសព្វ រក្សាទុកតែអង្គធាតុប្រតិករណាដែលផ្សំគ្នាបង្កើតបានជាកករនិង សមាសធាតុ ឬអ៊ីយ៉ុងទាំងឡាយណាដែលរងនូវបម្រែបម្រួលគីមីក្នុងពេលប្រតិកម្មក្នុងសូលុយស្យុងទឹក) ។

— សមាសធាតុអ៊ីយ៉ុងភាគច្រើនបំបែកនៅក្នុងទឹក

— អេឡិចត្រូលីត ជាសមាសធាតុដែលចម្លងចរន្តអគ្គិសនី ក្នុងសូលុយស្យុងទឹកឬក្នុងសណ្ឋានរលាយ ។

— អេឡិចត្រូលីតខ្លាំង បំបែកជាអ៊ីយ៉ុងទាំងស្រុងក្នុងទឹក និងចម្លងចរន្តអគ្គិសនីបានល្អ ។

Ex : NaCl; KBr.....

_ អេឡិចត្រូលីតខ្សោយ បំបែកជាអ៊ីយ៉ុងតិចតួចហើយចម្លងចរន្តអគ្គិសនីខ្សោយ ។

Ex : CH_3COOH ; .....

_ អ៊ីយ៉ុងកម្ម ការកើតនៃអ៊ីយ៉ុងដោយចំណេញ ឬបាត់បង់ e^- ។

Ex : $\text{Fe} \rightarrow \text{Fe}^{2+} + 2e^-$

$\text{Na} \rightarrow \text{Na}^+ + 1e^-$

$\text{Br}_2 + 2e^- \rightarrow 2\text{Br}^-$

$\text{Cl}_2 + 2e^- \rightarrow 2\text{Cl}^-$

? សំណួរនិងលំហាត់មេរៀនទី១

1 រកចំនួនម៉ូលនៃអ៊ីយ៉ុងដែលមាននៅក្នុង 1L នៃសូលុយស្យុង 1M

ក/ KCL   ខ/ $\text{Mg}(\text{NO}_3)_2$

2 ប្រើតារាង 1.1 ចូរព្យាករណ៍ថាតើសមាសធាតុខាងក្រោមជាសមាសធាតុរលាយឬមិនរលាយ:

ក/ KCl   ខ/ NaNO_3 គ/ AgCl   ឃ/ BaSO_4 ង/ $\text{Ca}_3(\text{PO}_4)_2$ ច/ $(\text{NH}_4)_2\text{S}$ ឆ/ FeS

3 ដូចម្តេចហៅថាសមីការអ៊ីយ៉ុងសម្រួល ?

4 ដូចម្តេចហៅថាអ៊ីយ៉ុងកម្ម ?

5 ក/ ចូរឲ្យនិយមន័យនិងភាពខុសគ្នារវាងអេឡិចត្រូលីតខ្លាំងនិងអេឡិចត្រូលីតខ្សោយ។

ខ/ ចូរឲ្យឧទាហរណ៍ពីរចំពោះប្រភេទនីមួយៗ។

6 ចូរសរសេរសមីការបំបែកជាអ៊ីយ៉ុងក្នុងទឹករបស់សមាសធាតុខាងក្រោម:

ក/ KI   ខ/ NaNO_3 គ/ MgCl_2 ឃ/ Na_2SO_4

7 ចូរសរសេរសមីការសម្រាប់ការបំបែកសមាសធាតុអ៊ីយ៉ុងក្នុងទឹកនិងប្រាប់ពីចំនួនម៉ូលសរុបនៃអ៊ីយ៉ុងដែលកើតឡើង:

ក/ 0,50ម៉ូល (ស្រង់ចូមនីត្រាតខ/ 0,50ម៉ូលសូដ្យូមផូស្វាត

8 ប្រើតារាង 1.1 ចូរសរសេរសមីការតុល្យការនិងសមីការអ៊ីយ៉ុងសម្រួល(ក្នុងសូលុយស្យុងទឹក) សម្រាប់ប្រតិកម្មដូចតទៅ:

ក/ ប្រាស (II) ក្លរួ + ប៉ូតាស្យូមស៊ីលីផ $\longrightarrow$

ខ/ សូដ្យូមកាបូណាត + កាល់ស្យូមក្លរួ $\longrightarrow$

គ/ ទង់ដែង (II) ក្លរួ + អាម៉ូញ៉ូមផូស្វាត $\longrightarrow$

9 ចូរបង្ហាញអ៊ីយ៉ុងទស្សនិកក្នុងប្រតិកម្មរវាង KCl និង AgNO_3 ក្នុងសូលុយស្យុងទឹក។

10 ទង់ដែង (II) ក្លរួនិងសំណ(II)នីត្រាត(ប្រតិកម្មជាមួយគ្នាក្នុងសូលុយស្យុងទឹកដោយប្រតិកម្មជំនួសទ្វេ។

ក/ ចូរផ្ដើមសមីការឲ្យមានលំនឹងខ/ ចូរសរសេរសមីការអ៊ីយ៉ុងសព្វ

គ/ ចូរសរសេរសមីការអ៊ីយ៉ុងសម្រួល

ឃ/ បើទង់ដៃ (II) ត្រូវ 13,45g ចូលប្រតិកម្មគណនាម៉ាសកកររតិបរមាដែលនឹងកើតមាន។

ចម្លើយ

1 ចំនួនម៉ូលនៅក្នុងសូលុយស្យុង 1L នៃ

ក/KCl

សមីការបំបែកក្នុងទឹក: $\text{KCl(s)} \xrightarrow{\text{H}_2\text{O}} \text{K}^+(\text{aq}) + \text{Cl}^-(\text{aq})$

ប្រភេទអ៊ីយ៉ុងនៅក្នុងសូលុយស្យុងមាន: K^+ និង Cl^-

តាមទំនាក់ទំនង:

$$C_M = \frac{n}{V} \Rightarrow n = C_M \times V$$

$$V = 1\text{L} ; C_M = 1\text{M}$$

$$\Rightarrow n_{\text{KCl}} = 1 \times 1 = 1\text{mol}$$

តាមសមីការ: $n_{\text{KCl}} = n_{\text{K}^+} = n_{\text{Cl}^-} = 1\text{mol}$

ខ/ $\text{Mg}(\text{NO}_3)_2$

សមីការបំបែកក្នុងទឹក: $\text{Mg}(\text{NO}_3)_2(\text{s}) \xrightarrow{\text{H}_2\text{O}} \text{Mg}^{2+}(\text{aq}) + 2\text{NO}_3^-(\text{aq})$

ប្រភេទអ៊ីយ៉ុងនៅក្នុងសូលុយស្យុងមាន: Mg^{2+} និង NO_3^-

តាមទំនាក់ទំនង:

$$C_M = \frac{n}{V} \Rightarrow n = C_M \times V$$

$$V = 1\text{L} ; C_M = 1\text{M}$$

$$\Rightarrow n_{\text{Mg}(\text{NO}_3)_2} = 1 \times 1 = 1\text{mol}$$

តាមសមីការ: $n_{\text{Mg}(\text{NO}_3)_2} = n_{\text{Mg}^{2+}} = n_{\text{NO}_3^-} = 1\text{mol}$

2 ព្យាករណ៍ពីភាពរលាយក្នុងទឹក:

ក/ KCl រលាយ

ខ/ NaNO_3 រលាយ

គ/ AgCl មិនរលាយ

ឃ/ BaSO_4 មិនរលាយ

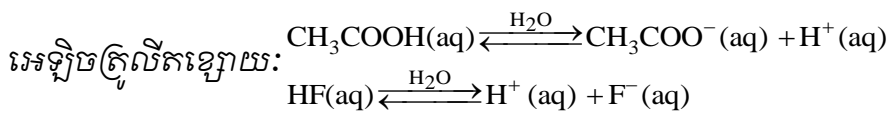
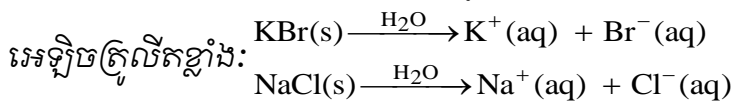
ង/ $\text{Ca}_3(\text{PO}_4)_2$ មិនរលាយ

ច/ $(\text{NH}_4)_2\text{S}$ រលាយ

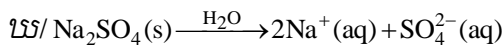
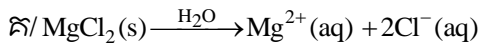
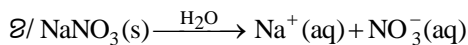
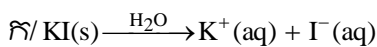
ន/ FeS មិនរលាយ

- 3 សមីការរ៉ីយ៉ុងសម្រួលគឺជាសមីការដែលសរសេរតែសមាសធាតុនិងរ៉ីយ៉ុងទាំងឡាយណាដែលរងសូរបម្រែបម្រួលគីមីក្នុងប្រតិកម្មនៅក្នុងសូលុយស្យុង។
- 4 ដែលហៅថារ៉ីយ៉ុងកម្មគឺជាការធ្វើឲ្យអាតូមឬម៉ូលេគុលក្លាយជារ៉ីយ៉ុងដោយអំពើរបស់អង្គធាតុរំលាយ។
- 5 ក/ **និយមន័យអេឡិចត្រូលីតខ្លាំង**: ជាសមាសធាតុទាំងឡាយដែលក្នុងសូលុយស្យុងទឹកវាបំបែកជារ៉ីយ៉ុងទាំងស្រុងហើយចម្លងចរន្តអគ្គិសនីបានល្អ។
 និយមន័យអេឡិចត្រូលីតខ្សោយ: ជាសមាសធាតុបំបែកបានជារ៉ីយ៉ុងតិចតួចហើយចម្លងចរន្តអគ្គិសនីខ្សោយ។

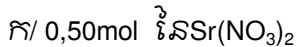
ខ/ ឧទាហរណ៍ចំពោះប្រភេទអេឡិចត្រូលីត

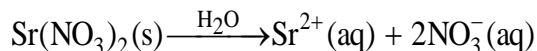
- 6 សរសេរសមីការបំបែកជារ៉ីយ៉ុងក្នុងទឹក

- 7 សរសេរសមីការបំបែកជារ៉ីយ៉ុងក្នុងទឹកនិងគណនាចំនួនម៉ូលសរុបនៃរ៉ីយ៉ុង

សមីការបំបែកជារ៉ីយ៉ុង

តាមសមីការ:

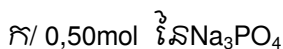
$$n_{\text{Sr}^{2+}} = n_{\text{Sr}(\text{NO}_3)_2} = \frac{n_{\text{NO}_3^-}}{2}$$

$$\Rightarrow n_{\text{Sr}^{2+}} = n_{\text{Sr}(\text{NO}_3)_2} = 0,50\text{mol}$$

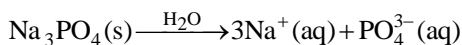
$$\Rightarrow n_{\text{NO}_3^-} = 2 \times n_{\text{Sr}(\text{NO}_3)_2} = 1\text{mol}$$

ចំនួនម៉ូលសរុបដែលទទួលបាន

$$n_{\text{T}} = n_{\text{Sr}^{2+}} + n_{\text{NO}_3^-} = 0,50 + 1 = \boxed{1,50\text{mol}}$$

សមីការបំបែកជារ៉ីយ៉ុង

តាមសមីការ:

$$n_{\text{Na}_3\text{PO}_4} = \frac{n_{\text{Na}^+}}{3} = n_{\text{PO}_4^{3-}} = 0,50\text{mol}$$

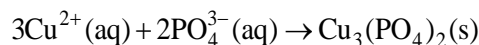
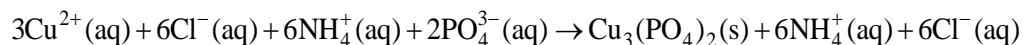
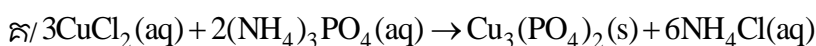
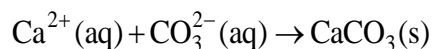
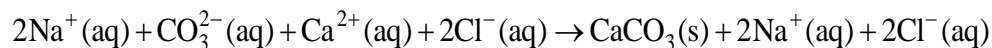
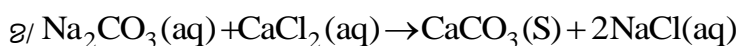
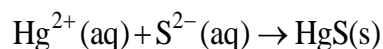
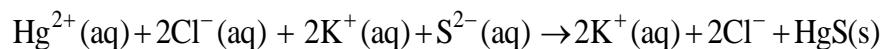
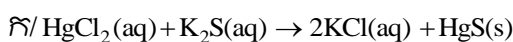
$$\Rightarrow n_{\text{PO}_4^{3-}} = 0,50\text{mol}$$

$$\Rightarrow n_{\text{Na}^+} = 3 \times n_{\text{Na}_3\text{PO}_4} = 3 \times 0,50 = 1,50\text{mol}$$

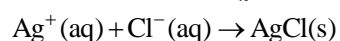
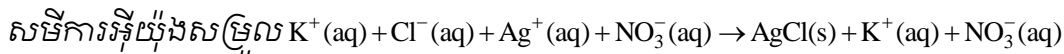
ចំនួនម៉ូលសរុបដែលទទួលបាន

$$n_{\text{T}} = n_{\text{PO}_4^{3-}} + n_{\text{Na}^+} = 0,50 + 1,50 = \boxed{2,0\text{mol}}$$

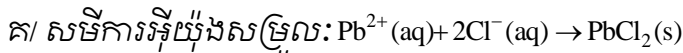
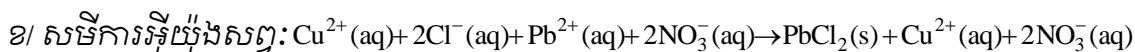
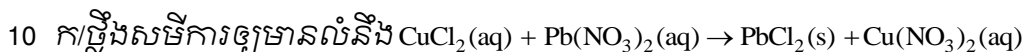
8 សរសេរសមីការតុល្យការនិងសមីការរ៉ីយ៉ុងសម្រួល

9 បង្ហាញពីរ៉ីយ៉ុងសម្រួលនិក

រ៉ីយ៉ុងសម្រួលនិកគឺ K^+ និង NO_3^-

ឃ/គណនាម៉ាសកកររតិបរមា

$$m_{\text{PbCl}_2} = n_{\text{PbCl}_2} \times M \quad (1)$$

$$M_{\text{PbCl}_2} = 107 + (35,5 \times 2) = 278\text{g} \cdot \text{mol}^{-1}$$

រកចំនួនម៉ូលរបស់វាដែលកើត

$$n_{\text{CuCl}_2} = \frac{m_{\text{CuCl}_2}}{M_{\text{CuCl}_2}}$$

$$M_{\text{CuCl}_2} = 63,5 + (35,5 \times 2) = 134,5 \text{ g.mol}^{-1}$$

$$m_{\text{CuCl}_2} = 13,45 \text{ g}$$

$$\Rightarrow n_{\text{CuCl}_2} = \frac{13,45}{134,5} = 0,1 \text{ mol}$$

តាមសមីការ

$$n_{\text{CuCl}_2} = n_{\text{PbCl}_2} = 0,1 \text{ mol}$$

$$(1) \Rightarrow m_{\text{PbCl}_2} = 0,1 \times 278 = \boxed{27,8 \text{ g}}$$

មេរៀនទី២ : កម្លាំងអន្តរម៉ូលេគុល

មេរៀនសង្ខេប

— សមាសធាតុអ៊ីយ៉ុងជាសមាសធាតុដែលបង្កឡើងដោយអ៊ីយ៉ុងវិជ្ជមាននិងអ៊ីយ៉ុងអវិជ្ជមាន ។

Ex: KCl, MgO, F₂O₃

— សមាសធាតុកូរ៉ាឡង់ ជាសមាសធាតុដែលម៉ូលេគុលផ្សំរបស់វា កើតពីសម្ព័ន្ធកូរ៉ាឡង់រវាងអាតូម និងអាតូម ។

Ex: H₂, HCl, CH₄

អាតូម_សម្ព័ន្ធកូរ៉ាឡង់_អាតូម → ម៉ូលេគុលកូរ៉ាឡង់ → សមាសធាតុកូរ៉ាឡង់

— កម្លាំងឌីប៉ូល-ឌីប៉ូល ជាកម្លាំងអន្តរម៉ូលេគុល ។ កម្លាំងនេះកើតមានចំពោះម៉ូលេគុលកូរ៉ាឡង់ប៉ូលែអចិន្ត្រៃយ៍ ។ ភាពប៉ូលែននៃសម្ព័ន្ធធ្វើអោយម៉ូលេគុលលើកមានបន្ទុកដោយផ្នែកពីរគឺ δ⁺ និង δ⁻ ។ ហើយកម្លាំងកើតពីទំនាញរវាងផ្នែក δ⁺ នៃម៉ូលេគុលមួយទៅផ្នែក δ⁻ នៃម៉ូលេគុលមួយទៀត ។

— កម្លាំងអ៊ីយ៉ុង ជាកម្លាំងដែលកើតឡើងពីការប្រទាញគ្នារវាងអ៊ីយ៉ុងវិជ្ជមាន និងអ៊ីយ៉ុងអវិជ្ជមាន ។

— សម្ព័ន្ធអ៊ីដ្រូសែនជាកម្លាំងឌីប៉ូល-ឌីប៉ូលដែរតែខ្លាំងនិងនិយាយចំពោះតែម៉ូលេគុលណាដែលមានវត្តមានអាតូមអ៊ីដ្រូសែនចល័ត និងចង់សម្ព័ន្ធជាមួយអាតូមដែលមានកម្រិតអេឡិចត្រូអវិជ្ជមានខ្លាំងដូចជា អាតូម N, O, និង F ។ កម្លាំងទំនាញកើតមានពីទំនាញរវាងណ្វៃយ៉ូអាតូមអ៊ីដ្រូសែនជាមួយទ្វេតាសេរីនៃម៉ូលេគុលផ្សេងទៀត ។

Ex: NH₃, CH₃OH, CH₃NH₂

— កម្លាំងរញាយទូរដ្ឋន

កម្លាំងនេះ ជាកម្លាំងខ្សោយតែមានសារៈសំខាន់សម្រាប់ចម្លាយជិត ។ ជាកម្លាំងដែលកើតគ្រប់ម៉ូលេគុលទាំងអស់នៅក្នុងផាស រឹង រាវ និងឧស្ម័ន ប៉ុន្តែខ្សោយចំពោះម៉ូលេគុលតូចៗ ។ ទោះបីយ៉ាងណា

កម្លាំងនេះអាចកើតមានចំពោះម៉ូលេគុលស៊ីមេទ្រីមិនប៉ូលែរដូចជា SO_3 , O_2 , CO_2 , N_2 , Br_2 , និង H_2 និងប្រភេទម៉ូលេគុលអាតូមដូចជាឧស្ម័នកម្រ ។

កម្លាំងរញាយទ្យនដុនបានពីទំនាញរវាងបន្ទុកវិជ្ជមាននៃណ្វៃយ៉ូរបស់អាតូមមួយជាមួយពាករេឡិចត្រុងនៃអាតូមជិតគ្នានៃម៉ូលេគុលផ្សេង ។ កម្លាំងនេះកាន់តែខ្លាំងកាលណាម៉ាស់ម៉ូលេគុលកាន់តែធំ ។ កម្លាំងរញាយទ្យនដុនកើតចំពោះទាំងម៉ូលេគុលប៉ូលែរនិងមិនប៉ូលែរ ។

— កម្លាំងអន្តរម៉ូលេគុលកំណត់លក្ខណៈរបស់សារធាតុកម្លាំងអន្តរម៉ូលេគុល ជាកម្លាំងប្រទាញរវាងម៉ូលេគុលអោយស្ថិតនៅជិតគ្នា ។ ចំពោះចំណុចចំពុះ កាលណាសារធាតុមួយមានកម្លាំងអន្តរម៉ូលេគុលកាន់តែធំ ចំណុចចំពុះកាន់តែខ្ពស់ ។

សំណួរនិងលំហាត់មេរៀនទី២

- 1 តើកម្លាំងអ្វីដែលប្រទាញម៉ូលេគុល NaCl ទៅវិញទៅមក ?
- 2 ចូរពណ៌នាពីកម្លាំងឌីប៉ូល-ឌីប៉ូល។
- 3 តើកម្លាំងអ្វីដែលផ្តល់ឲ្យទឹកមានលក្ខណៈឯកភាពគ្នា ?
- 4 ចូរពន្យល់ហេតុអ្វីបានជាអ្នកស៊ីសេនអាសូតនិងក្លាយអរក្នុងម៉ូលេគុលនៃសារធាតុអាចបង្កើតសម្ព័ន្ធអ៊ីដ្រូសែនបានខ្លាំង។
- 5 តើភាពខ្លាំងនៃកម្លាំងរញាយទ្យនដុនទាក់ទងទៅនឹងចំនួនអេឡិចត្រុងយ៉ាងដូចម្តេច ?
- 6 ក/ តើណាមួយជាសារធាតុមិនប៉ូលែរ CF_4 ឬ CH_2F_2 ?
ខ/ តើសារធាតុណាមួយដែលទំនងជាមានចំណុចចំពុះខ្ពស់ជាង ? ចូរពន្យល់។
- 7 NH_3 មានចំណុចចំពុះខ្ពស់ជាង PH_3 ។ ចូរពន្យល់។
- 8 ហេតុអ្វីបាននាហ្គុង (Ar) ពុះនៅសីតុណ្ហភាពខ្ពស់ជាងណេអុង (Ne) ?
- 9 ហេតុអ្វីបានជាទឹកកករលាយលឿនជាងទឹករាវ ?
- 10 ហេតុអ្វីបានជា CBr_4 ពុះនៅសីតុណ្ហភាពខ្ពស់ជាង CCl_4 ?
- 11 មានកម្លាំងបីយ៉ាងៈកម្លាំងអ៊ីយ៉ុងកម្លាំងឌីប៉ូល-ឌីប៉ូលនិងកម្លាំងរញាយទ្យនដុន។ តើកម្លាំងណាមួយដែលខ្លាំងជាងគេបំផុត។

ចម្លើយ

- 1 កម្លាំងដែលប្រទាញម៉ូលេគុល NaCl ទៅវិញទៅមកគឺជាកម្លាំងអ៊ីយ៉ុង។
- 2 កម្លាំងឌីប៉ូល-ឌីប៉ូលជាកម្លាំងដែលកើតឡើងរវាងម៉ូលេគុលក្នុងម៉ូលេគុល។ ភាពប៉ូលែរធ្វើឲ្យម៉ូលេគុលមានបន្ទុកដោយផ្នែកពីរគឺ δ^- និង δ^+ ។ ហើយកម្លាំងកើតពីទំនាញរវាង δ^- នៃម៉ូលេគុលមួយទៅ δ^+ នៃម៉ូលេគុលផ្សេងទៀត។

- 3 កម្លាំងដែលផ្តល់ឲ្យទឹកមានលក្ខណៈឯកភាពគ្នាគឺកម្លាំងសម្ព័ន្ធអ៊ីប្រូតុង។
- 4 បានជាអ្នកស៊ីសែនអាសូតនិងក្លរូយអរក្នុងម៉ូលេគុលនៃសារធាតុអាចបង្កើតសម្ព័ន្ធអ៊ីប្រូតុងបាន ខ្លាំងពីព្រោះអាតូមអាសូតក្លរូយអរនិងអ្នកស៊ីសែនមាន៖
  - កំរិតអេឡិចត្រូអវិជ្ជមានខ្លាំងដែលធ្វើឲ្យមានលទ្ធផលខ្លាំងក្នុងការទាញអាតូមអ៊ីប្រូតុងចល័តមកជិតខ្លួនវា ។
  - មានទំហំអាតូមតូចនិងដោយសារអ៊ីប្រូតុងមានទំហំតូចជាហេតុធ្វើឲ្យទាញខ្លាំង។
- 5 ភាពខ្លាំងនៃកម្លាំងរញ្ជួយឡូនដុនទាក់ទងទៅនឹងចំនួនអេឡិចត្រុងគឺកាលណាកម្លាំងរញ្ជួយឡូនដុន កើនឡើងជាមួយវត្ថុមានកំណើនចំនួនអេឡិចត្រុងត្រង់កើនឡើងដែរ។
- 6 ក/ សារធាតុមិនប៉ូលែគឺCF₄។
  - ខ/សារធាតុដែលមានចំណុចរំពុះខ្ពស់ជាងគឺCH₂F₂ដោយសារម៉ូលេគុលនេះជាម៉ូលេគុលប៉ូលែហើយ មានកម្លាំងឌីប៉ូល-ឌីប៉ូលក្នុងម៉ូលេគុល។
- 7 NH₃មានចំណុចរំពុះខ្ពស់ជាងPH₃ព្រោះម៉ូលេគុលNH₃មានអាតូមអាសូតមានកម្រិតអេឡិចត្រូអវិជ្ជមានខ្ពស់ជាងអាតូមផូស្វ័រនៅក្នុងម៉ូលេគុលPH₃។ ម៉ូលេគុលNH₃មានសម្ព័ន្ធអ៊ីប្រូតុងធ្វើឲ្យកម្លាំងអន្តរកម្មម៉ូលេគុលខ្ពស់នាំឲ្យម៉ូលេគុលនេះមានចំណុចរំពុះខ្ពស់។
- 8 អាកុរ៉ង់(Ar)មានចំណុចរំពុះខ្ពស់ជាងណេអុង(Ne)ពីព្រោះអាតូមអាកុរ៉ង់(Ar)មានចំនួនអេឡិចត្រុង (18e)ច្រើនជាងអាតូមណេអុង(Ne)(10e) ធ្វើឲ្យកម្លាំងរញ្ជួយឡូនដុនរបស់អាកុរ៉ង់ខ្លាំងជាងណេអុង។ ភាពខ្លាំងជាងនៃកម្លាំងរញ្ជួយឡូនដុននេះ ធ្វើឲ្យអាកុរ៉ង់មានចំណុចរំពុះខ្ពស់ជាង។
- 9 មូលហេតុដែលទឹកកកអណ្តែតលើទឹករាវទឹកជាសមាសធាតុដែលមានសម្ព័ន្ធអ៊ីប្រូតុង។ នៅ ពេលទឹកនោះបានកកធ្វើឲ្យសម្ព័ន្ធអ៊ីប្រូតុងមួយចំនួនបានផ្តាច់(បញ្ចេញថាមពល)ដែលនាំឲ្យគំលា តម៉ូលេគុលធំជាងមុន(រាវមាឌ)ជាងទឹកក្នុងភាពរាវដែលនាំឲ្យដង់ស៊ីតេទឹកកកមានតម្លៃតូចជាងទឹក រាវ(អង្គធាតុមានដង់ស៊ីតេតូចរាវអណ្តែតលើអង្គធាតុដែលមានដង់ស៊ីតេធំ) ។ ហេតុនេះបានជា ទឹកកករាវអណ្តែតលើទឹករាវ។
- 10 មូលហេតុដែល CBr₄ពុះនៅសីតុណ្ហភាពខ្ពស់ជាងCCl₄
  - ម៉ូលេគុល CBr₄និង CCl₄សុទ្ធតែជាសមាសធាតុមិនប៉ូលែដែលមានកម្លាំងអន្តរកម្មម៉ូលេគុលដូចគ្នា គឺកម្លាំងរញ្ជួយឡូនដុន។ ម៉ូលេគុលCBr₄ (146e⁻) មានចំនួនអេឡិចត្រុងច្រើនជាងធ្វើឲ្យកម្លាំងរញ្ជួយ ឡូនដុនខ្លាំងជាងនាំឲ្យវាមានសីតុណ្ហភាពរំពុះខ្ពស់ជាង។
- 11 តម្រៀបតាមលំដាប់កើនៈកម្លាំងរញ្ជួយឡូនដុន<កម្លាំងឌីប៉ូល-ឌីប៉ូល<កម្លាំងអ៊ីយ៉ុង

? សំណួរនិងលំហាត់ជំពូកទី២

- 1 ចូរសរសេរសមីការបំបែកជាអ៊ីយ៉ុងនៃសមាសធាតុខាងក្រោមនិងប្រាប់ចំនួនម៉ូលនៃអ៊ីយ៉ុងដែលកើតឡើង:

ក/ 0.5mol នៃ $\text{Zn}(\text{NO}_3)_2$

ខ/ 2mol នៃ Na_2CO_3

គ/ 1mol នៃ AlCl_3

- 2 ចូរកំណត់សមាសធាតុខាងក្រោមជាសមាសធាតុរលាយឬមិនរលាយក្នុងទឹក:

ក/ $\text{Ca}_3(\text{PO}_4)_2$

ខ/ $\text{Mn}(\text{OH})_2$

គ/ AgNO_3

ឃ/ K_2S

ង/ $\text{Hg}(\text{NO}_3)_2$

ច/ CaCO_3

- 3 ចូរសរសេរសមីការអ៊ីយ៉ុងសព្វនិងអ៊ីយ៉ុងសម្រួលសម្រាប់ប្រតិកម្មខាងក្រោម:

ក/ $\text{AgNO}_3(\text{aq}) + \text{Na}_2\text{SO}_4(\text{aq}) \rightarrow$

ខ/ $\text{BaCl}_2(\text{aq}) + \text{ZnSO}_4(\text{aq}) \rightarrow$

គ/ $(\text{NH}_4)_2\text{CO}_3(\text{aq}) + \text{CaCl}_2(\text{aq}) \rightarrow$

ឃ/ $\text{Na}_2\text{S}(\text{aq}) + \text{ZnCl}_2(\text{aq}) \rightarrow$

- 4 ដូចម្តេចដែលហៅថាអ៊ីយ៉ុងកម្ម?

- 5 តើមានភាពខុសគ្នាយ៉ាងដូចម្តេចរវាងមិនអេឡិចត្រូលីតនិងអេឡិចត្រូលីត? រវាងអេឡិចត្រូលីតខ្សោយនិងអេឡិចត្រូលីតខ្លាំង? ចូរលើកឧទាហរណ៍មួយៗមកបង្ហាញ។

- 6 ចូរករត្តសញ្ញាណកម្មសារធាតុនីមួយៗខាងក្រោមថាជាអេឡិចត្រូលីតខ្លាំងនិងអេឡិចត្រូលីតខ្សោយឬមិនអេឡិចត្រូលីត:

ក/ H_2O

ខ/ KCl

គ/ HNO_3

ឃ/ CH_3COOH

ង/ $\text{C}_{12}\text{H}_{22}\text{O}_{11}$ ។

- 7 ចូរបង្ហាញពីភាពខុសគ្នារវាងសមាសធាតុអ៊ីយ៉ុងនិងសមាសធាតុកូរ៉ាឡង់។

- 8 កាបូនតេត្រាគ្លូរី (CCl_4) ជាសមាសធាតុមិនប៉ូលែ។ តើកម្រាំងអ្វីដែលម៉ូលេគុលនេះប្រទាញគ្នា។

- 9 តើមានអ្វីកើតឡើងកាលណាទឹកត្រូវបានដុតកម្ដៅពី 25°C ដល់ 155°C ?

- 10 តើណាមួយមានចំណុចរំពុះខ្ពស់ជាងរវាង CaCl_2 និង NaCl ? ចូរពន្យល់?

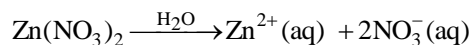
- 11 ចូរប្រៀបធៀបកម្រាំងឌីប៉ូល-ឌីប៉ូលនិងសម្ព័ន្ធអ៊ីដ្រូសែន។

- 12 តាមតារាង 2.2 ទំព័រ 45 ហេតុអ្វីបានជាទឹកមានចំណុចរំពុះខ្ពស់ជាងគេ? ចូរពន្យល់?

ចម្លើយ

1 សមីការបំបែកជាអ៊ីយ៉ុងនិងចំនួនម៉ូលដែលកើត:

ក/ $\text{Zn}(\text{NO}_3)_2$

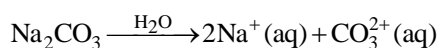

$$\text{តាមសមីការ: } n_{\text{Zn}^{2+}} = \frac{n_{\text{NO}_3^{-}}}{2} = n_{\text{Zn}(\text{NO}_3)_2} = 0,5\text{mol}$$

$$\Rightarrow n_{\text{Zn}^{2+}} = 0,5\text{mol}$$

$$\Rightarrow n_{\text{NO}_3^{-}} = 2 \times 0,5 = 1\text{mol}$$

ខ/ Na_2CO_3

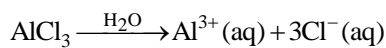

$$\text{តាមសមីការ: } n_{\text{CO}_3^{2-}} = \frac{n_{\text{Na}^{+}}}{2} = n_{\text{Na}_2\text{CO}_3} = 2\text{mol}$$

$$\Rightarrow n_{\text{CO}_3^{2-}} = 2\text{mol}$$

$$\Rightarrow n_{\text{Na}^{+}} = 2 \times 2 = 4\text{mol}$$

គ/ AlCl_3

$$\text{តាមសមីការ: } n_{\text{Al}^{3+}} = \frac{n_{\text{Cl}^{-}}}{3} = n_{\text{AlCl}_3} = 1\text{mol}$$

$$\Rightarrow n_{\text{Al}^{3+}} = 1\text{mol}$$

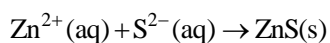
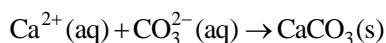
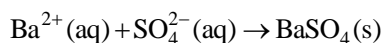
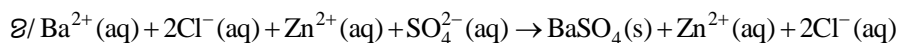
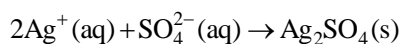
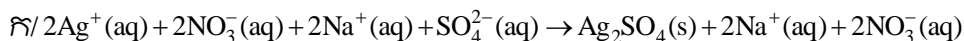
$$\Rightarrow n_{\text{Cl}^{-}} = 3 \times 1 = 3\text{mol}$$

2 កំណត់ពីកម្រិតរលាយ

ក/ $\text{Ca}_3(\text{PO}_4)_2$ មិនរលាយខ/ $\text{Mn}(\text{OH})_2$ មិនរលាយគ/ AgNO_3 រលាយ

ឃ/ K_2S រលាយង/ $\text{Hg}(\text{NO}_3)_2$ រលាយច/ CaCO_3 មិនរលាយ

3 សមីការអ៊ីយ៉ុងសព្វនិងសមីការអ៊ីយ៉ុងសម្រួល

- 4 រ៉ាំរ៉ៃក្នុងការធ្វើឲ្យអាតូមមួយមួយលេចចេញជាអ្វីមួយដោយរំពើបសរសៃធាតុរំលាយ។
- 5 ប្រែប្រួល

<p><u>អង្គធាតុមិនអេឡិចត្រូលីត</u></p> <ul style="list-style-type: none"> •មិនបង្កើតអ្វីមួយក្នុងទឹក •មិនចំណងចរន្តអគ្គិសនី <p>$BaSO_4$ និង $Ca_3(PO_4)_2$</p> <p><u>អេឡិចត្រូលីតខ្លាំង</u></p> <ul style="list-style-type: none"> •បង្កើតអ្វីមួយទាំងស្រុងក្នុងទឹក •ចំណងអគ្គិសនីបានល្អ <p>NH_4Cl</p>	<p><u>អង្គធាតុអេឡិចត្រូលីត</u></p> <ul style="list-style-type: none"> •បង្កើតអ្វីមួយក្នុងទឹក •ចំណងចរន្តអគ្គិសនី <p>NH_4Cl និង $Ca(OH)_2$</p> <p><u>អេឡិចត្រូលីតខ្សោយ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> •បង្កើតអ្វីមួយតិចតួច •ចំណងអគ្គិសនីខ្សោយ <p>$CaSO_4$</p>
--	--

6 សិក្សាលក្ខណៈអេឡិចត្រូលីត

ក/ H_2O អេឡិចត្រូលីតខ្សោយខ/ KCl អេឡិចត្រូលីតខ្លាំង

គ/ HNO_3 អេឡិចត្រូលីតខ្លាំងឃ/ CH_3COOH អេឡិចត្រូលីតខ្សោយ

ង/ $C_{12}H_{22}O_{11}$ មិនអេឡិចត្រូលីត

7 ភាពខុសគ្នារវាងសមាសធាតុក្បាល់និងសមាសធាតុរ៉ាំរ៉ៃ:

◆សមាសធាតុរ៉ាំរ៉ៃ:

•ចំណុចរលាយនិងចំណុចរំពុះខ្ពស់

•ក្នុងមួយម៉ូលេគុលប្រមាណគ្នាដោយសម្ព័ន្ធអ្វីយ៉ុង

•ចំណងអគ្គិសនីបានល្អ(នៅពេលបំបែកសព្វក្នុងសូលុយស្យុងទឹក)

◆សមាសធាតុក្បាល់:

•ចំណុចរំពុះនិងចំណុចរលាយទាប

•ម៉ូលេគុលប្រមាណគ្នាដោយសម្ព័ន្ធអ្វីយ៉ុង និង កំលាំងឌីប៉ូល-ឌីប៉ូល

8 កម្រិតដែលប្រមាណម៉ូលេគុល CCl_4 ជាកម្រិតរលាយទូលំទូលាយ។

9 កាលណាទឹកត្រូវបានដុតកម្ដៅពី $25^{\circ}C$ ដល់ $155^{\circ}C$ គឺទឹកប្តូរភាពរូបពីរាវទៅឧស្ម័ន។

10 ចំណុចរំពុះដែលខ្ពស់ជាងគេគឺ $CaCl_2$ (ចំណុចរំពុះ $CaCl_2$ $1600^{\circ}C$ និងចំណុចរំពុះ $NaCl$ $1465^{\circ}C$) ពីព្រោះ កាលសរុបមានបន្ទុក +2 ជាកត្តាធ្វើឲ្យកើតកម្លាំងអ៊ីយ៉ុងនិងចំណងអេឡិចត្រូស្តាទិកក្នុងអាតូមនិងម៉ូលេគុល និងម៉ូលេគុលមានកម្លាំងទំនាញយ៉ាងខ្លាំង។ដូចនេះម៉ូលេគុលនេះត្រូវការថាមពលច្រើនដើម្បីផ្លាស់ប្តូរពីភាពរាវទៅឧស្ម័ន។

11 ប្រៀបកម្រងឌីប៊ូល-ឌីប៊ូល និងសម្ព័ន្ធអ៊ីដ្រូសែន:

លក្ខណៈដូច

- កើតឡើងចំពោះម៉ូលេគុលក្នុងរង្វង់ប៉ូលែ
- ជាកម្រងអន្តរម៉ូលេគុល

លក្ខណៈខុស

កម្រងឌីប៊ូល-ឌីប៊ូល	សម្ព័ន្ធអ៊ីដ្រូសែន
<ul style="list-style-type: none"> • កើតឡើងដោយម៉ូលេគុលប៉ូលែបន្តក • ផ្ទុយគ្នារវាងម៉ូលេគុលនិងម៉ូលេគុល • កម្រងនេះខ្សោយជាងសម្ព័ន្ធអ៊ីដ្រូសែន 	<ul style="list-style-type: none"> • កើតឡើងរវាងណ្វៃយ៉ូរបស់អ៊ីដ្រូសែន • ជាមួយអាតូមដែលមានកំរិតអេឡិចត្រូអវិជ្ជមានខ្ពស់ដូចជា O ; N និង F • កម្រងរឹងមាំ

12 តាមតារាង 2.2 ទំព័រ 45 បានជាទីកម្រមានចំណុចចំពោះខ្លួនជាងគេពីព្រោះម៉ូលេគុលមានកម្រងពិសេសគឺកម្រងសម្ព័ន្ធអ៊ីដ្រូសែននិងអាចបង្កើតសម្ព័ន្ធអ៊ីដ្រូសែនបានច្រើន។

?សំណួរនិងលំហាត់ជំពូក 2

- 1 ចូរពន្យល់ហេតុអ្វីបានជាទីករលាយនៅក្នុងអាសេតូន (CH_3COCH_3) តែមិនរលាយនៅក្នុងអ៊ីចសាន (C_6H_{14}) ?
- 2 តើមានប្រភេទកម្រងអន្តរកម្មអ្វីខ្លះដែលកើតមានរវាងម៉ូលេគុល
ក/ HBr និង H_2S ខ/ Cl_2 និង CBr_4 គ/ NH_3 និង C_6H_6
- 3 តើប្រភេទគីមីមួយណាក្នុងចំណោមប្រភេទគីមីខាងក្រោមដែលអាចចងសម្ព័ន្ធអ៊ីដ្រូសែនក្នុងចំណោមខ្លួនវាបាន ?
ក/ C_2H_6 ខ/ HI គ/ KF ឃ/ BeH_2 ង/ CH_3COOH
- 4 ចូរទស្សនាផលិតផលនៃប្រតិកម្មខាងក្រោមនិងសរសេរសមីការអ៊ីយ៉ុងសម្រួលសំរាប់ប្រតិកម្ម
 $\text{K}_3\text{PO}_4(\text{aq}) + \text{Ca}(\text{NO}_3)_2(\text{aq}) \rightarrow ?$
- 5 ភាគសំណាកនៃសមាសធាតុអ៊ីយ៉ុង $0,5662\text{g}$ ដែលមានអ៊ីយ៉ុងក្លរួនិងលោហៈដែលមិនស្គាល់ត្រូវបានរលាយក្នុងទឹកនិងត្រូវឲ្យមានអំពើជាមួយ AgNO_3 លើស។ ប្រសិនបើ $1,0882\text{g}$ នៃកករ AgCl បានបង្កើតឡើង។ តើមានក្លរូប៉ុន្មានភាគរយគិតជាម៉ាសក្នុងសមាសធាតុដើម ?

ចម្លើយ

1 នៅទីកន្លែងប្រើប្រាស់ការថាមពលយ៉ាងច្រើនដើម្បីផ្តាច់សម្ព័ន្ធអ៊ីដ្រូសែនរបស់វា។ ពីព្រោះ ម៉ូលេគុល CH_3COCH_3 (សម្ព័ន្ធកូរ៉ាឡង់ប៉ូលែ) មានអ្នកស៊ីសែនជាធាតុមានកម្រិតអេឡិចត្រូអវិជ្ជមានខ្ពស់ វាបានបង្កើតសម្ព័ន្ធអ៊ីដ្រូសែនជាមួយអាតូមអ៊ីដ្រូសែនក្នុងម៉ូលេគុលទឹក ។ ប៉ុន្តែគ្មានការបង្កើតសម្ព័ន្ធអ៊ីដ្រូសែនរវាងទឹកនឹងម៉ូលេគុលអ៊ីចសាន(សម្ព័ន្ធកូរ៉ាឡង់មិនប៉ូលែ) ។

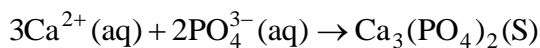
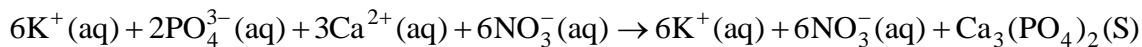
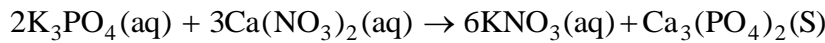
2 ក/ ម៉ូលេគុល HBr និង H_2S ទាំងពីរជាម៉ូលេគុលពិតដូច្នេះកម្លាំងដែលកើតឡើងរវាងម៉ូលេគុលទាំងពីរនេះគឺជាកម្លាំងឌីប៉ូល-ឌីប៉ូល។ វាកើតមានកម្លាំងទំនាញផងដែររវាងម៉ូលេគុលទាំងពីរនេះ។

ខ/ Cl_2 និង CBr_4 ជាម៉ូលេគុលមិនប៉ូលែ ដូច្នេះវាគ្មានកម្លាំងម៉ូលេគុលនៃម៉ូលេគុលទាំងនោះទេ។

គ/ NH_3 ជាម៉ូលេគុលប៉ូលែ និង C_6H_6 ជាម៉ូលេគុលមិនប៉ូលែនាំឲ្យវាកើតមានកម្លាំងឌីប៉ូល-ឌីប៉ូលអន្តរាគមន៍ និង កម្លាំងឡូនដុនផងដែរ។

3 ម៉ូលេគុល CH_3COOH អាចបង្កើតសម្ព័ន្ធអ៊ីដ្រូសែនបាន។

4 សមីការអ៊ីយ៉ុងសព្វ និងសមីការសម្រួល

5 ម៉ាសក្លរក្នុង AgCl

$$m_{\text{Cl}} = 1,0882\text{g AgCl} \times \frac{1\text{mol AgCl}}{143,4\text{g AgCl}} \times \frac{1\text{mol}}{1\text{mol AgCl}} \times \frac{35,5\text{g Cl}}{1\text{mol Cl}} = 0,2690\text{g Cl}$$

គណនាភាគរយគិតជាម៉ាសនៃក្លរក្នុងភាគសំណាកដែលមិនស្គាល់

$$\% \text{Cl} = \frac{m_{\text{Cl}}}{m_{\text{s}}} \times 100 = \frac{0,2690}{0,5662} \times 100 = \boxed{47,51\%}$$

ជំពូក 3 អេស៊ីត-បាស

មេរៀនទី១ ទ្រឹស្តីអេស៊ីត-បាស

មេរៀនសង្ខេប

1 លក្ខណៈអាស៊ីត-បាស

1.1 អាស៊ីត

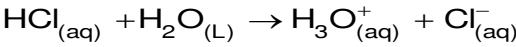
អាស៊ីតគឺជាសមាសធាតុដែលមានលក្ខណៈដូចខាងក្រោម

- សូលុយស្យុងអាស៊ីតមានរសជួរ។
- អាស៊ីតអាចប្តូរពណ៌អង្គធាតុចង្កូលពណ៌(អេល្យុងទីន)ទៅជាពណ៌ក្រហម
- អាស៊ីតខ្លះមានប្រតិកម្មជាមួយលោហៈសកម្មរំដោះឧស្ម័នអ៊ីដ្រូសែនបាន
- អាស៊ីតមានប្រតិកម្មជាមួយប្រាក់ផលជាអំបិលនិងទឹក។
- អាស៊ីតជាអេឡិចត្រូលីតដូចនេះសូលុយស្យុងរបស់វាក្នុងទឹកជាភ្នាក់ងារចម្លងចរន្តអគ្គិសនី។

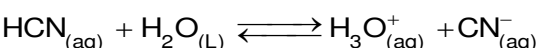
តារាងអាស៊ីតខ្លាំងនិងខ្សោយមួយចំនួន

អាស៊ីតខ្លាំង	អាស៊ីតខ្សោយ
អាស៊ីតក្លរីទ្រីច HCl	អាស៊ីតអាសេទិច CH ₃ COOH
អាស៊ីតប្រូមីទ្រីច HBr	អាស៊ីតស្យាណីទ្រីច HCN
អាស៊ីតអ៊ីយ៉ូឌីទ្រីច HI	អាស៊ីតក្លរូយអរទ្រីច HF
អាស៊ីតនីទ្រីច HNO ₃	អាស៊ីតនីទ្រី HNO ₂
អាស៊ីតស៊ុលផួរិច H ₂ SO ₄	អាស៊ីតស៊ុលផួរី H ₂ SO ₃
អាស៊ីតពែក្លរិច HClO ₄	អាស៊ីតអ៊ីប៉ូក្លរី HClO

♦ អាស៊ីតខ្លាំង៖ គឺជាអេឡិចត្រូលីតខ្លាំងដែលអាចបំបែកជារ៉ឺយ៉ុងទាំងស្រុងនៅក្នុងទឹក។

♦ អាស៊ីតខ្សោយ៖ គឺជាអេឡិចត្រូលីតខ្សោយដែលបំបែកជារ៉ឺយ៉ុងក្នុងទឹកដោយភាគតែប៉ុណ្ណោះ។

♦ អាស៊ីតប្រើក្នុងឧស្សាហកម្មនិងក្នុងជីវិតសាធារណៈដូចជាអាស៊ីតស៊ុលផួរិច(H₂SO₄) អាស៊ីតនីទ្រីច (HNO₃) អាស៊ីតក្លរីទ្រីច(HCl) អាស៊ីតផូស្វ័រិច(H₃PO₄) និងអាស៊ីតអាសេទិច(CH₃COOH) ។

1.2 បាស

បាសគឺជាសមាសធាតុដែលមានលក្ខណៈដូចខាងក្រោម

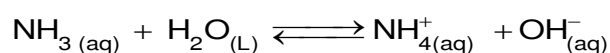
- សូលុយស្យុងបាសស្លាបទៅរករសនិងមានរសល្ងីង។ បាសភាគច្រើនមានលក្ខណៈកាត់ខ្លាំង។
- បាសជាភ្នាក់ងារសំអាត (កំចាត់ប្រេងនិងខ្លាញ់) ។
- បាសជាអេឡិចត្រូលីតនិងបាសអាចប្តូរពណ៌អង្គធាតុចង្កូលពណ៌(អេល្យុងទីន)ទៅជាពណ៌លឿង
- បាសមានប្រតិកម្មជាមួយអាស៊ីតឲ្យផលជាអំបិលនិងទឹក។

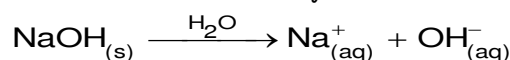
តារាងប្រភេទខ្លាំងនិងខ្សោយមួយចំនួន

ប្រភេទខ្លាំង	ប្រភេទខ្សោយ
<p>សូដ្យូមអ៊ីដ្រុកស៊ីត NaOH</p> <p>ប៉ូតាស្យូមអ៊ីដ្រុកស៊ីត KOH</p> <p>កាល់ស្យូមអ៊ីដ្រុកស៊ីត Ca(OH)₂</p> <p>ប្រាស្យូមអ៊ីដ្រុកស៊ីត Ba(OH)₂</p> <p>សូដ្យូមផូស្វាត Na₃PO₄</p>	<p>អាម៉ូញាក់ NH₃</p> <p>សូដ្យូមកាបូណាត Na₂CO₃</p> <p>ប៉ូតាស្យូមកាបូណាត K₂CO₃</p> <p>អាមីន C₆H₅NH₂</p> <p>ទ្រីមេទីលអាមីន (CH₃)₃N</p>

♦ ប្រភេទខ្សោយគឺជាអេឡិចត្រូលីតខ្សោយពីព្រោះការបំបែករបស់វានៅក្នុងទឹកមានកំណត់។

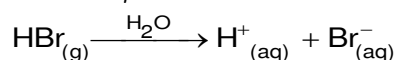

♦ ប្រភេទខ្លាំងគឺជាអេឡិចត្រូលីតខ្លាំងដែលអាចបំបែកជាអ៊ីយ៉ុងទាំងស្រុងនៅក្នុងទឹក។

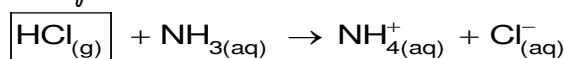
2 និយមន័យអាស៊ីត-បាស

ក/ អាវ៉ែញ្យូសៈ• អាស៊ីតជាសមាសធាតុគីមីដែលបង្កើត H⁺ ក្នុងសូលុយស្យុងទឹក។

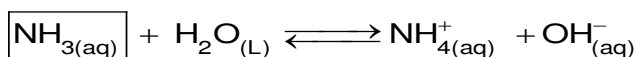

• បាសជាសមាសធាតុដែលបង្កើត OH⁻ ក្នុងសូលុយស្យុងទឹក។

ខ/ ប្រុងស្តែត-ឡូវីៈ• អាស៊ីតជាប្រភេទគីមីដែលបោះបង់ប្រូតុង។

• បាសជាប្រភេទគីមីដែលទទួលយកប្រូតុង។

គ/ ឡូវីសៈ• អាស៊ីតគឺជាអាតូមអ៊ីយ៉ុងឬម៉ូលេគុលដែលទទួលយកគូអេឡិចត្រុងដើម្បីបង្កើតសម្ព័ន្ធកូរ៉ាទ្យង់។ ឧៈ $\boxed{\text{H}^+(\text{aq})} + \text{NH}_3(\text{aq}) \rightarrow \text{NH}_4^+(\text{aq})$

• បាសគឺជាអាតូមអ៊ីយ៉ុងឬម៉ូលេគុលដែលបោះបង់គូអេឡិចត្រុងដើម្បីបង្កើតសម្ព័ន្ធកូរ៉ាទ្យង់។ ឧៈ $\text{BF}_3(\text{aq}) + \boxed{\text{F}^-(\text{aq})} \rightarrow \text{BF}_4^-(\text{aq})$

? សំណួរនិងលំហាត់

- 1 ចូរប្រៀបធៀបពីលក្ខណៈរបស់អាស៊ីតទៅនឹងលក្ខណៈរបស់បាស។
- 2 ឲ្យនិយមន័យបាសតាមអាវ៉ែញ្ហេសនិងតាមប្រុងស្តែត-ឡូវី។
- 3 ឲ្យនិយមន័យអាស៊ីតតាមអាវ៉ែញ្ហេសតាមប្រុងស្តែត-ឡូវីនិងតាមឡីវីស។
- 4 ចូរព្រែកសំគាល់រវាងម៉ូណូប្រូទិចអាស៊ីតនិងប៉ូលីប្រូទិចអាស៊ីត។
- 5 ឲ្យឧទាហរណ៍ម៉ូណូប្រូទិចអាស៊ីតឌីប្រូទិចអាស៊ីតនិងទ្រីប្រូទិចអាស៊ីតមួយប្រភេទៗឲ្យបាន 2។
- 6 ចូរចង្អុលបង្ហាញសារធាតុនីមួយៗខាងក្រោមនេះណាខ្លះជាអាស៊ីតជាបាសនិងមិនមែន។

ក. HCl	ខ. NaCl
គ. Ca(OH) ₂	ឃ. NH ₄ Cl
ង. CH ₄	ច. H ₂ CO ₃
ឆ. CaCO ₃	ជ. NaOH
- 7 ចូរជ្រើសរើសអាស៊ីតខាងក្រោមនេះដោយដាក់តាមប្រភេទម៉ូណូប្រូទិចឌីប្រូទិចនិងទ្រីប្រូទិច។

ក. HCl	ខ. HClO ₄
គ. H ₂ SO ₃	ឃ. H ₂ SO ₄
ង. CH ₃ COOH	ច. HNO ₃
ឆ. H ₃ PO ₂	ជ. H ₃ PO ₄
- 8 ចូរបំពេញនិងផ្ញើសមីការប្រតិកម្មអាស៊ីតបាសខាងក្រោម៖

ក. $\text{H}_2\text{CO}_3 + \text{Sr}(\text{OH})_2 \rightarrow \dots\dots\dots$
ខ. $\text{HBr} + \text{Ba}(\text{OH})_2 \rightarrow \dots\dots\dots$
គ. $\text{HBr} + \text{H}_2\text{SO}_4 \rightarrow \dots\dots\dots$

ចំណើយ

- 1 ប្រៀបធៀបពីលក្ខណៈដូច និងខុសគ្នារបស់អាស៊ីតទៅនឹងលក្ខណៈរបស់បាស
ក/ លក្ខណៈរបស់អាស៊ីត
  - សូលុយស្យុងអាស៊ីតមានរសជាតិជួរ
  - សូលុយស្យុងអាស៊ីតខាប់ភាគច្រើនកាត់ខ្លាំង(លោហៈស្បែកសម្លៀកបំពាក់)
  - អាស៊ីតភាគច្រើនពុល
  - អាស៊ីតអាចប្តូរពណ៌រង្គធាតុពណ៌(អេល្បង់ទីន)ទៅជាពណ៌ក្រហម

- អាស៊ីតខ្លះមានប្រតិកម្មជាមួយលោហៈសកម្មអាចរំដោះឧស្ម័នអ៊ីដ្រូសែន
- អាស៊ីតមានប្រតិកម្មជាមួយប្រាក់ចរន៍ជាអំបិលនិងទឹក
- អាស៊ីតជាអេឡិចត្រូលីត (អេឡិចត្រូលីតខ្លាំងឬខ្សោយ) ។

ខ/ លក្ខណៈរបស់ប្រាក់ចរន៍

- ប្រាក់ចរន៍អេឡិចត្រូលីត (អេឡិចត្រូលីតខ្លាំងឬខ្សោយ)
- ប្រាក់ចរន៍គ្រីស្ទាឡីន
- សូលុយស្យុងប្រាក់ចរន៍អាចរំលាយនិងមានសកម្មភាព
- ប្រាក់ចរន៍គ្រីស្ទាឡីនមានលក្ខណៈកាត់ខ្លាំងវាអាចកាត់ស្បែកនិងកំណាត់សំពត់.....។
- ប្រាក់ចរន៍ជាភ្នាក់ងារសំអាត (ខ្លាញ់និងប្រេង)
- ប្រាក់ចរន៍ប្រូតូណូមីតអាចបង្កើនលក្ខណៈ(អេឡិចត្រូលីត)ទៅជាពណ៌លឿង
- ប្រាក់ចរន៍មានប្រតិកម្មជាមួយអាស៊ីតឲ្យផលជាអំបិលនិងទឹក។

2 និយមន័យប្រាក់ចរន៍អាស៊ីតតាមប្រាក់ចរន៍ស្រ្តូម-ឡូរី

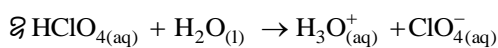
- ♦ អាស៊ីតតាមប្រាក់ចរន៍ស្រ្តូម-ឡូរី: ប្រាក់ចរន៍អាស៊ីតជាសមាសធាតុដែលបង្កើតអ៊ីយ៉ុង OH^- ក្នុងសូលុយស្យុង។
- ♦ ប្រាក់ចរន៍ស្រ្តូម-ឡូរី: ប្រាក់ចរន៍អាស៊ីតជាប្រភេទគីមីដែលទទួលយកប្រូតុង។

3 និយមន័យអាស៊ីតតាមប្រាក់ចរន៍ស្រ្តូម-ឡូរីនិងតាមឡូរី

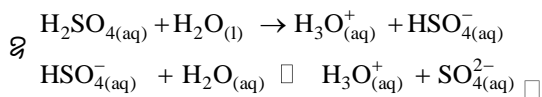
- ♦ អាស៊ីតតាមប្រាក់ចរន៍ស្រ្តូម-ឡូរី: អាស៊ីតតាមប្រាក់ចរន៍ស្រ្តូម-ឡូរីដែលបង្កើតអ៊ីយ៉ុង H^+ ក្នុងសូលុយស្យុង។
- ♦ ប្រាក់ចរន៍ស្រ្តូម-ឡូរី: អាស៊ីតតាមប្រាក់ចរន៍ស្រ្តូម-ឡូរីដែលបោះបង់ប្រូតុង។
- ♦ ឡូរី: អាស៊ីតតាមប្រាក់ចរន៍ស្រ្តូម-ឡូរី (អាតូមអ៊ីយ៉ុងឬម៉ូលេគុល) ដែលទទួលយកអេឡិចត្រូនដើម្បីបង្កើតសម្ព័ន្ធកូរ៉ាឡង់។

4 ញែកសំគាល់រវាងម៉ូណូប្រូទិចអាស៊ីតនិងប៉ូលីប្រូទិចអាស៊ីត:

- ម៉ូណូប្រូទិចអាស៊ីត: ជាអាស៊ីតដែលឲ្យប្រូតុងមួយ។

- ប៉ូលីប្រូទិចអាស៊ីត: ជាអាស៊ីតដែលឲ្យប្រូតុងលើសពីមួយ។

5 ម៉ូណូប្រូទិចអាស៊ីតឌីប្រូទិចអាស៊ីតនិងទ្រីប្រូទិចអាស៊ីត

- ម៉ូណូប្រូទិចអាស៊ីត: HBr ; HCl
- ឌីប្រូទិចអាស៊ីត: H_2SO_4 ; H_2CO_3
- ទ្រីប្រូទិចអាស៊ីត: H_3PO_4 ; H_3PO_3

6 ចង្អុលបង្ហាញសារធាតុនីមួយៗខាងក្រោមនេះជារាស្មីតប្រាសឬមិនមែន

ក HCl អាស៊ីត ខ NaCl មិនមែន គ $\text{Ca}(\text{OH})_2$ ប្រាស ឃ NH_4Cl ប្រាស ង CH_4 មិនមែន
ច H_2CO_3 អាស៊ីត ឆ CaCO_3 ប្រាស ជ NaOH ប្រាស

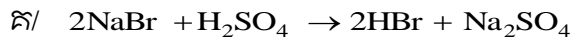
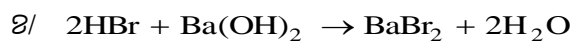
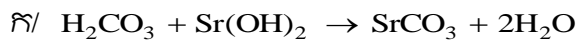
7 ជ្រើសរើសអាស៊ីតខាងក្រោមនេះជាប្រភេទម៉ូណូប្រូទិចឌីប្រូទិចនិងទ្រីប្រូទិច

•ម៉ូណូប្រូទិច: ក HCl ខ HClO_4 ង CH_3COOH

•ឌីប្រូទិច: គ H_2SO_3 ឃ H_2SO_4

•ទ្រីប្រូទិច: ឆ H_3PO_2 ជ H_3PO_4

8 បំពេញនិងផ្លឹងសមីការប្រតិកម្មអាស៊ីតប្រាសខាងក្រោម:

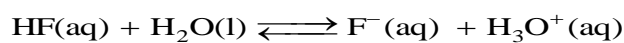
មេរៀនទី២ ប្រព័ន្ធអេស៊ីត-បាស

មេរៀនសង្ខេប

1 អាស៊ីត-បាសឆ្លាស់

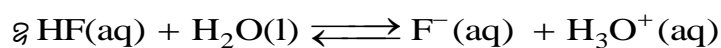
- អាស៊ីតបានឲ្យប្រកបដោយមូលធុនអ៊ីយ៉ុងដែលនៅសល់ក្រោយការបោះបង់ប្រូតុងហៅថា បាសឆ្លាស់។

ឧទាហរណ៍ អ៊ីយ៉ុងអ៊ីដ្រូហ្សេន F^- គឺជាបាសឆ្លាស់របស់អាស៊ីតអ៊ីដ្រូហ្សេន HF ។

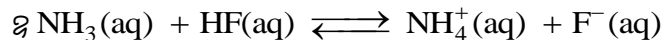
អាស៊ីតបាសឆ្លាស់

- ប្រភេទគីមីដែលកើតឡើងពេលដែលបាសប្រុងស្ដូត-ទូទទួលប្រូតុងមួយគឺជាអាស៊ីតឆ្លាស់របស់បាសនោះ។

បាសអាស៊ីតឆ្លាស់

- គូអាស៊ីត / បាសគឺជាសំណុំនៃប្រភេទគីមីពីរឆ្លាស់គ្នាដែលប្តូរប្រូតុងគ្នាទៅវិញទៅមក។

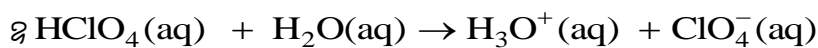

បាសអាស៊ីតអាស៊ីតបាស

តារាងគូអាស៊ីត-បាសឆ្លាស់មួយចំនួន

អាស៊ីត	បាសឆ្លាស់
អាស៊ីតក្លរីឌ្រីច HCl	អ៊ីយ៉ុងក្លរ Cl^-
អាស៊ីតស៊ុលផួរិច H_2SO_4	អ៊ីយ៉ុងអ៊ីដ្រូស៊ីនស៊ុលផាត HSO_4^-
អ៊ីយ៉ុងអ៊ីដ្រូហ្សេន H_3O^+	ទឹក H_2O
អ៊ីយ៉ុងអ៊ីដ្រូស៊ីនស៊ុលផាត HSO_4^-	អ៊ីយ៉ុងស៊ុលផាត SO_4^{2-}
អាស៊ីតអ៊ីប៉ូក្លរី $HClO$	អ៊ីយ៉ុងអ៊ីប៉ូក្លរីត ClO^-
អ៊ីយ៉ុងអ៊ីដ្រូស៊ីនផូស្វាត $H_2PO_4^-$	អ៊ីយ៉ុងម៉ូណូអ៊ីដ្រូស៊ីនផូស្វាត HPO_4^{2-}
អ៊ីយ៉ុងអាម៉ូញ៉ូម NH_4^+	អាម៉ូញ៉ាក់ NH_3
អ៊ីយ៉ុងអ៊ីដ្រូស៊ីនកាបូណាត HCO_3^-	អ៊ីយ៉ុងកាបូណាត CO_3^{2-}
ទឹក H_2O	អ៊ីយ៉ុងអ៊ីដ្រុកស៊ីត OH^-
អាស៊ីតឆ្លាស់	បាស

- អាស៊ីតខ្លាំងឲ្យបាសឆ្លាស់ខ្សោយហើយបាសខ្លាំងឲ្យអាស៊ីតឆ្លាស់ខ្សោយ។

អាស៊ីតខ្លាំងបាសខ្លាំងអាស៊ីតខ្សោយបាសខ្សោយ

2 សមាសធាតុអ័រដូទែ

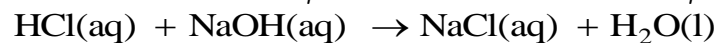
សមាសធាតុអ័រដូទែគឺជាសមាសធាតុមានលក្ខណៈទ្វេរអាស៊ីតផងនិងជាបាសផង។

3 ប្រតិកម្មបន្លាប

ប្រតិកម្មបន្លាបគឺជាប្រតិកម្មរវាងអាស៊ីតនិងបាសឲ្យផលរំបិលនិងទឹក។

ឧប្រតិកម្មរវាងសូលុយស្យុងអាស៊ីតក្លរីត្រីចនិងសូលុយស្យុងសូដ្យូមអ៊ីដ្រូក្លរីត

សមីការតុល្យការតាងប្រតិកម្ម: $\text{H}_3\text{O}^+ + \text{OH}^- \rightarrow 2\text{H}_2\text{O}$

$\text{Na}^+ ; \text{Cl}^-$ ជាអ៊ីយ៉ុងទស្សនិក។

? សំណួរនិងលំហាត់

1 ចូរឲ្យនិយមន័យគូរអាស៊ីត / បាសឆ្លាស់។

2 ដូចម្តេចហៅថាសមាសធាតុអ័រដូទែ? ឲ្យឧទាហរណ៍សារធាតុអ័រដូទែដែលមានលក្ខណៈអ័រដូទែ។

3 ចូរចាត់ថ្នាក់ប្រភេទគីមីដូចខាងក្រោមនេះថាជាអាស៊ីតបាស(ប្រុងស្មើតាមដើរតាមទាំងពីរ:

ក. H_2O

ខ. OH^-

គ. H_3O^+

ឃ. NH_3

ង. NH_4^+

ច. NH_2^-

ឆ. NO_3^-

ជ. CO_3^{2-}

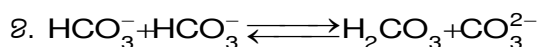
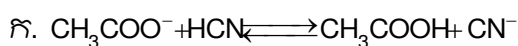
ឈ. HBr

ញ. HCN

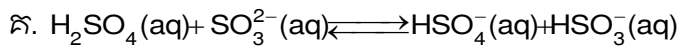
4 ចូរសរសេររូបមន្តបាសឆ្លាស់របស់អាស៊ីតដូចតទៅ:

5 ចូរបញ្ជាក់ពីគូរអាស៊ីតបាសឆ្លាស់របស់ប្រតិកម្មដូចខាងក្រោម:

6 សរសេររូបមន្តអាស៊ីតឆ្លាស់របស់ប្រាក់ទៅ៖

ក. HS^-	ខ. HCO_3^-
គ. CO_3^{2-}	ឃ. H_2PO_4^-
ង. HPO_4^{2-}	ច. PO_4^{3-}
ឆ. HSO_4^-	ជ. SO_4^{2-}
ឈ. SO_3^{2-}	

7 តើគូអាស៊ីតប្រាក់ឆ្លាស់របស់ទឹកមានប៉ុន្មាន ?

- ក. តើគូណាមួយដែលទឹកមាននាទីជាអាស៊ីត ?
 ខ. តើគូមួយណាដែលទឹកមាននាទីជាប្រាក់ ?

8 តើកម្លាំងរបស់អាស៊ីតនិងកម្លាំងរបស់ប្រាក់មានទំនាក់ទំនងគ្នាដូចម្តេច ?

9 តើកម្លាំងរបស់ប្រាក់និងកម្លាំងរបស់អាស៊ីតមានទំនាក់ទំនងគ្នាដូចម្តេច ?

10 ប្រភេទខាងក្រោមនេះអាចបាត់ទុកជាអាស៊ីតផងនិងប្រាក់ផងក្នុងគូពីរផ្សេងគ្នា៖ HSO_4^- ; HS^- ; HCO_3^- ; H_2O ; HSO_3^- និង NH_3 ។

- ក. តើគេបាត់ទុកប្រភេទទាំងនេះយ៉ាងដូចម្តេច ?
 ខ. ចូរសរសេរគូទាំងពីររបស់ប្រភេទនីមួយៗ។
 គ. ចូរបញ្ជាក់គុណខ្លះជាអាស៊ីតខ្លាំងនិងគុណខ្លះជាប្រាក់ខ្លាំង។

10 គេដាក់សំង៉ុតស៊ីឡូមានប្រតិកម្មជាមួយសូលុយស្យុង H_2SO_4 ចំនួន 100mL កំហាប់ 6.00M ។ គណនា៖

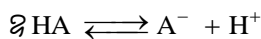
- ក. ម៉ាស់សំង៉ុតស៊ីឡូដែលទទួលបាន។
 ខ. មាឌឧស្ម័នអ៊ីដ្រូសែនដែលភាយចេញពីប្រតិកម្មនៅសីតុណ្ហភាព STP ។
 ($\text{Zn}=65$, $\text{S}=32$, $\text{O}=16$, $\text{H}=1$ និងឧស្ម័ន 1mol នៅ STP មានមាឌ 22.4 L)

12 សំបកខ្សែមួយផ្សំពី CaCO_3 មានប្រតិកម្មជាមួយសូលុយស្យុង HCl គេទទួលបាន 1500mL ឧស្ម័ន CO_2 នៅសីតុណ្ហភាព STP រួមទាំង CaCl_2 និងទឹក។ គណនា៖

- ក. បរិមាណ CaCO_3 ចូលរួមប្រតិកម្ម ?
 ខ. មាឌសូលុយស្យុង HCl នៅ 2.00M ដែលប្រើក្នុងប្រតិកម្មនេះ។
 ($\text{Ca}=40$; $\text{C}=12$; $\text{O}=16$; $\text{H}=1$; $\text{Cl}=35.5$)

ចម្លើយ

1 គូរអាស៊ីត/ ប្រាសស្លាស់គឺជាសំណុំនៃប្រភេទគីមីពីរស្លាស់គ្នាដែលប្តូរប្រូតុងគ្នាទៅវិញទៅមក។

2 ដែលហៅថាសមាសធាតុរំលូនគឺជាសមាសធាតុដែលមានលក្ខណៈទ្វេជារអាស៊ីតផងនិងជាប្រាសផង។ឧ NH_3 ; H_2O ; HSO_4^- ; HCO_3^- .....

3 ចាត់ថ្នាក់ប្រភេទគីមីដូចខាងក្រោមនេះជារអាស៊ីតប្រាសប្រុងស្នូតឬដើរតួទាំងពីរៈ

•អាស៊ីតប្រុងស្នូតៈ គ H_3O^+ ង NH_4^+ ឈ HBr ញ HCN

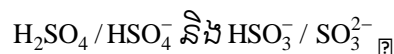
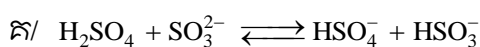
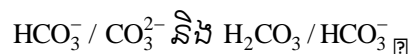
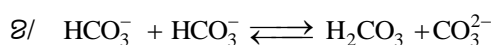
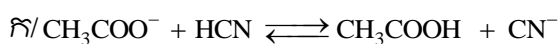
•ប្រាសប្រុងស្នូតៈ ខ OH^- ច NH_2^- ឆ NO_3^- ជ CO_3^{2-}

•ដើរតួទាំងពីរៈ ក H_2O ឃ NH_3

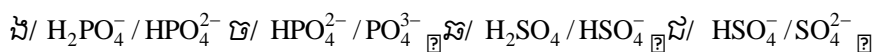
4 សរសេររូបមន្តប្រាសស្លាស់របស់អាស៊ីតដូចខាងក្រោម

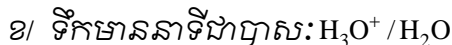
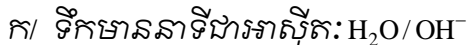
5 បញ្ជាក់ពីគូរអាស៊ីតប្រាសស្លាស់របស់ប្រតិកម្មដូចខាងក្រោម

6 សរសេររូបមន្តអាស៊ីតស្លាស់របស់ប្រាសដូចតទៅ

7 គូរអាស៊ីតប្រាសស្លាស់របស់ទឹកមានពីរៈ

8 កម្លាំងរបស់អាស៊ីតនិងកម្លាំងរបស់ប្រាសមានទំនាក់ទំនងដូចខាងក្រោមៈ

•អាស៊ីតកាន់តែខ្លាំងនោះប្រាសស្លាស់កាន់តែខ្សោយ

•អាស៊ីតកាន់តែខ្សោយនោះប្រាសស្លាស់កាន់តែខ្លាំង

9 កម្លាំងរបស់ប្រូតុងនិងកម្លាំងរបស់អេឡិចត្រុងមានទំនាក់ទំនងដូចខាងក្រោម:

- ប្រូតុងកាន់តែខ្លាំងនោះអេឡិចត្រុងកាន់តែខ្សោយ
- ប្រូតុងកាន់តែខ្សោយនោះអេឡិចត្រុងកាន់តែខ្លាំង

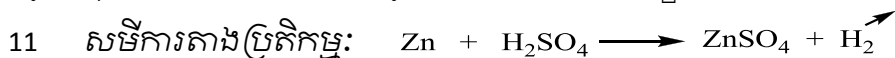
10 ក/ គេចាក់ទុកប្រភេទទាំងនេះជាសមាសធាតុអ្វីទេ?

ខ/ សរសេរគូទាំងពីររបស់ប្រភេទនីមួយៗ

- HSO_4^- : $\text{H}_2\text{SO}_4 / \text{HSO}_4^-$ និង $\text{HSO}_4^- / \text{SO}_4^{2-}$
- HS^- : $\text{H}_2\text{S} / \text{HS}^-$ និង $\text{HS}^- / \text{S}^{2-}$
- HCO_3^- : $\text{H}_2\text{CO}_3 / \text{HCO}_3^-$ និង $\text{HCO}_3^- / \text{CO}_3^{2-}$
- H_2O : $\text{H}_2\text{O} / \text{OH}^-$ និង $\text{H}_3\text{O}^+ / \text{H}_2\text{O}$
- HSO_3^- : $\text{HSO}_3^- / \text{SO}_3^{2-}$ និង $\text{H}_2\text{SO}_3 / \text{HSO}_3^-$
- NH_3 : $\text{NH}_4^+ / \text{NH}_3$ និង $\text{NH}_3 / \text{NH}_2^-$

គ/ គូអេឡិចត្រុងនិងគូប្រូតុង

• គូអេឡិចត្រុង: $\text{H}_2\text{SO}_4 / \text{HSO}_4^-$ • គូប្រូតុង: $\text{NH}_3 / \text{NH}_2^-$

ក/ គណនាម៉ាស់ស័ង្កសីស៊ុលផាតដែលទទួលបាន

$$m_{\text{ZnSO}_4} = n_{\text{ZnSO}_4} \times M \quad ; \quad M_{\text{ZnSO}_4} = 65 + 32 + (16 \times 4) = 161 \text{ g} \cdot \text{mol}^{-1}$$

រកចំនួនម៉ូលស្វ័យស្យង់ H_2SO_4

$$n_{\text{H}_2\text{SO}_4} = C \times V$$

$$\text{ដោយ } C = 6,00 \text{ M} \quad ; \quad V = 100 \text{ ml} = 100 \times 10^{-3} \text{ l}$$

$$\Rightarrow n_{\text{H}_2\text{SO}_4} = 6,00 \times 100 \times 10^{-3} = 0,60 \text{ mol}$$

$$\text{តាមសមីការ: } n_{\text{H}_2\text{SO}_4} = n_{\text{ZnSO}_4} = 0,60 \text{ mol}$$

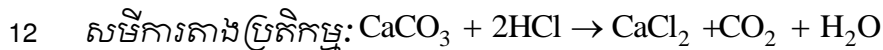
$$\Rightarrow m_{\text{ZnSO}_4} = 0,60 \times 161 = \boxed{96,6 \text{ g}}$$

ខ/ គណនាមាឌឧស្ម័នអ៊ីដ្រូសែនដែលកាយ

$$n_{\text{H}_2} = \frac{V_{\text{H}_2}}{V_m} \Rightarrow V_{\text{H}_2} = n_{\text{H}_2} \times V_m \quad ; \quad V_m = 22,4 \text{ L} \cdot \text{mol}^{-1}$$

$$\text{តាមសមីការ: } n_{\text{H}_2} = n_{\text{ZnSO}_4} = 0,60 \text{ mol}$$

$$\Rightarrow V_{\text{H}_2} = 0,60 \times 22,4 = \boxed{13,44 \text{ L}}$$

ក/ គណនាបរិមាណ CaCO_3 ដែលចូលរួមប្រតិកម្ម

$$m_{\text{CaCO}_3} = n_{\text{CaCO}_3} \times M ; M_{\text{CaCO}_3} = 40 + 12 + (16 \times 3) = 100 \text{g.mol}^{-1}$$

រកចំនួនម៉ូលឧស្ម័ន CO_2

$$n_{\text{CO}_2} = \frac{V_{\text{CO}_2}}{V_m}$$

ដោយ $V_{\text{CO}_2} = 1500 \text{ mL} = 1,5 \text{ L}$ និង $V_m = 22,4 \text{ L.mol}^{-1}$ ②

$$\Rightarrow n_{\text{CO}_2} = \frac{1,50}{22,4} = 0,07 \text{ mol}$$

តាមសមីការ: $n_{\text{CO}_2} = n_{\text{CaCO}_3} = 0,07 \text{ mol}$

$$\Rightarrow m_{\text{CaCO}_3} = 0,07 \times 100 = \boxed{7,0 \text{ g}}$$

ខ/ គណនាមាឌសូល្យូស្យុង HCl នៅកំហាប់ $2,00 \text{ M}$

$$C_{\text{HCl}} = \frac{n_{\text{HCl}}}{V_{\text{HCl}}} \Rightarrow V_{\text{HCl}} = n_{\text{HCl}} \times C_{\text{HCl}} ; C_{\text{HCl}} = 2,00 \text{ M}$$

តាមសមីការ: $n_{\text{HCl}} = 2 n_{\text{CO}_2} = 2 \times 0,07 = 0,14 \text{ mol}$

$$\Rightarrow V_{\text{HCl}} = \frac{0,14}{2} = \boxed{0,07 \text{ L}}$$

មេរៀនទី៣ សូលុយស្យុងទឹកនិង pH

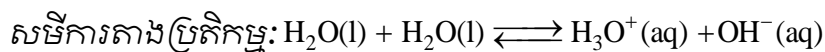
មេរៀនសង្ខេប

1 អ៊ីយ៉ុងអ៊ីដ្រូស្យុងនិងអ៊ីយ៉ុងអ៊ីដ្រូស៊ីត

យើងសិក្សារួចមកហើយថាអាស៊ីតបង្កើតអ៊ីយ៉ុងអ៊ីដ្រូស្យុងនិងបាសបង្កើតអ៊ីយ៉ុងអ៊ីដ្រូស៊ីតនៅក្នុងសូលុយស្យុង។ ទឹកដែលជាធាតុរំលាយក៏ផ្តល់អ៊ីយ៉ុងអ៊ីដ្រូស្យុងនិងអ៊ីដ្រូស៊ីតដែរ។

1 1 ស្វ័យអ៊ីយ៉ុងកម្មនៃទឹក

ស្វ័យអ៊ីយ៉ុងកម្មនៃទឹកឬ(រុក្ខប្រតូលីសនៃទឹក) គឺជាការបង្កើនប្រភេទរវាងពីរម៉ូលេគុលទឹក។

តាមការពិសោធន៍ខាងលើបង្ហាញថា $[\text{H}_3\text{O}^+] = [\text{OH}^-] = 1,0 \times 10^{-7} \text{ M}$ ក្នុងទឹកសុទ្ធនៅសីតុណ្ហភាព 25°C ។

1 2 ថេរស្វ័យអ៊ីយ៉ុងកម្មនៃទឹក (ឬផលគុណអ៊ីយ៉ុងនៃទឹក)

ផលគុណអ៊ីយ៉ុងកម្មនៃទឹកគឺជាផលគុណកំហាប់អ៊ីយ៉ុងអ៊ីដ្រូស្យុងនិងកំហាប់អ៊ីយ៉ុងអ៊ីដ្រូស៊ីតមានតម្លៃថេរជានិច្ចនៅសីតុណ្ហភាពកំណត់មួយ។

$$\text{ឬ } [\text{H}_3\text{O}^+] \times [\text{OH}^-] = K_w = K_e$$

តារាង K_w នៅសីតុណ្ហភាពកំណត់

សីតុណ្ហភាព ($^{\circ}\text{C}$)	K_w
0	$1,2 \times 10^{-15}$
10	$3,0 \times 10^{-15}$
25	$1,2 \times 10^{-14}$
50	$5,3 \times 10^{-14}$

2 មាត្រដ្ឋាន pH

2.1 និយមន័យ pH

- pH នៃសូលុយស្យុងជាទំហំផ្ទុយនឹងទូការីតគោលដប់នៃកំហាប់អ៊ីយ៉ុងអ៊ីដ្រូហ្សេន $[\text{H}_3\text{O}^+]$ របស់សូលុយស្យុង (កំហាប់គិតជា mol.l^{-1}) ។

$$\text{pH} = -\log[\text{H}_3\text{O}^+] \Rightarrow [\text{H}_3\text{O}^+] = 10^{-\text{pH}}$$

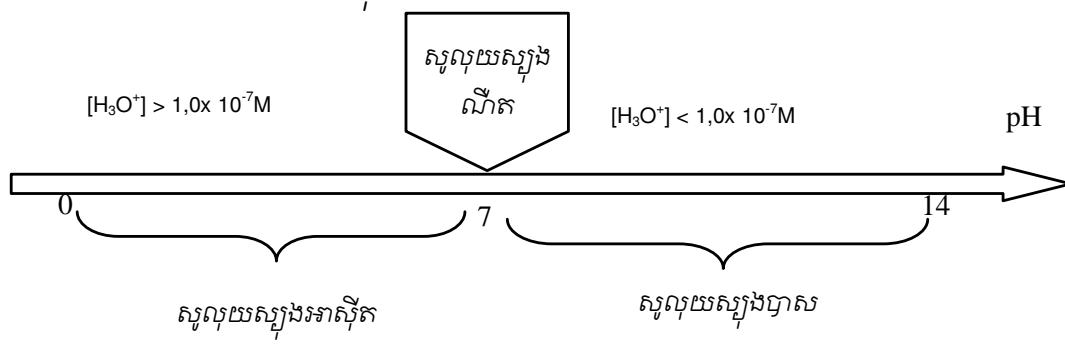
- pOH នៃសូលុយស្យុងជាទំហំផ្ទុយនឹងទូការីតគោលដប់នៃកំហាប់អ៊ីយ៉ុងអ៊ីដ្រូកស៊ីត $[\text{OH}^-]$ របស់សូលុយស្យុង (កំហាប់គិតជា mol.l^{-1}) ។

$$\text{pOH} = -\log[\text{OH}^-] \Rightarrow [\text{OH}^-] = 10^{-\text{pOH}}$$

ទំនាក់ទំនង pH និង pOH

$$\text{pH} + \text{pOH} = 14,0 \quad (\text{នៅសីតុណ្ហភាព } 25^{\circ}\text{C})$$

2.2 មាត្រដ្ឋាននៃសូលុយស្យុង (នៅសីតុណ្ហភាព 25°C)

? សំណួរនិងលំហាត់

- 1 ដូចម្តេចហៅថាស្វ័យអ៊ីយ៉ុងកម្មនៃទឹក?
- 2 ដូចម្តេចហៅថាផលគុណអ៊ីយ៉ុងនៃទឹក? តាងដោយនិមិត្តសញ្ញាអ្វី?
- 3 តើគេប្រើ pH សម្រាប់វាស់អ្វី? ឲ្យនិយមន័យ pH ។
- 4 ដូចម្តេចហៅថាសូលុយស្យុងណឺត្រ? វាមាន pH ស្មើប៉ុន្មាន?
- 5 ចូរឲ្យសមីការសម្រាប់គណនាតម្លៃ pH ។

- 6 ចូរចូរនិយមន័យpOH ។សរសេរសមីការដែលទាក់ទងនឹងpH និងpOH ។
- 7 តើមានវិធីប៉ាន់ស្មានយ៉ាងសម្រាប់វាស់pH របស់សូលុយស្យុង ?
- 8 គណនាកំហាប់អ៊ីយ៉ុងអ៊ីដ្រូក្លរីតរបស់សូលុយស្យុងមួយដែលមានកំហាប់អ៊ីយ៉ុងអ៊ីដ្រូក្លរីត $2.80 \times 10^{-9} \text{ M}$ ។
- 9 សូលុយស្យុងមួយមានpH ស្មើនឹង1.50 ។គណនាកំហាប់របស់អ៊ីយ៉ុង $[\text{H}_3\text{O}^+]$ និង $[\text{OH}^-]$ ។
- 10 គណនា pH របស់សូលុយស្យុង $\text{Ba}(\text{OH})_2$ នៅកំហាប់0.0020M ។
- 11 រកតម្លៃpHនិងpOH នៃសូលុយស្យុង HCl នៅ0.050 M ។
- 12 សូលុយស្យុងមួយមានpH=3.60 ។រកកំហាប់អ៊ីយ៉ុងអ៊ីដ្រូក្លរីតរបស់សូលុយស្យុងនេះ។
- 13 សូលុយស្យុងអាស៊ីតHCl មួយមានកំហាប់ $4.5 \times 10^{-3} \text{ M}$ ។ចូរគណនា
  - ក. កំហាប់អ៊ីយ៉ុងអ៊ីដ្រូក្លរីត $[\text{H}_3\text{O}^+]$
  - ខ. កំហាប់អ៊ីយ៉ុង $[\text{OH}^-]$
  - គ. pH របស់សូលុយស្យុង។

ចម្លើយ

- 1 ដែលហៅថាស្វ័យអ៊ីយ៉ុងនៃទឹកគឺជាការបន្ថែមប្រូតុងរវាងពីរម៉ូលេគុលទឹក។
- 2 ដែលហៅថាផលគុណអ៊ីយ៉ុងនៃទឹកគឺជាផលគុណកំហាប់អ៊ីយ៉ុងអ៊ីដ្រូក្លរីត $[\text{H}_3\text{O}^+]$ និងកំហាប់អ៊ីយ៉ុងអ៊ីដ្រូក្លរីត $[\text{OH}^-]$ នៅសីតុណ្ហភាពកំណត់មួយ។តាងដោយនិមិត្តសញ្ញា $K_e=[\text{H}_3\text{O}^+] \times [\text{OH}^-]$
- 3 គេប្រើpH សម្រាប់វាស់តំលៃpHនៃសូលុយស្យុងមួយ។ pHគឺជាទំហំផ្ទុយនឹងទ្វារីតគោលដប់នៃកំហាប់អ៊ីយ៉ុងអ៊ីដ្រូក្លរីត $[\text{H}_3\text{O}^+]$ របស់សូលុយស្យុង។
- 4 ដែលហៅថាសូលុយស្យុងណឺតគឺជាសូលុយស្យុងណាដែលមានកំហាប់អ៊ីយ៉ុងអ៊ីដ្រូក្លរីតស្មើនឹងកំហាប់អ៊ីដ្រូក្លរីត $[\text{H}_3\text{O}^+] = [\text{OH}^-]$ នៅសីតុណ្ហភាពកំណត់មួយ។ $\text{pH} = -\log 1,0 \cdot 10^{-7} = 7$ (សីតុ 25°C)
- 5 សមីការសម្រាប់គណនាតម្លៃpH

$$\text{pH} = -\log[\text{H}_3\text{O}^+]$$
- 6 pOHគឺជាទំហំផ្ទុយនឹងលោការីតគោលដប់នៃកំហាប់ $[\text{OH}^-]$ ។
 សមីការដែលទាក់ទងនឹង pH និង pOH

$$\text{pH} = -\log[\text{H}_3\text{O}^+] \quad (1)$$

$$\text{តែ } [\text{H}_3\text{O}^+] \times [\text{OH}^-] = K_e \Rightarrow [\text{H}_3\text{O}^+] = \frac{K_e}{[\text{OH}^-]}$$

$$(1) \text{ pH} = -\log \frac{K_e}{[\text{OH}^-]} = -(\log K_e - \log [\text{OH}^-])$$

$$= -(\log K_e + \text{pOH}) = -\log K_e - \text{pOH}$$

$$\Rightarrow \text{pH} + \text{pOH} = \text{pK}_e$$

7 ការវាស់ pH របស់សូលុយស្យុងមានវិធីពីរយ៉ាងគឺ:

- គ្រីដាសចង្អុល ពណ៌ pH (គ្រីដាស pH)
- ប្រើឧបករណ៍ pH ម៉ែត្រិក

8 គណនាកំហាប់អ៊ីដ្រូក្លរីតរបស់សូលុយស្យុងមួយ

$$[\text{H}_3\text{O}^+] \times [\text{OH}^-] = K_e \Rightarrow [\text{H}_3\text{O}^+] = \frac{K_e}{[\text{OH}^-]}$$

$$\text{ដោយ } K_e = 10^{-14} \text{ និង } [\text{OH}^-] = 2,80 \times 10^{-9} \text{ M}$$

$$\Rightarrow [\text{H}_3\text{O}^+] = \frac{10^{-14}}{2,80 \times 10^{-9}} = \boxed{3,57 \times 10^{-6} \text{ M}}$$

9 គណនាកំហាប់របស់អ៊ីដ្រូក្លរីត $[\text{H}_3\text{O}^+]$ និង $[\text{OH}^-]$

$$\text{pH} = -\log [\text{H}_3\text{O}^+] \Rightarrow [\text{H}_3\text{O}^+] = 10^{-\text{pH}}$$

$$\text{ដោយ } \text{pH} = 1,50$$

$$\Rightarrow [\text{H}_3\text{O}^+] = 10^{-1,50} = 10^{0,5} \times 10^{-2} = \boxed{3,16 \times 10^{-2} \text{ M}}$$

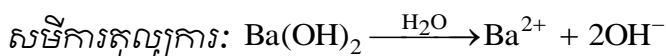
$$[\text{H}_3\text{O}^+] \times [\text{OH}^-] = K_e \Rightarrow [\text{OH}^-] = \frac{K_e}{[\text{H}_3\text{O}^+]}$$

$$\text{ដោយ } K_e = 10^{-14}$$

$$\Rightarrow [\text{OH}^-] = \frac{10^{-14}}{3,16 \times 10^{-2}} = \boxed{3,16 \times 10^{-13} \text{ M}}$$

10 គណនា pH របស់សូលុយស្យុង $\text{Ba}(\text{OH})_2$

$$\text{pH} = -\log [\text{H}_3\text{O}^+]$$

$$\text{តាមសមីការ: } [\text{OH}^-] = 2 \times C_b = 2 \times 0,0020 = 0,0040 \text{ M} = 4,0 \times 10^{-3} \text{ M}$$

$$[\text{H}_3\text{O}^+] \times [\text{OH}^-] = K_e \Rightarrow [\text{H}_3\text{O}^+] = \frac{K_e}{[\text{OH}^-]} = \frac{10^{-14}}{4,0 \times 10^{-3}} = 2,5 \times 10^{-12} \text{ M}$$

$$\Rightarrow \text{pH} = -\log [\text{H}_3\text{O}^+] = -\log 2,5 \times 10^{-12} = \boxed{11,60}$$

11 រកតម្លៃ pH និង pOH នៃសូលុយស្យុង HCl

$$\text{pH} = -\log [\text{H}_3\text{O}^+]$$

$$\text{ដោយ } C_{\text{HCl}} = [\text{H}_3\text{O}^+] = 0,050 \text{ M}$$

$$\Rightarrow \text{pH} = -\log 0,050 = \boxed{1,30}$$

$$\text{តាមរូបមន្ត: } \text{pH} + \text{pOH} = \text{pK}_e \text{ (pK}_e = 14 \text{ នៅសីតុណ្ហភាព } 25^\circ\text{C)}$$

$$\Rightarrow \text{pOH} = 14 - 1,30 = \boxed{12,7}$$

12 រកកំហាប់អ៊ីយ៉ុងអ៊ីដ្រូហ្សេនប្រសិនបើសូលុយស្យុង

$$\text{pH} = -\log[\text{H}_3\text{O}^+] \Rightarrow [\text{H}_3\text{O}^+] = 10^{-\text{pH}}$$

$$\text{ដោយ } \text{pH} = 3,60$$

$$\Rightarrow [\text{H}_3\text{O}^+] = 10^{-3,60} = 10^{0,4} \times 10^{-4} = \boxed{2,51 \times 10^{-4} \text{ M}}$$

13 សមីការតុល្យការ $\text{HCl} + \text{H}_2\text{O} \rightarrow \text{H}_3\text{O}^+ + \text{Cl}^-$

ក/ គណនាកំហាប់អ៊ីយ៉ុងអ៊ីដ្រូហ្សេន

តាមសមីការ

1mol នៃសូលុយស្យុង HCl ឲ្យផល 1mol នៃ H_3O^+

C_{HCl} នៃសូលុយស្យុង HCl ឲ្យផល $[\text{H}_3\text{O}^+]$

$$\Rightarrow [\text{H}_3\text{O}^+] = C_{\text{HCl}} = \boxed{4,50 \times 10^{-3} \text{ M}}$$

ខ/ គណនាកំហាប់អ៊ីយ៉ុងអ៊ីដ្រូស៊ីត

$$\text{តាមប្រមាណ} [\text{H}_3\text{O}^+] \times [\text{OH}^-] = K_e \Rightarrow [\text{OH}^-] = \frac{K_e}{[\text{H}_3\text{O}^+]}$$

ដោយ ($K_e = 1,0 \times 10^{-14}$ នៅតុល្យភាព 25°C)

$$\Rightarrow [\text{OH}^-] = \frac{1,0 \times 10^{-14}}{4,50 \times 10^{-3}} = \boxed{2,22 \times 10^{-12} \text{ M}}$$

គ/ គណនា pH របស់សូលុយស្យុង

$$\text{pH} = -\log[\text{H}_3\text{O}^+]$$

$$\text{ដោយ } [\text{H}_3\text{O}^+] = 4,50 \times 10^{-3} \text{ M}$$

$$\Rightarrow \text{pH} = -\log 4,50 \times 10^{-3} = -(\log 4,5 + \log 10^{-3})$$

$$= 3 - \log 4,5 = 3 - 0,65 = \boxed{2,35}$$

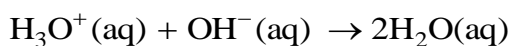
មេរៀនទី៤ អត្រាកម្មអាស៊ីត-បាស

មេរៀនសង្ខេប

1 អត្រាកម្ម

អត្រាកម្មអាស៊ីត-បាសជាលំនាំបច្ចេកទេសដែលគេប្រើនៅទីពិសោធន៍ដើម្បីកំណត់កំហាប់របស់សូលុយស្យុងអាស៊ីតឬបាសដែលមិនស្គាល់កំហាប់។

សមីការតុល្យការនៃប្រតិកម្មរវាងអាស៊ីតនិងបាស

តាមសមីការបង្ហាញថាមួយម៉ូលអ៊ីយ៉ុងអ៊ីដ្រូហ្សេននិងមួយម៉ូលអ៊ីយ៉ុងអ៊ីដ្រូកស៊ីតមានចំនួនធាតុគីមីស្មើគ្នានិងផ្សំគ្នាសមាមាត្រ 1 : 1 ម៉ូល។

2 ចំណុចសមមូល

ចំណុចសមមូលគឺជាចំណុចដែលសូលុយស្យុងពីរមានចំនួនធាតុគីមីរលាយចូលគ្នាក្នុងសមាមាត្រស្មើគ្នា។

យើងបានទំនាក់ទំនង: $C_A \times V_A = C_B \times V_B$

តាមទំនាក់ទំនងនេះយើងអាចគណនាកំហាប់ C_A នៃសូលុយស្យុងអាស៊ីតបានបើយើងស្គាល់តម្លៃ V_A ; C_B និង V_B ។

3 ជម្រើសរង្គធាតុចង្អុលពណ៌

តារាង: ការផ្លាស់ប្តូរតម្លៃរបស់រង្គធាតុចង្អុលពណ៌ខ្លះ

រង្គធាតុចង្អុលពណ៌	តំបន់ប្រែពណ៌	ពណ៌អាស៊ីត	ពណ៌បាស
មេលូឡង់ទីន	3,1 - 4,4	ក្រហម	លឿង
ប្រូម៉ូទីម៉ូលខៀវ	6,0 - 7,6	លឿង	ខៀវ
ផេណុលផ្កាលេវីន	8,2 - 10,0	គ្មានពណ៌	ក្រហម

♦ សំគាល់: ការជ្រើសរើសរង្គធាតុចង្អុលពណ៌គឺជាការជ្រើសរើសលើយ៉ាងណាឱ្យ pH នៃចំណុចសមមូលស្ថិតនៅចន្លោះតំបន់ប្រែពណ៌របស់រង្គធាតុចង្អុលពណ៌។

ឧទាហរណ៍: អត្រាកម្មអាស៊ីតខ្លាំងដោយបាសខ្លាំងគេប្រើរង្គធាតុចង្អុលពណ៌សមស្របគឺប្រូម៉ូទីម៉ូលខៀវព្រោះតំបន់ប្រែពណ៌របស់វានៅចន្លោះ pH=6,2-7,6។

?សំណួរនិងលំហាត់

- 1 ដូចម្តេចដែលហៅថាអត្រាកម្ម ?
- 2 ចូរឲ្យនិយមន័យចំណុចសមមូល។
- 3 នៅក្នុងដំណើរការអត្រាកម្មតើអង្គធាតុចង្អុលពណ៌មានតួនាទីអ្វី ?
- 4 ដូចម្តេចហៅថាសូលុយស្យុងស្តង់ដា ?
- 5 តើយើងត្រូវជ្រើសរើសអង្គធាតុពណ៌អ្វីមកប្រើក្នុងអត្រាកម្មអាស៊ីតខ្លាំងនិងបាសខ្លាំង ?
- 6 តើទិន្នន័យអ្វីដែលគេត្រូវការដើម្បីគណនាកំហាប់របស់អាស៊ីតដែលគេមិនស្គាល់ ?
- 7 នៅចំណុចសមមូលក្នុងអត្រាកម្មតើមានវត្ថុមានអ្វីក្នុងសូលុយស្យុង ?
- 8 គេដាក់ 29.5 mL សូលុយស្យុង HCl 0.150M ឲ្យធ្វើប្រតិកម្មបន្យាបជាមួយសូលុយស្យុងបាស 25.0mL ។ ចូរគណនាកំហាប់របស់អ៊ីយ៉ុង $[OH^-]$ ដែលមានក្នុងសូលុយស្យុងបាសនេះ។
- 9 រកមាឌអាស៊ីតនីត្រិចនៅកំហាប់ 0.250M ដែលត្រូវការដើម្បីបន្យាបសូលុយស្យុង KOH ចំនួន 17.35 mL នៅ 0.195 M ។
- 10 ក្នុងពិសោធន៍អត្រាកម្មនៃ 20.4mL អាស៊ីតមួយនៅ 0.883M ធ្វើប្រតិកម្មជាមួយ $Ba(OH)_2$ 19.3mL ។ គណនាកំហាប់របស់សូលុយស្យុងបាសអ៊ីប្រូកស៊ីត។
- 11 គេដាក់អត្រាករ NaOH ចំនួន 72mL នៅកំហាប់ 0.55M ដើម្បីបន្យាបសូលុយស្យុងអាស៊ីតមួយ 220mL ។ ចូរគណនាកំហាប់អ៊ីយ៉ុងអ៊ីដ្រូស្យែន $[H_3O^+]$ ក្នុងសូលុយស្យុងអាស៊ីតនេះ។

ចម្លើយ

- 1 ដែលហៅថាអត្រាកម្មជាលំនាំឬបច្ចេកទេសប្រើនៅទីពិសោធន៍ដើម្បីកំណត់កំហាប់របស់សូលុយស្យុងអាស៊ីតឬបាសដែលមិនស្គាល់កំហាប់។
- 2 ចំណុចសមមូលជាចំណុចដែលសូលុយស្យុងពីរមានចំនួនធាតុគីមីរលាយចូលគ្នាក្នុងសមាមាត្រស្មើគ្នា។
- 3 នៅក្នុងដំណើរការអត្រាកម្មអង្គធាតុចង្អុលពណ៌មានតួនាទីជាសញ្ញាឲ្យយើងដឹងពេលចំនួនសូលុយស្យុងស្តង់ដាដែលបានបន្ថែមដល់ចំណុចបញ្ចប់ឬចំណុចសមមូលហើយ។
- 4 ដែលហៅថាសូលុយស្យុងស្តង់ដាគឺជាសូលុយស្យុងដែលគេស្គាល់កំហាប់។
- 5 ក្នុងអត្រាកម្មអាស៊ីតខ្លាំងនិងបាសខ្លាំងយើងប្រើប្រាស់ទីម៉ូលខៀវជាអង្គធាតុចង្អុលពណ៌ (តំបន់ប្រែពណ៌របស់វានៅចន្លោះ $pH=6,2 - 7,6$) ។

6 ដើម្បីគណនាកំហាប់របស់អាស៊ីតដែលគេមិនស្គាល់គេត្រូវការទិន្នន័យដូចជា៖

- កំហាប់របស់បាស C_B ឬ $[OH^-]$
- មាឌរបស់បាស V_B (បន្តក់លើសូលុយស្យុងអាស៊ីត)
- មាឌរបស់អាស៊ីត V_A

7 នៅចំណុចសមមូលក្នុងរត្រាកម្មក្នុងសូលុយស្យុងមានតែវត្ថុមានអំបិលនិងទឹក។

8 គណនាកំហាប់របស់អ៊ីយ៉ុង $[OH^-]$

នៅចំណុចសមមូល

$$\begin{aligned} n_{OH^-} &= n_{H_3O^+} \\ \Leftrightarrow C_A \cdot V_A &= C_B \cdot V_B \\ \Rightarrow C_B &= [OH^-] = \frac{C_A \cdot V_A}{V_B} \end{aligned}$$

ដោយ $C_A = 0,150M$; $V_A = 29,5mL$; $V_B = 25,0mL$

$$\Rightarrow [OH^-] = \frac{0,150 \times 29,5}{25,0} = \boxed{0,177M}$$

9 រកមាឌអាស៊ីតនីមួយៗ V_B

នៅចំណុចសមមូល $n_{OH^-} = n_{H_3O^+}$ ឬ $C_A V_A = C_B V_B$ ②

$$\Rightarrow V_A = \frac{C_B \times V_B}{C_A}$$

ដោយ $C_A = 0,250M$; $V_B = 17,35ml$; $C_B = 0,195M$

$$\Rightarrow V_A = \frac{0,195 \times 17,35}{0,250} = \boxed{13,53mL}$$

10 គណនាកំហាប់របស់សូលុយស្យុងប្រាំមួយអ៊ីដ្រូក្លរីក

នៅចំណុចសមមូល $n_{OH^-} = n_{H_3O^+}$ ឬ $2C_B \times V_B = C_A \times V_A$ ②

$$\Rightarrow C_B = \frac{C_A \times V_A}{2V_B}$$

ដោយ $C_A = 0,883M$; $V_B = 19,3mL$; $V_A = 20,4mL$

$$\Rightarrow C_B = \frac{0,883 \times 20,4}{2 \times 19,3} = \boxed{0,466M}$$

11 គណនាកំហាប់អ៊ីដ្រូក្លរីក $[H_3O^+]$

នៅចំណុចសមមូល $n_{OH^-} = n_{H_3O^+}$ ឬ $C_B \times V_B = C_A \times V_A$ ②

$$\Rightarrow [H_3O^+] = C_A = \frac{C_B \times V_B}{V_A}$$

ដោយ $C_B = 0,55M$; $V_B = 72mL$; $V_A = 220mL$

$$\Rightarrow C_A = [H_3O^+] = \frac{0,55 \times 72}{220} = \boxed{0,18M}$$

?សំណួរនិងលំហាត់ជំពូក៣

- I ចូរគូសសញ្ញា✓ ក្នុងប្រអប់ខាងមុខចម្លើយត្រឹមត្រូវដែលមានតែមួយគត់។
  - 1 តម្លៃpH របស់អាស៊ីតHNO₃នៅកំហាប់0.0010M ស្មើនឹង:

☐ក. 1.0
☐ខ. 3.0
☐គ. 4.0
☐ឃ. 5.0
  - 2 ក្នុងចំណោមសូលុយស្យុងខាងក្រោមនេះតើណាមួយដែលមានតម្លៃpH ធំជាង 7 ?

☐ក. [OH⁻]=2.4x10⁻²M
☐ខ. [H₃O⁺]=1.53x10⁻² M
☐គ. 0.0001M HCl
☐ឃ. [OH⁻]=4.4x10⁻⁹M
  - 3 pHត្រូវបានកំណត់ដោយ:

☐ក. pH=-log[H₃O⁺]
☐ខ. pH=log[H₃O⁺]
☐គ. pH=-ln[H₃O⁺]
  - 4 pHជាទំហំមួយដែលសម្តែងជា

☐ក. mol.L
☐ខ. mol.L⁻¹
☐គ. គ្មានខ្នាត
  - 5 ផលគុណអ៊ីយ៉ុងនៃទឹកគឺ:

☐ក. [H₃O⁺]=[OH⁻]
☐ខ. [H₃O⁺][OH⁻]=K_w
☐គ. [H₃O⁺][OH⁻] > 7
  - 6 សូលុយស្យុងមួយមានកំហាប់[OH⁻]=10⁻⁴ mol.L⁻¹វាមានpH:

☐ក. 4
☐ខ. 10
☐គ. 12
☐ឃ. 14
  - 7 សូលុយស្យុងអាស៊ីតក្លរីទ្រីចមួយមានកំហាប់10⁻²mol.L⁻¹មានតម្លៃpH

☐ក. 12
☐ខ. 2
☐គ. 4.6
☐ឃ. 8
  - 8 អាស៊ីតខ្លាំងគឺជាប្រភេទគីមីអាច:

☐ក. ទទួលយកប្រូតុង
☐ខ. បោះបង់ប្រូតុង
☐គ. មានអំពើមិនសព្វជាមួយទឹក
  - 9 ប្រតិកម្មរវាងអាស៊ីតខ្លាំងនិងបាសខ្លាំងជាប្រតិកម្ម:

☐ក. សព្វ
☐ខ. កំរិត
☐គ. ស្របកម្តៅ
  - 10 នៅពេលអត្រាកម្មសូលុយស្យុងសម្រាប់អត្រាស្ថិតនៅ:

☐ក. ក្នុងប៊ុយរីតក្រិត
☐ខ. ក្នុងកែវបេស៊ី
  - 11 តម្លៃ pH នៅចំណុចសមមូលក្នុងអត្រាកម្មអាស៊ីតខ្លាំងបាសខ្លាំងគឺ:

☐ក. ធំជាង 7.0
☐ខ. តូចជាង 7.0
☐គ. ស្មើនឹង 7.0
  - 12 សូលុយស្យុងណ័តមាន:

☐ក. កំហាប់ H₃O⁺ស្មើនឹង7.0M
☐ខ. មានអ៊ីយ៉ុងអ៊ីដ្រូហ្សេននិងគ្មានអ៊ីយ៉ុងអ៊ីដ្រូកស៊ីត

☐គ. មានចំនួនអ៊ីយ៉ុងអ៊ីដ្រូក្លរីនិងអ៊ីយ៉ុងអ៊ីដ្រូស៊ីតស្មើគ្នា

☐ឃ. គ្មានចំណុចទាំងអស់ខាងលើទេ

13 សូលុយស្យុងមួយមាន pH=6.32 ។ តម្លៃ pOH វាស្មើនឹង:

☐ក. 6.32

☐ខ. 4.8×10^{-7}

☐គ. 7.68

☐ឃ. 2.1×10^{-8}

14 តើកំរិត pH ណាមួយខាងក្រោមនេះដែលមានលក្ខណៈអាស៊ីតជាងគេ ?

☐ក. pH=1

☐ខ. pH=5

☐គ. pH=9

☐ឃ. pH=13

15 តើអំបិលអ្វីដែលកកើតឡើងពេលគេធ្វើអត្រាកម្មសូលុយស្យុង H_2SO_4 ជាមួយនឹងសូលុយស្យុង

$Ca(OH)_2$: ☐ក. កាល់ស្យូមស៊ីលីកាត

☐ខ. កាល់ស្យូមអ៊ីដ្រូស៊ីត

☐គ. កាល់ស្យូមអ្នកស៊ីត

☐ឃ. កាល់ស្យូមផូស្វាត

II ចូរបំពេញល្អៗខាងក្រោមឲ្យមានន័យត្រឹមត្រូវ

1 តាមអារ៉ែញ៉ូស

អាស៊ីតជាសមាសធាតុ.....ដែលបង្កើតអ៊ីយ៉ុង.....ក្នុងសូលុយ

ស្យុងទឹក។ ឯប្រភេទជាសមាសធាតុដែលបង្កើតអ៊ីយ៉ុង.....ក្នុងសូលុយស្យុងទឹក ។

2 ប្រភេទគីមីដែលសល់ក្រោយពីអាស៊ីតប្រុងស្ថេរ-ទ្វារបោះបង់.....គឺជា.....របស់

អាស៊ីតនោះ។ ឯប្រភេទគីមីដែលកកើតពេលប្រុងស្ថេរ-ទ្វារ.....គឺជា.....

របស់ប្រភេទនោះ។

3 pH នៃសូលុយស្យុងរាវជា.....និងទូកាវីតគោលដប់នៃកំហាប់អ៊ីយ៉ុង.....

របស់សូលុយស្យុង។

4 អត្រាកម្មអាស៊ីត-ប្រភេទជាលំដាប់បច្ចេកទេសដែលគេប្រើនៅ.....ដើម្បីកំណត់.....

របស់សូលុយស្យុងអាស៊ីតឬប្រភេទដែល.....។

5 ចំណុចសមមូលជាចំណុចដែល.....មានចំនួន.....រលាយចូលគ្នាក្នុងសមា

មាត្រ.....។

6 ចូរបំពេញចន្លោះទំនេរក្នុងតារាងខាងក្រោម:

pH	$[H_3O^+]$	សូលុយស្យុង
<7	.....	.....
.....	$< 1.0 \times 10^{-7} M$	.....
.....	.....	ណឺត

7 ចូរបំពេញ: អាស៊ីតប្រភេទណាមួយ

ក. $pOH > 7$ ជាសូលុយស្យុង.....

ខ. $pOH=7$ ជាសូលុយស្យុង.....

គ. $pOH < 7$ ជាសូលុយស្យុង.....។

III សំណួរត្រិះរិះ

- 1 តើនិយមន័យអាស៊ីតតាមប្រុងស្ទែត-ឡូវីខុសពីនិយមន័យអាស៊ីតតាមអាវ៉ែញសដូចម្តេច ?
- 2 តើកំហាប់អ៊ីយ៉ុង $[OH^-]$ ក្នុងសូលុយស្យុងអាម៉ូញាក់ធៀបជាមួយកំហាប់ $[OH^-]$ ក្នុងសូលុយស្យុងសូដ្យូមអ៊ីដ្រូស៊ីតដូចគ្នាឬទេ ? បើប្លាសទាំងពីរមានកំហាប់ស្មើគ្នា ?
- 3 តើមានន័យដូចម្តេចពេលដែលរូបមន្តរបស់អ៊ីយ៉ុងឬម៉ូលេគុលសរសេរនៅក្នុងរង្វង់ដង្កៀប ?
- 4 តើអ៊ីយ៉ុង $[H_3O^+]$ របស់ទឹកសុទ្ធនៅសីតុណ្ហភាព $25^{\circ}C$ ស្មើនឹងប៉ុន្មាន ? តើវាមានតម្លៃដូចនេះគ្រប់សីតុណ្ហភាពឬទេ ?
- 5 ចូរឲ្យនិយមន័យគូរអាស៊ីត-ប្រាសឆ្លាស់និងឲ្យឧទាហរណ៍។
- 6 ចូរបង្ហាញពីអាស៊ីតពីរនិងប្រាសឆ្លាស់របស់វាក្នុងសមីការប្រតិកម្មខាងក្រោម:
$$H_2SO_4(aq) + SO_3^{2-}(aq) \rightarrow HSO_4^-(aq) + HSO_3^-(aq)$$
- 7 ចូរសរសេរសមីការផ្ទេរប្រូតុងរវាង $H_2SO_4(aq)$ និង $SO_4^{2-}(aq)$
- 8 សរសេរសមីការដែលទាក់ទងនឹង K_w ; pH ; $[H_3O^+]$ និង $[OH^-]$ ។
- 9 ធ្វើរត្តសញ្ញាណកម្មសមាសធាតុខាងក្រោមនេះជាអាស៊ីតឬជាប្រាសឆ្លាស់ចំណែកផ្ទុករបស់ប្រុងស្ទែត-ឡូវី។ សម្រាប់ប្រភេទនីមួយៗចូរសរសេររូបមន្តនិងឈ្មោះរបស់ប្រភេទឆ្លាស់វា:
ក. CH_3COO^- ខ. HCN គ. $HOOC-COOH$ ឃ. $C_6H_5NH_3^+$
- 10 តើអ្វីទៅជាប្រតិកម្មបន្សាប ?
- 11 តើតម្លៃ pH នៅចំណុចសមមូលរបស់អត្រាកម្មអាស៊ីតខ្សោយជាមួយប្រាសឆ្លាស់តិចជាងស្មើឬធំជាង 7.00 ?
- 12 ក្នុងអត្រាកម្មតើមានន័យដូចម្តេចនៅចំណុចបញ្ចប់ ?
- 13 ឲ្យឈ្មោះរង្គធាតុចង្អុលពណ៌ដែលអ្នកយកមកប្រើដើម្បីធ្វើអត្រាកម្មអាម៉ូញាក់ជាមួយអាស៊ីតក្លរីឌ្រីច ?
- 14 សរសេរសមីការផលគុណអ៊ីយ៉ុងរបស់ទឹក។
- 15 សូលុយស្យុងប៊េមាន $pH=3$, 7 និង 11 ។ តើសូលុយស្យុងណាជាប្រាស ? ណាជាអាស៊ីត ? និងសូលុយស្យុងណាណឺត ?
- 16 ចូរពន្យល់ពីរបៀបគណនា pH ពីអ៊ីយ៉ុង $[H_3O^+]$ ដោយប្រើម៉ាស៊ីនគិតលេខ។
- 17 ក្នុងចំណោមរង្គធាតុចង្អុលពណ៌ប្រើញឹកញាប់៖ ផេណលផ្កាលេវីន អេល្យុងទីន និង ប្រូម៉ូទីម៉ូលខៀវ។ តើណាមួយសមស្របក្នុងជំរើសសម្រាប់ធ្វើអត្រាកម្មអាស៊ីតខ្សោយប្រាសឆ្លាស់ ? ចូរបញ្ជាក់។

IV លំហាត់

- 1 រកតម្លៃpH នៃល្បាយមួយដែលបានពីប្រតិកម្មនៃសូលុយស្យុង NH_4OH ចំនួន 25.0mL នៅ0.0500M ជាមួយនឹងសូលុយស្យុងអាស៊ីត HNO_3 ចំនួន25.0mL នៅ0.0500M ។
- 2 រកកំហាប់អ៊ីយ៉ុង $\text{H}_3\text{O}^+(\text{aq})$ និង $\text{OH}^-(\text{aq})$ ក្នុងសូលុយស្យុងមួយដែលរៀបចំដោយ0.100mL អាស៊ីត HNO_3 រលាយក្នុងទឹក 125mL ។
- 3 ចូររកកំហាប់អ៊ីយ៉ុង $[\text{H}_3\text{O}^+]$ របស់សូលុយស្យុងមួយដែលមានpH=4.08 ។រកតម្លៃpOH របស់សូលុយស្យុងនេះ។
- 4 រកមាឌអាស៊ីតនីទ្រីច HNO_3 នៅ 0.250M ដែលត្រូវការចាំបាច់ដើម្បីបន្សាបសូលុយស្យុង KOH ចំនួន 17.35 mL នៅកំហាប់0.195 M ។
- 5 គេធ្វើអត្រាកម្មសូលុយស្យុង HCl 35.7 mL នៅ0.126M ជាមួយសូលុយស្យុង NaOH ចំនួន25.0mL ។ ចូររកកំហាប់របស់សូលុយស្យុង NaOH ដែលប្រើនេះ។
- 6 គេធ្វើអត្រាកម្មអាស៊ីតនីទ្រីច HNO_3 នៅ0.31M ដោយបន្ថែមអត្រាករ KOH ចំនួន 75mLនៅ0.24M រហូតដល់តម្លៃpH= 7 ។ចូររកមាឌរបស់សូលុយស្យុង HNO_3 ដែលត្រូវការចាំបាច់ក្នុងអត្រាកម្មនេះ។

ចម្លើយ

- I 1 ☒ខ 2 ☒ក 3 ☒ក 4 ☒គ 5 ☒ខ 6 ☒ខ 7 ☒ខ 8 ☒ខ 9 ☒ក 10 ☒ក
11 ☒គ 12 ☒គ 13 ☒គ 14 ☒ក 15 ☒ក

- II 1.....គីមី.....អ៊ីយ៉ុងអ៊ីដ្រូសែន.....អ៊ីយ៉ុងអ៊ីដ្រូកស៊ីត.....
2.....ប្រូតុង.....ប្រូតុង.....ទទួលប្រូតុង.....អាស៊ីតឆ្លាស់.....
3.....ជាតិលេចធ្លោ.....អ៊ីដ្រូញ៉ូម $[\text{H}_3\text{O}^+]$ .....
4.....នៅទីពិសោធន៍.....កំណត់កំហាប់.....មិនស្គាល់កំហាប់.....
5.....សូលុយស្យុងពីរ.....ធាតុគីមី.....ស្មើគ្នា.....
6 បំពេញតាមតារាងខាងក្រោម

pH	$[\text{H}_3\text{O}^+]$	សូលុយស្យុង
< 7	..... > $1,0 \times 10^{-7} \text{ M}$	...អាស៊ីត.....
..... > 7.....	< $1,0 \times 10^{-7} \text{ M}$	.....ប្រាស.....
..... 7.....	= $1,0 \times 10^{-7} \text{ M}$	ណឺត

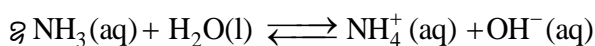
7 បំពេញពាក្យ:អាស៊ីតប្រាសប្រាស

ក/.....អាស៊ីត..... ខ/.....ណ៍ត..... គ/.....ប្រាស.....

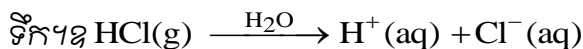
III សំណួរត្រិះរិះ

1 និយមន័យអាស៊ីតតាមប្រុងស្រូត-ទ្វារីខុសពីនិយមន័យអាស៊ីតតាមអាវ៉ែញ្យែស(ត្រង់ថា:

•អាស៊ីតតាមប្រុងស្រូត-ទ្វារីគឺជាប្រភេទគីមីទាំងឡាយណាដែលបោះបង់ប្រូតុង។

•អាស៊ីតតាមអាវ៉ែញ្យែសគឺជាសមាសធាតុគីមីដែលបង្កើតអ៊ីយ៉ុងអ៊ីដ្រូសែនក្នុងសូលុយស្យុង

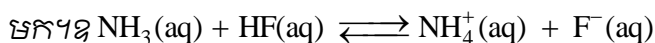

2 កំហាប់អ៊ីយ៉ុងអ៊ីដ្រូស៊ីត[OH⁻] ក្នុងសូលុយស្យុងអាម៉ូញាក់ធៀបជាមួយកំហាប់កំហាប់អ៊ីយ៉ុងអ៊ីដ្រូស៊ីត[OH⁻] មិនដូចគ្នាទេបើប្រាសទាំងពីរមានកំហាប់ស្មើគ្នា។

3 រូបមន្តរបស់អ៊ីយ៉ុងអ៊ីដ្រូស៊ីតក្នុងស្រទាប់សរសេរនៅក្នុងរង្វង់ដង្កូវប្រតិបត្តិកំហាប់របស់អ៊ីយ៉ុងអ៊ីដ្រូស៊ីតក្នុងស្រទាប់។

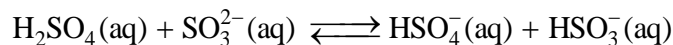
4 អ៊ីយ៉ុង [H₃O⁺] របស់ទឹកសុទ្ធនៅសីតុណ្ហភាព25°C ស្មើនឹង1,0 x10⁻⁷M ។វាមិនមានតម្លៃដូចនេះគ្រប់សីតុណ្ហភាពទេ។

5 ដែលហៅថាអាស៊ីត/ប្រាសគឺជាសំណុំនៃប្រភេទគីមីពីរឆ្លាស់គ្នាដែលប្តូរប្រូតុងទៅវិញទៅ

ប្រាសអាស៊ីតអាស៊ីតប្រាស

6 បង្ហាញពីអាស៊ីតពីរនិងប្រាសឆ្លាស់របស់វាក្នុងសមីការតាងប្រតិកម្ម

អាស៊ីតនិងប្រាសឆ្លាស់ H₂SO₄ / HSO₄⁻ និង HSO₃⁻ / SO₃²⁻ ២

7 សរសេរសមីការផ្ទេរប្រូតុងរវាង H₂SO₄(aq) និង SO₄²⁻(aq) ២

8 សរសេរសមីការដែលទាក់ទងនឹងK_w , pH , [H₃O⁺] និង[OH⁻]

$$\text{pH} = -\log[\text{H}_3\text{O}^+] \quad (1)$$

$$[\text{H}_3\text{O}^+] \times [\text{OH}^-] = K_e \Rightarrow [\text{H}_3\text{O}^+] = \frac{K_e}{[\text{OH}^-]}$$

$$(1) \text{pH} = -\log \frac{K_w}{[\text{OH}^-]} = -(\log K_w - \log [\text{OH}^-])$$

$$= -(\log K_w + \text{pOH}) = -\log K_w - \text{pOH}$$

$$\Rightarrow \text{pH} + \text{pOH} = \text{p}K_w \quad (-\log K_w = \text{p}K_w)$$

9 ធ្វើរត្តសញ្ញាណសមាសធាតុខាងក្រោមនេះជារាស្មីតប្រាសតាមចំណែកថ្នាក់របស់ប្រុងស្ថិតសរសេររូបមន្តនិងឈ្មោះរបស់ប្រភេទរបស់វា:

ក/ CH_3COO^- ជាប្រាសរាស្មីតឆ្លាស់របស់វា: CH_3COOH រាស្មីតអេតាណូរិច

ខ/ HCN ជាប្រាសរាស្មីតឆ្លាស់របស់វា: CN^- អ៊ីយ៉ុងស្យាណូ

គ/ HOCCOOH ជាប្រាសរាស្មីតឆ្លាស់របស់វា: HOCCOO^- កាបូកស៊ីលីផ័រម៉ាត carboxyformate

ឃ/ $\text{C}_6\text{H}_5\text{NH}_3^+$ ជាប្រាសរាស្មីតឆ្លាស់របស់វា: $\text{C}_6\text{H}_5\text{NH}_2$ ប៉ង់សែនអាមីនឬអាមីនប៊ែន

10 ប្រតិកម្មបន្សាបគឺជាប្រតិកម្មរវាងរាស្មីតខ្លាំងជាមួយប្រាសខ្លាំងឲ្យផលជាសូលុយស្យុងរំបិលដែលមាន $\text{pH}=7,00$ ។

11 តម្លៃ pH នៅចំណុចសមមូលរបស់រត្រាកម្មរាស្មីតខ្សោយជាមួយប្រាសខ្លាំងគឺធំជាង $7,00$ ។

12 ក្នុងរត្រាកម្មនៅចំណុចបញ្ចប់មានន័យថាបរិមាណអ៊ីយ៉ុងអ៊ីដ្រូកស៊ីត OH^- ស្មើនឹងបរិមាណអ៊ីយ៉ុងអ៊ីដ្រូហ្សេន H_3O^+ ។

13 ដើម្បីធ្វើរត្រាកម្មម៉ូឡែកុលជាមួយរាស្មីតក្លរីឌ្រីតអង្គធាតុចង្អុលពណ៌ដែលសមរម្យគឺមេទីលពណ៌ទឹកក្រូច។

14 សមីការផលគុណអ៊ីយ៉ុងរបស់ទឹក: $K_w = [\text{H}_3\text{O}^+] \times [\text{OH}^-]$

15 សូលុយស្យុងបីមាន $\text{pH}=3$, 7 និង 11 ។

•សូលុយស្យុងមាន $\text{pH}=3$ ជាសូលុយស្យុងរាស្មីត។

•សូលុយស្យុងមាន $\text{pH}=7$ ជាសូលុយស្យុងណឺត។

•សូលុយស្យុងមាន $\text{pH}=11$ ជាសូលុយស្យុងប្រាស។

16 ពន្យល់ពីរបៀបគណនា pH ពីអ៊ីយ៉ុង $[\text{H}_3\text{O}^+]$ ដោយប្រើម៉ាស៊ីនគិតលេខ (ស៊េរីx-991MS)

$$\text{pH} = -\log [\text{H}_3\text{O}^+] = -\log 2,50 \times 10^{-3}$$

$$\text{pH} = -\log [\text{H}_3\text{O}^+] = -\log 2,50 \times 10^{-3}$$

ប្រើម៉ាស៊ីនគិតលេខ $\boxed{-} \boxed{\log} \boxed{2} \boxed{.} \boxed{50} \boxed{\text{EXP}} \boxed{-} \boxed{3} \boxed{=}$

17 រត្រាកម្មរាស្មីតខ្សោយដោយប្រាសខ្លាំងអង្គធាតុពណ៌ប្រើជាញឹកញាប់គឺផេណលផ្កាលេអ៊ីនពីព្រោះតំបន់ប្រែពណ៌របស់ pH នៅចន្លោះពី $8,0 - 9,6$ ។

IV លំហាត់

1 រកតម្លៃ pH នៃល្បាយមួយ

- រកចំនួនម៉ូលដើមនៃសូលុយស្យុង NH_4OH

$$n_{\text{NH}_4\text{OH}}^0 = C \times V$$

$$\text{ដោយ } C = 0,050\text{M} \quad ; \quad V = 25\text{mL} = 25 \times 10^{-3}\text{L}$$

$$\Rightarrow n_{\text{NH}_4\text{OH}}^0 = 0,050 \times 25 \times 10^{-3} = 1,25 \times 10^{-3} \text{ mol}$$

- រកចំនួនម៉ូលដើមនៃសូលុយស្យុង HNO_3

$$n_{\text{HNO}_3}^0 = C \times V$$

$$\text{ដោយ } C = 0,050\text{M} \quad ; \quad V = 25\text{mL} = 25 \times 10^{-3}\text{L}$$

$$\Rightarrow n_{\text{HNO}_3}^0 = 0,050 \times 25 \times 10^{-3} = 1,25 \times 10^{-3} \text{ mol}$$

$$\text{ដោយ } n_{\text{HNO}_3}^0 = n_{\text{NH}_4\text{OH}}^0 = 1,25 \times 10^{-3} \text{ mol}$$

នាំឲ្យល្បាយជាសូលុយស្យុងណ័តដែលមាន $\text{pH} = 7$ ។

2 រកកំហាប់អ៊ីយ៉ុង $\text{H}_3\text{O}^+(\text{aq})$ និង $\text{OH}^-(\text{aq})$ ក្នុងសូលុយស្យុង

សមីការតាន់ប្រតិកម្ម $\text{HNO}_3(\text{aq}) + \text{H}_2\text{O}(1) \rightarrow \text{H}_3\text{O}^+(\text{aq}) + \text{NO}_3^-(\text{aq})$

- រកកំហាប់អាស៊ីតនីត្រិក

$$C = [\text{HNO}_3] = \frac{n_{\text{HNO}_3}}{V}$$

$$\text{ដោយ } n_{\text{HNO}_3} = 0,100 \text{ mol} \quad ; \quad V = 125 \text{ ml} = 125 \times 10^{-3} \text{ L}$$

$$\Rightarrow [\text{HNO}_3] = \frac{0,100}{125 \times 10^{-3}} = 0,8 \text{ M}$$

តាមសមីការ 1 mol នៃ HNO_3 ឲ្យផល 1 mol នៃ H_3O^+

$$0,8 \text{ M នៃ } \text{HNO}_3 \text{ ឲ្យផល } [\text{H}_3\text{O}^+] \text{ នៃ } \text{H}_3\text{O}^+$$

$$\Rightarrow [\text{H}_3\text{O}^+] = \boxed{0,8 \text{ M}}$$

តាមផលគុណអ៊ីយ៉ុងនៃទឹក: $[\text{H}_3\text{O}^+] \times [\text{OH}^-] = K_e = 1,0 \times 10^{-14}$ ($K_e = 1,0 \times 10^{-14}$ $T = 25^\circ\text{C}$)

$$\Rightarrow [\text{OH}^-] = \frac{1,0 \times 10^{-14}}{0,8} = \boxed{1,25 \times 10^{-14} \text{ M}}$$

3 រកកំហាប់អ៊ីយ៉ុង $[\text{H}_3\text{O}^+]$

$$\text{pH} = -\log[\text{H}_3\text{O}^+] \Rightarrow [\text{H}_3\text{O}^+] = 10^{-\text{pH}}$$

$$\text{ដោយ } \text{pH} = 4,08$$

$$\Rightarrow [\text{H}_3\text{O}^+] = 10^{-4,08} = 10^{0,92} \times 10^{-5} = \boxed{8,31 \times 10^{-5} \text{ M}}$$

រកតម្លៃ pOH របស់សូលុយស្យុងនេះ

តាមរូបមន្ត: $pH + pOH = pK_e$ ($pK_e = 14$ $T = 25^0C$)

$\Rightarrow pOH = 14 - 4,08 = \boxed{9,92}$

4 រកមាឌអាស៊ីតនីត្រិចដែលប្រើដើម្បីបន្ស៊ាបសូលុយស្យុង KOH

តាមរូបមន្តនៅចំណុចសមមូល $C_A \times V_A = C_B \times V_B \Rightarrow V_A = \frac{C_B \times V_B}{C_A}$

ដោយ $C_B = 0,195M$; $V_B = 17,35mL$; $C_A = 0,25M$

$\Rightarrow V_A = \frac{0,195 \times 17,35}{0,25} = \boxed{13,53mL}$

5 រកកំហាប់សូលុយស្យុង NaOH ដែលប្រើ

តាមរូបមន្តនៅចំណុចសមមូល $C_A \times V_A = C_B \times V_B \Rightarrow C_B = \frac{C_A \times V_A}{V_B}$

ដោយ $C_A = 0,126M$; $V_B = 25,0mL$; $V_A = 35,7mL$

$\Rightarrow C_B = \frac{0,126 \times 35,7}{25,0} = \boxed{0,18M}$

6 រកមាឌរបស់សូលុយស្យុង HNO_3

តាមរូបមន្តនៅចំណុចសមមូល $C_A \times V_A = C_B \times V_B \Rightarrow V_A = \frac{C_B \times V_B}{C_A}$

ដោយ $C_B = 0,24M$; $V_B = 75,0mL$; $C_A = 0,31M$

$\Rightarrow V_A = \frac{0,24 \times 75}{0,31} = \boxed{58,06mL}$

? លំហាត់បន្ថែម

- 1 ចូរគណនាចំនួនម៉ូលរបស់សូលុយស្យុង KOH 5,50mL ដែលមានកំហាប់ 0,360M ។ ចូរគណនា pOH របស់សូលុយស្យុងនេះ។
- 2 ចូរគណនាម៉ាស់ជាត្រឹមរបស់ស៊ីតដែលចាំបាច់ដើម្បីធ្វើសូលុយស្យុង NaOH 546mL ដែលមាន $pH=10,00$ ។
- 3 សូលុយស្យុងអាស៊ីតក្លរីត្រីចមួយធ្វើឡើងដោយរំលាយអាស៊ីតស៊ុល្វ័រ 18,4g ទៅក្នុងទឹក 662mL ។ ចូរគណនា pH របស់សូលុយស្យុងនេះ ? (ឧបមាថាមាឌសូលុយស្យុងនៅថេរ) ។
- 4 តើអំណះអំណាងមួយណាត្រឹមត្រូវចំពោះសូលុយស្យុងអាស៊ីតខ្សោយ HA 0,10M ?
  - a $pH \approx 1,00$
  - b $[H^+] > [A^-]$

$$c [H^+] = [A^-]$$

d pHតូចជាងមួយ

- 5 ហេតុអ្វីបានជាយើងមិនគិតពីតម្លៃ K_a ចំពោះអាស៊ីតខ្លាំង ? ហេតុអ្វីបានជាចាំបាច់ប្រាប់ពីស៊ីតូល្យាភាពនៅពេលដែលឲ្យតម្លៃ K_a របស់អាស៊ីតខ្សោយ ?
- 6 តើសូលុយស្យុងដូចតទៅនេះមួយណាមានតម្លៃ pH ធំជាងគេ ?
ក/ $HCOOH$ 0,40M   ខ/ $HClO_4$ 0,40M   គ/ CH_3COOH 0,40M
- 7 សូលុយស្យុងអាស៊ីតមួយមានកំហាប់ 0,10M និង pH 6,20 ។ ចូរគណនា K_a របស់អាស៊ីតនេះ។
- 8 ចូរគណនាភាគរយបំបែកជាអ៊ីយ៉ុងរបស់សូលុយស្យុងម៉ូណូអាស៊ីតអាសេទីលអាស៊ីតលីស៊ីន (អាស៊ីតលីស) 0,20M ដែលមាន $K_a = 3,0 \times 10^{-4}$ ។
- 9 ក្នុងសូលុយស្យុង NH_3 0,080M ។ តើមានអាម៉ូញាក់ប៉ុន្មានភាគរយដែលមានវត្តមានជា NH_4^+ ?
- 10 ចូរសរសេរសមីការដែលទាក់ទងនឹង K_a និង K_b នៃប្រាស្រ្តាស់របស់វា។ ប្រើ NH_3 និងអាស៊ីតប្រាស្រ្តាស់របស់វា NH_4^+ ដើម្បីសរសេរពីទំនាក់ទំនងរវាង K_a និង K_b នេះ។
- 11 ចូរគណនាកំហាប់ HSO_4^- ; SO_4^{2-} និង H^+ ដែលមានក្នុងសូលុយស្យុង $KHSO_4$ 0,20M ។

ចម្លើយ

- 1 គណនាចំនួនម៉ូលរបស់សូលុយស្យុង KOH

$$n = C \times V$$
 ដោយ $C = 0,360M$; $V = 5,50mL = 5,50 \times 10^{-3}L$

$$\Rightarrow n = 0,36 \times 5,5 \times 10^{-3} = 1,98 \times 10^{-3} mol$$
 គណនា pOH របស់សូលុយស្យុង

$$KOH \xrightarrow{H_2O} K^+ + OH^-$$

$$pOH = -\log [OH^-]$$
 ដោយ $C = [OH^-] = 0,360M$

$$\Rightarrow pOH = -\log 0,360 = 0,44$$
- 2 គណនាម៉ាស់ជាគ្រាមរបស់ស្លឹក

$$m_{NaOH} = n_{NaOH} \times M \quad (1)$$

$$M_{NaOH} = 23 + 16 + 1 = 40 g mol^{-1}$$
 គណនាកំហាប់អ៊ីយ៉ុងអ៊ីដ្រូស៊ីត

$$\begin{aligned} \text{pH} + \text{pOH} &= \text{pK}_e \\ \Leftrightarrow \text{pOH} &= \text{pK}_e - \text{pH} \\ \Leftrightarrow -\log[\text{OH}^-] &= 14 - \text{pH} \\ \Leftrightarrow [\text{OH}^-] &= 10^{\text{pH}-14} \end{aligned}$$

ដោយ $\text{pH}=10$

$$\Rightarrow [\text{OH}^-] = 10^{10-14} = 10^{-4} \text{ M}$$

រកចំនួនម៉ូល OH^-

$$n_{\text{OH}^-} = [\text{OH}^-] \times V$$

ដោយ $V = 546 \text{ mL} = 546 \times 10^{-3} \text{ L}$

$$\Rightarrow n_{\text{OH}^-} = 1,0 \times 10^{-4} \times 546 \times 10^{-3} = 5,46 \times 10^{-5} \text{ mol}$$

$$(1) \quad m_{\text{NaOH}} = 5,46 \times 10^{-5} \times 40 = \boxed{2,18 \times 10^{-3} \text{ g}}$$

3 គណនា pH របស់សូលុយស្យុង

$$\text{pH} = -\log[\text{H}_3\text{O}^+] \quad (1)$$

រកចំនួនម៉ូលរបស់អាស៊ីតស៊ីត្រិក

$$n = \frac{m}{M} \quad ; \quad M_{\text{HCl}} = 1 + 35,5 = 36,5 \text{ g mol}^{-1}$$

$$m = 18,4 \text{ g}$$

$$\Rightarrow n = \frac{18,4}{36,5} = 0,50 \text{ mol}$$

រកកំហាប់រ៉ីយ៉ុងអ៊ីដ្រូស្យូម $[\text{H}_3\text{O}^+]$

$$[\text{H}_3\text{O}^+] = \frac{n}{V}$$

$$V = 662 \text{ mL} = 662 \times 10^{-3} \text{ L}$$

$$\Rightarrow [\text{H}_3\text{O}^+] = \frac{0,50}{662 \times 10^{-3}} = 7,50 \times 10^{-1} \text{ M}$$

$$(1) \quad \text{pH} = -\log 7,50 \times 10^{-1} = \boxed{0,12}$$

4 រំលោះរំលងដែលត្រូវចំពោះសូលុយស្យុងអាស៊ីតខ្សោយ HA គឺ C ។

5 បានជាយើងមិនគិតពីតម្លៃ K_a ចំពោះអាស៊ីតខ្លាំងពីព្រោះអាស៊ីតខ្លាំងបំបែកទាំងស្រុងក្នុងទឹកនិងមានតម្លៃ K_a ធំណាស់។

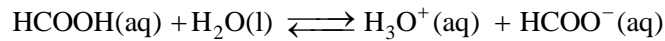
បានជាចាំបាច់ប្រាប់ពីសីតុណ្ហភាពនៅពេលដែលឲ្យតម្លៃ K_a របស់អាស៊ីតខ្សោយពីព្រោះ K_a មានតម្លៃប្រែប្រួលទៅតាមសីតុណ្ហភាពនិងមានតម្លៃថេរនៅសីតុណ្ហភាពជាក់លាក់មួយ។

6 តើសូលុយស្យុងណាមួយមានតម្លៃ pH ធំជាងគេ ?

$$\text{pH} = -\log [\text{H}_3\text{O}^+]$$

ក/ HCOOH $0,4\text{M}$

$$K_a = \frac{[\text{H}_3\text{O}^+] \times [\text{HCOO}^-]}{[\text{HCOOH}]_{\text{សល់}}} ; [\text{H}_3\text{O}^+] = [\text{HCOO}^-] \quad (\text{តាមសមីការខាងលើ})$$

$$[\text{HCOOH}]_{\text{សល់}} = [\text{HCOOH}]_0 - [\text{H}_3\text{O}^+] \quad ([\text{HCOOH}]_0 \gg [\text{H}_3\text{O}^+])$$

$$\Leftrightarrow [\text{HCOOH}]_{\text{សល់}} \cong [\text{HCOOH}]_0$$

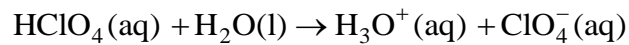
$$\Rightarrow [\text{H}_3\text{O}^+] = \sqrt{K_a \times [\text{HCOOH}]_0}$$

$$K_a = 1,80 \times 10^{-4} ; [\text{HCOOH}]_0 = 0,4\text{M}$$

$$\Rightarrow [\text{H}_3\text{O}^+] = \sqrt{1,80 \times 10^{-4} \times 0,4} = 8,48 \times 10^{-3}\text{M}$$

$$\Rightarrow \text{pH} = -\log 8,48 \times 10^{-3} = 2,07$$

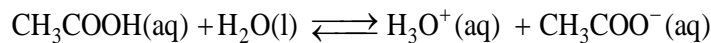
ខ/ HClO_4 $0,4\text{M}$

$$[\text{H}_3\text{O}^+] = [\text{HClO}_4] = 0,40\text{M}$$

$$\Rightarrow \text{pH} = -\log 0,40 = 0,39$$

គ/ CH_3COOH $0,4\text{M}$

$$K_a = \frac{[\text{H}_3\text{O}^+] \times [\text{CH}_3\text{COO}^-]}{[\text{CH}_3\text{COOH}]_{\text{សល់}}} ; [\text{H}_3\text{O}^+] = [\text{CH}_3\text{COO}^-] \quad (\text{តាមសមីការខាងលើ})$$

$$[\text{CH}_3\text{COOH}]_{\text{សល់}} = [\text{CH}_3\text{COOH}]_0 - [\text{H}_3\text{O}^+] \quad ([\text{CH}_3\text{COOH}]_0 \gg [\text{H}_3\text{O}^+])$$

$$\Leftrightarrow [\text{CH}_3\text{COOH}]_{\text{សល់}} \cong [\text{CH}_3\text{COOH}]_0$$

$$\Rightarrow [\text{H}_3\text{O}^+] = \sqrt{K_a \times [\text{CH}_3\text{COOH}]_0}$$

$$K_a = 1,80 \times 10^{-5} ; [\text{CH}_3\text{COOH}]_0 = 0,4\text{M}$$

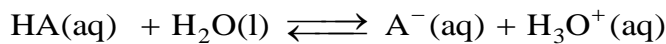
$$\Rightarrow [\text{H}_3\text{O}^+] = \sqrt{1,80 \times 10^{-5} \times 0,4} = 2,68 \times 10^{-3}\text{M}$$

$$\Rightarrow \text{pH} = -\log 2,68 \times 10^{-3} = 2,57$$

ដូចនេះ pH ដែលមានតម្លៃធំជាងគេគឺសូលុយស្យុង CH_3COOH

7 គណនា K_a របស់អាស៊ីត

តាង HA ជាអាស៊ីតខ្សោយមួយ

$$K_a = \frac{[\text{H}_3\text{O}^+]^2}{[\text{HA}]}$$

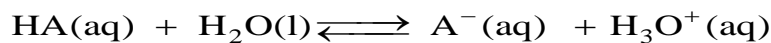
$$\text{ដោយ } [\text{H}_3\text{O}^+] = 10^{-\text{pH}} = 10^{-6,20} = 6,3 \times 10^{-7} \text{ M}$$

$$[\text{HA}] \simeq [\text{HA}]_0 - [\text{H}_3\text{O}^+]$$

$$\Leftrightarrow [\text{HA}] \simeq [\text{HA}]_0 = 0,10 \text{ M}$$

$$\Rightarrow K_a = \frac{(6,3 \times 10^{-7})^2}{0,10} = \boxed{3,97 \times 10^{-12}}$$

- 8 ក/ គណនាភាគរយបំបែកជានីយ៉ុងរបស់សូលុយស្យុង
តាងម៉ូណូអាស៊ីតអាសេទីលអាស៊ីតវិចិត្រដោយ HA

$$K_a = \frac{[\text{A}^-] \times [\text{H}_3\text{O}^+]}{[\text{HA}]}$$

$$[\text{A}^-] = [\text{H}_3\text{O}^+] \quad ; \quad [\text{HA}] = [\text{HA}]_0 - [\text{H}_3\text{O}^+]$$

$$\Leftrightarrow [\text{HA}] \simeq [\text{HA}]_0$$

$$\Rightarrow K_a = \frac{[\text{H}_3\text{O}^+]^2}{[\text{HA}]_0} \quad \Leftrightarrow \quad [\text{H}_3\text{O}^+] = \sqrt{K_a \times [\text{HA}]_0}$$

$$K_a = 3,0 \times 10^{-4} \quad ; \quad [\text{HA}]_0 = 0,20 \text{ M}$$

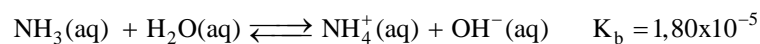
$$\Rightarrow [\text{H}_3\text{O}^+] = \sqrt{3,0 \times 10^{-4} \times 0,20} = 7,74 \times 10^{-3} \text{ M}$$

$$\Rightarrow \alpha = \frac{[\text{H}_3\text{O}^+]}{[\text{HA}]_0} \times 100 = \frac{7,74 \times 10^{-3}}{0,20} \times 100 = \boxed{3,87\%}$$

- 9 គណនាភាគរយរបស់អាម៉ូញ៉ាក់ដែលមានវត្តមានជា NH_4^+

$$\% \text{NH}_4^+ = \frac{[\text{NH}_4^+]}{[\text{NH}_3]_0} \times 100 \quad (1)$$

សមីការបំបែក

$$K_b = \frac{[\text{NH}_4^+] \times [\text{OH}^-]}{[\text{NH}_3]} = \frac{[\text{NH}_4^+]^2}{[\text{NH}_3]_0} \Rightarrow [\text{NH}_4^+] = \sqrt{K_b \times [\text{NH}_3]_0}$$

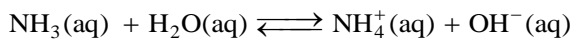
$$[\text{NH}_3]_0 = 0,080 \text{ M}$$

$$\Rightarrow [\text{NH}_4^+] = \sqrt{1,80 \times 10^{-5} \times 0,080} = 1,20 \times 10^{-3} \text{ M}$$

$$(1) \% \text{NH}_4^+ = \frac{1,20 \times 10^{-3}}{0,080} \times 100 = \boxed{1,50\%}$$

ដូចនេះភាគរយរបស់អាម៉ូញ៉ាក់ដែលមានវត្តមានជា NH_4^+ គឺ 1,50%

10 សរសេរទំនាក់ទំនងរវាង K_a និង K_b

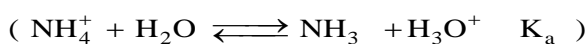

$$K_b = \frac{[\text{NH}_4^+] \times [\text{OH}^-]}{[\text{NH}_3]} \quad (1)$$

គុណ $[\text{H}_3\text{O}^+]$ នឹង (1)

$$\Leftrightarrow K_b \times [\text{H}_3\text{O}^+] = \frac{[\text{NH}_4^+] \times [\text{OH}^-]}{[\text{NH}_3]} \times [\text{H}_3\text{O}^+]$$

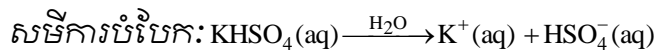
$$\Leftrightarrow K_b = \frac{[\text{NH}_4^+] \times [\text{OH}^-] \times [\text{H}_3\text{O}^+]}{[\text{NH}_3] \times [\text{H}_3\text{O}^+]}$$

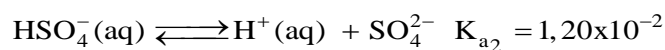
$$\Rightarrow K_b = \frac{1}{K_a} \times [\text{OH}^-] \times [\text{H}_3\text{O}^+] = \frac{K_w}{K_a}$$

$$\boxed{K_a \times K_b = K_w}$$

11 គណនាកំហាប់ HSO_4^- ; SO_4^{2-} និង H^+

$$[\text{HSO}_4^-] = [\text{KHSO}_4]_0 = 0,20\text{M}$$

$$K_{a2} = \frac{[\text{H}^+] \times [\text{SO}_4^{2-}]}{[\text{HSO}_4^-]} = \frac{[\text{H}^+]^2}{[\text{HSO}_4^-]_0}$$

$$\Rightarrow [\text{H}^+] = \sqrt{K_{a2} \times [\text{HSO}_4^-]_0} = \sqrt{1,20 \times 10^{-2} \times 0,20} = \boxed{0,020\text{M}}$$

$$[\text{H}^+] = [\text{SO}_4^{2-}] = \boxed{0,020\text{M}}$$

$$[\text{HSO}_4^-] = [\text{HSO}_4^-]_0 - [\text{H}^+] = 0,20 - 0,020 = \boxed{0,18\text{M}}$$

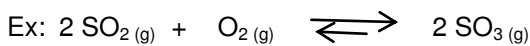
ជំពូកទី៤ លំនឹងគីមី
មេរៀនទី១ : ធម្មជាតិនៃលំនឹងគីមី

មេរៀនសង្ខេប

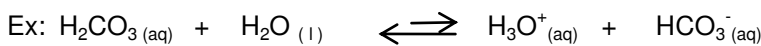
– ប្រតិកម្មគីមីមួយដែលក្នុងនោះមានអង្គធាតុកកើត(ផលិតផល) អាចមានប្រតិកម្មជាមួយគ្នាបង្កើតអង្គធាតុប្រតិករវិញហៅថាប្រតិកម្មទៅមក ។

– ប្រតិកម្មទៅមកមានលំនឹងគីមីកាលណាល្បឿនប្រតិកម្មបង្កើតផលិតផលស្មើនឹងល្បឿនប្រតិកម្មបង្កើតអង្គធាតុប្រតិករហើយកំហាប់នៃអង្គធាតុទាំងពីរលែងប្រែប្រួល ។

– ករណីទិសដៅនៃប្រតិកម្ម

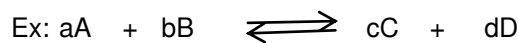

តាមទំនោរនៃប្រតិកម្មសញ្ញាព្រួញវែងបញ្ជាក់ទិសដៅបង្កើតផលិតផលនាំមុខដូចនេះទិសដៅនៃប្រតិកម្មគឺមានទំនោរទៅខាងស្តាំ ។

តាមប្រតិកម្មខាងលើសញ្ញាព្រួញវែងបញ្ជាក់ប្រតិកម្មមានទំនោរបង្កើតអង្គធាតុប្រតិករនោះទិសដៅនៃប្រតិកម្មគឺមានទំនោរទៅខាងឆ្វេង ។

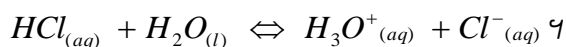
– លំនឹងគីមីមួយមានលក្ខណៈសំគាល់ដោយថេរលំនឹង K ។ ថេរលំនឹងមិនអាស្រ័យនឹងកំហាប់អង្គធាតុប្រតិករទេ តែវាអាស្រ័យនឹងសីតុណ្ហភាព ។

យើងអាចសរសេរកន្សោម $K = \frac{[\text{C}]^c \times [\text{D}]^d}{[\text{A}]^a \times [\text{B}]^b}$ (a, b, c, d ជាមេគុណស្ត្រីស្មូនមេ(ទី))

វិសោធន៍និងលំហាត់

1. តើអ្វីទៅជាលំនឹងគីមី?
2. តើថេរលំនឹង K សម្រាប់សំគាល់អ្វី?
3. តើកត្តាអ្វីដែលនាំឲ្យថេរលំនឹង K ប្រែប្រួល?
4. សរសេរកន្សោមថេរលំនឹងគីមីនៃប្រតិកម្ម: $4\text{HCl}_{(\text{g})} + \text{O}_{2(\text{g})} \rightleftharpoons 2\text{Cl}_{2(\text{g})} + 2\text{H}_2\text{O}_{(\text{g})}$
5. សរសេរកន្សោមថេរលំនឹងគីមីនៃប្រតិកម្ម: $2\text{HI}_{(\text{g})} \rightleftharpoons \text{H}_{2(\text{g})} + \text{I}_{2(\text{g})}$ ។
6. អាស៊ីតក្លរីឌ្រូចជាអាស៊ីតខ្លាំង នៅក្នុងទឹកវាបំបែកជាអ៊ីយ៉ុង Cl^- និង H_3O^+ បានសព្វថ្ងៃ:

ចូរសាកល្បងពិចារណាតម្លៃថេរលំនឹង K នៃប្រតិកម្មខាងលើ តើតម្លៃរបស់ K អាចត្រូវនឹងតម្លៃណាមួយ: $1 \times 10^{-2}, 1 \times 10^{-3}, 1 \times 10^{-5}$ ឬចំណាស់?

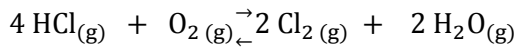
7. គេមានប្រតិកម្ម: $H_{2(g)} + Cl_{2(g)} \rightleftharpoons 2HCl_{(g)}$ ដែលមានលំនឹងនៅសីតុណ្ហភាព $1227^{\circ}C$ ។ កំហាប់អង្គធាតុនៅពេលមានលំនឹងគឺថ្មី: $[H_2] = [Cl_2] = 4.5 \times 10^{-3} mol.L^{-1}$ និង $[HCl] = 62.5 \times 10^{-3} mol.L^{-1}$ ។ ចូរថេរតម្លៃលំនឹង K ?
8. គេមានប្រតិកម្ម: $H_{2(g)} + I_{2(g)} \rightleftharpoons 2HI_{(g)}$ ដែលមានលំនឹងនៅសីតុណ្ហភាព $425^{\circ}C$ ។ កំហាប់អង្គធាតុនៅពេលមានលំនឹងគឺថ្មី: $[H_2] = 1.83 \times 10^{-1} mol.L^{-1}, [I_2] = 3.13 \times 10^{-3} mol.L^{-1}$ និង $[HI] = 1.77 \times 10^{-2} mol.L^{-1}$ ។ ចូរថេរតម្លៃលំនឹង K ?
9. គណនាកំហាប់ HI ដែលបានមកពីអំពៅនៃ I_2 និង H_2 នៅសីតុណ្ហភាព $425^{\circ}C$ ។ កំហាប់អង្គធាតុប្រតិករនៅពេលលំនឹង $[I_2] = [H_2] = 4.79 \times 10^{-4} mol.L^{-1}$ ។ គេស្វែងរកថេរលំនឹង $K = 54.3$ ។
10. ល្បាយឧស្ម័នមួយផ្សំដោយ N_2, H_2 និង NH_3 ។ ល្បាយនេះមានលំនឹងគឺថ្មីនៅសីតុណ្ហភាព $773K$ ។ កំហាប់អង្គធាតុនីមួយៗនៅពេលមានលំនឹង $[N_2] = 0.602 mol.L^{-1}, [H_2] = 0.420 mol.L^{-1}$ និង $[NH_3] = 0.113 mol.L^{-1}$ ។ ចូរកំណត់រកថេរលំនឹងនៃប្រតិកម្ម។ សមីការតាងប្រតិកម្ម: $N_{2(g)} + 3H_{2(g)} \rightleftharpoons 2NH_{3(g)}$
11. ប្រតិកម្មមួយតាងដោយសមីការតុល្យការ: $XY_2Z_{(g)} \rightleftharpoons Y_{2(g)} + XZ_{(g)}$ ។ ប្រតិកម្មនេះមានលំនឹងនៅសីតុណ្ហភាព $627^{\circ}C$ នៅក្នុងឆ្នាំងបិទជិតមួយដែលមានចំណុះ $5L$ ។ បរិមាណនៃសារធាតុនីមួយៗនៅពេលលំនឹង: $n_{(XY_2Z)} = 0.084 mol, n_{(Y_2)} = 0.035 mol$ និង $n_{(XZ)} = 0.059 mol$ ។ ចូរកំណត់រកថេរលំនឹង K នៃប្រព័ន្ធ នៅសីតុណ្ហភាព $627^{\circ}C$ ។
12. ប្រតិកម្មរវាងឧស្ម័នស្ពាន់ផ័រឌីអុកស៊ីត និងអុកស៊ីសែន អោយផលជាឧស្ម័នស្ពាន់ផ័រទ្រីអុកស៊ីត។ គេស្វែងរកថេរលំនឹងនៅសីតុណ្ហភាព $873^{\circ}C$ ពីព្រោះនៅសីតុណ្ហភាពនោះគេទទួលបានឧស្ម័នស្ពាន់ផ័រឌីអុកស៊ីតច្រើន។ កំហាប់នៃសារធាតុនីមួយៗ នៅពេលមានលំនឹង $[SO_2] = 1.50 mol.L^{-1}, [O_2] = 1.25 mol.L^{-1}$ និង $[SO_3] = 3.50 mol.L^{-1}$ ។ ចូរកំណត់រកថេរលំនឹងនៃប្រព័ន្ធ។

ចម្លើយ

1. លំនឹងគឺថ្មីគឺជាលំនឹងនៃប្រតិកម្មទៅមកដែលក្នុងនោះល្បឿននៃប្រតិកម្មបង្កើតផលិតផលស្មើនឹងល្បឿនប្រតិកម្មបង្កើតអង្គធាតុប្រតិករវិញ ហើយកំហាប់នៃអង្គធាតុទាំងពីរលែងប្រែប្រួល ។
2. ថេរលំនឹង សំគាល់អោយភាពលំនឹងនៃប្រព័ន្ធដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងមជ្ឈដ្ឋានស្មើសាច់នៃសីតុណ្ហភាពណាមួយ ។

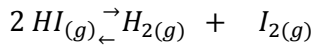
3. កត្តាដែលនាំអោយថេរលំនឹងប្រែប្រួលគឺ សីតុណ្ហភាព ។

4. សរសេរកន្សោមថេរលំនឹងគីមី

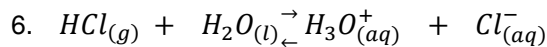

$$K = \frac{[\text{Cl}_2]^2}{[\text{HCl}]^4 \times [\text{O}_2]}$$

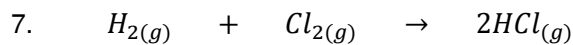
5. សរសេរកន្សោមថេរលំនឹងគីមីនៃប្រតិកម្ម

$$K = \frac{[\text{H}_2] \times [\text{I}_2]}{[\text{HI}]^2}$$

សាកល្បងពិចារណាទៅលើថេរលំនឹងនៃប្រតិកម្មខាងលើដោយសារ HCl ជាអាស៊ីតខ្លាំងនៅពេលរលាយ ចូលទឹកវាបំបែកជាអ៊ីយ៉ុងទាំងស្រុង នោះថេរលំនឹងធំណាស់ ។

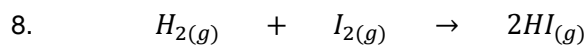

$$t=227^\circ\text{C} \quad 4,5 \cdot 10^{-3}\text{M} \quad 4,5 \cdot 10^{-3}\text{M} \quad 62,5 \cdot 10^{-3}\text{M}$$

គណនាថេរលំនឹង K

$$K = \frac{[\text{HCl}]^2}{[\text{H}_2] \times [\text{Cl}_2]} = \frac{(62,5 \cdot 10^{-3})^2}{(4,5 \cdot 10^{-3})(4,5 \cdot 10^{-3})}$$

$$K = 192,90$$

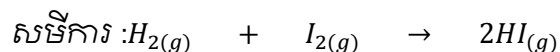
$$t=425^\circ\text{C} \quad 1,83 \cdot 10^{-1}\text{M} \quad 3,13 \cdot 10^{-3}\text{M} \quad 1,77 \cdot 10^{-2}\text{M}$$

គណនាថេរលំនឹង K

$$K = \frac{[\text{HI}]^2}{[\text{H}_2] \times [\text{I}_2]} = \frac{(1,77 \cdot 10^{-2})^2}{(1,83 \cdot 10^{-1})(3,13 \cdot 10^{-3})}$$

$$K = 0,546$$

9. គណនាកំហាប់ HI

$$t=425^\circ\text{C} \quad 4,79 \cdot 10^{-4}\text{M} \quad 4,79 \cdot 10^{-4}\text{M}$$

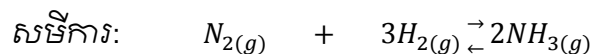
$$K = 54,3$$

$$\text{តាម } K = \frac{[\text{HI}]^2}{[\text{H}_2] \times [\text{I}_2]} \Rightarrow [\text{HI}] = \sqrt{K \times [\text{I}_2]^2}$$

$$[\text{HI}] = \sqrt{54,3 \times (4,79 \cdot 10^{-4})^2}$$

$$[\text{HI}] = 3,53 \cdot 10^{-3}\text{M}$$

10. គណនាថេរលំនឹង K នៅសីតុណ្ហភាព 773K

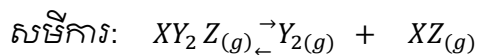

$$\text{កំហាប់លំនឹង} \quad 0,602\text{M} \quad 0,420\text{M} \quad 0,113\text{M}$$

$$K = \frac{[NH_3]^2}{[N_2] \times [H_2]^3} = \frac{(0,113)^2}{(0,602)(0,420)^3}$$

$$K = 0,286$$

11. គណនាថេរលំនឹង K

ពេលលំនឹង 0,084mol   0,035mol   0,059mol

$$K = \frac{[Y_2] \times [XZ]}{[XY_2Z]}$$

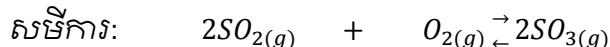
$$[XY_2Z] = \frac{n}{V_s} = \frac{0,084}{5} = 0,0168 \text{ mol.l}^{-1}$$

$$[Y_2] = \frac{n}{V_s} = \frac{0,035}{5} = 0,007 \text{ mol.l}^{-1}$$

$$[XZ] = \frac{n}{V_s} = \frac{0,059}{5} = 0,0118 \text{ mol.l}^{-1}$$

$$K = \frac{0,007 \times 0,0118}{0,0168} = 4,9 \cdot 10^{-3}$$

12. គណនាថេរលំនឹង K នៅសីតុណ្ហភាព 873K

កំហាប់លំនឹង 1,50mol.l⁻¹   1,25mol.l⁻¹   3,50mol.l⁻¹

$$K = \frac{[SO_3]^2}{[O_2] \times [SO_2]^2} = \frac{(3,50)^2}{1,25 \times (1,50)^2}$$

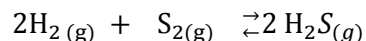
$$K = 4,25$$

លំហាត់បន្ថែម

13. ថេរលំនឹងសំរាប់ប្រតិកម្មមួយ $2HCl_{(g)} \rightleftharpoons H_{2(g)} + Cl_{2(g)}$ គឺ $4,17 \cdot 10^{-34}$ នៅសីតុណ្ហភាព 25°C ។

ចូររកថេរលំនឹងសំរាប់ប្រតិកម្ម $H_{2(g)} + Cl_{2(g)} \rightleftharpoons 2HCl_{(g)}$ នៅសីតុណ្ហភាពដដែល ។

14. ចូរពិចារណាពីលំនាំបង្កើតលំនឹងនៃប្រតិកម្មនៅសីតុណ្ហភាព 700°C ដូចខាងក្រោម :

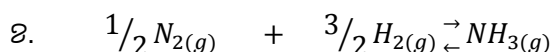
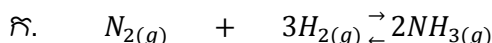

តាមការវិភាគបង្ហាញថានៅក្នុងកែវមានឧស្ម័ន H_2 2,50mol, S_2 $1,35 \cdot 10^{-5}$ mol និង H_2S 8,70mol មានមាឌ 12L ។ ចូរគណនាថេរលំនឹងនៃប្រតិកម្ម ។

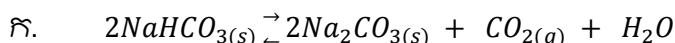
15. កែវមួយមានផ្ទុកឧស្ម័ន NH_3 , N_2 និង H_2 ហើយស្ថិតនៅក្នុងភាពលំនឹងនឹងសីតុណ្ហភាពជាក់លាក់មួយ។

កំហាប់នៅពេលលំនឹងរបស់ឧស្ម័ន $[NH_3] = 0,25M$, $[N_2] = 0,11M$ និង $[H_2] = 1,91M$ ។

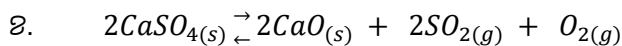
ចូរគណនាថេរលំនឹងសំរាប់លំនាំសំយោគអាម៉ូញាក់តាមសមីការខាងក្រោម ៖

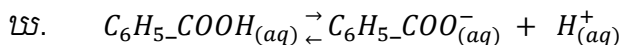
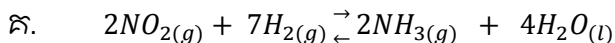
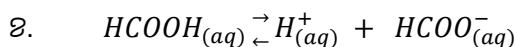
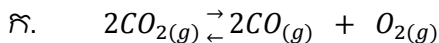
16. តើ K_p តាងអោយអ្វី? ចូរសរសេរកន្សោមថេរលំនឹង K_p សំរាប់ប្រតិកម្មលំនឹងដូចខាងក្រោម ៖

17. ចូរសរសេរកន្សោមថេរលំនឹង K_c និង K_p (បើអាចមាន)

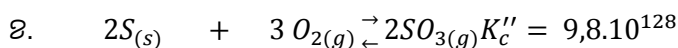
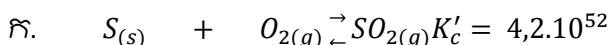

18. ចូរពិចារណាប្រតិកម្មដូចខាងក្រោម $N_{2(g)} + O_{2(g)} \rightleftharpoons 2NO_{(g)}$ បើសិនជាសំពាធដោយផ្នែកពេលមានលំនឹងរបស់ឧស្ម័ន N_2 , O_2 និង NO គឺ 0,15atm ; 0,33atm និង 0,050atm រៀងគ្នា ។

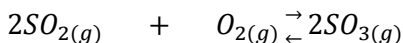
ចូរគណនា K_p នៅសីតុណ្ហភាព 2200°C ។

19. ថេរលំនឹង K_p សំរាប់ប្រតិកម្ម $PCl_{5(g)} \rightleftharpoons PCl_{3(g)} + Cl_{2(g)}$ គឺ 1,05 នៅសីតុណ្ហភាព 250°C ។ ប្រតិកម្មចាប់ផ្តើមជាមួយល្បាយ PCl_5 , PCl_3 និង Cl_2 នៅសំពាធ 0,177atm; 0,223atm និង 0,111atm តាមរៀងគ្នានៅសីតុណ្ហភាព 250°C ។ ពេលល្បាយឈានដល់ភាពលំនឹងនៅសីតុណ្ហភាពនេះតើសំពាធមួយណាថយចុះនិងសំពាធមួយណាកើនឡើង? ហេតុអ្វី? ចូរពន្យល់ ។

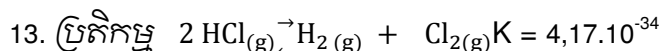
20. នៅសីតុណ្ហភាពជាក់លាក់មួយប្រតិកម្មដូចខាងក្រោមមានថេរលំនឹងដូចតទៅ ៖

ចូរគណនាថេរលំនឹង K_c សំរាប់ប្រតិកម្មខាងក្រោមនៅសីតុណ្ហភាពដដែល

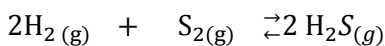

ចម្លើយ

$$K' = \frac{1}{K} = \frac{1}{4,17 \cdot 10^{-34}} = 0,24 \cdot 10^{34}$$

14. លំនាំប្រតិកម្ម

$$2,50\text{mol} \quad 1,35 \cdot 10^{-5}\text{mol} \quad 8,70\text{mol}$$

$$12\text{L}$$

$$[H_2] = \frac{n}{V_s} = \frac{2,50}{12} = 0,208\text{mol} \cdot \text{l}^{-1}$$

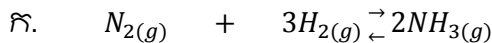
$$[S_2] = \frac{n}{V_s} = \frac{1,35 \cdot 10^{-5}}{12} = 1,125 \cdot 10^{-6}\text{mol} \cdot \text{l}^{-1}$$

$$[H_2S] = \frac{n}{V_s} = \frac{8,70}{12} = 0,725\text{mol} \cdot \text{l}^{-1}$$

គណនាថេរលំនឹង

$$K_c = \frac{[H_2S]^2}{[H_2]^2 \times [S_2]} = \frac{(0,725)^2}{(0,208)^2 (1,125 \cdot 10^{-6})} = 1,079 \cdot 10^7$$

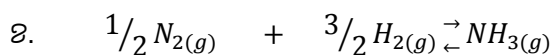
15. គណនាថេរលំនឹងសំរាប់ប្រតិកម្មសំយោគ NH_3

កំហាប់លំនឹង 0,11M   1,91M   0,25M

$$K = \frac{[NH_3]^2}{[N_2] \times [H_2]^3} = \frac{(0,25)^2}{(0,11) \times (1,91)^3} = 0,0815$$

$$= 8,15 \cdot 10^{-2}$$

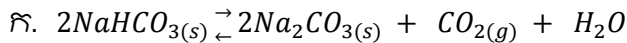
កំហាប់លំនឹង 0,11M   1,91M   0,25M

$$K' = \frac{[NH_3]}{[N_2]^{1/2} \times [H_2]^{3/2}} = \frac{0,25}{(0,11)^{1/2} \times (1,91)^{3/2}} = \sqrt{K}$$

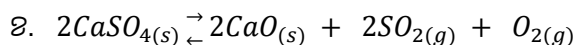
$$= \sqrt{8,15 \cdot 10^{-2}} = 0,285$$

16. K_p តាងអោយថេរលំនឹងរបស់សំពោធនៃឧស្ម័ន

សរសេរថេរលំនឹង K_p សំរាប់ប្រតិកម្ម

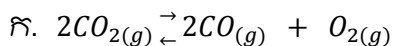

$$K_p = P_{CO_2} \quad (K_p: \text{សរសេរបានសំរាប់តែឧស្ម័ន})$$

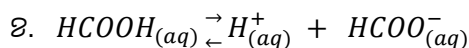

$$K_p = P_{SO_2}^2 \times P_{O_2}$$

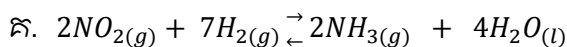
17. សរសេរកន្សោមថេរលំនឹង K , K_p (បើអាចមាន)

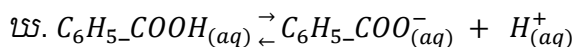
$$K = \frac{[CO]^2 \times [O_2]}{[CO_2]^2}, \quad K_p = \frac{P_{CO}^2 \times P_{O_2}}{P_{CO_2}^2}$$

$$K = \frac{[HCOO^-] \times [H^+]}{[HCOOH]}$$

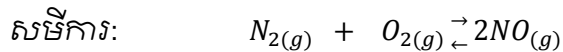

$$K = \frac{[NH_3]^2}{[NO_2]^2 \times [H_2]^7}, \quad K_p = \frac{P_{NH_3}^2}{P_{NO_2}^2 \times P_{H_2}^7}$$

$$K = \frac{[C_6H_5COO^-] \times [H^+]}{[C_6H_5COOH]}$$

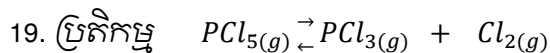
18. គណនា K_p នៅសីតុណ្ហភាព 2200°C

សំពាធដោយផ្ទៃក $0,15\text{atm}$ $0,33\text{atm}$ $0,05\text{atm}$

$$K_p = \frac{P_{\text{NO}}^2}{P_{\text{N}_2} \times P_{\text{O}_2}} = \frac{(0,05)^2}{0,15 \times 0,33} = 0,05$$

$$K_p = 5 \cdot 10^{-2}$$

នៅពេលលំនឹង $K_p = 1,05$

ពេលដើម $P_{\text{PCl}_5} = 0,177\text{atm}$

$$P_{\text{PCl}_3} = 0,223\text{atm}$$

$$P_{\text{Cl}_2} = 0,111\text{atm}$$

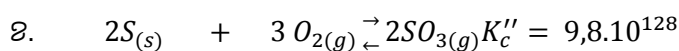
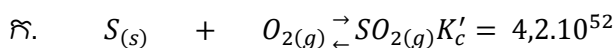
រកផលចែកនៃប្រតិកម្ម

$$Q_p = \frac{P_{\text{PCl}_3} \times P_{\text{Cl}_2}}{P_{\text{PCl}_5}} = \frac{0,223 \times 0,111}{0,177}$$

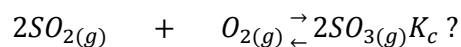
$$Q_p = 0,139 < K_p = 1,05$$

ដោយ $Q_p < K_p$: នោះដើម្បីឈានដល់ភាពលំនឹងអង្គធាតុប្រតិកម្មមានប្រតិកម្មបង្កើតជាផលិតផល (ប្រតិកម្ម មានទំនោរបង្កើតអង្គធាតុផលិតផលខ្លាំង) នោះសំពាធ PCl_3 និង Cl_2 កើនឡើងសំពាធ PCl_5 ត្រូវថយចុះ ។ ដូចនេះទិសដៅនៃប្រតិកម្មពីឆ្វេងទៅស្តាំ ។

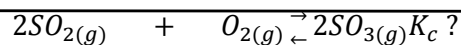
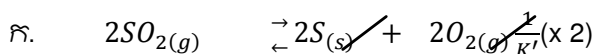
20. នៅសីតុណ្ហភាពជាក់លាក់មួយប្រតិកម្មមានថេរលំនឹង :

គណនាថេរលំនឹង K_c សំរាប់ប្រតិកម្ម

ត្រឡប់សមីការ (ក) ដើម្បីសំរួល

$$K = K'' \times K'$$

$$= 9,8 \cdot 10^{128} \times \frac{2}{4,2 \cdot 10^{52}}$$

$$= 9,8 \cdot 10^{128} \times 4,76 \cdot 10^{-53}$$

$$K = 46,648 \cdot 10^{75}$$

មេរៀនទី២ :

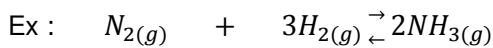
ការកំណត់លំនឹង

មេរៀនសង្ខេប

— កត្តាដែលនាំអោយលំនឹងគីមីប្រែប្រួលមានបីគឺសម្ពាធកំហាប់និងសីតុណ្ហភាព ។

- កត្តាសម្ពាធ

សម្ពាធមានឥទ្ធិពលតែទៅលើប្រព័ន្ធដែលមានភាពរូបជាឧស្ម័នហើយចំនួនម៉ូលេគុលសរុបនៅខាងអង្គធាតុប្រតិករខុសគ្នាពីចំនួនម៉ូលេគុលសរុបនៅខាងអង្គធាតុកកើត ។

- កត្តាកំហាប់

ការបង្កើតកំហាប់នៃអង្គធាតុប្រតិករ ឬអង្គធាតុកកើតនៅក្នុងប្រព័ន្ធមួយដែលកំពុងមានលំនឹងធ្វើអោយប្រព័ន្ធនេះមានការរំកិលលំនឹងតាមទិសដៅដែលមានកំហាប់តិចដើម្បីទទួលបានលំនឹងថ្មី ។

- កត្តាសីតុណ្ហភាព

ការបង្កើនសីតុណ្ហភាព (បន្ថែមថាមពល) ធ្វើអោយប្រព័ន្ធរំកិលលំនឹងតាមទិសដៅប្រតិកម្មស្រូបកម្ដៅ (ចំពោះប្រតិកម្មស្រូបកម្ដៅ) ។

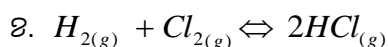
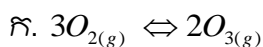
ការបញ្ចុះសីតុណ្ហភាព (បន្ថយថាមពល) ធ្វើអោយប្រព័ន្ធរំកិលលំនឹងតាមទិសដៅប្រតិកម្មបញ្ចេញកម្ដៅ (ចំពោះប្រតិកម្មស្រូបកម្ដៅ) ។ ការប្រែប្រួលសីតុណ្ហភាពនាំអោយប្រែប្រួលតម្លៃ K ។

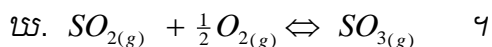
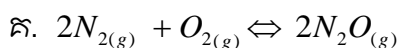
— សូលុយស្យុងមួយដែលមានសមាសធាតុរលាយចូលហើយបំបែកជានីយ៉ុង (កាបូននិងអាញ៉ុង) បើគេបន្ថែមនីយ៉ុងណាមួយចូលទៅក្នុងសូលុយស្យុងនោះហើយធ្វើអោយមានកកសមាសធាតុដើម្បីបង្កើនបន្ថយកម្រិតនីយ៉ុងកម្មនៃសមាសភាពនេះបាត់ទុកនេះហៅថា **ផលនីយ៉ុងរួម** ។

— សូលុយស្យុងអេឡិចត្រូលីតខ្សោយបំបែកជានីយ៉ុងថយចុះកាលណាគេបន្ថែមអំបិលដែលមាននីយ៉ុងណាមួយដូចនីយ៉ុងរបស់អេឡិចត្រូលីតខ្សោយនោះ ។

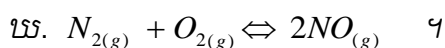
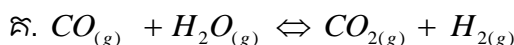
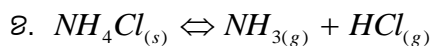
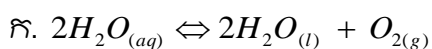
?សំណួរនិងលំហាត់

1. ចូរអោយឈ្មោះកត្តាទាំងបីដែលនាំអោយរំខានដល់លំនឹង។
2. ចូររៀបរាប់ស្ថានភាពទាំងបីដែលនីយ៉ុងចូលធ្វើប្រតិកម្មជាមួយគ្នាឈានទៅរកសព្វ។
3. ចូររៀបរាប់ផលនីយ៉ុងរួម។
4. ចូរព្យាករណ៍ទិសដៅរំកិលលំនឹងនៃប្រព័ន្ធខាងក្រោមកាលណាគេបង្កើនសម្ពាធលើវា។

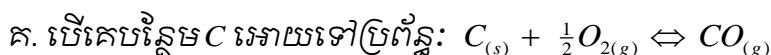
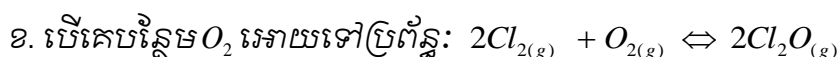

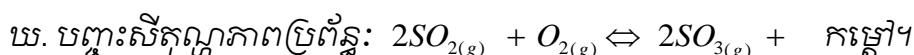
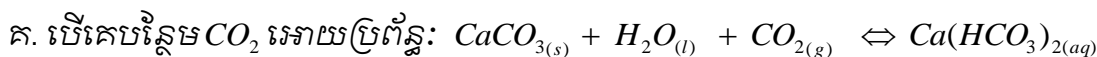
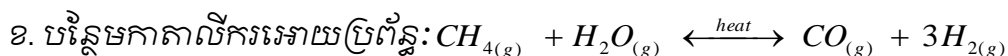
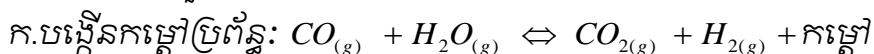
5. ចូររកព្យាករណ៍ទិសដៅលំនឹងនៃប្រព័ន្ធខាងក្រោមកាលណាគេបន្ថយសម្ពាធទៅលើវា។

6. តើលំនឹងនីមួយៗ ខាងក្រោមរំកិលទៅទិសដៅណាមួយ?

7. តើលំនឹងប្រែប្រួលដូចម្តេច បើគេអោយប្រព័ន្ធលំនឹងនីមួយៗរងនូវបុព្វហេតុខាងក្រោម?

8. ចូររកអត្តសញ្ញាណអ៊ីយ៉ុងរួមចំពោះស្ថានភាពលំនឹងនៃប្រព័ន្ធដូចខាងក្រោម។

ក. គេបន្ថែម $NaCl$ 10g ទៅក្នុងសូលុយស្យុងអាស៊ីតក្លរីទ្រីចដែលមានកំហាប់ $1.0 \text{ mol} \cdot L^{-1}$ ។

ខ. គេបន្ថែមសូលុយស្យុង $HCOONa$ ចំនួន 100mL នៅកំហាប់ 2M ទៅក្នុងសូលុយស្យុង $HCOOH$ ដែលមានកំហាប់ 2M ។

9. គេមានប្រព័ន្ធលំនឹង $2CO_{2(g)} \rightleftharpoons 2CO_{(g)} + O_{2(g)}$ នៅលក្ខខណ្ឌលំនឹងសមស្របមួយ ល្បឿនប្រតិកម្ម បំបែក CO_2 មានតម្លៃ $4.55 \times 10^{-4} \text{ mol} \cdot L^{-1}$ ។

ក. តើល្បឿនប្រតិកម្មបន្សំរវាង CO និង O_2 នៅលំនឹងនេះមានតម្លៃប៉ុន្មាន?

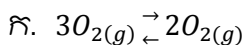
ខ. តើល្បឿនប្រតិកម្មបន្សំរវាង CO និង O_2 នៅពេលចាប់ផ្តើមប្រតិកម្មមានតម្លៃប៉ុន្មាន?

ចម្លើយ

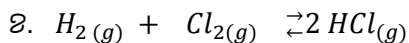
1. កត្តាទាំងបីដែលនាំអោយរំខានដល់លំនឹងគីមីមានសម្ពាធកំហាប់និងសីតុណ្ហភាព ។
2. រៀបរាប់ពីស្ថានភាពទាំងបីដែលអ៊ីយ៉ុងចូលធ្វើប្រតិកម្មជាមួយគ្នាឈានទៅរកភាពសព្វ :
  - ប្រតិកម្មកំណត់ជាឧស្ម័ន
  - ប្រតិកម្មកំណត់ជាកករ
  - ប្រតិកម្មអោយផលជាសារធាតុបំបែកជាអ៊ីយ៉ុងបានតិច

3. ផលអ៊ីយ៉ុងរួមមាន
  - ផលអ៊ីយ៉ុងរួមអោយជាកករ
  - ផលអ៊ីយ៉ុងរួមបន្ថយកម្រិតអ៊ីយ៉ុងកម្ម

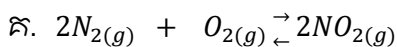
4. ព្យាករណ៍ទិសដៅរំកិលលំនឹងកាលណាគេបង្កើតសំពាធលើវា

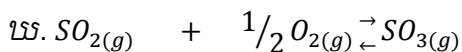
ដោយចំនួនម៉ូលេគុលសរុបអង្គធាតុប្រតិករ៣ម៉ូលដល់ចំនួនម៉ូលេគុលសរុបអង្គធាតុកកើតមាន២ម៉ូលដើម្បីឈានដល់លំនឹងប្រតិកម្មមានទំនោរទៅខាងស្តាំ ។

ដោយចំនួនម៉ូលេគុលសរុបអង្គធាតុប្រតិករនិងផលិតផលស្មើគ្នានោះការបង្កើតសំពាធគ្មានឥទ្ធិពលដល់ការរំកិលលំនឹងនៃប្រព័ន្ធទេ ។

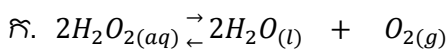

ដោយចំនួនម៉ូលេគុលសរុបអង្គធាតុប្រតិករ៣ម៉ូលដល់ចំនួនម៉ូលេគុលសរុបអង្គធាតុកកើតមាន២ម៉ូលនោះទិសដៅមានទំនោរទៅខាងស្តាំ ។

ទិសដៅនៃប្រតិកម្មមានទំនោរទៅខាងស្តាំ ។

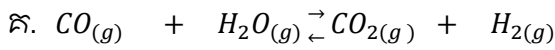
5. ព្យាករណ៍ទិសដៅរំកិលលំនឹងកាលណាគេបន្ថយសំពាធ

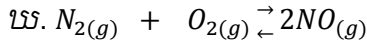
ទិសដៅរំកិលទៅស្តាំ

ទិសដៅរំកិលទៅស្តាំ

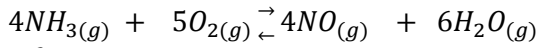
ដោយចំនួនម៉ូលេគុលសរុបអង្គទាំងពីរស្មើគ្នានោះសំពាធគ្មានឥទ្ធិពល

ចំនួនម៉ូលេគុលសរុបអង្គទាំងពីរស្មើគ្នានោះសំពាធគ្មានឥទ្ធិពលដល់ការរំកិលលំនឹងនៃប្រតិកម្មទេ ។

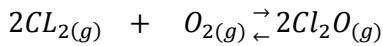
6. លំនឹងមានការប្រែប្រួលក្នុងករណី

ក. បើគេរំដោះ O_2 ចេញពីប្រព័ន្ធ

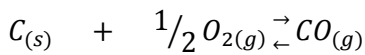
លំនឹងនៃប្រតិកម្មមានទិសដៅពីស្តាំទៅឆ្វេង

ខ. បើគេបន្ថែម O_2 អោយប្រព័ន្ធ

ទិសដៅរំកិលពីឆ្វេងទៅស្តាំ

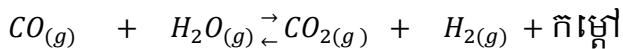
គ. បើគេបន្ថែម C ទៅអោយប្រព័ន្ធ

ដោយ C ជាអង្គធាតុរឹងដូចនេះការបន្ថែម C មិនមានការប្រែប្រួលដល់លំនឹងគីមីទេ ។

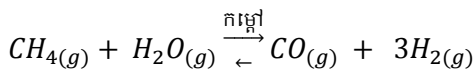
7. លំនឹងប្រែប្រួលដូចម្តេចបើគេអោយប្រព័ន្ធលំនឹងនីមួយៗរងនូវបុព្វហេតុដូចខាងក្រោម ៖

ក. បង្កើនកម្ដៅអោយប្រព័ន្ធ

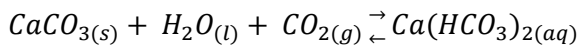
ការបង្កើនកម្ដៅគឺបង្កើនថាមពលអោយប្រព័ន្ធផ្ទើរអោយលំនឹងរំកិលទៅខាងឆ្វេង ។

ខ. ការបន្ថែមកាតាលីករអោយប្រព័ន្ធ

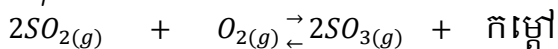
ការប្រើកាតាលីករជួយបង្កើនល្បឿនប្រតិកម្មប៉ុន្តែកាតាលីករមិនមានឥទ្ធិពលទៅលើបរិមាណនៃសារធាតុពេលលំនឹងប្រតិកម្មទេ ។

គ. ការបន្ថែម CO_2 អោយប្រព័ន្ធ

ទិសដៅមានទំនោរទៅខាងស្តាំ

ឃ. បញ្ចុះសីតុណ្ហភាពអោយប្រព័ន្ធ

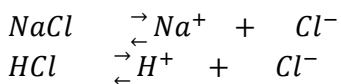

ការបញ្ចុះសីតុណ្ហភាពគឺការបន្ថយថាមពលអោយប្រព័ន្ធផ្ទើរអោយលំនឹងរំកិលទៅខាងស្តាំ ។

8. រកអត្ថសញ្ញាណអ៊ីយ៉ុងរួមចំពោះស្ថានភាពលំនឹងនៃប្រព័ន្ធខាងក្រោម ៖

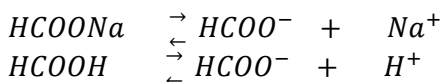
ក. គេបន្ថែម NaCl 10g ទៅលើ HCl កំហាប់ 1mol.l^{-1}

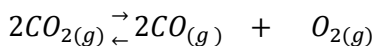
វិធីយ៉ាងនេះ Cl^- មានប្រភពពី NaCl , HCl

8. គេបន្ថែម HCOONa ចំនួន 100ml ទៅលើ HCOOH 2M

វិធីយ៉ាងនេះ HCOO^- មានប្រភពពី HCOONa , HCOOH

9. ប្រព័ន្ធលំនឹងមួយ

ក. នៅពេលលំនឹងល្បឿនប្រតិកម្មទៅនឹងមកស្មើគ្នាគឺ $4,55 \cdot 10^{-4} \text{ mol.l}^{-1} \cdot \text{s}^{-1}$

ខ. ល្បឿនប្រតិកម្មបន្តរវាង CO និង O_2 នៅពេលចាប់ផ្តើមប្រតិកម្មគឺ 0 ។

លំហាត់បន្ថែម

10. ល្បាយនៃ H_2 0,500mol និង I_2 0,500mol ត្រូវបានដាក់នៅក្នុងកែវដែកថែបដែលគ្មានច្រេះចំនុះ 1L នៅសីតុណ្ហភាព 430°C ។ ចេរលំនឹងនៃប្រតិកម្ម $\text{H}_{2(g)} + \text{I}_{2(g)} \rightarrow 2\text{HI}_{(g)}$ គឺ 54,3 នៅសីតុណ្ហភាពបែបនេះ ។ ចូរគណនាកំហាប់នៃ H_2 , I_2 និង HI ពេលលំនឹង ។

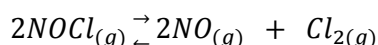
11. សំរាប់ប្រតិកម្ម $\text{H}_{2(g)} + \text{CO}_{2(g)} \rightleftharpoons \text{H}_2\text{O}_{(g)} + \text{CO}_{(g)}$ នៅសីតុណ្ហភាព 700°C មានចេរលំនឹងស្មើ 0,534 ។ បើសិនជាគេយក 0,300mol នៃ CO និង 0,300mol នៃ H_2O ដាក់ក្នុងកែវដែកថែបមានមាឌ 10,0L ដុតកម្ដៅរហូតដល់សីតុណ្ហភាព 700°C ។ ចូរគណនាចំនួនម៉ូល H_2 នៅពេលលំនឹង ។

12. នៅក្នុងប្រតិកម្មដែលមិនប្រើកាតាលីករនេះ $\text{NO}_{4(g)} \rightleftharpoons 2\text{NO}_{2(g)}$ សំពាធខ្នងនៅពេលលំនឹងគឺ $P_{\text{NO}_4} = 0,377\text{atm}$, $P_{\text{NO}_2} = 1,56\text{atm}$ នៅសីតុណ្ហភាព 100°C ។ តើសំពាធទាំងនេះនឹងប្រែប្រួលយ៉ាងដូចម្តេចនៅពេលគេដាក់កាតាលីករទៅក្នុងល្បាយ ?

13. អាម៉ូញ៉ូមកាបូម៉ាត ($\text{NH}_4\text{CO}_2\text{NH}_2$) បំបែកដូចខាងក្រោម $\text{NH}_4\text{CO}_2\text{NH}_{2(s)} \rightleftharpoons 2\text{NH}_{3(g)} + \text{CO}_{2(g)}$ ដោយចាប់ផ្តើមមានតែអង្គធាតុរឹងប៉ុណ្ណោះយើងឃើញថានៅសីតុណ្ហភាពនិងសំពាធខ្នងសរុប ($\text{NH}_3 + \text{CO}_2$) គឺ 0,363atm ។ គណនា K_p ។

14. ចេរលំនឹងសំរាប់ប្រតិកម្មបំបែកខ្នងស្ទើរស្មើគឺ $4,63 \cdot 10^{-3}$ នៅសីតុណ្ហភាព 527°C $\text{COCl}_{2(g)} \rightleftharpoons \text{CO}_{(g)} + \text{Cl}_{2(g)}$ ។ ចូរគណនាសំពាធដោយផ្នែកនៅពេលលំនឹងនៅគ្រប់ធាតុបង្កទាំងអស់ដោយចាប់ផ្តើមជាមួយខ្នងស្ទើរស្មើសុទ្ធនៅសំពាធ 0,760atm ។

15. គេដុតកម្ដៅនីត្រូស៊ីលក្លរ (NOCl) សុទ្ធរហូតដល់សីតុណ្ហភាព 240°C នៅក្នុងកែវចំនុះ 1,00L ។ នៅពេលលំនឹងគេដឹងថាសំពាធសរុបគឺ 1atm ហើយសំពាធរបស់ NOCl គឺ 0,64atm ។

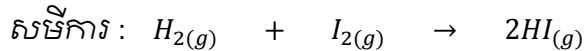
ក. ចូរគណនាសំពាធដោយផ្អែកឧស្ម័ន NO និង Cl_2 ក្នុងប្រព័ន្ធប្រតិកម្ម

ខ. ចូរគណនាថេរលំនឹង K_p

16. គេដាក់បរិមាណ SO_2Cl_2 6,57g ទៅក្នុងចំណុះ 2,00L ។ នៅសីតុណ្ហភាព 648 K គេឃើញមានបរិមាណ SO_2 0,0345mol ។ ចូរគណនា K_c សំរាប់ប្រតិកម្ម $SO_2Cl_2(g) \rightleftharpoons SO_2(g) + Cl_2(g)$ ។

ចម្លើយ

10. គណនាកំហាប់នៃ H_2 , I_2 និង HI នៅពេលលំនឹង

មុនប្រតិ. 0,500mol   0,500mol   0

ប្រតិ.   -x   -x   + 2x

លំនឹង   (0,5 - x)   (0,5 - x)   + 2x

តាម $K = \frac{(2x)^2}{(0,5-x)(0,5-x)}$

$54,3 = \frac{(2x)^2}{(0,5-x)^2}$

$\frac{2x}{0,5-x} = \sqrt{54,3} = 7,368$

$2x = 7,368(0,5 - x)$

$2x = 3,684 - 7,368x$

$2x + 7,368x = 3,684$

$9,368x = 3,684$

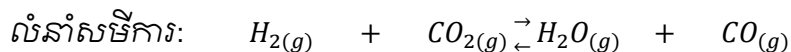
$x = \frac{3,684}{9,368} = 0,393$

កំហាប់ពេលលំនឹង $[H_2] = \frac{0,5-0,393}{1L} = 0,107mol.l^{-1}$

$[I_2] = 0,107mol.l^{-1}$

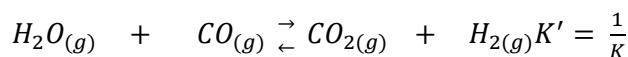
$[HI] = 2 \times 0,393 = 0,786mol.l^{-1}$

11. គណនាចំនួនម៉ូល H_2

ផ្ដើមចេញពី 0,300mol CO និង 0,300mol H_2O

$\Rightarrow$ ត្រលប់សមីការ

ពេលដើម 0,300mol   0,300mol   0   0

ប្រតិ.   -x   -x   +x   +x

លំនឹង   (0,300-x)   (0,300-x)   +x   +x

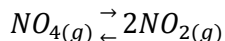
$K' = \frac{[CO_2][H_2]}{[H_2O][CO]} = \frac{x \times x}{(0,3-x)(0,3-x)}$

$\frac{1}{0,534} = \frac{x^2}{(0,3-x)^2}$

$$\begin{aligned}
 1,368 &= \frac{x}{(0,3-x)} \\
 x &= 1,368(0,3-x) \\
 x + 1,368x &= 0,410 \\
 2,368x &= 0,410 \\
 x &= \frac{0,410}{2,368} = 0,173 \text{ mol}
 \end{aligned}$$

ដូចនេះចំនួនម៉ូលរ៉ឺដ្រូសែន = **0,173 mol**

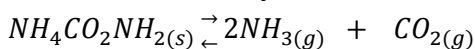
12. ក្នុងលំនាំប្រតិកម្មដោយមិនប្រើកាតាលីករ

សំពាធលំនឹង 0,377 atm   1,56 atm

ក្នុងករណីដែលគេប្រើកាតាលីករចូលក្នុងប្រតិកម្មនេះគឺគ្រាន់តែជួយបង្កើនល្បឿនប្រតិកម្មរាប់ដល់លំនឹងតែប៉ុណ្ណោះ ប៉ុន្តែគ្មានការប្រែប្រួលទៅលើសំពាធដែលធាតុបង្កនៅពេលលំនឹងទេ ។

13. គណនា K_p សំរាប់ប្រតិកម្ម

តាង x ជាសំពាធដោយផ្នែក   2x   x

តាមបំរាប $P_{NH_3} + P_{CO_2} = P_T = 0,363 \text{ atm}$

$$2x + x = 0,363$$

$$3x = 0,363$$

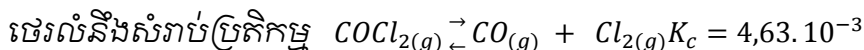
$$x = \frac{0,363}{3} = 0,121 \text{ atm}$$

$$K_p = P_{NH_3}^2 \times P_{CO_2}$$

$$= (2x)^2 \times x$$

$$= (2 \times 0,121)^2 \times 0,121 = \mathbf{7,08 \cdot 10^{-3}}$$

14. គណនាសំពាធដោយផ្នែកគ្រប់ធាតុបង្ក

ពេលដើម 0,760 atm   0   0

ប្រតិ.   -x   +x   +x

ពេលលំនឹង (0,760-x)   +x   +x

តាមទំនាក់ទំនង $K_p = K_c(0,821.T)^{\Delta n}$

$$\Delta n = 2-1 = 1$$

$$K_p = 4,63 \cdot 10^{-3} (0,821 \times 800)$$

$$= 3,041$$

$$\text{ដោយ } K_p = \frac{x^2}{(0,760-x)}$$

$$3,041(0,760-x) = x^2$$

$$2,31 - 3,041x = x^2$$

$$x^2 + 3,041x - 2,31 = 0$$

$$\Delta = (3,041)^2 - 4(1)(-2,31) \\ = 9,247 + 9,24 = 18,487$$

$$\sqrt{\Delta} = \sqrt{18,487} = 4,3$$

$$x_1 = \frac{-3,041-4,3}{2} = \text{អវិជ្ជមានមិនយក}$$

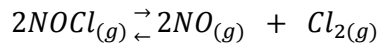
$$x_1 = \frac{-3,041+4,3}{2} = 0,629$$

សំពាធពេលលំនឹង

$$P_{CO} = P_{Cl_2} = x = \mathbf{0,629atm}$$

$$P_{COCl_2} = 0,760 - 0,629 = \mathbf{0,131atm}$$

15. ក. គណនាសំពាធដោយផ្អែកឧស្ម័ន NO និង Cl_2 ក្នុងប្រតិកម្ម

មុនប្រតិ. P_{NOCl} 0   0

ប្រតិ.   -2x   +2x   +x

លំនឹង   ($P_{NOCl} - 2x$)   +2x   +x

តាមបំរាប $P_{NOCl} - 2x = 0,64atm$

$$P_T = 0,64 + 2x + x$$

$$1 = 0,64 + 3x$$

$$3x = 1,0 - 0,64$$

$$x = \frac{0,34}{3} = 0,12atm$$

សំពាធដោយផ្អែកពេលប្រតិកម្មគឺ

$$P_{Cl_2} = x = \mathbf{0,12atm}$$

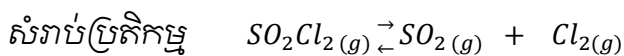
$$P_{NO} = 2 \times 0,12 = \mathbf{0,24atm}$$

ខ. គណនា K_p

$$K_p = \frac{P_{Cl_2} \times P_{NO}^2}{P_{NOCl}^2}$$

$$K_p = \frac{0,12 \times (0,24)^2}{0,64} = \mathbf{1,08 \cdot 10^{-2}}$$

16. គណនាថេរលំនឹង K_c

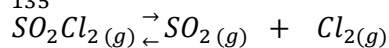

$$6,57g / 0,034mol$$

រក $n_{SO_2Cl_2} = \frac{m}{M}$

$$M_{SO_2Cl_2} = 32 + (16 \times 2) + (35,5 \times 2) = 135 g/mol$$

$$n_{SO_2Cl_2} = \frac{6,57}{135} = 0,0486mol$$

មុនប្រតិកម្ម   0,0486mol   0   0

ប្រតិកម្ម	-x	+x	+x
លំនឹង	(0,0486-x)	0,034	0,034

$$[SO_2Cl_2] = \frac{0,0486-0,034}{2} = 7,3 \cdot 10^{-3} M$$

$$[SO_2] = [Cl_2] = \frac{0,034}{2} = 0,017 M$$

$$\Rightarrow K_c = \frac{0,017 \times 0,017}{7,3 \cdot 10^{-3}} = 0,039$$

មេរៀនទី៣ : លំនឹងនៃអាស៊ីត-បាសនិងអំបិល

មេរៀនសង្ខេប

- ថេរអ៊ីយ៉ុងកម្មនៃអាស៊ីតKaក៏ដូចជាថេរលំនឹងអាស៊ីតKដែរដោយសារផលគុណK និង កំហាប់ $[H_2O]$ មានតម្លៃថេរ ។

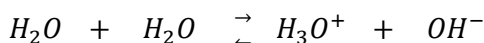
$$K [H_2O] = K_a$$

$$\text{ដោយ } K = \frac{[H_3O^+][A^-]}{[HA]} = K_a$$

- ថេរលំនឹងអ៊ីយ៉ុងកម្មនៃអាស៊ីតមានតម្លៃថេរនៅសីតុណ្ហភាពកំណត់ណាមួយប៉ុន្តែវាមានតម្លៃថ្មី កាលណាគេប្រែប្រួលសីតុណ្ហភាពប្រព័ន្ធ ។

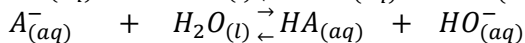
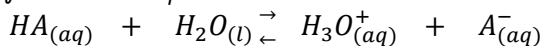
- មេគុណអ៊ីយ៉ុងកម្មតាង $\alpha = \frac{[H_3O^+]}{c_a} \times 100$

- ស្វ័យអ៊ីយ៉ុងកម្មឬអ៊ីយ៉ុងកម្មប្រតិបត្តិការនៃទឹកគឺជាលំនាំនៃប្រតិកម្មដែលទឹកមានអំពើលើគ្នាមួយដើរតួជា អាស៊ីតមួយដើរតួជាបាស ។

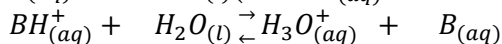

អាស៊ីតបាសអាស៊ីតបាស

- អ៊ីដ្រូលីសនៃអំបិលគឺជាអំពើរបស់ទឹកជាមួយអ៊ីយ៉ុងនៃអំបិល ។
- អ៊ីដ្រូលីសនៃអាញ៉ុងជាអំពើរវាងអ៊ីយ៉ុងអវិជ្ជមានជាមួយទឹកអោយសូលុយស្យុងបាស ។

- អ៊ីដ្រូលីសនៃកាចុងជាអំពើរវាងអ៊ីយ៉ុងអវិជ្ជមានជាមួយទឹកអោយសូលុយស្យុងអាស៊ីត ។

- អាស៊ីតកាន់តែខ្សោយបាសឆ្លាស់របស់វាកាន់តែខ្លាំង ។

- បាសកាន់តែខ្សោយអាស៊ីតឆ្លាស់របស់វាកាន់តែខ្លាំង ។

• សូលុយស្យុងតំប៉ងផ្សំដោយល្បាយសូលុយស្យុងអាស៊ីតខ្សោយនិងបាសឆ្លាស់របស់វាឬជាល្បាយសូលុយស្យុងបាសខ្សោយនិងអាស៊ីតឆ្លាស់របស់វា ។ សូលុយស្យុងតំប៉ងមានបំរែបំរួល pH តិចតួចកាលណាគេបន្ថែមអាស៊ីតខ្លាំងឬបាសខ្លាំងឬពង្រាវសូលុយស្យុង ។

♦សំគាល់:

• អំបិលដែលកើតពីអាស៊ីតខ្លាំងនិងបាសខ្លាំង រលាយក្នុងទឹកឲ្យសូលុយស្យុងណ៍ត ពីព្រោះកាចុងនៃបាសខ្លាំងនិងអាស៊ីតខ្លាំងនៃអាស៊ីតខ្លាំងគ្មានប្រតិកម្មជាមួយទឹក។ ឧ: អំបិល KCl NaNO₃.....

• អំបិលដែលកើតពីអាស៊ីតខ្សោយ និងបាសខ្លាំង រលាយក្នុងទឹកឲ្យសូលុយស្យុងបាស ពីព្រោះអាស៊ីតខ្លាំងនៃអំបិលមានប្រតិកម្មអ៊ីដ្រូលីសឲ្យផលជាអ៊ីយ៉ុង OH⁻ ។ ឧ: អំបិល CH₃COONa HCOONa.....

• អំបិលដែលកើតពីអាស៊ីតខ្លាំងនិងបាសខ្សោយ រលាយក្នុងទឹកឲ្យសូលុយស្យុងអាស៊ីត ពីព្រោះកាចុងនៃអំបិលមានប្រតិកម្មអ៊ីដ្រូលីសឲ្យផលជាអ៊ីយ៉ុង H₃O⁺ ។ ឧ: NH₄Cl.....

?សំណួរនិងលំហាត់

- តើថេរអ៊ីយ៉ុងកម្មនៃអាស៊ីតប្រែប្រួលដូចម្តេច ?
- ចូរសរសេរកន្សោមថេរលំនឹងអ៊ីយ៉ុងកម្មនៃអាស៊ីតខ្សោយ HA ?
- ដូចម្តេចដែលហៅថាសូលុយស្យុងតំប៉ង ?
- ចូរសរសេរកន្សោមថេរអ៊ីយ៉ុងកម្មនៃទឹក K_w និងអោយតម្លៃរបស់វានៅសីតុណ្ហភាព 25° C ។
- តើសូលុយស្យុងខាងក្រោមនេះជាសូលុយស្យុងតំប៉ងដែរឬទេ ? បើគេលាយ

ក. 20mL នៃសូលុយស្យុងអាស៊ីត HNO₃ ដែលមានកំហាប់ 0.5M និង 20mL នៃសូលុយស្យុង KNO₃ ដែលមានកំហាប់ 0.5M ។

ខ. 20mL នៃសូលុយស្យុងអាស៊ីត HCOOH (អាស៊ីតខ្សោយ) ដែលមានកំហាប់ 1.0M និង 20mL នៃសូលុយស្យុង HCOONa ដែលមានកំហាប់ 1.0M ។

គ. 20mL នៃសូលុយស្យុងអាស៊ីត HNO₂ ដែលមានកំហាប់ 0.5M និង 20mL នៃសូលុយស្យុង KCl ដែលមានកំហាប់ 0.5M ។
- ចូរបង្ហាញប្រភេទគីមីនៅក្នុងសមីការខាងក្រោម តើណាខ្លះជាអាស៊ីត និងបាសឆ្លាស់របស់វា ?

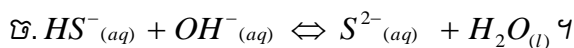
ក. $HSO_4^- (aq) + OH^- (aq) \rightleftharpoons SO_4^{2-} (aq) + H_2O (l)$

ខ. $H_2PO_4^- (aq) + H_2O (l) \rightleftharpoons H_3PO_4 (aq) + OH^- (aq)$

គ. $PO_3^{3-} (aq) + H_2O (l) \rightleftharpoons HPO_4^{2-} (aq) + OH^- (aq)$

ឃ. $ClO^- (aq) + H_3O^+ (aq) \rightleftharpoons HClO_2 (aq) + H_2O (l)$

ង. $C_5H_5NH^+ (aq) + OH^- (aq) \rightleftharpoons C_5H_5N (aq) + H_2O (l)$

7. សូលុយស្យុង $0.100M$ នៃអង្គធាតុខាងក្រោមនេះ តើសូលុយស្យុងណាខ្លះ ជាសូលុយស្យុងអាស៊ីត សូលុយស្យុងបាស និងសូលុយស្យុងណឺត ?

ក. NH_4ClO_4 ខ. Na_2S គ. $NaClO_3$ ឃ. KNO_2 ង. CH_3COOLi

ច. Li_2CO_3 ឆ. NH_4HSO_4 ជ. $CaCl_2$ ឈ. KNO_3 ញ. NH_4NO_3 ។

8. គណនា pH នៃសូលុយស្យុងដែលមាន $[H_3O^+] = 1.00 \times 10^{-5} M$ និងសូលុយស្យុងដែលមាន $[OH^-] = 1.00 \times 10^{-5} M$ ។

9. គណនា pH នៃសូលុយស្យុងអាស៊ីតអាសេទិច (CH_3COOH) នៅកំហាប់ $0.170M$ ។

10. គណនា $[H_3O^+]$ នៅក្នុងសូលុយស្យុងផេណុល (C_6H_5OH) ដែលមានកំហាប់ $0.125M$ ។

ថេរអ៊ីយ៉ុងកម្ម $K = 1.3 \times 10^{-6} M$ ។ សមីការអ៊ីយ៉ុងកម្មនៃផេណុល:

11. សូលុយស្យុងអាស៊ីតខ្សោយ HA នៅកំហាប់ $0.400M$ មាន $pH = 2.93$ ។

គណនាថេរ K_a នៃអាស៊ីត HA ។

12. ក. គេមានសូលុយស្យុងមេទីលអាមីន (CH_3NH_2) ដូចខាងក្រោម:

- សូលុយស្យុង A មានកំហាប់ $0.314M$ នៃមេទីលអាមីន
- សូលុយស្យុង B មានកំហាប់ $0.100M$ នៃមេទីលអាមីន
- សូលុយស្យុង C មានកំហាប់ $0.0314M$ នៃមេទីលអាមីន

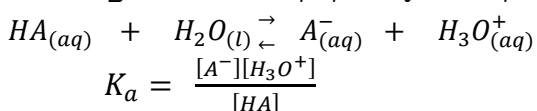
គណនាភាគរយអ៊ីយ៉ុងកម្ម α នៃសូលុយស្យុងនីមួយៗ។

ខ. តើភាគរយអ៊ីយ៉ុងកម្មនៃបាសខ្សោយមេទីលអាមីនប្រែប្រួលដូចម្តេច កាលណាសូលុយស្យុងកាន់តែរាវ ។

13. គណនាកំហាប់អ៊ីយ៉ុងអាសេតាតនៅក្នុងសូលុយស្យុង។ គេដឹងថានៅក្នុង $1L$ នៃសូលុយស្យុងមានអាស៊ីតអាសេទិច $0.150mol$ និងអាស៊ីតក្លរីទ្រីច $0.250mol$ រលាយចូល។

ចម្លើយ

1. ថេរអ៊ីយ៉ុងកម្មនៃអាស៊ីតប្រែប្រួលកាលណាសីតុណ្ហភាពនៃប្រព័ន្ធប្រែប្រួល ។
2. សរសេរកន្សោមថេរលំនឹងអ៊ីយ៉ុងកម្មនៃអាស៊ីតខ្សោយ HA

3. សូលុយស្យុងតំប៉ងគឺជាល្បាយរវាងអាស៊ីតខ្សោយជាមួយប្រាស្ថាន់របស់វាឬជាល្បាយសូលុយស្យុងប្រាសខ្សោយជាមួយអាស៊ីតឆ្លាស់របស់វាដែលមានកំហាប់ប្រហាក់ប្រហែលគ្នា ។

4. សរសេរកន្សោមថេររ៉ីយ៉ុងកម្មនៃទឹក K_w ព្រមទាំងអោយតម្លៃរបស់វានៅ 25°C

$$K_w = [\text{H}_3\text{O}^+] \times [\text{OH}^-] = 10^{-14}$$

5. បង្ហាញលក្ខណៈសូលុយស្យុងតំប៉ងរីមីនមែនបើគេលាយ :

ក. 20ml នៃ HNO_3 កំហាប់ 0,5M និង 20ml នៃ KNO_3 កំហាប់ 0,5M មិនមែនជាសូលុយស្យុងតំប៉ងទេព្រោះ HNO_3 ជាអាស៊ីតខ្លាំង ។

ខ. 20ml នៃ HCOOH កំហាប់ 1,0M និង 20ml នៃ HCOONa កំហាប់ 1,0M ជាសូលុយស្យុងតំប៉ងព្រោះល្បាយ HCOOH ជាអាស៊ីតខ្សោយជាមួយប្រាស្ថាន់របស់វាដែលមានកំហាប់ស្មើគ្នា ។

គ. 20ml នៃ HNO_2 កំហាប់ 0,5M និង 20ml នៃ KCl កំហាប់ 0,5M មិនមែនជាសូលុយស្យុងតំប៉ងទេព្រោះ KCl មិនមែនជាប្រាស្ថាន់នៃ HNO_2 ទេ ។

6. បង្ហាញប្រភេទគីមីនៅក្នុងសមីការខាងក្រោមតើណាខ្លះជាអាស៊ីតនិងប្រាស្ថាន់របស់វា :

ក. $\text{HSO}_4^-(\text{aq}) + \text{OH}^-(\text{aq}) \rightleftharpoons \text{SO}_4^{2-}(\text{aq}) + \text{H}_2\text{O}(\text{l})$
ប្រភេទគីមីមាន $\text{HSO}_4^-/\text{SO}_4^{2-}$, $\text{H}_2\text{O}/\text{OH}^-$

ខ. $\text{H}_2\text{PO}_4^-(\text{aq}) + \text{H}_2\text{O}(\text{l}) \rightleftharpoons \text{H}_3\text{PO}_4(\text{aq}) + \text{OH}^-(\text{aq})$
ប្រភេទគីមីមាន $\text{H}_3\text{PO}_4/\text{HPO}_4^{2-}$, $\text{H}_2\text{O}/\text{OH}^-$

គ. $\text{PO}_4^{3-}(\text{aq}) + \text{H}_2\text{O}(\text{l}) \rightleftharpoons \text{HPO}_4^{2-}(\text{aq}) + \text{OH}^-(\text{aq})$
ប្រភេទគីមីមាន $\text{HPO}_4^{2-}/\text{PO}_4^{3-}$, $\text{H}_2\text{O}/\text{OH}^-$

ឃ. $\text{ClO}_2^-(\text{aq}) + \text{H}_3\text{O}^+(\text{aq}) \rightleftharpoons \text{HClO}_2(\text{aq}) + \text{H}_2\text{O}(\text{l})$
ប្រភេទគីមីមាន $\text{HClO}_2/\text{ClO}_2^-$, $\text{H}_3\text{O}^+/\text{H}_2\text{O}$

ង. $\text{C}_5\text{H}_5\text{NH}^+(\text{aq}) + \text{OH}^-(\text{aq}) \rightleftharpoons \text{C}_5\text{H}_5\text{N}(\text{aq}) + \text{H}_2\text{O}(\text{l})$
ប្រភេទគីមីមាន $\text{C}_5\text{H}_5\text{NH}^+/\text{C}_5\text{H}_5\text{N}$, $\text{H}_2\text{O}/\text{OH}^-$

ច. $\text{HS}^-(\text{aq}) + \text{OH}^-(\text{aq}) \rightleftharpoons \text{S}^{2-}(\text{aq}) + \text{H}_2\text{O}(\text{l})$
ប្រភេទគីមីមាន $\text{HS}^-/\text{S}^{2-}$, $\text{H}_2\text{O}/\text{OH}^-$

7. សូលុយស្យុងណាខ្លះជាអាស៊ីត, សូលុយស្យុងប្រាស, សូលុយស្យុងណឺត

- សូលុយស្យុងអាស៊ីតមាន NH_4ClO_4 , NH_4HSO_4 , NH_4NO_3
- សូលុយស្យុងប្រាសមាន Na_2S , NaClO_3 , KNO_2 , CH_3COOH , Li_2CO_3
- សូលុយស្យុងណឺតមាន CaCl_2 , KNO_3

8. គណនា pH នៃសូលុយស្យុងដែលមាន $[H_3O^+] = 1,00 \cdot 10^{-5} M$ និងសូលុយស្យុងដែលមាន $[OH^-] = 1,00 \cdot 10^{-5} M$

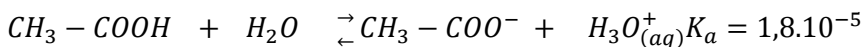
– គណនា pH ចំពោះ $[H_3O^+] = 10^{-5} M$

$$\begin{aligned} \text{តាម } pH &= -\log[H_3O^+] \\ &= -\log 10^{-5} = 5 \end{aligned}$$

– គណនា pH ចំពោះ $[OH^-] = 10^{-5} M$

$$\begin{aligned} \text{តាមផលគុណ } [H_3O^+][OH^-] &= 10^{-14} \\ [H_3O^+] &= \frac{10^{-14}}{10^{-5}} = 10^{-9} M \\ pH &= -\log 10^{-9} = 9 \end{aligned}$$

9. គណនា pH នៃអាស៊ីតអាសេទិចកំហាប់ 0,170M

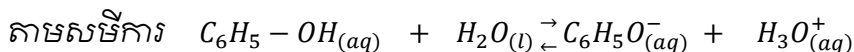

$$\text{តាម } K_a = \frac{[CH_3COO^-][H_3O^+]}{[CH_3COOH]}$$

$$\text{ដោយ } [H_3O^+] = [CH_3COO^-]$$

$$\begin{aligned} [CH_3 - COOH] &= C_a = 0,170 M \\ K_a &= \frac{[H_3O^+]^2}{C_a} \Rightarrow [H_3O^+] = \sqrt{K_a \times C_a} \\ &= \sqrt{1,8 \cdot 10^{-5} \times 0,170} \\ [H_3O^+] &= 1,75 \cdot 10^{-3} M \\ pH &= -\log[H_3O^+] \\ &= -\log 1,75 \cdot 10^{-3} = 3 - 0,24 = 2,76 \end{aligned}$$

10. គណនា $[H_3O^+]$

$$\begin{array}{lcl} \text{មុនប្រតិ.} & 0,125 M & 0 \quad 0 \end{array}$$

$$\begin{array}{lcl} \text{ប្រតិ.} & -x & +x \quad +x \end{array}$$

$$\begin{array}{lcl} \text{លំដាប់} & (0,125-x) & +x \quad +x \end{array}$$

$$\text{តាម } K = \frac{x^2}{(0,125-x)}$$

$$1,3 \cdot 10^{-6} = \frac{x^2}{(0,125-x)}$$

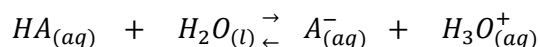
$$\text{ដោយ } x \text{ មានតម្លៃតូចណាស់ } 0,125 - x = 0,125$$

$$1,3 \cdot 10^{-6} = \frac{x^2}{(0,125-x)}$$

$$x = \sqrt{1,3 \cdot 10^{-6} \times 0,125} = 4,03 \cdot 10^{-4} M$$

$$\text{ដូចនេះកំហាប់ } [H_3O^+] = 4,03 \cdot 10^{-4} M$$

11. គណនាតម្លៃ K_a នៃអាស៊ីត HA

$$0,400M$$

$$pH = 2,93$$

$$\text{តាម } K_a = \frac{[A^-][H_3O^+]}{[HA]}$$

$$pH = 2,93 \Rightarrow [H_3O^+] = 10^{-pH} = 10^{-2,93}$$

$$[H_3O^+] = 1,17 \cdot 10^{-3} M$$

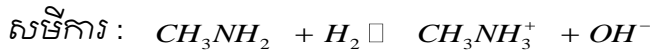
$$[A^-] = [H_3O^+] = 1,17 \cdot 10^{-3} M$$

$$[HA] = C_a - [A^-] = 0,400 - 1,17 \cdot 10^{-3} = 0,3988$$

$$K_a = \frac{1,17 \cdot 10^{-3} \times 1,17 \cdot 10^{-3}}{0,3988} = \mathbf{3,43 \cdot 10^{-6}}$$

12. គណនាភាគរយនៃអ៊ីយ៉ុងកម្មនៃសូលុយស្យុង A, B, C

- សូលុយស្យុង A មានកំហាប់ $0,314M$ នៃ CH_3NH_2

$$\text{តាមសមីការ } K_b = \frac{[OH^-][CH_3NH_3^+]}{[CH_3NH_2]}$$

$$\text{ដោយ } [OH^-] = [CH_3NH_3^+]$$

$$[CH_3NH_2] = C_A = 0,314M$$

$$K_b = 5 \cdot 10^{-4}$$

$$K_b = \frac{[OH^-]^2}{[CH_3NH_2]} \Rightarrow [OH^-] = \sqrt{K_b \times C_A}$$

$$= \sqrt{5 \cdot 10^{-4} \times 0,314} = 0,0125$$

$$\% \alpha = \frac{[OH^-]}{C_A} \times 100 = \frac{0,0125}{0,314} \times 100 = \mathbf{3,980\%}$$

- សូលុយស្យុង B មានកំហាប់ $0,100M$ នៃ CH_3NH_2

$$[OH^-] = \sqrt{K_b \times C_B} = \sqrt{5 \cdot 10^{-4} \times 0,100} = 7,071 \cdot 10^{-3} M$$

$$\% \alpha = \frac{[OH^-]}{C_B} \times 100 = \frac{7,071 \cdot 10^{-3}}{0,100} \times 100 = \mathbf{7,071\%}$$

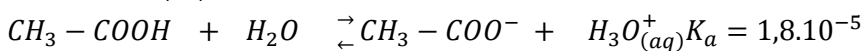
- សូលុយស្យុង C មានកំហាប់ $0,0314M$ នៃ CH_3NH_2

$$[OH^-] = \sqrt{K_b \times C_C} = \sqrt{5 \cdot 10^{-4} \times 0,0314} = 3,962 \cdot 10^{-3} M$$

$$\% \alpha = \frac{[OH^-]}{C_C} \times 100 = \frac{3,962 \cdot 10^{-3}}{0,0314} \times 100 = \mathbf{12,618\%}$$

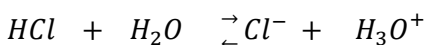
ខ/ ភាគរយនៃអ៊ីយ៉ុងកម្មនៃប្រាសខ្សោយមេទីលរអាមីនកាន់តែធំ កាលណាសូលុយស្យុងកាន់តែរាវ។

13. គណនាកំហាប់នៃអ៊ីយ៉ុងអាសេតាត

$$0,150 \text{ mol}$$

$$V = 1L$$

$$K_a = \frac{[CH_3COO^-][H_3O^+]}{[CH_3COOH]}$$

$$\Rightarrow [CH_3COO^-] = \frac{K_a \times [CH_3COOH]}{[H_3O^+]}$$

$[H_3O^+] =$ មានប្រភពពីរគឺពី CH_3COOH និង HCl

$$[H_3O^+]_{HCl} \gg [H_3O^+]_{CH_3COOH}$$

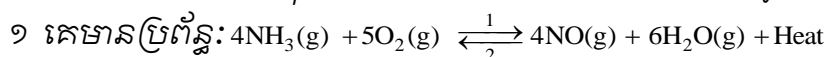
$$[H_3O^+] = [H_3O^+]_{HCl} = \frac{n}{V_s} = \frac{0,250}{1} = 0,250 \text{ mol.l}^{-1}$$

$$C_{CH_3COOH} = [CH_3COOH]_0 = \frac{n}{V_s} = \frac{1,50}{1} = 0,25 \text{ mol.l}^{-1}$$

$$[CH_3COO^-] = \frac{1,8 \cdot 10^{-5} \times 0,150}{0,250} = 1,08 \cdot 10^{-5} M$$

?សំនួរនិងលំហាត់ជំពូក 4

I ចូរគូសសញ្ញាក្នុងប្រអប់ចំណែកណាមួយដែលត្រឹមត្រូវ។

បើគេបន្ថែមកម្ដៅអោយទៅប្រព័ន្ធមានលំនឹង តើប្រព័ន្ធលំនឹងរំកិលទៅតាមទិសដៅណាមួយ?

- ☐ ក. ទិសដៅ 1
☐ ខ. ទិសដៅ 2
☐ គ. គ្មានរំកិល

២ គេមានសមីការលំនឹង: $2NH_{3(g)} \rightleftharpoons 3H_{2(g)} + N_{2(g)}$ ចែរលំនឹងណាមួយសរសេរបានត្រឹមត្រូវ?

- ☐ ក. $K = \frac{[H_2][N_2]}{[NH_3]}$ ☐ ខ. $K = \frac{[NH_3]}{[H_2][N_2]}$
☐ គ. $K = \frac{[H_2]^3 [N_2]}{[NH_3]^2}$ ☐ ឃ. $K = \frac{[NH_3]^2}{[H_2]^3 [N_2]}$ ។

៣ គេមានសូលុយស្យុង A, B, C និង D ដែលបានមកពីការរំលាយ:

- A. 0.400 mol នៃ HCl និង 0.200 mol នៃ $NaOH$
 B. 0.400 mol នៃ CH_3COOH និង 0.400 mol នៃ $NaOH$
 C. 0.200 mol នៃ CH_3COONa និង 0.200 mol នៃ HCl
 D. 0.200 mol នៃ CH_3COONa និង 0.200 mol នៃ CH_3COOH

តើសូលុយស្យុងណាមួយជាសូលុយស្យុងតំប៉ង?

- ☐ ក. A   ☐ ខ. B   ☐ គ. C   ☐ ឃ. D

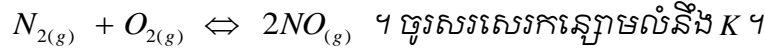
II ចូរបំពេញល្បះអោយមានន័យត្រឹមត្រូវ

- 1 ប្រព័ន្ធដល់ស្ថានភាព.....កាលណាល្បឿនប្រតិកម្មទៅមកស្មើគ្នា។
 2 សម្ពាធមានឥទ្ធិពលតែទៅលើលំនឹងនៃប្រព័ន្ធដែលមានភាពរូបជា.....ហើយ

ចំនួនម៉ូល សរុបនៃអង្គធាតុប្រតិករ.....ចំនួនម៉ូលសរុបនៃអង្គធាតុកកើត។

III សំណួរត្រិះរិះ

1 ប្រតិកម្មខាងក្រោមនេះមានលំនឹងនៅសីតុណ្ហភាពខ្ពស់។

2 ប្រតិកម្មរវាង N_2 និង O_2 តាងដោយសមីការ: $2N_{2(g)} + O_{2(g)} \rightleftharpoons 2N_2O_{(g)}$

ចូរសរសេរកន្សោមលំនឹង K ។

3 គេមានប្រព័ន្ធមួយដែលមានសមីការតុល្យការលំនឹង: $2CO_{2(g)} + \text{កម្ដៅ} \rightleftharpoons 2CO_{(g)} + O_{2(g)}$

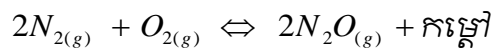
គេអោយប្រព័ន្ធនេះរក្សាស្ថានភាពដូចខាងក្រោម តើប្រព័ន្ធលំនឹងរំកិលដូចម្តេច?

ក. រំដោះ CO	ខ. បន្ថែម O_2	គ. បង្កើនសីតុណ្ហភាព
ឃ. បន្ថែម CO_2	ង. បង្កើនមាឌប្រព័ន្ធ	ច. ផ្តល់កាតាលីករ។

4 តើគេអាចប្រើគោលការណ៍ឡីសាតីលីយេ

ដើម្បីព្យាករណ៍អំពីឥទ្ធិពលនៃការបង្កើនសីតុណ្ហភាពទៅ

លើល្បាយដែលផ្សំដោយអាសូតនិងអុកស៊ីសែនតែប៉ុណ្ណោះ បានដែរឬទេ?

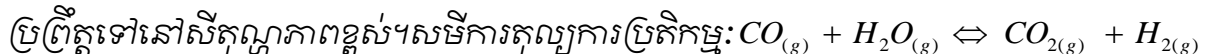
IV លំហាត់

1 ប្រតិកម្មខាងក្រោមនេះមានលំនឹងនៅសីតុណ្ហភាពខ្ពស់។ $CO_{(g)} + H_2O_{(g)} \rightleftharpoons CO_{2(g)} + H_{2(g)}$

ពេលលំនឹងគេដឹងថា: $[CO] = [H_2O] = 0.800 \text{ mol.L}^{-1}$, $[CO_2] = [H_2] = 0.200 \text{ mol.L}^{-1}$ ។

ចូររកតម្លៃថេរលំនឹងនៃប្រព័ន្ធ។

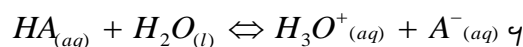
2 ប្រតិកម្មរវាងកាបូនម៉ូណូអុកស៊ីតនិងចំហាយទឹកអោយផលជាឧស្ម័ន CO_2 និង H_2 ។ប្រតិកម្មនេះ

គេយក 0.500 mol ឧស្ម័ន CO និង 1.00 mol ទឹកដាក់ក្នុងឆ្នាំង $1L$ ហើយបិទជិតនិងដុតកម្ដៅនៅសីតុណ្ហភាព $1000^\circ C$ ។ ពេលមានលំនឹងកំហាប់ $CO_2 = 0.35 \text{ mol.L}^{-1}$ ។ គណនាតម្លៃថេរលំនឹង K ។

3 សូលុយស្យុងអាស៊ីតខ្សោយ HA នៅកំហាប់ $0.250M$ មានកំហាប់អ៊ីយ៉ុង H_3O^+ ស្មើ $6.16 \times 10^{-6} M$ ។

គណនាតម្លៃ K_a នៃអាស៊ីត HA ។សមីការអ៊ីយ៉ុងកម្មនៃអាស៊ីត:

4 សូលុយស្យុង $0.350M$ នៃបាសខ្សោយ B មានកំហាប់អ៊ីយ៉ុង OH^- ស្មើ $7.11 \times 10^{-5} M$ ។

គណនាតម្លៃ K_b នៃអាស៊ីត B ។សមីការអ៊ីយ៉ុងកម្មនៃបាស: $B_{(aq)} + H_2O_{(l)} \rightleftharpoons BH^+_{(aq)} + OH^-_{(aq)} \quad \text{។}$

5 គណនាកំហាប់អ៊ីយ៉ុង H_3O^+ នៃសូលុយស្យុងអាស៊ីតផរមីចដែលមានកំហាប់ $0.400M$ ។ សមីការតុល្យការអ៊ីយ៉ុងកម្ម នៃអាស៊ីត: $CH_3COOH_{(aq)} + H_2O_{(l)} \rightleftharpoons HCOO^-_{(aq)} + H_3O^+_{(aq)}$
ថេរអ៊ីយ៉ុងកម្មនៃអាស៊ីត: $K_a = 1.7 \times 10^{-4}$ ។

6 សូលុយស្យុងអាស៊ីតខ្សោយ HA នៅកំហាប់ $0.100M$ មាន $pH = 5.11$ ។

គណនាតម្លៃ K_a នៃអាស៊ីត HA ។

7 គណនាកំហាប់អ៊ីយ៉ុងអ៊ីដ្រូស្យែន និង pH នៃសូលុយស្យុងអាម៉ូញាក់ដែលមានកំហាប់ $0.747M$ ។

8 សូលុយស្យុងអាស៊ីតខ្សោយ HA នៅកំហាប់ $0.200M$ មាន $pH = 3.73$ ។

គណនាតម្លៃ K_a នៃអាស៊ីត HA ។

9 សូលុយស្យុងបាសខ្សោយ B នៅកំហាប់ $0.150M$ មាន pH ស្មើ 10.73 ។

គណនាតម្លៃ K_b នៃអាស៊ីត B ។

10 គេមានសូលុយស្យុង $1L$ ដែលក្នុងនោះមាន:

ក. $0.170mol$ នៃអាស៊ីតក្លរូយអ៊ីដ្រូ (HF) និង $0.120mol$ នៃសូដ្យូមក្លរូយអ៊ីដ្រូ (NaF) ។

ខ. $0.290mol$ នៃអាស៊ីតក្លរូយអ៊ីដ្រូ (HF) និង $0.120mol$ នៃសូដ្យូមអ៊ីដ្រូស្យែន។

គណនាកំហាប់អ៊ីយ៉ុងអ៊ីដ្រូស្យែន។

ចម្លើយ

I. ចូរគូសសញ្ញា ក្នុងប្រអប់ខាងមុខចម្លើយដែលត្រឹមត្រូវ

១. គេមានប្រព័ន្ធ $4NH_{3(g)} + 5O_{2(g)} \xrightleftharpoons[2]{1} 4NO_{(g)} + 6H_2O_{(g)}$ + កំដៅ

បើគេបន្ថែមកម្ដៅទៅលើប្រព័ន្ធមានលំនឹងតើប្រព័ន្ធលំនឹងរំកិលទៅតាមទិសដៅណាមួយ ?

☐ ក. ទិសដៅ 1

☒ ខ. ទិសដៅ 2

☐ គ. គ្មានរំកិល

២. គេមានសមីការលំនឹង: $2NH_{3(g)} \rightleftharpoons 3H_{2(g)} + N_{2(g)}$

តើកន្សោមថេរលំនឹងណាមួយសរសេរត្រឹមត្រូវ

☒ គ. $K = \frac{[H_2]^3[N_2]}{[NH_3]^2}$

៣. តើសូលុយស្យុងណាមួយជាសូលុយស្យុងតំប៉ង ?

☒ ឃ. D

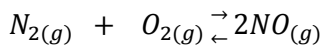
II. ចូរបំពេញល្អៗអោយមានន័យត្រឹមត្រូវ :

១. ប្រព័ន្ធដល់ស្ថានភាព...លំនឹង...កាលណាល្បឿនប្រតិកម្មទៅមកស្មើគ្នា.

២. សម្ពាធមានឥទ្ធិពលតែទៅលើលំនឹងនៃប្រព័ន្ធដែលមានភាពរូបជាឧស្ម័នហើយចំនួនម៉ូលសរុបនៃអង្គធាតុប្រតិករ...ខុសគ្នា...ពីចំនួនម៉ូលសរុបនៃអង្គធាតុកកើត ។

III. សំនួរត្រិះរិះ

១. ប្រតិកម្មខាងក្រោមនេះមានលំនឹងនៅសីតុណ្ហភាពខ្ពស់

សរសេរកន្សោមថេរលំនឹង K

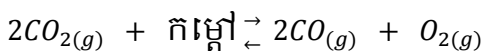
$$K = \frac{[NO]^2}{[N_2][O_2]}$$

២. $2N_{2(g)} + O_{2(g)} \rightleftharpoons 2N_2O_{(g)}$

សរសេរកន្សោមថេរលំនឹង K

$$K = \frac{[N_2O]^2}{[N_2]^2[O_2]}$$

៣. គេមានប្រព័ន្ធមួយដែលមានសមីការ

គេអោយប្រព័ន្ធនេះរត់ឥទ្ធិពលខាងក្រោមតើប្រព័ន្ធលំនឹងរំកិលដូចម្តេច ?

ក. រំដោះ CO $\Rightarrow$ លំនឹងរំកិលទៅខាងស្តាំ

ខ. បន្ថែម $O_2 \Rightarrow$ លំនឹងរំកិលទៅខាងឆ្វេង

គ. បង្កើនសីតុណ្ហភាព $\Rightarrow$ លំនឹងរំកិលទៅខាងស្តាំ

ឃ. បន្ថែម $CO_2 \Rightarrow$ លំនឹងរំកិលទៅខាងស្តាំ

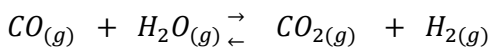
ង. បង្កើនមាឌ $\Rightarrow$ លំនឹងរំកិលទៅខាងស្តាំ

ច. ផ្តល់កាតាលីករ $\Rightarrow$ គ្មានឥទ្ធិពលដល់លំនឹងគីមីទេ

៤. គេមិនអាចប្រើគោលការណ៍ឡឺសាតឺលីយេដើម្បីព្យាករណ៍អំពីឥទ្ធិពលនៃការបង្កើនសីតុណ្ហភាពទៅលើល្បាយដែលផ្សំដោយអាសូត និងអុកស៊ីសែនតែប៉ុណ្ណោះបានទេពីព្រោះលុះត្រាប្រព័ន្ធមានលំនឹងទើបយើងអាចប្រើគោលការណ៍នេះបាន ។

IV. លំហាត់

1. សមីការតាងប្រព័ន្ធប្រតិកម្ម

ពេលមានលំនឹង $[CO] = [H_2O] = 0,800 \text{ mol. l}^{-1}$

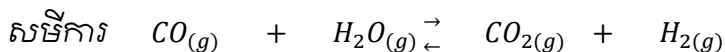
$$[CO_2] = [H_2] = 2,00 \text{ mol.l}^{-1}$$

គណនាតម្លៃថេរលំនឹងនៃប្រព័ន្ធ

$$K = \frac{[CO_2][H_2]}{[H_2O][CO]}$$

$$K = \frac{2 \times 2}{0,8 \times 0,8} = 6,25$$

2. គណនាតម្លៃថេរលំនឹង K

មុនប្រតិ. 0,500mol   1mol   0   0

ប្រតិ.   -x   -x   +x   +x

លំនឹង   (0,5-x)   (1-x)   x   x = 0,35mol

$$n_{CO} = 0,5 - 0,35 = 0,15 \text{ mol}$$

$$n_{H_2O} = 1 - 0,35 = 0,65 \text{ mol}$$

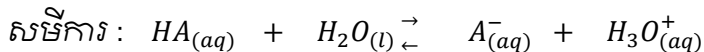
$$V = 1L \Rightarrow [CO] = 0,15 \text{ mol.l}^{-1}$$

$$[H_2O] = 0,65 \text{ mol.l}^{-1}$$

$$[CO_2] = [H_2] = 0,35 \text{ mol.l}^{-1}$$

$$K = \frac{(0,35)^2}{0,15 \times 0,65} = 1,256$$

3. គណនាតម្លៃ K_a នៃអាស៊ីត HA

$$C_a = 0,250M$$

$$6,16 \cdot 10^{-6}M$$

$$K_a = \frac{[A^-][H_3O^+]}{[HA]_{\text{សល់}}}$$

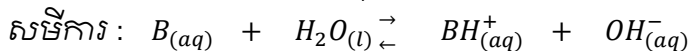
$$[H_3O^+] = [A^-] = 6,16 \cdot 10^{-6}M$$

$$[HA]_{\text{សល់}} = C_a - [A^-]$$

$$= 0,250 - 6,16 \cdot 10^{-6} = 0,2499$$

$$K_a = \frac{(6,16 \cdot 10^{-6})^2}{0,2499} = 1,52 \cdot 10^{-10}$$

4. គណនាតម្លៃ K_b នៃសូលុយស្យុង B

$$0,350M$$

$$7,11 \cdot 10^{-5}M$$

$$K_b = \frac{[OH^-][BH^+]}{[B]_{\text{សល់}}}$$

$$[BH^+] = [OH^-] = 7,11 \cdot 10^{-5}M$$

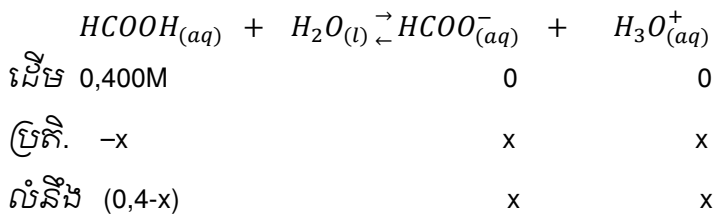
$$[B]_{\text{សល់}} = C_b - [BH^+]$$

$$= 0,350 - 7,11 \cdot 10^{-5} = 0,3499$$

$$K_b = \frac{(7,11 \cdot 10^{-5})^2}{0,3499} = 1,44 \cdot 10^{-8}$$

5. គណនាកំហាប់ $[H_3O^+]$

សមីការតុល្យការ

$$\begin{aligned}
 K &= \frac{[\text{HCOO}^-][\text{H}_3\text{O}^+]}{[\text{HCOOH}]} = \frac{x^2}{(0,4-x)} \\
 K &= \frac{[\text{HCOO}^-][\text{H}_3\text{O}^+]}{[\text{HCOOH}]} = \frac{x^2}{(0,4-x)} \\
 1,7 \cdot 10^{-4} &= \frac{x^2}{(0,4-x)}
 \end{aligned}$$

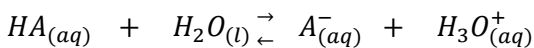
ដោយ K មានតម្លៃតូចណាស់ នាំឲ្យ x ក៏មានតម្លៃតូចដែរ

$$0,4 - x = 0,4$$

$$1,7 \cdot 10^{-4} = \frac{x^2}{(0,4-x)} \Rightarrow x = \sqrt{1,7 \cdot 10^{-4} \times 0,4} = 8,24 \cdot 10^{-3} \text{M}$$

ដូចនេះ កំហាប់ $[\text{H}_3\text{O}^+] = 8,24 \cdot 10^{-3} \text{M}$

6. គណនាតម្លៃ K_a នៃ HA

0,1M

pH = 5,11

$$K_a = \frac{[\text{A}^-][\text{H}_3\text{O}^+]}{[\text{HA}]_{\text{សល់}}}$$

$$\text{តាម } \text{pH} = 5,11 \Rightarrow [\text{H}_3\text{O}^+] = 10^{-\text{pH}} = 10^{-5,11}$$

$$[\text{H}_3\text{O}^+] = 7,76 \cdot 10^{-6} \text{M}$$

$$[\text{A}^-] = [\text{H}_3\text{O}^+] = 7,76 \cdot 10^{-6} \text{M}$$

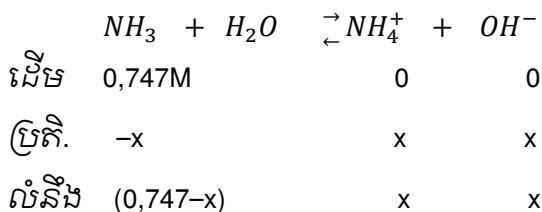
$$[\text{HA}]_{\text{សល់}} = C_a - [\text{A}^-]$$

$$= 0,1 - 7,76 \cdot 10^{-6} = 0,1$$

$$K_a = \frac{(7,76 \cdot 10^{-6})^2}{0,1} = 6,02 \cdot 10^{-10}$$

7. គណនាកំហាប់ $[\text{H}_3\text{O}^+]$ និង pH នៃសូលុយស្យុងអាម៉ូញាក់

សមីការតាងប្រតិកម្ម

$$K_b = \frac{[\text{OH}^-][\text{NH}_4^+]}{[\text{NH}_3]} K_b = 1,8 \cdot 10^{-5}$$

$$1,8 \cdot 10^{-5} = \frac{x^2}{(0,747-x)}$$

$$1,8 \cdot 10^{-5} = \frac{x^2}{(0,747-x)} \Rightarrow x = \sqrt{1,8 \cdot 10^{-5} \times 0,747}$$

$$x = 3,66 \cdot 10^{-3} M$$
$$[OH^-] \times [H_3O^+] = K_w = 10^{-14}$$

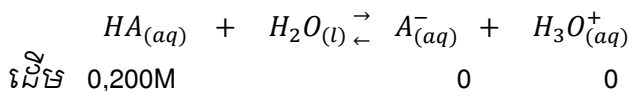
$$[H_3O^+] = \frac{10^{-14}}{3,66 \cdot 10^{-3}} = 2,7 \cdot 10^{-12}$$

$$\Rightarrow \quad pH = -\log[H_3O^+]$$

$$= -\log 2,7 \cdot 10^{-12}$$

$$= 12 - 0,43 = \mathbf{11,57}$$

សម្ភីការតាងប្រតិកម្ម

pH = 3,73

$$K_a = \frac{[A^-][H_3O^+]}{[HA]}$$

ဇယား ၂၃၂ $pH = 3,73 \Rightarrow [H_3O^+] = 10^{-pH} = 10^{-3,73}$

$$[A^-] = [H_3O^+] = 1,86 \cdot 10^{-4} M$$

$$\begin{aligned} [HA]_{\text{សរុប}} &= C_a - [A^-] \\ &= 0,2 - 1,86 \cdot 10^{-4} = 0,199M \end{aligned}$$

$$K_a = \frac{(1,86 \cdot 10^{-4})^2}{0,199} = 1,73 \cdot 10^{-7}$$

សមីការ: $B_{(aq)} + H_2O_{(l)} \xrightleftharpoons{K_a} BH^+_{(aq)} + OH^-_{(aq)}$

0.150M

pH = 10,73

$$K_b = \frac{[OH^-][BH^+]}{[B]}$$

$$pH = 10,73 \Rightarrow [OH^-] = \frac{K_w}{10^{-pH}} = \frac{10^{-14}}{10^{-10,73}} = 10^{-3,27}$$

$$[OH^-] = 5,37 \cdot 10^{-4} M$$

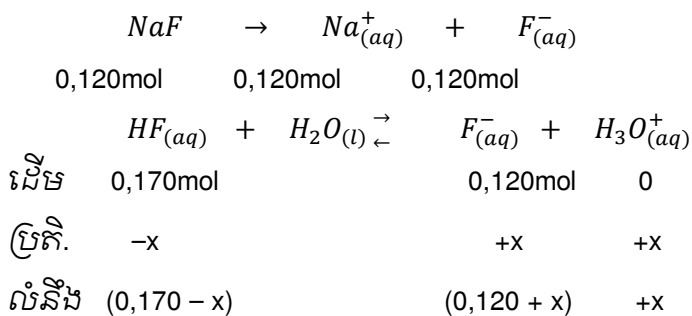
ដោយ $[BH^+] = [OH^-] = 5,37.10^{-4}M$

$$[B]_{\text{lib}} = C_b - [BH^+] = 0,150 - 5,37 \cdot 10^{-4} = 0,149M$$

$$K_b = \frac{(5,37 \cdot 10^{-4})^2}{0,149} = \mathbf{1,93 \cdot 10^{-6}}$$

10. គណនាកំហាប់អ៊ីយ៉ុង $[H_3O^+]$

ក. 0,170mol នៃអាស៊ីតត្បូយអ៊ីដ្រូ (HF) និង 0,120mol នៃ NaF
សមីការតាងប្រតិកម្ម

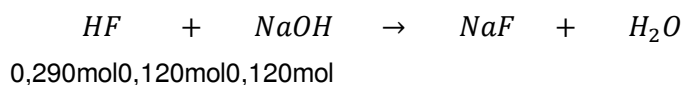
$$\begin{aligned}
 \text{តាម } K_a &= \frac{[F^-][H_3O^+]}{[HF]} \\
 6,7 \cdot 10^{-6} &= \frac{(0,120+x) \times x}{(0,170-x)}
 \end{aligned}$$

ដោយ K មានតម្លៃតូចណាស់ នាំឲ្យ x ក៏មានតម្លៃតូចដែរ

$$\begin{aligned}
 6,7 \cdot 10^{-6} &= \frac{0,120x}{0,170} \\
 \Rightarrow x &= \frac{6,7 \cdot 10^{-6} \times 0,170}{0,120} = 9,5 \cdot 10^{-4}
 \end{aligned}$$

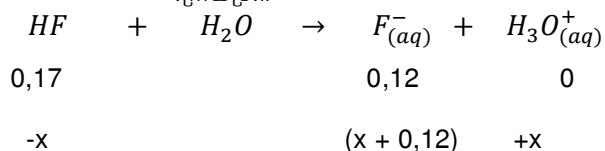
ដូចនេះ $[H_3O^+] = 9,5 \cdot 10^{-4} \text{ mol.l}^{-1}$

ខ. 0,290mol នៃអាស៊ីតត្បូយអ៊ីដ្រូ (HF) និង 0,120mol នៃ NaOH
សមីការតាងប្រតិកម្ម

$$n_{HF \text{ ក្រោយប្រតិ.}} = 0,290 - 0,120 = 0,17mol$$

ដោយ $n_{HF} = n_{NaF \text{ ក្រោយប្រតិ.}} = 0,17mol$

$$K_a = \frac{(0,120+x) \times x}{(0,170-x)}$$

ដោយ K មានតម្លៃតូចណាស់ នាំឲ្យ x ក៏មានតម្លៃតូចដែរ

$$0,17 - x \approx 0,17$$

$$0,12 + x \approx 0,12$$

$$K_a = \frac{0,120x}{0,170}$$

$$\Rightarrow x = \frac{6,7 \cdot 10^{-6} \times 0,170}{0,120} = 9,5 \cdot 10^{-4} M$$

ជំពូក ៥   ឧស្ម័ន
មេរៀនទី១   លក្ខណៈឧស្ម័ន

មេរៀនសង្ខេប

• ឧស្ម័នទាំងឡាយមានលក្ខណៈរួមដូចគ្នាគឺម៉ូលេគុលវាស្ថិតនៅដាច់គ្នាជាងករណីម៉ូលេគុលរឹងនិងរាវ។

• លក្ខណៈឧស្ម័ន៖

ក/ ឧស្ម័នជាសន្ទនីយៈម៉ូលេគុលឧស្ម័នអាចហូរបានយ៉ាងងាយដោយសារម៉ូលេគុលវាស្ថិតនៅដាច់គ្នាយពីគ្នា។

ខ/ ដង់ស៊ីតេឧស្ម័នមានដង់ស៊ីតេតូចណាស់បើធៀបនឹងអង្គធាតុរឹងនិងរាវ។

គ/ ឧស្ម័នអាចបណ្តែនបានគឺគេអាចរុញភាគល្អិតឧស្ម័នឲ្យនៅជិតគ្នាជាងមុនជាហេតុធ្វើឲ្យលំហដែលតាំងនៅរបស់ឧស្ម័នត្រូវតូចជាងមាឌដើម។

ឃ/ ឧស្ម័នសាយភាយបំពេញវត្ថុដែលផ្ទុកវា៖ ឧស្ម័នគ្មានរាងនិងមាឌជាក់លាក់ទេប៉ុន្តែវាអាចសាយភាយបំពេញវត្ថុដែលផ្ទុកវា ដូចនេះមាឌរបស់វាអាស្រ័យលើវត្ថុដែលផ្ទុកវា។

• ម៉ូលេគុលឧស្ម័នធ្វើចលនាយ៉ាងរហ័សគ្មានសណ្តាប់ធ្នាប់ជាហេតុនាំឲ្យកើតមានទង្គិចរវាងម៉ូលេគុលនិងម៉ូលេគុល ព្រមទាំងទង្គិចជាមួយជញ្ជាំងវត្ថុដែលផ្ទុកវាដែលបង្កើតបានជាសម្ពាធ ។

• សម្ពាធគឺជាកំលាំងដែលផ្តល់ក្នុង ១ឧតពេល។

តារាងខ្នាតផ្សេងៗនៃសម្ពាធ

ខ្នាតសម្ពាធ	អក្សរកាត់	តម្លៃសមមូលនឹង Pa
-------------	-----------	------------------

- អាត់ម៉ូស្ទ្រ	- Atm	- 1atm=101325Pa
- បារ (Bar)	- Bar	- 1bar = 100025 Pa = 10^5 Pa
- មីលីម៉ែត្របារត	- mmHg	- 1mmHg = 133.322 Pa
- ប៉ាស្កាល់	- Pa	- 1Pa = 1 Pa
- ផោនក្នុង១អ៊ីញការេ	- Psi	- 1psi = 6.89286×10^3 Pa
- ត័រ	- torr	- 1torr = 133.322 Pa

សំណួរនិងលំហាត់

1. តើលក្ខណៈណាមួយរបស់ឧស្ម័នដែលធ្វើឲ្យវាខុសពីអង្គធាតុរឹងឬរាវ?
2. ហេតុអ្វីបានជាគេចាត់ទុកឧស្ម័នជាសន្ទនីយ?
3. តើមានអ្វីកើតឡើងទៅលើអាតូមឬម៉ូលេគុលឧស្ម័ននៅពេលគេបង្កើនសីតុណ្ហភាព?
4. តើលក្ខណៈដែលឧស្ម័នអាចបំពេញរាងកាយដែលផ្ទុកវាខុសពីអង្គធាតុរឹងឬរាវ?
5. សម្ពាធរបស់ចំហាយទឹកនៅសីតុណ្ហភាព 50°C គឺ 12.33KPa (គឺជាប៉ាស្កាល់) តើសម្ពាធនេះត្រូវនឹងប៉ុន្មានមីលីម៉ែត្របារត?
6. សម្ពាធបរិយាកាសនៅកំពូលភ្នំមួយគឺ 58KPa ។ តើសម្ពាធនេះត្រូវនឹងប៉ុន្មានអាត់ម៉ូស្ទ្រ?
7. ម៉ាណូម៉ែត្ររបស់ឧបករណ៍សំបកមួយចង្អុល 28psi ។ សម្ពាធបរិយាកាសគឺ 14psi ។ ចូររកសម្ពាធក្នុងកង់ជា KPa ?

ចម្លើយ

1. លក្ខណៈដែលធ្វើឲ្យឧស្ម័នខុសពីអង្គធាតុរឹងរាវរួមមាន ៖
  - មានដង់ស៊ីតេតូច
  - អាចបង្កើនឫស
  - អាចសាយភាយបំពេញរាងកាយដែលផ្ទុកវា
  - ជាសន្ទនីយ
2. បានជាគេចាត់ទុកឧស្ម័នជាសន្ទនីយព្រោះម៉ូលេគុលឧស្ម័នមានកម្រាស់អន្តរកម្មម៉ូលេគុលខ្សោយជាងហេតុធ្វើឲ្យម៉ូលេគុលស្ថិតនៅឆ្ងាយពីគ្នា។

3. នៅពេលដែលគេបណ្តុះឧស្ម័ននោះធ្វើឲ្យអាតូមរីម៉ូលេគុលឧស្ម័នកាន់តែនៅជិតគ្នាជាងមុនដែលធ្វើឲ្យឧស្ម័នមានមាឌតូចជាងមាឌឧស្ម័នដើមនិង ធ្វើឲ្យសម្ពាធកើនឡើង។
4. លក្ខណៈដែលឧស្ម័នអាចបំពេញវត្ថុដែលផ្ទុកវាគឺខុសប្លែកពីអង្គធាតុរឹង រឺរាវ(ត្រង់ឧស្ម័នគ្មានរាងនិងមាឌជាក់លាក់ទេគឺ វាមានចលនាឥតសណ្តាប់ធ្នាប់រីម៉ូលេគុលវាអាចសាយភាយពេញវត្ថុដែលផ្ទុកវាហើយមាឌរបស់វាគឺប្រែប្រួលទៅតាមវត្ថុដែលផ្ទុកវា។

5. គណនាសម្ពាធចំហាយទឹកគិតជាmmHg

គេឲ្យ $12.33\text{KPa}=12330\text{Pa}$

ដោយ $133.322\text{Pa}=1\text{mmHg}$

$$12330\text{Pa}=\text{xmmHg}$$

$$\Rightarrow \text{x mmHg} = \frac{12330}{133.322} = 92.483\text{mmHg}$$

6. គណនាសម្ពាធបរិយាកាសគិតជាatm

ដោយ $101.325\text{Pa}=1\text{atm}$

$58\text{KPa}=58000\text{Pa}=\text{xatm}$

$$\Rightarrow \text{x atm} = \frac{58000}{101325} = 0.572\text{ atm}$$

គណនាសម្ពាធនៅក្នុងកង់គិតជាKPa

សម្ពាធក្នុងកង់ឡាន=សម្ពាធបរិយាកាស+សម្ពាធនៃកង់

$$=28\text{ psi}+14\text{ psi}=42\text{psi}$$

ដោយ $1\text{psi}=6.89286\times 10^3\text{Pa}=6.89286\text{KPa}$

នាំវេលា $32\text{psi} = 32 \times 6.89286 = \text{KPa}$

មេរៀនទី២

ច្បាប់ឧស្ម័ន

■ រ៉ូប៊ែតប៊ូយ(Robert Boyle) បានសិក្សាពីទំនាក់ទំនងរវាងសម្ពាធនិងមាឌឧស្ម័នហើយបង្កើតជាច្បាប់មួយគឺច្បាប់ប៊ូយ បរិមាណកំណត់នៃឧស្ម័នមួយនៅសីតុណ្ហភាពថេរមាឌនៃឧស្ម័នកើនឡើងកាលណាសម្ពាធនៃឧស្ម័នថយចុះនិង មាឌនៃឧស្ម័នថយចុះកាលណាសម្ពាធនៃឧស្ម័នកើនឡើង។

ទំនាក់ទំនងរវាងសម្ពាធនិងមាឌតាងដោយសមីការ $P_1V_1 = P_2V_2$

■ ច្បាប់ឆាលេម៖ បរិមាណកំណត់នៃឧស្ម័នមួយនៅសម្ពាធថេរនិងមាឌនៃឧស្ម័នកើនឡើងកាលណា

សីតុណ្ហភាពកើនឡើងនិងមាឌឧស្ម័នថយចុះកាលណាសីតុណ្ហភាពថយចុះ។

ទំនាក់ទំនងរវាងមាឌនិងសីតុណ្ហភាពតាងដោយសមីការ $\frac{V_1}{T_1} = \frac{V_2}{T_2}$

■ ច្បាប់កាយលុយសាក់ ៖ “នៅមាឌថេរសម្ពាធនៃឧស្ម័នសមាមាត្រទៅនឹងសីតុណ្ហភាពដាច់ខាត”។

ទំនាក់ទំនងរវាងសម្ពាធនិងសីតុណ្ហភាពតាងដោយសមីការ $\frac{P_1}{T_1} = \frac{P_2}{T_2}$

■ ច្បាប់រាវ៉ូកាដ្រី៖ នៅលក្ខខណ្ឌសម្ពាធនិងសីតុណ្ហភាពថេរមាឌនៃឧស្ម័ន គឺសមាមាត្រនឹងចំនួនម៉ូលនៃឧស្ម័ននោះដែលមានវត្តមាន។

$V = k.n$

V : មាឌឧស្ម័ន; k : ថេរសមាមាត្រ ; n : ចំនួនម៉ូលឧស្ម័ន

សំណួរនិងលំហាត់

- 1 តើច្បាប់ឧស្ម័នណាមួយដែលនិយាយពីទំនាក់ទំនងរវាងសម្ពាធនិងមាឌ? ចូរប្រាប់តំនាលច្បាប់។
- 2 តើច្បាប់ឧស្ម័នណាមួយដែលនិយាយពីទំនាក់ទំនងរវាងមាឌនិងសីតុណ្ហភាពដាច់ខាត? ចូរប្រាប់តំនាលច្បាប់។
- 3 តើច្បាប់ឧស្ម័នណាមួយដែលនិយាយពីទំនាក់ទំនងរវាងសីតុណ្ហភាពដាច់ខាត? ចូរប្រាប់តំនាលច្បាប់។
- 4 ចូរប្រាប់តំនាលច្បាប់រាវ៉ូកាដ្រី។ នៅលក្ខខណ្ឌស្តង់ដារនៃសីតុណ្ហភាពនិងសម្ពាធតើរឧស្ម័នមួយម៉ូលមានមាឌប៉ុន្មាន?
- 5 ហេតុអ្វីចម្លើយបានជាបំពង់បាញ់ទឹកអប់នៅក្នុងរថយន្តអាចផ្ទុះកាលណាគេបិទរថយន្តចោលហាលថ្ងៃក្ដៅខ្លាំង?
- 6 ចូរកំណត់រកមាឌឧស្ម័ន NO_2 ដែលមានចំនួនម៉ូលគុណនឹងចំនួនម៉ូលគុណនៃឧស្ម័នអ៊ីដ្រូសែន 100ml នៅលក្ខខណ្ឌសីតុណ្ហភាពនិងសម្ពាធដូចគ្នា។
- 7 ឧស្ម័នមួយមានមាឌ 3.00ml នៅសីតុណ្ហភាព 25°C និងសម្ពាធនៃ 1.00atm។ ចូរកំណត់រកមាឌឧស្ម័ននេះនៅសម្ពាធនៃ 20.00atm ឧបមាថាសីតុណ្ហភាពនៃឧស្ម័នរក្សាតំលៃថេរ។
- 8 ខ្យល់សមុទ្រមួយដុំដែលមានមាឌ $8.0 \times 10^5 \text{ L}$ នៅសម្ពាធនៃ 775mmHg បានធ្វើដំនើរពីសមុទ្រទៅកំពូលភ្នំមួយដែលមានសម្ពាធនៃ 622mmHg។ ចូររកមាឌខ្យល់នៅពេលវាទៅដល់កំពូលភ្នំ។ សន្មតសីតុណ្ហភាពមិនប្រែប្រួល។
- 9 ប៉េងប្លែងមួយមានមាឌ 480ml នៅសម្ពាធនៃ 1.0atm។ គេយកប៉េងប្លែងនោះទៅដាក់ក្នុងជម្រៅទឹកសមុទ្រដែលមានសម្ពាធនៃ 4.0atm។ តើមាឌខ្យល់នៅក្នុងប៉េងប្លែងនេះមានប៉ុន្មាន? សន្មតសីតុណ្ហភាពខ្យល់មិនប្រែប្រួល។

- 10 គេមានឧស្ម័នអុកស៊ីសែន 8.00L នៅសីតុណ្ហភាព 27°C និងសម្ពាធនៃ 1atm ។ គេយកឧស្ម័ននេះទៅបញ្ចុះសីតុណ្ហភាពរហូតដល់ -50°C នៅសម្ពាធនៃ 1atm ដែរ។ ចូរកំណត់កម្រិតឧស្ម័ននៅសីតុណ្ហភាពថ្មី។
- 11 គេមានឧប្បល្ល 2.50L នៅសីតុណ្ហភាព 200°C ។ គេយកឧប្បល្លនោះទៅដាក់ត្រង់កន្លែងត្រជាក់មាឌរបស់វាថយចុះនៅត្រឹម 2.20L ។ តើសីតុណ្ហភាពត្រង់កន្លែងត្រជាក់នេះមានប៉ុន្មានអង្សាសែលស្យូស? ឧបមាថាសម្ពាធប្រែប្រួល។
- 12 ឧស្ម័នមួយមានមាឌ 10.0L មានសម្ពាធនៃ 80.0KPa នៅសីតុណ្ហភាព 27.0°C ។ តើសម្ពាធរបស់ឧស្ម័នមានប៉ុន្មាន KPa កាលណាសីតុណ្ហភាពឡើងដល់ 125°C? ឧបមាថាមាឌឧស្ម័នមិនប្រែប្រួល។
- 13 ចុងឧស្ម័នអ៊ីដ្រូសែនមួយមានសម្ពាធនៃ 122KPa នៅសីតុណ្ហភាព 25°C ។ តើសីតុណ្ហភាពរបស់ចុងត្រូវនឹងប៉ុន្មានដើម្បីឱ្យសែលស្យូសបើកឲ្យចុងអ៊ីដ្រូសែនមានសម្ពាធរហូតដល់ 204KPa ។ ឧបមាថាមាឌឧស្ម័នមិនប្រែប្រួល។
- 14 ឧប្បល្លនៅក្នុងសំបកកង់ឡានមួយវាស់ឃើញសម្ពាធនៃ 30.0psi នៅសីតុណ្ហភាព 20°C ។ ក្រោយពីរថយន្តបើកបរយ៉ាងលឿនមួយរយៈកម្រិតសំបកកង់ឡានឡើងកំដៅរហូតដល់ 50°C ។ តើសម្ពាធកង់ឡានឡើងដល់ប៉ុន្មាន psi ។ សំគាល់: $1\text{psi} = 6.89286 \times 10^3$
- 15 ឧស្ម័នអាសូតមានមាឌ 330ml នៅសីតុណ្ហភាព 273K ។ គេដុតកម្ដៅឧស្ម័ននេះរហូតគេទទួលបានមាឌ 400ml ។ តើឧស្ម័ននេះមានសីតុណ្ហភាពប៉ុន្មាន? ឧបមាថាសម្ពាធប្រែប្រួល។
- 16 ចុងឧស្ម័នមួយផ្ទុកឧស្ម័នអុកស៊ីសែន 30L នៅសម្ពាធនៃ 15atm ។ តើឧស្ម័នអុកស៊ីសែនមានមាឌប៉ុន្មានកាលណាឧស្ម័ននេះភាយចូលទៅក្នុងបរិយាកាសដែលមានសម្ពាធនៃ 0.90atm?

ចម្លើយ

1. ច្បាប់ឧស្ម័នដែលនិយាយអំពីទំនាក់ទំនងរវាងសម្ពាធនិងមាឌគឺច្បាប់ប៊ិយ។ ច្បាប់នេះបានពោលថាបរិមាណកំណត់នៃឧស្ម័នមួយនៅសីតុណ្ហភាពថេរមាឌនៃឧស្ម័នកើនឡើងកាលណាសម្ពាធនៃឧស្ម័នថយចុះនិងមាឌឧស្ម័នថយចុះកាលណាសម្ពាធនៃឧស្ម័នកើនឡើង។
ទំនាក់ទំនងរវាងសម្ពាធនិងមាឌ $P_1V_1 = P_2V_2$
2. ច្បាប់ឧស្ម័នដែលនិយាយអំពីទំនាក់ទំនងមាឌនិងសីតុណ្ហភាពដាច់ខាតគឺច្បាប់ចាដែលបានលើកឡើងថាបរិមាណកំណត់នៃឧស្ម័នមួយនៅសម្ពាធថេរមាឌឧស្ម័នកើនឡើងកាលណាសីតុណ្ហភាពកើនឡើងនិងមាឌឧស្ម័នថយចុះកាលណាសីតុណ្ហភាពថយចុះ។
ទំនាក់ទំនងរវាងមាឌនិងសីតុណ្ហភាពតាងដោយសមីការ $\frac{V_1}{T_1} = \frac{V_2}{T_2}$
3. ច្បាប់ឧស្ម័នដែលនិយាយអំពីទំនាក់ទំនងនៃសម្ពាធនិងសីតុណ្ហភាពដាច់ខាតគឺច្បាប់កាយ-លុយសាក់ដែលបានលើកឡើងថាសម្ពាធនៃឧស្ម័នដែលនៅមាឌថេរសមាមាត្រទៅនឹងសីតុណ្ហភាព

ដាច់ខាត។

ទំនាក់ទំនងរវាងសម្ពាធ និងសីតុណ្ហភាពតាងដោយសមីការ $\frac{P_1}{T_1} = \frac{P_2}{T_2}$

4. ពំនោលច្បាប់រាវីកាដ្រី នៅលក្ខខណ្ឌសីតុណ្ហភាព និងសម្ពាធដូចគ្នា គ្រប់ឧស្ម័នទាំងអស់ដែលមានមាឌប៉ុនគ្នាមានចំនួនម៉ូលេគុលស្មើគ្នាដែរ។ នៅលក្ខខណ្ឌស្តង់ដារនៃសីតុណ្ហភាព (0°C) និងសម្ពាធ (1atm) ឧស្ម័នមួយម៉ូលមានមាឌ 22.4 L ។
5. ប្រសិនបើបំពង់ប្រាញ់ទឹករបស់យើងក្នុងរថយន្តអាចផ្ទុះបានកាលណាគេចតរថយន្តចោលហាលថ្ងៃក្ដៅខ្លាំងព្រោះសម្ពាធនៃឧស្ម័នដែលនៅមាឌថេរសមាមាត្រទៅនឹងសីតុណ្ហភាពដាច់ខាត។ សីតុណ្ហភាពកាន់តែធំនាំអោយសម្ពាធកាន់តែធំដែលជាហេតុធ្វើឲ្យបំពង់ប្រាញ់ទឹករបស់យើងក្នុងរថយន្តអាចផ្ទុះបាន។

6. គណនាមាឌឧស្ម័ន NO_2

តាមច្បាប់រាវីកាដ្រី $V = K \times n$ ($n_{\text{NO}_2} = n_{\text{H}_2}$)

$$\Rightarrow V_{\text{NO}_2} = V_{\text{H}_2} = 100\text{mL}$$

7. កំណត់មាឌឧស្ម័ននៅ 20.00atm

តាមច្បាប់ប៊ិយ $P_1V_1 = P_2V_2 \Rightarrow V_2 = \frac{P_1V_1}{P_2}$

ដោយ $P_1 = 1.00\text{atm}$ $V_1 = 3.00\text{L}$

$P_2 = 20.00\text{atm}$

$$\text{នាំអោយ } V_2 = \frac{1.00 \times 3.00}{20.00} = 0.15\text{L}$$

8. កំណត់មាឌឧស្ម័ន

$$P_1V_1 = P_2V_2 \Rightarrow V_2 = \frac{P_1V_1}{P_2}$$

ដោយ $V_1 = 8.0 \times 10^5\text{L}$ $P_1 = 775\text{mmHg}$

$P_2 = 622\text{mmHg}$

$$\text{នាំអោយ } V_2 = \frac{8.0 \times 10^5\text{L} \times 775\text{mmHg}}{622\text{mmHg}} = 9.9678 \times 10^5\text{L}$$

9. កំណត់មាឌឧស្ម័ន

$$P_1V_1 = P_2V_2 \Rightarrow V_2 = \frac{P_1V_1}{P_2}$$

ដោយ $P_1 = 1.0\text{amt}$ $V_1 = 480\text{ml}$

$P_2 = 4.0\text{amt}$

$$\text{នាំអោយ } V_2 = \frac{480\text{mL} \times 1.0\text{atm}}{4.0\text{atm}} = 120\text{mL}$$

10. គណនាមាឌឧស្ម័ន

តាមច្បាប់សាល

$$\frac{V_1}{T_1} = \frac{V_2}{T_2} \Rightarrow V_2 = \frac{V_1 T_2}{T_1}$$

$$\text{ដោយ } V_1 = 8.00\text{L}$$

$$T_2 = -50^\circ\text{C} = 273\text{K} + (-50) = 223\text{K}$$

$$T_1 = 27^\circ\text{C} = 273\text{K} + 27 = 300\text{K}$$

$$\text{នាំអោយ } V_2 = \frac{8.00 \times 223}{300} = 5.946\text{L}$$

11. គណនាសីតុណ្ហភាព (ត្រង់កន្លែងត្រីជាក)

$$\frac{V_1}{T_1} = \frac{V_2}{T_2} \Rightarrow T_2 = \frac{V_2 T_1}{V_1}$$

$$\text{ដោយ } V_2 = 2.20\text{L}$$

$$T_1 = 200^\circ\text{C} = 273\text{K} + 200\text{K} = 473\text{K}$$

$$V_1 = 2.50\text{L}$$

$$\text{នាំអោយ } T_2 = \frac{2.20 \times 473}{2.50} = 416.24^\circ\text{K} = \boxed{143.24^\circ\text{C}}$$

12. គណនាសម្ពាធរបស់ឧស្ម័នគិតជា KPa

$$\frac{P_1}{T_1} = \frac{P_2}{T_2} \Rightarrow P_2 = \frac{T_2 P_1}{T_1}$$

$$\text{ដោយ } T_2 = 125^\circ\text{C} = 125 + 273 = 398\text{K}$$

$$P_1 = 80.0\text{KPa}$$

$$T_1 = 27^\circ\text{C} = 273 + 27 = 300\text{K}$$

$$\text{នាំអោយ } P_2 = \frac{80.0\text{KPa} \times 398}{300} = 106.133\text{KPa}$$

13. គណនាសីតុណ្ហភាពរបស់ចុង

$$\frac{P_1}{T_1} = \frac{P_2}{T_2} \Rightarrow T_2 = \frac{T_1 P_2}{P_1}$$

$$\text{ដោយ } T_1 = 25^\circ\text{C} = 273 + 25 = 298\text{K}$$

$$P_2 = 204\text{KPa}$$

$$P_1 = 122\text{KPa}$$

$$\text{នាំអោយ } T_2 = \frac{204\text{KPa} \times 298^\circ\text{K}}{122\text{KPa}} = 498.29^\circ\text{K} = 225.295^\circ\text{C}$$

14. គណនាសម្ពាធរបស់កង់ឡាន

$$\frac{P_1}{T_1} = \frac{P_2}{T_2} \Rightarrow P_2 = \frac{T_2 P_1}{T_1}$$

$$\text{ដោយ } T_2 = 50^\circ\text{C} = 273 + 50 = 323\text{K} \quad P_1 = 30.0\text{psi}$$

$$T_1 = 20^\circ\text{C} = 20 + 273 = 293\text{K}$$

$$\text{នាំវេលា } P_2 = \frac{30.0 \times 323}{293} = \boxed{33.071\text{psi}}$$

15. គណនាសីតុណ្ហភាពនៃឧស្ម័ន

$$\frac{V_1}{T_1} = \frac{V_2}{T_2} \Rightarrow T_2 = \frac{V_2 T_1}{V_1}$$

$$\text{ដោយ } V_2 = 400\text{ml} \quad T_1 = 273\text{K}$$

$$V_1 = 330\text{ml}$$

$$\text{នាំវេលា } T_2 = \frac{400\text{ml} \times 273}{330\text{ml}} = 330.9090^\circ\text{K} = \boxed{57.9090^\circ\text{C}}$$

16. គណនា V_{O_2}

$$P_1 V_1 = P_2 V_2 \Rightarrow V_2 = \frac{P_1 V_1}{P_2}$$

$$\text{ដោយ } P_1 = 15\text{atm} \quad V_1 = 30\text{L}$$

$$P_2 = 0.90\text{atm}$$

$$\text{នាំវេលា } V_2 = \frac{30\text{L} \times 15}{0.90} = 500\text{L} = \boxed{0.5\text{ mL}}$$

មេរៀនទី៣

សមាសធាតុម៉ូលេគុលឧស្ម័ន

ច្បាប់ឧស្ម័នបរិសុទ្ធពណ៌នាពីទំនាក់ទំនងរវាងប្ល៉ាវ៉ាម៉ែត្រទាំង៤នៃសម្ពាធន៍ (P) មាឌ (V) សីតុណ្ហភាព (T) និងចំនួនម៉ូល (n) របស់ឧស្ម័ន។

$$\boxed{PV = nRT}$$

P គិតជា atm

V គិតជា L

n គិតជា mol

$$R = 0.0821 \text{ L.atm/K.mol}$$

$$T \text{ គិតជាអង្សាកែលវីនK} \quad (0^\circ\text{C} = 273 \text{ K})$$

ច្បាប់ក្រាហាំនៃបន្ទាយសេរីនៃបន្ទាយរបស់ឧស្ម័ន ច្រាសសមាមាត្រនឹង
ប្រសាទនៃដង់ស៊ីតេរ៉ឺម៉ាសម្ព័ន្ធរបស់ឧស្ម័ន។

$$\frac{V_A}{V_B} = \sqrt{\frac{d_B}{d_A}} \quad \text{ឬ} \quad \frac{V_A}{V_B} = \sqrt{\frac{M_B}{M_A}}$$

M_B ជាម៉ាសម្ព័ន្ធរបស់ឧស្ម័ន A

M_B ជាម៉ាសម្ព័ន្ធរបស់ឧស្ម័ន B

ច្បាប់ដាល់តុននៃសម្ពាធដោយភាគបង្កើតសម្ពាធសរុបនៃល្បាយឧស្ម័នស្មើនឹងផលបូកសម្ពាធដោយផ្នែកនៃឧស្ម័នដែលចូលផ្សំ។

$$P_{\text{សរុប}} = P_A + P_B + P_C + \dots$$

សំណួរនិងលំហាត់

- 1 តើច្បាប់ឧស្ម័នណាខ្លះដែលផ្សំបញ្ចូលក្នុងច្បាប់ឧស្ម័នបរិសុទ្ធ?
- 2 ពណ៌នាពីច្បាប់ឧស្ម័នបរិសុទ្ធនិងសរសេរសមីការ។
- 3 ចូរឲ្យពន្យល់ច្បាប់ដាល់តុននៃសម្ពាធដោយផ្នែកនិងសរសេរសមីការ។
- 4 តើសម្ពាធសរុបរបស់ឧស្ម័នទាក់ទងនឹងសម្ពាធដោយផ្នែករបស់ឧស្ម័នដែលផ្សំក្នុងល្បាយដូចម្តេច?
- 5 នៅក្នុងលំហាត់ស្មើស្បូមេទ្រីតើមានទំនាក់ទំនងដូចម្តេចរវាងម៉ូលនិងមាឌ?
- 6 ពណ៌នាដោយពាក្យខ្លួនឯងពីលំនាំនៃបន្ទាយ។
- 7 តើឧស្ម័នអាកុប្រ័ន្ទនម៉ូលដែលមានក្នុង 20L នៅ 25°C និងសម្ពាធទាប 96,8 KPa?
- 8 ចូររកមាឌរបស់ឧស្ម័នអាម៉ូញាក់ដែលកើតពីប្រតិកម្ម 22,5L នៃឧស្ម័នអ៊ីដ្រូសែនជាមួយអាសូត?

$$N_2(g) + 3H_2(g) \rightleftharpoons 2NH_3(g)$$
- 9 រកចំនួនម៉ូលរបស់ឧស្ម័នស្ពាន់ធ័រឌីអុកស៊ីតដែលមានក្នុងឧបករណ៍ផ្ទុកចំណុះ 25L នៅ 450K និងសម្ពាធទាប 5,0 KPa?
- 10 រកម៉ាសសូដ្យូមចាំបាច់ត្រូវប្រើដើម្បីផលិត 2,24L ឧស្ម័នអ៊ីដ្រូសែននៅសីតុណ្ហភាព 23°C និងក្រាមសម្ពាធទាប 92,5 KPa?

$$2Na(s) + 2H_2O(l) \rightleftharpoons 2NaOH(aq) + H_2(g)$$

ចម្លើយ

1. ច្បាប់ឧស្ម័នដែលចូលផ្សំក្នុងច្បាប់ឧស្ម័នបរិសុទ្ធរួមមាន៖

- ច្បាប់ប៊ិយ $P_1V_1 = P_2V_2$
- ច្បាប់សាល $\frac{V_1}{T_1} = \frac{V_2}{T_2}$
- ច្បាប់កាយលុយសាក់ $\frac{P_1}{T_1} = \frac{P_2}{T_2}$
- ច្បាប់រាវីកាដ្រី $V = K n$

2. ការពិពណ៌នាពីច្បាប់ឧស្ម័នបរិសុទ្ធ៖ ពណ៌នាពីទំនាក់ទំនងរវាងម៉ែត្រនៃសម្ពាធនៃមាឌ(V) មាឌ(V) សីតុណ្ហភាព (T) ចរន្តឧស្ម័ន (R) និងចំនួនម៉ូល (n) របស់ឧស្ម័ន។ សមីការនៃច្បាប់ឧស្ម័នបរិសុទ្ធ

$$PV = nRT$$

P គិតជា atm

V គិតជា L

n គិតជា mol

$$R = 0.0821 \text{ L.atm/K.mol}$$

T គិតជាអង្សាកែលវីន K (0 °C = 273 K)

3. ច្បាប់ដាស់តុន ៖ សម្ពាធសរុបរបស់ល្បាយនៃឧស្ម័នគឺជាផលបូកសម្ពាធដោយផ្នែកនៃឧស្ម័នដែលចូលផ្សំ។

$$\text{សមីការនៃច្បាប់ដាស់តុនគឺ } P_{\text{សរុប}} = P_A + P_B + P_C + \dots + P_n$$

4. ក្នុងល្បាយឧស្ម័ន ឧស្ម័ននីមួយៗប្រើសម្ពាធផ្ទាល់របស់វា ដូចវាស្ថិតនៅតែឯងដោយគ្មានឧស្ម័នដទៃនៅលាយផ្សំ ។ ដោយផលបូកនៃសម្ពាធដោយផ្នែកដែលចូលផ្សំស្មើនឹងសម្ពាធសរុបនៃល្បាយឧស្ម័ន ។

5. នៅក្នុងលំហាត់ស្ទើរស្របមេទ្រីទំនាក់ទំនងនៃម៉ូលនិងមាឌរបស់ឧស្ម័នគឺ៖ សមាមាត្រនៃមាឌឧស្ម័នត្រូវដូចគ្នានឹងសមាមាត្រជាម៉ូលរបស់វាក្នុងសមីការលំនឹង ។

6. បន្សាយគឺជាការផ្លាស់ទី ឬប្តូរទីតាំងរបស់ភាគល្អិតឬ ម៉ូលេគុលរបស់ឧស្ម័នពីតំបន់ដែលមានកំហាប់ខ្ពស់ទៅតំបន់ដែលមានកំហាប់ទាបជាង។

7. គណនាចំនួនម៉ូលនៃឧស្ម័ន Ar

តាមរូបមន្ត

$$PV = nRT \Rightarrow n = \frac{VP}{RT}$$

ដោយ $P=96.8\text{KPa}=96.8\times 10^3\text{Pa}=0.9553\text{atm}$

$V=20.0\text{L}$

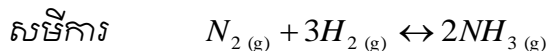
$T=25^{\circ}\text{C}=298\text{K}$

$R=0.0821\text{L.atm/mol.K}$

$$\Rightarrow n = \frac{0.9553 \times 20}{0.0821 \times 298} = 0.781\text{mol}$$

8. គណនា V_{NH_3}

តាមច្បាប់រាវីកាដ្រូច្នៃឆ្នួលម៉ូលេគុលសមាមាត្រផ្ទាល់ទៅនឹងមាឌ

តាមសមីការ $n_{N_2} = 3\text{mol} \rightarrow n_{\text{NH}_3} = 2\text{mol}$

$V_{N_2} = 22.5\text{L} \rightarrow x\text{L}$

$$\Rightarrow x = \frac{22.5 \times 2}{3} = 15\text{L}$$

9 គណនាចំនួនម៉ូលនៃឧស្ម័ន SO_2

$$PV = nRT \Rightarrow n = \frac{VP}{RT}$$

ដោយ $P = 5.0\text{KPa}$, $V=4.0\text{L}$, $T=450\text{K}$,

$R=0.0821\text{L.atm/mol.K}=8.314\text{L.KPa/mol.K}$

$$\Rightarrow n = \frac{5.0 \times 4.0}{8.314 \times 450} = 5.346 \times 10^{-3}\text{mol} \approx 0.0053\text{mol}$$

10 កំណត់ម៉ាស់ Na

$$m_{\text{Na}} = n_{\text{Na}} \times M_{\text{Na}}$$

រកចំនួនម៉ូលរបស់អ៊ីដ្រូសែន

$$n_{H_2} = \frac{PV}{RT} = \frac{92.5 \times 2.24}{8.314 \times 296} = 0.0842\text{mol}$$

តាមសមីការ $n_{\text{Na}} = 2n_{H_2} = 2 \times 0.0842 = 0.1684\text{mol}$

$$\Rightarrow n = \frac{m}{M} \Rightarrow m = nM = 0.1684 \times 23 = 3.8732\text{g}$$

?សំនួរនិងលំហាត់ដំបូង

I ចូរគូសសញ្ញាក្នុងប្រអប់ខាងមុខចំពោះត្រីមាសនៃមួយគត់

១ នៅរយៈកម្ពស់ខ្ពស់ត្រចៀកយើងហ្នឹងនេះបណ្តាលមកពី៖

ក សម្ពាធបរិយាកាសខាងក្រៅកើនឡើង

ខ ខ្យល់ខាងក្រៅហូរចូលក្នុងត្រចៀក

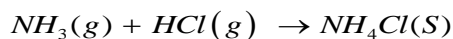
៣ ហេតុអ្វីបានជាសម្ពាធខ្លួនកើនឡើងកាលណាគេបង្រួមមាឌរបស់វា។

៤ ចូរពន្យល់ច្បាប់សាលតាមទ្រឹស្តីស្តីនៃទិចម៉ូលេគុល។

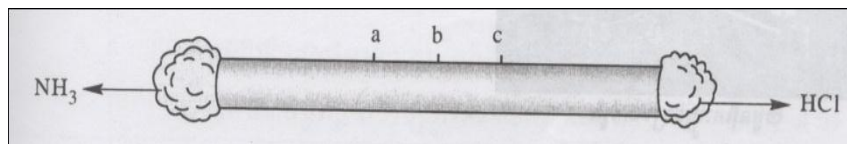
៥ តើមាឌនិងសម្ពាធរបស់ខ្លួនមានទំនាក់ទំនងគ្នាយ៉ាងដូចម្តេចបើសិទ្ធិស្ថានភាពរបស់វាមិនប្រែប្រួល?

៦ ចូរពន្យល់ហេតុអ្វីបានជាប៉េងប៉ោងដែលដាក់ខ្លួនអេល្យូមតូរល្បឿនជាងប៉េងប៉ោងដែលដាក់ខ្យល់?

៧ ខ្លួន NH_3 មានប្រតិកម្មជាមួយខ្លួន HCl បង្កើតបានជារង្គធាតុរឹង NH_4Cl តាងដោយសមីការ:

គេដាក់សំឡីផ្សើមដោយ NH_3 នៅខាងចុងបំពង់កែវខាងឆ្វេងរួចដាក់សំឡីដែលផ្សើមដោយ HCl នៅខាងចុងបំពង់កែវខាងស្តាំ។ តើរាងម៉្លេះក្នុងរូបដែលកើតឋិតនៅត្រង់ចំណុចណា? a, b ឬ c ចូរពន្យល់?

IV លំហាត់

១ កង់ថយន្តមួយមានមាឌ 80mL ។ នៅពេលសំបក់ម៉ាណូម៉ែត្រចង្អុលសម្ពាធន 2amt ។

តើមានម៉ាសខ្យល់ប៉ុន្មាននៅក្នុងកង់បើនៅក្នុងលក្ខខណ្ឌប្រក្រតីនៃសិទ្ធិស្ថានភាពនិងសម្ពាធន (25°C, 1amt)

ខ្យល់មានម៉ាស 1.2Kg/m³ ។ ចម្លើយ: 0.19Kg

២ អ្នកមុជទឹកម្នាក់បានមុជទឹកជម្រៅ 70m ដែលនៅទីនោះមានសម្ពាធន 7.5amt ។ គាត់បានបញ្ចេញ

ពពុះមួយដែលមានមាឌ 50.0mL ។ តើពពុះនោះមានមាឌប៉ុន្មានកាលណាវាមកដល់ផ្ទៃទឹក

ដែលមានសម្ពាធន 1amt?

៣ ខ្លួនមួយមានមាឌ 8.44L នៅសិទ្ធិស្ថានភាព 65°C ។ គេយកខ្លួននោះទៅដាក់ត្រង់កន្លែងថ្មីមួយ គេឃើញមាឌខ្លួនថយចុះមកនៅត្រឹម 7.74L ។ ចូរកំណត់រកសិទ្ធិស្ថានភាពថ្មីនៃខ្លួនឧបមាថាសម្ពាធខ្លួនមិនប្រែប្រួល។

៤ ខ្លួនអេល្យូមមួយអាចបញ្ចេញសម្ពាធន 100KPa នៅសិទ្ធិស្ថានភាព 25°C ។ គេយកខ្លួននោះទៅដាក់ក្នុងអាសូតាវដែលមានសិទ្ធិស្ថានភាព -196°C ។ ចូរកំណត់រកសម្ពាធរបស់ខ្លួនអេល្យូមក្នុងអាសូតាវ ឧបមាថាមាឌខ្លួនមិនប្រែប្រួល។ ចម្លើយ: 26KPa

៥ ស៊ីឡាំងមួយមានចំនុះ 50.0dm³ គេដាក់ខ្លួនអេល្យូម 20.0g និងខ្លួនអុកស៊ីសែន 70.0g នៅសិទ្ធិស្ថានភាព 20°C ។

- ក រកសម្ពាធដោយផ្នែករបស់ល្បាយឧស្ម័ននីមួយៗក្នុងសម្ពាធបរិយាកាស។
- ខ រកសម្ពាធសរុបរបស់ល្បាយ។

ចម្លើយ

- I ចូរគូសសញ្ញាក្នុងប្រអប់ខាងមុខចំពោះត្រីមាត្រមានតែមួយគត់
  - ១ នៅរយៈកម្ពស់ខ្ពស់ត្រចៀកយើងហ៊ុំនេះបណ្តាលមកពី៖
    - ២ សម្ពាធបរិយាកាសខាងក្រៅថយចុះ
    - ៣ នៅលក្ខខណ្ឌស្តង់ដារនៃសីតុណ្ហភាពនិងសម្ពាធឧស្ម័នអ៊ីដ្រូស្តាទិកមានមាឌ៖
      - ២២.៤L
      - ៣ ឧស្ម័នដែលមានលក្ខណៈដូចពណ៌នាក្នុងទ្រឹស្តីស៊ីនេទិចនៃម៉ូលេគុលហៅថាឧស្ម័នបរិសុទ្ធ។ តើឧស្ម័នណាមួយដែលជិតបរិសុទ្ធជាងគេ?
      - ២៣ អេល្យូម
      - ៤ តើទ្រឹស្តីស៊ីនេទិចម៉ូលេគុលពណ៌នាដូចម្តេចពីឧស្ម័នបរិសុទ្ធ
      - ២៤ វាមានចលនាឥតឈប់ឈរនិងគ្មានសណ្តាប់ធ្នាប់
  - II ចូរបំពេញល្បះខាងក្រោមឲ្យមានន័យត្រឹមត្រូវ
    - ១ នៅនីវ៉ូទឹកសមុទ្រសម្ពាធបរិយាកាសមានតម្លៃ 1atm ដែលត្រូវនឹងកម្ពស់សរសរបាន 760mmHg
    - ២ នៅសីតុណ្ហភាពនិងសម្ពាធដូចគ្នា កាលណាមាឌឧស្ម័នប៉ុនគ្នានោះចំនួនម៉ូលេគុល ស្មើគ្នា។
    - ៣ តាមទ្រឹស្តីស៊ីនេទិចម៉ូលេគុលភាគល្អិតនៃឧស្ម័នធ្វើចលនាកាន់តែលឿនកាលណាសីតុណ្ហភាព កើនឡើង ជាហេតុធ្វើឲ្យភាគល្អិតនៃឧស្ម័នទៅ ទង្គិច នឹងជញ្ជាំងរត់ដែលផ្ទុកដោយកម្រាំង កាន់តែខ្លាំង។
    - ៤ សម្ពាធសរុបនៃ... ល្បាយ... ឧស្ម័នស្មើនឹង... ផលបូក... សម្ពាធដោយផ្នែកនៃ... ឧស្ម័ន... ដែលចូលផ្សំ។
    - ៥ តាមច្បាប់រាវូកាដ្រូសមាមាត្រជាម៉ូលរបស់... ឧស្ម័ន... នៅសីតុណ្ហភាពនិង... សម្ពាធ... គឺដូចគ្នាទៅនឹងសមាមាត្រជា... មាឌ... នៃឧស្ម័នទាំងពីរនោះដែរ។
  - III ចម្លើយសំនួរត្រិះរិះ
    - ១ ពេលអ្នកបើកបរលើផ្លូវក្រោមកម្ដៅខ្លាំងសម្ពាធខ្យល់នៅក្នុងកង់កើនឡើង។ ព្រោះកង់កើនកំដៅដោយការកកិតជាមួយផ្លូវក្រោមកម្ដៅខ្លាំងជាហេតុធ្វើឲ្យម៉ូលេគុលខ្យល់នៅក្នុងកង់ផ្លាស់ទីយ៉ាងលឿន ហើយទង្គិចគ្នាយ៉ាងខ្លាំង ។ ដូចនេះសម្ពាធខ្យល់នៅក្នុងកង់កើនឡើង ។
    - ២ ដោយសារតែម៉ូលេគុលខ្យល់មានម៉ាស់ដូច្នេះវាមានទំនាញពីផែនដីដែលជាហេតុធ្វើឲ្យមានម៉ូលេគុលខ្យល់មានច្រើននៅលើផែនដីនោះនាំអោយវាទង្គិចនឹងគ្នា ជាហេតុធ្វើឲ្យមានសម្ពាធ

បរិយាកាសធំដែរ។

៣ កាលណាគេបង្កើតមាឌរបស់ឧស្ម័នធ្វើឲ្យសម្ពាធកើនឡើងពីព្រោះកាលណាគេបង្កើតមាឌឧស្ម័ននោះឧស្ម័នកាន់តែខិតជិតគ្នា នាំឲ្យវាទង្គិចជាមួយម៉ូលេគុលគ្នាវា និងឧបករណ៍ផ្ទុកវាកាន់តែខ្លាំង ដូចនេះជាហេតុធ្វើឲ្យសម្ពាធកើនឡើង ។

៤ ពន្យល់ច្បាប់ឆាល:

ច្បាប់ឆាល៖ “បរិមាណកំណត់នៃឧស្ម័នមួយនៅសម្ពាធចេរនិងមាឌនៃឧស្ម័នកើនឡើងកាលណាសីតុណ្ហភាពកើនឡើងនិងមានឧស្ម័នមួយចុះកាលណាសីតុណ្ហភាពថយចុះ”។

$$\text{ទំនាក់ទំនងរវាងមាឌនិងសីតុណ្ហភាពតាងដោយសមីការ} \frac{V_1}{T_1} = \frac{V_2}{T_2}$$

កាលណាសីតុណ្ហភាពកើនឡើងនោះមាឌកើនឡើងគឺដោយសារតែម៉ូលេគុលឧស្ម័នផ្លាស់ទីយ៉ាងខ្លាំងនិងគ្មានសណ្តាប់ធ្នាប់ ។

៥ ទំនាក់ទំនងរវាងសម្ពាធនិងមាឌ $P_1 \times V_1 = P_2 \times V_2$ បើមាឌ(V)ថយនាំឲ្យសម្ពាធកើន(P)កើន

៦ បានជាប៉េងប៉េងដែលដាក់ឧស្ម័នអេល្យូមតូរល្បឿនជាងប៉េងប៉េងដែលដាក់ខ្យល់ព្រោះយោងទៅតាមច្បាប់ក្រាហាំល្បឿនបណ្តោយរបស់ឧស្ម័ន (សមាមាត្រនឹងឫសការេនៃដង់ស៊ីតេវីម៉ាសម៉ូលរបស់ឧស្ម័ន)។

$$\frac{V_A}{A_B} = \sqrt{\frac{d_B}{d_A}} \quad \text{ឬ} \quad \frac{V_A}{V_B} = \sqrt{\frac{M_B}{M_A}}$$

ហើយម៉ាសម៉ូលេគុលរបស់ឧស្ម័នអេល្យូមតូរជាងម៉ាសម៉ូលេគុលរបស់ខ្យល់ដែលជាហេតុធ្វើឲ្យប៉េងដែលដាក់ ឧស្ម័នអេល្យូមតូរលឿនជាងប៉េងប៉េងដែលដាក់ខ្យល់ ។

ពីរម៉ូល្យូមក្នុងដែលកកើតនៅត្រង់ចំណុច C យោងទៅតាមច្បាប់ក្រាហាំ

$$\frac{V_{NH_3}}{V_{HCl}} = \sqrt{\frac{M_{NH_3}}{M_{HCl}}} = \sqrt{\frac{17}{36.5}} = 0.68$$

ដូច្នេះល្បឿននៃ NH_3 លឿនជាង HCl ស្មើនឹង 0.68 ដង

IV លំហាត់

1. គណនាម៉ាសខ្យល់

រកចំនួនម៉ូល n ខ្យល់

$$PV = nRT \Rightarrow n = \frac{VP}{RT} = \frac{80 \times 2}{0.0821 \times 298} = 6.539 \text{ mol}$$

$$\Rightarrow n = \frac{m}{M} \Rightarrow m = nM = 6.539 \times 29 = 189.652 \text{ g} = \boxed{0.189 \text{ Kg}}$$

2. គណនាមាឌពុះ

$$P_1 V_1 = P_2 V_2 \Rightarrow V_2 = \frac{P_1 V_1}{P_2} = 7.5 \times 500 = \boxed{375 \text{ mL}}$$

3. គណនាសីតុណ្ហភាពថ្មី

$$\frac{V_1}{T_1} = \frac{V_2}{T_2} \Rightarrow T_2 = \frac{V_2 T_1}{V_1} = \frac{7.74 \times 338}{8.44} = \boxed{309.967 \text{ K}}$$

4. កំណត់សម្ពាធខ្នងស្នូនអេល្យូម

$$\frac{P_1}{T_1} = \frac{P_2}{T_2} \Rightarrow P_2 = \frac{P_1 T_2}{T_1} = \frac{100 \times 77}{298} = \boxed{25.84 \text{ KPa}}$$

5. ក.គណនាសម្ពាធដោយផ្នែកនៃឧស្ម័ន He & O₂

+សម្ពាធដោយផ្នែកនៃឧស្ម័ន He (P_{He})

$$PV = nRT \quad (n = \frac{m}{M}) \quad \Leftrightarrow PV = \frac{m}{M} RT \Rightarrow P = \frac{mRT}{MV} = \frac{20 \times 0.0821 \times 293}{4 \times 50} = \boxed{2.405 \text{ atm}}$$

+សម្ពាធដោយផ្នែកនៃឧស្ម័ន O₂ (P_{O₂})

$$PV = nRT \quad (n = \frac{m}{M}) \quad \Leftrightarrow PV = \frac{m}{M} RT \Rightarrow P = \frac{mRT}{MV} = \frac{70 \times 0.0821 \times 293}{32 \times 50} = \boxed{1.0524 \text{ atm}}$$

ខ...គណនាសម្ពាធសរុប

$$P_{\text{សរុប}} = P_{\text{He}} + P_{\text{O}_2} = 2.405 + 1.0524 = \boxed{3.4574 \text{ atm}}$$

?លំហាត់បន្ថែមជំពូក ៥

1. ចូរបំប្លែង 562 mmHg ទៅជា KPa & 2.0 KPa ទៅជា mmHg ។
2. ឧស្ម័នមួយកាត់កាប់មាឌ 725 mL នៅសំពាធន៍ 0.970 atm (ត្រូវបានទុកឱ្យរីកមាឌដោយមានសីតុណ្ហភាពថេររហូតដល់សម្ពាធរបស់វាថយចុះដល់ 0.521 atm ។ តើវាមានមាឌសម្រេចប៉ុន្មាន ?
3. នៅសីតុណ្ហភាព 46 °C ភាគសំណាកឧស្ម័នអាម៉ូញាក់មានសម្ពាធន៍ 5.3 atm ។ តើវាមានសម្ពាធប៉ុន្មានពេលមាឌឧស្ម័នថយចុះមួយភាគដប់ (0.10) នៃមាឌឧស្ម័នដើមនៅសីតុណ្ហភាពដូចគ្នា ?
4. ឧស្ម័នមេតានមានមាឌ 36.4 L (ត្រូវបានដុតកំដៅពី 25 °C រហូតដល់ 88 °C នៅខណៈដែលសម្ពាធថេរ។ តើឧស្ម័ននេះមានមាឌសម្រេចប៉ុន្មាន ?
5. ភាគសំណាកឧស្ម័នអាសូតត្រូវបានរក្សាទុកក្នុងធុងមួយមានមាឌ 2.3 L នៅសីតុណ្ហភាព 32 °C ប្រើប្រាស់សម្ពាធន៍ 4.7 atm ។ គណនាចំនួនម៉ូលឧស្ម័នដែលមានវត្តមាន។
6. គេឱ្យឧស្ម័នកាបូនឌីអុកស៊ីត 6 ម៉ូលក្នុងធុងមួយមានមាឌ 30.4 L តើឧស្ម័ននេះមានសម្ពាធប៉ុន្មាន (គិតជា atm) នៅសីតុណ្ហភាព 62 °C ។

7. នៅសម្ពាធ 741 torr នៅសីតុណ្ហភាព 44 °C ម៉ាស់ 7.10 g របស់ឧស្ម័នមួយកាន់កាប់មាឌ 5.40 L ។ តើឧស្ម័ននេះមានម៉ាស់ម៉ូលេគុលប៉ុន្មាន?
8. សមាសធាតុមួយមានរូបមន្តងាយ SF_4 ។ នៅសីតុណ្ហភាព 20°C មាន 0.100g នៃសមាសធាតុឧស្ម័នមានមាឌ 22.1 mL និងប្រើប្រាស់សម្ពាធ 1.02 atm ។ តើឧស្ម័ននេះមានរូបមន្តម៉ូលេគុលដូចម្តេច?
9. កែវមានចំណុះ 2.5 L នៅសីតុណ្ហភាព 15 °C មានល្បាយ N_2 , He & Ne មានសម្ពាធដោយផ្នែក 0.32 atm នៃ N_2 , 0.15 atm នៃ He និង 0.42 atm នៃ Ne ។ គណនាសម្ពាធសរុបនៃល្បាយ។
10. ល្បាយឧស្ម័នមួយរួមមាន 0.31 ម៉ូលនៃមេតាន (CH_4), 0.25 mol នៃ C_2H_6 និង 0.29 mol នៃ C_3H_8 ។ សម្ពាធសរុបគឺ 1.50 atm ។ គណនាសម្ពាធដោយផ្នែកនៃឧស្ម័ន។

ចម្លើយ

1. +   ដោយ $1\text{mmHg} = 133.322\text{Pa}$

     បើ $562\text{mmHg} = x$

$$\Rightarrow x = 562 \times 133.322 = 74926.964\text{Pa} = 74.926964\text{KPa}$$

+   ដោយ $1\text{ mmHg} = 133.322\text{ Pa} = 0.133322\text{ KPa}$

     បើ $x\text{ mmHg} = 2.0\text{ KPa}$

$$\Rightarrow x = \frac{2.0}{0.133322} = 15.003\text{ mmHg}$$

2. គណនាមាឌ V_2

$$P_1V_1 = P_2V_2 \Rightarrow V_2 = \frac{P_1V_1}{P_2} = \frac{725\text{mL} \times 0.970\text{atm}}{0.521\text{atm}} = 1349.80\text{mL}$$

3. គណនាសម្ពាធ P_2

$$P_1V_1 = P_2V_2 \Rightarrow P_2 = \frac{P_1V_1}{V_2} \quad (V_2 = \frac{V_1}{10})$$

$$\Rightarrow P_2 = \frac{P_1V_1}{\frac{V_1}{10}} = \frac{P_1}{10} = \frac{5.3\text{atm}}{10} = \boxed{0.53\text{atm}}$$

4. គណនាមាឌសម្រួច

$$\frac{V_1}{T_1} = \frac{V_2}{T_2} \Rightarrow V_2 = \frac{V_1 T_2}{T_1} = \frac{36.4 \text{ L} \times 298}{361} = 30.0476 \text{ L}$$

5. គណនាចំនួនម៉ូលនៃឧស្ម័ន

$$PV = nRT \Rightarrow n = \frac{PV}{RT} = \frac{4.7 \text{ atm} \times 2.3 \text{ L}}{0.0821 \times 305} = \boxed{0.4317 \text{ mol}}$$

6. គណនាសម្ពាធនៃឧស្ម័ន

$$PV = nRT \Rightarrow P = \frac{nRT}{V} = \frac{6 \text{ mol} \times 0.0821 \times 335}{30.4 \text{ L}} = \boxed{5.428 \text{ atm}}$$

7. គណនាម៉ាសម៉ូលេគុលនៃឧស្ម័ន

រកចំនួនម៉ូលរបស់ឧស្ម័ន

$$PV = nRT \Rightarrow n = \frac{PV}{RT} \quad (P = 741 \text{ torr} = 741 \times 133.322 \text{ Pa} = 98791.602 \text{ Pa}, 1 \text{ atm} = 101325 \text{ Pa})$$

$$\Rightarrow P = \frac{98791.602}{101325} = 0.975 \text{ atm}$$

$$\Rightarrow n = \frac{0.975 \times 5.40}{0.0821 \times 317} = 0.2023 \text{ mol}$$

$$\text{តាម } n = \frac{m}{M} \Rightarrow M = \frac{m}{n} = \frac{7.10}{0.2023} = 35.096 \text{ g.mol}^{-1}$$

8. កំណត់រូបមន្តនៃឧស្ម័ន

កំណត់ចំនួនម៉ូលនៃឧស្ម័ន

$$PV = nRT \Rightarrow n = \frac{PV}{RT} = \frac{1.02 \times 22.01 \times 10^{-3}}{0.0821 \times 293} = 9.37 \times 10^{-4} \text{ mol}$$

កំណត់ម៉ាសម៉ូលនៃឧស្ម័ន

$$n = \frac{m}{M} \Rightarrow M = \frac{m}{n} = \frac{0.1}{9.37 \times 10^{-4}} = 106.72 \text{ g.mol}^{-1}$$

$$(SF_4)_x = 106.72 \Rightarrow (32 + (4 \times 19))_x = 106.72 \Leftrightarrow (108)_x = 106.72 \Rightarrow x \approx 1$$

ដូចនេះរូបមន្តម៉ូលេគុលនោះគឺ SF_4

9. គណនា $P_{\text{សរុប}}$

$$P_{\text{សរុប}} = P_{N_2} + P_{He} + P_{Ne} = 0.32 + 0.15 + 0.42 = \boxed{0.89 \text{ atm}}$$

10. គណនាសម្ពាធដោយផ្នែកនៃឧស្ម័ន

$$\text{តាមរូបមន្ត } P_A = X_A \times P_T$$

ប្រភាគម៉ូលនៃ CH_4

$$X_{CH_4} = \frac{n_{CH_4}}{n_{CH_4} + n_{C_2H_6} + n_{C_3H_8}} = \frac{0.31}{0.31 + 0.25 + 0.29} = \frac{0.31}{0.85} = 0.3647$$

$$X_{C_2H_6} = \frac{0.25}{0.85} = 0.2941$$

$$X_{C_3H_8} = \frac{0.29}{0.85} = 0.3412$$

$$\Rightarrow P_{CH_4} = 0.3647 \times 1.50 = 0.5470 \text{ atm}$$

$$\Rightarrow P_{C_2H_6} = 0.2941 \times 1.50 = 0.44115 \text{ atm}$$

$$\Rightarrow P_{C_3H_8} = 0.3412 \times 1.50 = 0.5118 \text{ atm}$$

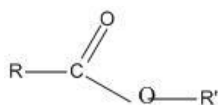
ជំពូក 6   គីមីសរីរាង្គ

មេរៀនទី 1   អេស៊ែរ - ខ្លាញ់និងប្រេង

មេរៀនសង្ខេប

អេស៊ែរជារង្គធាតុស្រទាយនៃអាស៊ីតកាបូកស៊ីលីច (R-COOH)   ដែលបានពីដំណូសក្រូម (OH) របស់អាស៊ីតដោយក្រូម (OR') របស់អាតូម ។

រូបមន្តទូទៅរបស់អេស៊ែរគឺ

ខ្លាញ់និងប្រេងគឺជាអេស៊ែរដែលកើតឡើងពីគ្លីសេរ៉ូលនិងអាស៊ីតខ្លាញ់ ។ ខ្លាញ់ (រឹង) បង្កឡើងពីអាស៊ីតឆ្អែត ឯប្រេង (រាវ) បង្កឡើងពីអាស៊ីតមិនឆ្អែត ។

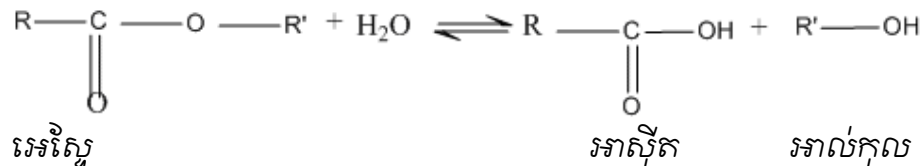
អ៊ីដ្រូលីសនៃខ្លាញ់និងប្រេងក្នុងមជ្ឈដ្ឋានប្រាសបង្កើតបានសាប៊ូ ។

ម្សៅសាប៊ូគឺជាសារធាតុជំរះក្អែកដែលមានលក្ខណៈសំអាតស្អាតប្រឡាក់ ។ សារធាតុជំរះក្អែកមិនបង្កើតកកជាមួយអ៊ីយ៉ុង Ca^{2+} និង Mg^{2+} របស់ទឹករឹងទេ ។

សាប៊ូបែងចែកជាពីរផ្នែកគឺផ្នែកប៉ូលែ និងផ្នែកមិនប៉ូលែផ្នែកខាងចុងដែលមានអ៊ីយ៉ុង -COOH បន្តកវា មានទំនោរខ្លាំងចូលចិត្តធាតុរំលាយប៉ូលែដូចជាទឹក (មានលក្ខណៈអ៊ីដ្រូលីស) ។ ផ្នែកខាងខ្សែកាបូនវាមាន ទំនោរចូលចិត្តខ្លាញ់ឬប្រេងគេថាមានលក្ខណៈអ៊ីដ្រូផូប (មិនចូលចិត្តទឹក) ។

ប្រតិកម្មសំខាន់របស់អេស្តឺអ៊ីដ្រូលីសដែលជាប្រតិកម្មរវាងអេស្ត និងទឹកបង្កើតបានជាអាស៊ីតនិង អាល់កុលរីញ ។

សមីការទូទៅ :

?សំណួរនិងលំហាត់

1. ចូរអោយនិយមន័យពាក្យ: សាប៊ូ អ៊ីដ្រូលីស អ៊ីដ្រូផូប។
2. ចូរពន្យល់ពីអំពើរបស់សាប៊ូក្នុងការជំរះខ្លាញ់ ឬប្រេង។
3. ហេតុអ្វីបានជាសារធាតុជំរះក្លែងមានលក្ខណៈល្អជាងសាប៊ូក្នុងការបោកគក់?
4. ចូរសរសេររូបមន្តរបស់ផលិតផលដែលកើតពីគ្លីសេរ៉ូល(ទ្រីស្តេរ៉ូលអាតជាមួយ:

ក. NaOH
ខ. H_2 (កាតាលីករ Ni)
5. ចូរគណនាម៉ាសម៉ូលរបស់អាស៊ីតខ្លាញ់ដែលបានពីអ៊ីដ្រូលីសខ្លាញ់ឬប្រេងមួយដែលមានម៉ូល 884g ? ចូរកំណត់រូបមន្តរបស់អាស៊ីតខ្លាញ់នោះ បើគេដឹងថាម៉ូលេគុលវាមានសម្ព័ន្ធពីរជាន់។
6. អាស៊ីតអាសេទិចធ្វើប្រតិកម្មជាមួយអាល់កុលមួយបង្កើតបានជាអេស្តដែល 0.4mol របស់វាមាន ម៉ាស 40.8g ។ តើអាល់កុលនោះមានម៉ាសប៉ុន្មាន?
7. ចំហេះសព្វ 2.2g អេស្តមួយផ្តល់ឧស្ម័នកាបូនឌីអុកស៊ីត 4.4g ។ គេដឹងថាផ្នែកអាល់កុល និងផ្នែក អាស៊ីតដែលបង្កអេស្តនោះមានចំនួនអាតូមកាបូនស្មើគ្នា ហើយជាសមាសធាតុផ្អែក។ ចូរកំណត់ រូបមន្តអេស្តនោះ។

ចម្លើយ

១. អោយនិយមន័យ

- សាប៊ូគឺជាល្បាយអំបិលសូដ្យូមរឺប៉ូតាស្យូមនៃកាបូកស៊ីឡាតដែលជាស្រទាយនៃអាស៊ីតខ្លាញ់ខ្សែវែង (មានកាបូនពី ១០ ទៅ ២០ អាតូម) ។
- អ៊ីដ្រូលីសគឺមណ្ឌលដែលមានទំនោរចូលចិត្តធាតុរំលាយប៉ូលែដូចជាទឹក ។

– អ៊ីដ្រូស៊ីបត្រីមណូលដែលមានខ្សែកាបូនវែងមានទំនោរចូលចិត្តខ្លាញ់រីប្រេងមិនចូលចិត្តទឹកទេ ។

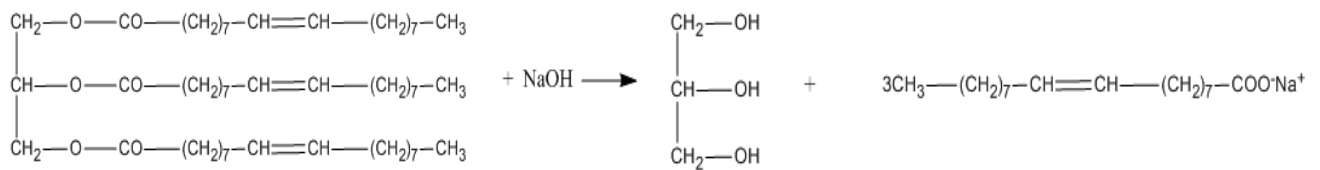
២. អំពើរបស់សាប៊ូក្នុងការជំរះខ្លាញ់ឬប្រេង ៖

ស្នាមប្រឡាក់នៅលើសម្លៀកបំពាក់ភាគច្រើនជាប្រេងឬខ្លាញ់ ។ មុខងាររបស់សាប៊ូក្នុងការលាងសំអាតប្រេងឬខ្លាញ់គឺជាស្រ័យទៅនឹងទំរង់គីមីរបស់សាប៊ូគឺផ្នែកក្បាល (-COO^-) ចូលចិត្តទឹករីផ្នែកកន្ទុយជាខ្សែកាបូនវែងចូលចិត្តខ្លាញ់ឬប្រេង ។ នៅពេលដែលក្រឡកសាប៊ូជាមួយទឹកសាប៊ូបំបែកខ្លួនជាផ្នែកតូចៗហៅថាមីសែលដែលមានផ្នែកអ៊ីយ៉ុងចូលចិត្តទឹកនៅខាងក្រៅមីសែលហើយមានផ្នែកខាងក្នុងគឺខ្សែកាបូនចូលចិត្តខ្លាញ់ឬប្រេង ។ ម៉ូលេគុលសាប៊ូទៅហ៊ុំព័ទ្ធនឹងកំរិតនៃប្រេងឬខ្លាញ់ដោយសារផ្នែកខ្សែកាបូនដែលរលាយក្នុងខ្លាញ់ រីប្រេង ។ បែបនេះហើយដែលធ្វើអោយខ្លាញ់រីប្រេងត្រូវបានផ្តាច់ចេញនិងត្រូវលាងសំអាតដោយសារទឹក ។

៣. បានជាសារធាតុជំរះក្លែងមានលក្ខណៈល្អជាងសាប៊ូក្នុងការបោកគក់ព្រោះសារធាតុជំរះក្លែងជារំលាយនៃអាស៊ីតខ្លាំងសូលុយស្យុងរបស់វាស្ទើរតែណាស់ ចំពោះសាប៊ូវិញសូលុយស្យុងក្នុងទឹកជាសូលុយស្យុងប្រាសសូលុយស្យុងប្រាសមានផលរាក្រក់ចំពោះសាច់គ្រឿងមួយចំនួន ។

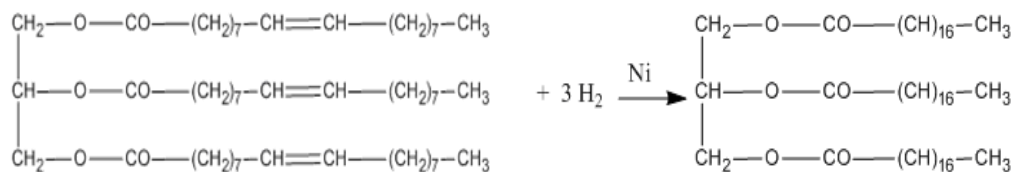
៤. សរសេររូបមន្តរបស់ផលិតផលដែលកើតពីគ្លីសេរ៉ូលទ្រីស្តេរ៉ូលអាតជាមួយ :

ក. NaOH

គ្លីសេរ៉ូលទ្រីស្តេរ៉ូលអាតគ្លីសេរ៉ូលសូដ្យូមទ្រីស្តេរ៉ូលអាត

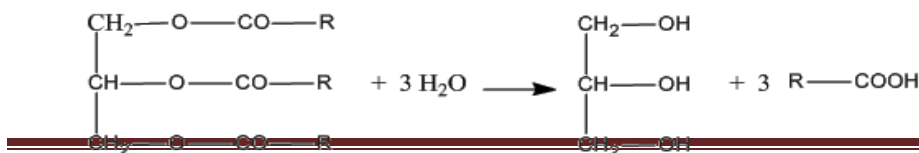
ខ. H_2 (កាតាលីករ Ni)

គ្លីសេរ៉ូលទ្រីស្តេរ៉ូអាត

៥. គណនាម៉ាស់របស់អាស៊ីតខ្លាញ់ដែលបានមកពីអ៊ីដ្រូលីសនៃខ្លាញ់មានម៉ាស់ម៉ូល 884g/mol

សមីការតាងប្រតិកម្ម

$$M_a = 884 \quad M_{H_2O} = 18 \times 3 \quad M_{\text{ផ្លីសេរ៉ីល}} = 92 \quad M?$$

ច្បាប់រក្សាម៉ាស់

$$M_a + 3M_{H_2O} = M_{\text{ផ្លីសេរ៉ីល}} + M$$

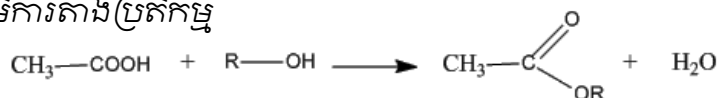
$$3M_{R_{COOH}} = (884 + 54) - 92 = 846$$

$$\Rightarrow M_{R_{COOH}} = \frac{846}{3} = \mathbf{282g/mol}$$

$$\text{កំណត់រូបមន្តអាស៊ីតខ្លាញ់ } C_nH_{2n}COOH \Rightarrow n = 17 \Rightarrow \mathbf{C_{17}H_{34}COOH}$$

៦. គណនាម៉ាស់ផ្លូវរបស់អាត់កុល

សមីការតាងប្រតិកម្ម

$$0,4mol$$

$$m = 40,8g$$

$$\text{រក } M_{CH_3COOR} = \frac{m}{n} = \frac{40,8}{0,4} = 102g/mol$$

តាមសមីការ

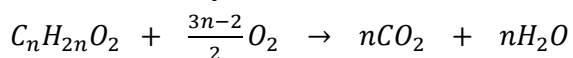
$$M_{CH_3COOH} + M_{R_{OH}} = M_{CH_3COOR} + M_{H_2O}$$

$$60 + M_{R_{OH}} = 120 + 18$$

$$\Rightarrow M_{R_{OH}} = 120 - 60 = \mathbf{60g/mol}$$

៧. កំណត់រូបមន្តរបស់អេស្តែរ

សមីការតាងប្រតិកម្ម

$$2,2g$$

$$4,4g$$

$$\text{រក } n_{CO_2} = \frac{m}{M} = \frac{4,4}{44} = 0,1mol$$

$$\text{តាមសមីការ } 1mol \text{ នៃ } C_nH_{2n}O_2 \text{ បង្កើនផល } CO_2 = n \text{ mol}$$

$$Xmol \text{ នៃ } C_nH_{2n}O_2 \text{ បង្កើនផល } CO_2 = 0,1mol$$

$$\Rightarrow x = \frac{0,1}{n} \text{ mol}$$

តាមរូបមន្តទូទៅរបស់អេស្តែរ

$$12n + 2n + 32 = M \quad (M = \frac{m}{n})$$

$$14n + 32 = \frac{2,2}{\frac{0,1}{n}}$$

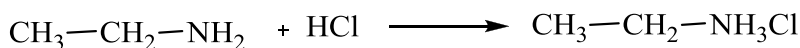
$$0,1(14n + 32) = 2,2n$$

$$1,4n + 3,2 = 2,2n$$

$$3,2 = 2,2n - 1,4n$$

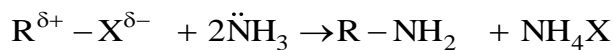

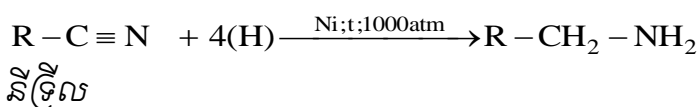
• ទង្វើអាមីន

- អាម៉ូញ៉ាក់ធ្វើប្រតិកម្មជាមួយអាស់តិលអាឡូសែន (R-X) បង្កើតបានអាមីន

អាស់តិលអាឡូសែន អាម៉ូញ៉ាក់ អាមីនថ្នាក់ I អំបិលអាម៉ូញ៉ូម

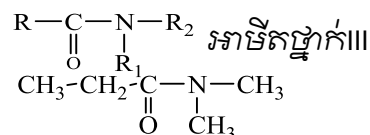
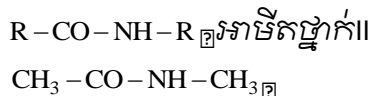
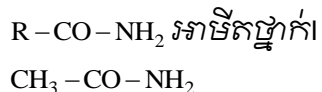
- ប្រតិកម្មអេដុកម្នុងក្រុមនីត្រូបង្កើតអាមីនថ្នាក់ទី I

2 អាមីត

- អាមីតគឺជាស្រទាយនៃអាស៊ីតកាបូកស៊ីលិច (R-COOH) ដែលក្នុងនោះបង្កុំ-OH របស់អាស៊ីតត្រូវបានជំនួសដោយបង្កុំអាមីន (-NH₂) ។

- គេចែកអាមីតជា ៣ថ្នាក់ទៅតាមចំនួនអាតូមអ៊ីដ្រូសែនរបស់បង្កុំ (-NH₂) ជំនួសដោយវ៉ាឌីកាល់អ៊ីដ្រូកាបូ។

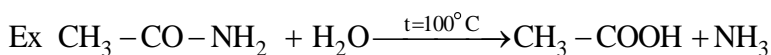

អេតាណាមីត ប្រូបាណាមីត

N-មេទីលអេតាណាមីត

N, N-ឌីមេទីលប្រូបាណាមីត

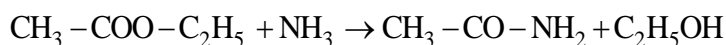
- អាមីតរងអ៊ីដ្រូលីសយឺតៗដោយទឹក (ដាំពុះ) បង្កើតបានជាអាស៊ីតកាបូកស៊ីលិច។

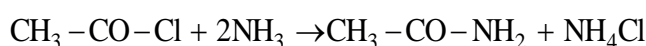
• ទង្វើអាមីត

អាមីតថ្នាក់ទី I អាចទទួលបានតាមប្រតិកម្ម

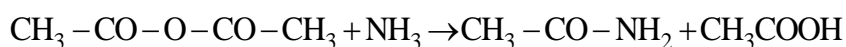
- អេស្តេរីនិង អាម៉ូញ៉ាក់

- អាស៊ីលក្លរីនិង អាម៉ូញ៉ាក់

- អាស៊ីតអាស៊ីតនិង អាម៉ូញ៉ាក់

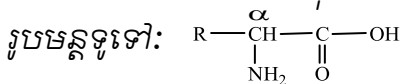

- អាស៊ីតកាបូកស៊ីលិចនិង អាម៉ូញ៉ាក់

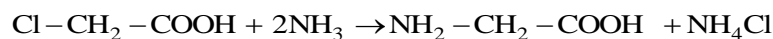
3 អាស៊ីតអាមីណូ

• អាស៊ីតអាមីណូគឺជាសមាសធាតុសរីរាង្គដែលមានបង្កំកាបូកស៊ីល(-COOH) មួយនិងបង្កំនាទីអាមីនមួយ។ កាលណាបង្កំទាំងពីរភ្ជាប់នឹងអាតូមកាបូនតែមួយគេហៅវាថាអាស៊ីត α -អាមីណូ។

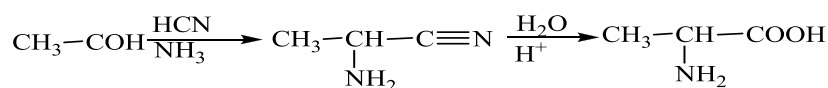
• មានវិធីជាច្រើនដើម្បីបង្កើតអាស៊ីតអាមីណូ

ក/ វិធីទី 1

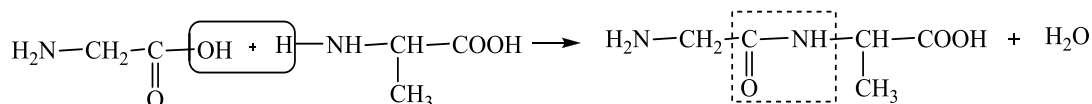

អាស៊ីតក្លរូអាល់ទិច គ្លីស៊ីន

ខ/ វិធីទី 2

• សម្ព័ន្ធប៊ិបទីត (-CO-NH-) កើតឡើងដោយម៉ូលេគុលអាស៊ីតអាមីណូចំនួនពីរអាចភ្ជាប់គ្នាដោយការដកទឹកចេញចំនួន 1 ម៉ូលេគុល។

?សំណួរនិងលំហាត់

- 1 ចូរសរសេររូបមន្តទូទៅនៃអាមីនអាមីតអាស៊ីតអាមីណូ។
- 2 ហេតុអ្វីបានជាគេចាត់ទុកអាមីនជារង្គធាតុស្រទាយនៃអាម្ពូញ៉ាក់? ចូរពន្យល់។
- 3 ចូរសរសេរបណ្តុំអាតូមដែលសំគាល់អាមីតអាមីន។
- 4 ហេតុអ្វីបានជាអាស៊ីតអាមីណូមានលក្ខណៈទ្វេ?
- 5 តើមានអាស៊ីតអាមីណូប៉ុន្មានប្រភេទដែលបង្កប្រូតេអ៊ីនធម្មជាតិ?
- 6 ចូរសរសេររូបមន្តសមាសធាតុដូចតទៅ:

ក/ ប៊ុយតាណាមីតខ/ N,N-ឌីមេទីលអាសេតាមីតគ/ N,N-ឌីមេទីលផរម៉ាមីត

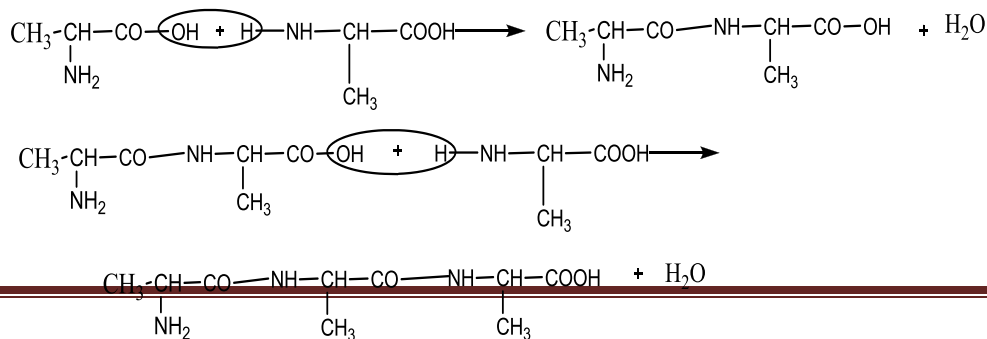
ឃ/ អាស៊ីត 3-អាមីណូប៊ុយតាណូអ៊ិច

- 7 ចូរសរសេរសមីការបង្កើតប៊ិបទីតពីអាស៊ីត α -អាមីណូប្រូប្យូនិចឬអាឡានីន(Ala) ។
- 8 ការវិភាគម៉ូលេគុលអាមីនផ្ទាក់ៗមួយបានលទ្ធផលដូចតទៅ: កាបូន 61,02% អាសូត 23,73% និងអ៊ីដ្រូសែន 15,25% ។ តើអាមីននោះមានរូបមន្តដូចម្តេច?

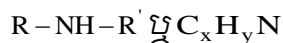
- 9 អាម៉ូញ៉ាក់និងឧស្ម័នកាបូនិចធ្វើប្រតិកម្មជាមួយគ្នានៅលក្ខខណ្ឌធម្មតាក្នុងមាឌប៉ុនគ្នាគេទទួលបានអ៊ុយរ៉េ6g ។ តើឧស្ម័នណាដែលនៅសល់មិនធ្វើប្រតិកម្ម? មាឌប៉ុន្មាន?
- 10 0,2mol ដែលត្រូវនឹង24,5g អាស៊ីត α -ក្លរូកាបូកស៊ីលីច្រែកមួយបង្កើតបាន20,6g អាស៊ីត α -អាមីណូកាបូកស៊ីលីច្រែក។ តើអាស៊ីតអាមីណូនោះមានរូបមន្តដូចម្តេច?

ចម្លើយ

- 1 សរសេររូបមន្តទូទៅនៃ៖ អាមីន $R-NH_2$ អាមីត $R-CO-NH_2$ និងអាស៊ីតអាមីណូ
- $$R-\underset{\substack{| \\ NH_2}}{CH}-COOH$$
- 2 បានជាគេចាត់ទុកអាមីនជារង្គធាតុស្រឡាយនៃអាម៉ូញ៉ាក់ពីព្រោះអាមីនកើតបានមកពីការជំនួសអាតូមH របស់ NH_3 ដោយវ៉ាឌីកាល់Rរបស់អ៊ីដ្រូកាបូ។
- 3 សរសេររូបមន្តអាតូមដែលសំគាល់អាមីតនិងអាមីន
- អាមីត $-CO-NH_2$ • អាមីន $-NH_2$
- 4 បានជាគេថាអាស៊ីតអាមីណូមានលក្ខណៈទ្វេព្រោះក្នុងម៉ូលេគុលវាមានបង្កំនាទីពីរព្រមគ្នាគឺបង្កំកាបូកស៊ីលី $-COOH$ ដែលនាទីជាអាស៊ីតនិងបង្កំអាមីន $-NH_2$ ដែលនាទីជាបាស។
- 5 អាស៊ីតអាមីណូដែលបង្កជាប្រូតេអ៊ីនធម្មជាតិមានចំនួន 20 ប្រភេទ។
- 6 សរសេររូបមន្តសមាសធាតុ
- ក/ ប៊ុយតាណាមីត $CH_3-CH_2-CH_2-CO-NH_2$
- ខ/ N, N-ឌីមេទីលអាសេតាមីត $H_3C-CO-N(CH_3)_2$
- គ/ N, N-ឌីមេទីលផរម៉ាមីត $H-CO-N(CH_3)_2$
- ឃ/ អាស៊ីត 3-អាមីណូប៊ុយតាណូអ៊ីច $CH_3-CH(NH_2)-CH_2-COOH$
- 7 សរសេរសមីការបង្កើតទ្រីប៊ីបទីតពីអាស៊ីត α -អាមីណូប្រូប៊ូនិច

8 កំណត់រូបមន្តអាមីនថ្នាក់II

$$\text{តាមរូបមន្ត: } \frac{12x}{\%C} = \frac{14}{\%N} = \frac{y}{\%H}$$

$$\text{បំរាប់: } \%C=61,02\% \quad ; \quad \%N=23,73\% \quad ; \quad \%H=15,25\%$$

$$\Leftrightarrow \frac{12x}{61,02} = \frac{14}{23,73} = \frac{y}{15,25}$$

$$\Rightarrow x = \frac{61,02 \times 14}{12 \times 23,73} = 3$$

$$\Rightarrow y = \frac{14 \times 15,25}{23,73} = 9$$

នាំឲ្យរូបមន្តទូទៅរបស់អាមីន: C_3H_9N

ដូចនេះអាមីនថ្នាក់II គឺ: $CH_3-CH_2-NH-CH_3$

9 កំណត់ឧស្ម័នដែលនៅសល់ក្រោយប្រតិកម្មនិងកំណត់មាឌ

ដោយអាម៉ូញាក់និងកាបូនិចមានមាឌដូចគ្នានៅពេលធ្វើប្រតិកម្ម។ ដូចនេះតាមសមីការ

បង្ហាញថាមាឌនៅសល់ពាក់កណ្តាលដែលមិនបានធ្វើប្រតិកម្មគឺឧស្ម័នកាបូនិច។

- គណនាចំនួនម៉ូលអ៊ុយរ៉េ

$$n = \frac{m}{M}$$

$$\text{ដោយ } m = 6g \text{ និង } M = 12 + 16 + (14 \times 2) + 4 = 60 \text{ g mol}^{-1}$$

$$\Rightarrow n = \frac{6}{60} = 0,1 \text{ mol}$$

- គណនាមាឌរបស់អ៊ុយរ៉េ

$$n = \frac{V}{V_m} \Rightarrow V = n \times V_m$$

$$\text{ដោយ } V_m = 22,4L$$

$$V = 0,1 \times 22,4 = 2,24L$$

តាមសមីការ

$$V_{CO_2} = V_{H_2N-CO-NH_2} = 2,24L$$

ដោយមានឧស្ម័នកាបូនិចស្ទើរ 2,24L ចូលរួមប្រតិកម្មនាំឲ្យមានឧស្ម័នកាបូនិចដែលមិនប្រាកដ
ចូលរួមប្រតិកម្មស្ទើរ 2,24L ដែរ។

10 កំណត់អាស៊ីតអាមីណូ

តាងអាស៊ីត α ក្លរូកាបូកស៊ីលីចន្លែតដោយ $C_nH_{2n-1}O_2Cl$ ។

$$M_{C_nH_{2n-1}O_2Cl} = 12n + 2n - 1 + (16 \times 2) + 35,5 = 14n + 66,5 \text{ g.mol}^{-1}$$

$$M = \frac{m}{n}$$

$$\text{ដោយ } m = 24,5\text{g} \text{ និង } n = 0,2\text{mol}$$

$$\Rightarrow M = \frac{24,5}{0,2} = 122,5 \text{ g.mol}^{-1}$$

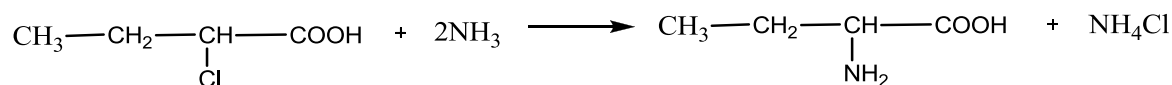
$$\Leftrightarrow 14n + 66,5 = 122,5$$

$$\Rightarrow n = \frac{122,5 - 66,5}{14} = 4$$

នាំឲ្យបម្រុងទុកទៅ $C_4H_7O_2Cl$

អាស៊ីត α ក្លរូកាបូកស៊ីលីចន្លែត $CH_3 - CH_2 - CHCl - COOH$ ។

សមីការតុល្យការ

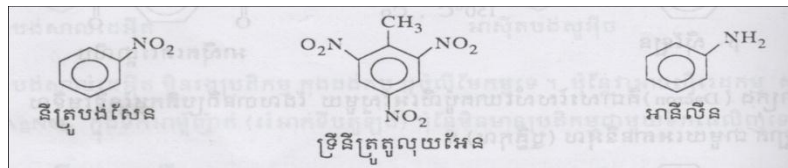

ជំពូកទី៦ គីមីសរីរាង្គ មេរៀនទី៣ សមាសធាតុប្រហើរ

មេរៀនសង្ខេប

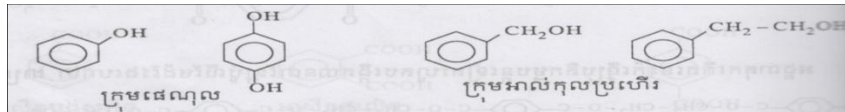
សមាសធាតុប្រហើរសំខាន់ៗមាន

សមាសធាតុប្រហើរមានអាសូតដែលបានមកពីការជំនួសបង្កំ- NO_2 ឬបង្កំ- NH_2 ទៅក្នុងបង្កំសែនឬ
ក្នុងសមាសធាតុប្រហើរ។

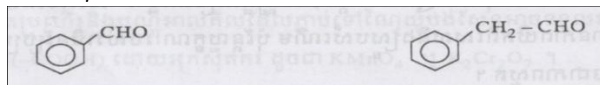

សមាសធាតុប្រហើររុំជុំស្រុកស៊ីប្រាសមកពីការជំនួសទៅអាតូមរុំជុំស្រុកសែននៃឈ្មោះបង្កំសែនឬអាតូម

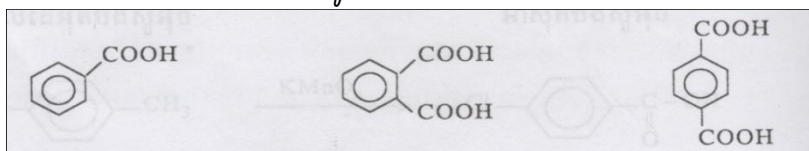
អ៊ីដ្រូសែននៃខ្សែចំហៀងដោយបង្គុំ -OH ។

អាត់ដេរីវេតប្រហើរមានពីរប្រភេទគឺបង្គុំ -CHO ភ្ជាប់ទៅអាតុមកាបូននៃឆ្នាំងយ៉ូបង់សែនឬភ្ជាប់ទៅអាតុមកាបូននៃខ្សែចំហៀង។

អាស៊ីតប្រហើរបានមកពីការជំនួសអាតុមអ៊ីដ្រូសែនមួយឬច្រើននៃឆ្នាំងយ៉ូបង់សែនដោយបង្គុំកាបូកស៊ីល (-COOH) ។

សំណួរនិងលំហាត់

១. ផេណុលបង្ហាញលក្ខណៈជាអាស៊ីតមួយខ្សោយដែលមានលក្ខណៈខុសពីអាត់កុលអាត់ដេរីវេទីតាតើដោយមូលហេតុអ្វី?

២. ចូរបង្ហាញពីវិធីគីមីដែលអាចសំគាល់គុណសមាសធាតុខាងក្រោម៖

ក អេទីលអាត់កុលពីផេណុល

ខ អាត់លីនពីបង់សែន

៣. ចូរសរសេរទម្រង់ម៉ូលេគុលរបស់សមាសធាតុដូចតទៅ៖

ក m- ក្លរូតុលុយនែន

ខ អាស៊ីត p- ប្រម៉ូបង់សូរីត

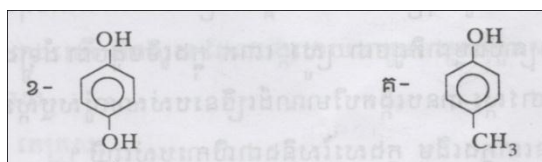
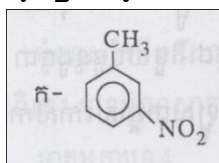
គ 2,4- ឌីក្លរូផេណុល

ឃ p- ប្រម៉ូបង់សាល់ដេរីវេ

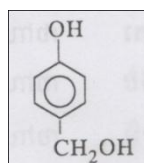
ង O- នីត្រូបង់សូរីត

ច ទ្រីផេនីឡាមីន

៤... ចូរឲ្យឈ្មោះសមាសធាតុដូចតទៅ៖

៥. អង្គធាតុម្យ៉ាងមានរូបមន្ត

ចូរសរសេរសមីការតាងប្រតិកម្មរបស់សមាសធាតុនេះជាមួយ៖

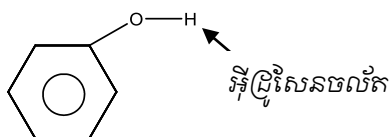
កលោហៈសូដ្យូម

ខស្វិតកាត់

៦តើគេទទួលបានអានីលីនប៉ុន្មានក្រាមពីនីត្រូបង់សែន 246g បើទិន្នផលប្រតិកម្មស្មើនឹង 80%?

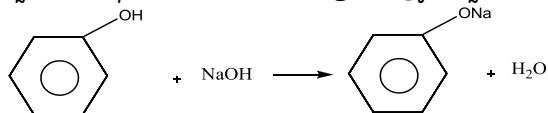
ចម្លើយ

- 1 ផេណុលបង្ហាញលក្ខណៈជាអាស៊ីតមួយខ្សោយដែលមានលក្ខណៈខុសពីអាល់កុលអាល់ដាទីចដោយសារផេណុលមានអ៊ីដ្រូសែនចល័ត(ត្រង់បង្គុំនាទីនៃផេណុល) ខ្លាំងជាងករណីអាល់កុល។

ដែលធ្វើឲ្យវាដើរតួជាអាស៊ីតនៅពេលមានប្រតិកម្មជាមួយប្រាក់(NaOH)។

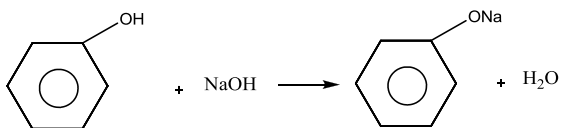
សមីការ

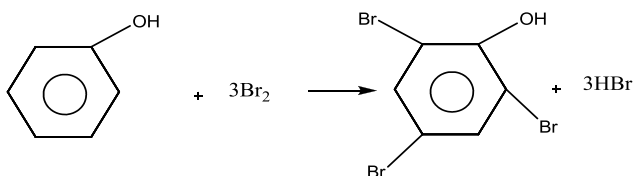
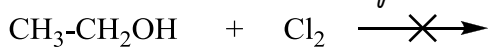
- 2 វិធីសាស្ត្រដែលអាចសំគាល់គុណសមាសធាតុដូចខាងក្រោម

ក/អេទីលអាល់កុល និងផេណុល

• ប្រតិកម្មជាមួយប្រាក់

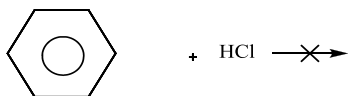
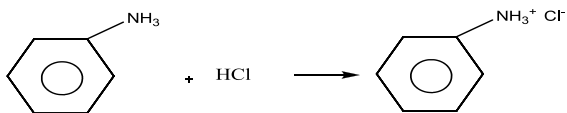

• ប្រតិកម្មជំនួសជាមួយពួកអាឡូសែន

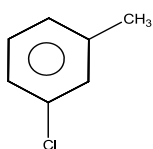
ខ/ អានីលីន និងបង់សែន

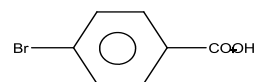

៣.សរសេរទម្រង់ម៉ូលេគុលរបស់សមាសធាតុដូចតទៅ៖

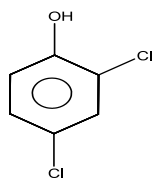
ក m- ក្លរូតូលុយនៃរនៈ

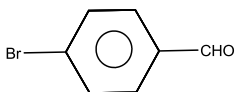
ខរាស៊ីត p- ប្រូម៉ូបង់សូរិច៖

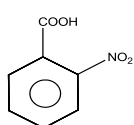
គ 2,4- ឌីក្លរូផេណុល៖

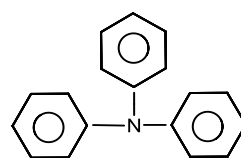
ឃ p- ប្រូម៉ូបង់សាល់ដេរីវ៉ាត៖

ង O- នីត្រូបង់សូរិច៖

ច ទ្រីផេនីឡាមីន៖

4 ឡូឈ្មោះសមាសធាតុដូចតទៅ៖

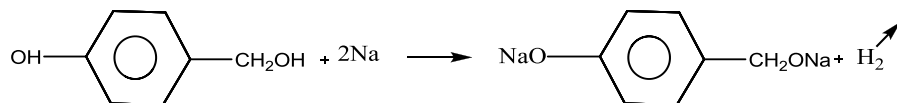
ក/ m-នីត្រូតូលុយនៃរនៈ

ខ/ P-អ៊ីប្រូកស៊ីលផេណុល

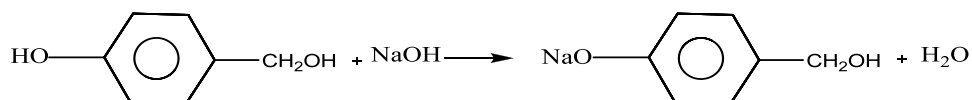
គ/ P-មេទីលផេណុល

5...សរសេរសមីការតាងប្រតិកម្ម

កលោហៈសូដ្យូម

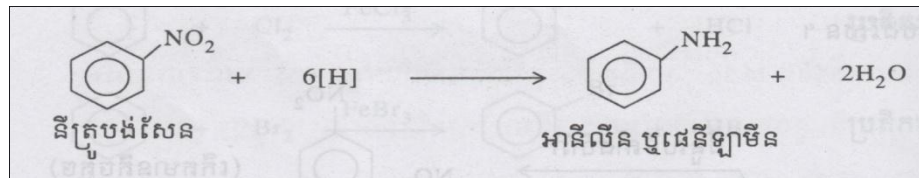

ខស៊ីតកាត់

6 គណនាម៉ាសរាសីលីនដែលទទួលបាន

សមីការតាងប្រតិកម្ម

បំរាប់: ផ្ដើមចេញពីនីត្រូបង់សែន 246g និង $Rd_{\text{ប្រតិកម្ម}} = 80\%$

រកចំនួនម៉ូលនីត្រូបង់សែន

$$n_{\text{C}_6\text{H}_5-\text{NO}_2} = \frac{m_{\text{C}_6\text{H}_5-\text{NO}_2}}{M_{\text{C}_6\text{H}_5-\text{NO}_2}} \quad (M_{\text{C}_6\text{H}_5-\text{NO}_2} = 123 \text{ g} \cdot \text{mol}^{-1})$$

$$\Rightarrow n_{\text{C}_6\text{H}_5-\text{NO}_2} = \frac{246}{123} = 2 \text{ mol}$$

$$\text{តាមសមីការ: } n_{\text{C}_6\text{H}_5-\text{NO}_2} = n_{\text{C}_6\text{H}_5-\text{NH}_2} = 2 \text{ mol}$$

ដោយទិន្នផលប្រតិកម្ម $Rd_{\text{ប្រតិកម្ម}} = 80\%$

$$\Rightarrow n_{\text{C}_6\text{H}_5-\text{NH}_2} = \frac{n_{\text{C}_6\text{H}_5-\text{NO}_2} \cdot Rd_{\text{ប្រតិកម្ម}}}{100} \quad \text{ពិសោធន៍} \quad \times 80$$

$$= \frac{2}{100} \times 80 = 1,6 \text{ mol}$$

$$\Rightarrow m_{\text{C}_6\text{H}_5-\text{NH}_2} = n_{\text{C}_6\text{H}_5-\text{NH}_2} \cdot M_{\text{C}_6\text{H}_5-\text{NH}_2} \quad (M_{\text{C}_6\text{H}_5-\text{NH}_2} = 93 \text{ g} \cdot \text{mol}^{-1})$$

$$\Rightarrow m_{\text{C}_6\text{H}_5-\text{NH}_2} = 1,6 \times 93 = \boxed{148,8 \text{ g}}$$

មេរៀនទី 4 ការបូកផ្សំប្រភេទ និងលីពីត

មេរៀនសង្ខេប

1 ការបូកផ្សំប្រភេទ

- គេអាចតាងរូបមន្តការបូកផ្សំប្រភេទដោយ $\text{C}_m(\text{H}_2\text{O})_n$ គឺជាប្រភេទប្រភេទប្រភេទ។ ក្រុមនេះមានបង្កើតរួម។ ឧទាហរណ៍ $\text{C}_6\text{H}_{12}\text{O}_6$ ។ ការបូកផ្សំប្រភេទដោយធាតុការបូកផ្សំប្រភេទនិងអុកស៊ីសែន។ នៅក្នុងការបូកផ្សំប្រភេទគេតែងជួបប្រទះបង្កើតនាទីរាល់កុល (-OH) រាល់ដេរីវេនិងសេតូន (-CO-) ។
- ស្ករដែលមានផ្ទុកបង្កើតនាទីរាល់ដេរីវេហៅថាស្កររាល់ដេរីវេ។
- ស្ករដែលមានផ្ទុកបង្កើតនាទីសេតូនវិញហៅថាសេតូន។

2 ចំណែកផ្នែកការបូកផ្សំប្រភេទ

ជាញឹកញយគេធ្វើចំណែកថ្នាក់កម្រិតទៅតាមទម្រង់ខាងក្រោម៖
តារាង៖ចំណែកថ្នាក់កម្រិតទៅតាមទម្រង់ខាងក្រោម

ម៉ូណូសាការីត	ឌីសាការីត	ប៉ូលីសាការីត
គ្លុសកូស	សាការីស	រអាមីដុង
ព្រូចតូស	ឡាក់តូស	សែលុយឡូស
កាឡាក់តូស	ម៉ាល់តូស	គ្លីកូសែន
ម៉ាណូស		ដីចទ្រីន

2.1 ម៉ូណូសាការីត

កាបូនអ៊ីដ្រាតដែលមិនអាចរងអ៊ីដ្រូលីសដើម្បីផ្តល់ជាកាបូនអ៊ីដ្រាតដែលតូចជាងហៅថាម៉ូណូសាការីត។ ឧទាហរណ៍កាបូន 5 ហៅថាប៉ង់តូស។

2.2 ឌីសាការីត

ឌីសាការីត ជាលទ្ធផលនៃបន្សំរវាងអ៊ីដ្រូស្តែរ៉ូស៊ីតដោយមានការដកចេញនូវម៉ូលេគុលទឹកមួយ។

ឌីសាការីតៗសំខាន់ៗមាន៖សាការីស ឡាក់តូស ម៉ាល់តូស .....។

ឧប្បលេគុលសាការីសបានមកពីការភ្ជាប់រវាងម៉ូលេគុលគ្លុសកូសនិងព្រូចតូសដោយមានការដកចេញនូវ អាតូមខ្លះក្នុងម៉ូលេគុលទាំងពីរ។

2.3 ប៉ូលីសាការីត

ប៉ូលីសាការីតជាកាបូនអ៊ីដ្រាតដែលមានម៉ាសម៉ូលេគុលធំសម្បើម។ វាមានរូបមន្តទូទៅ $(C_6H_{10}O_5)_n$ ។ ប៉ូលីសាការីតរងអ៊ីដ្រូលីសសព្វផ្តល់ជាម៉ូណូសាការីត។ ប៉ូលីសាការីតសំខាន់ៗមាន៖រអាមីដុង គ្លីកូសែន ដីចទ្រីន និង សែលុយឡូស។

3 លីពីត

លីពីតជាសារធាតុដែលគេជួបប្រទះនៅក្នុងភារៈរស់ដែលមិនរលាយក្នុងទឹកប៉ុន្តែរលាយក្នុងអង្គធាតុ រំលាយសរីរាង្គ។

3.1 លីពីតសាប៊ូ

ជាលីពីតដែលរងអ៊ីដ្រូលីសផ្តល់ជាសារធាតុបង្កលីពីតសាប៊ូភាគច្រើនជាអេស្តែរដែលមានខ្សែកាបូន វែងនៃអាស៊ីតកាបូនស៊ីលីចហៅថាអាស៊ីតខ្លីៗ។

3.2 លីពីតទោល

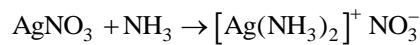
លីពីតដែលពិបាករងអ៊ីដ្រូលីសដោយសូលុយស្យុងអាស៊ីតឬប្រាសហៅថាលីពីតទោល។

សំណួរនិងលំហាត់

- 1 ចូរសរសេរសមីការអុកស៊ីតកម្មគ្នាសរសេរដោយធាតុបន្ទាត់តូចៗ (សូលុយស្យុង AgNO_3 ក្នុងទឹកអាម៉ូញាក់)
- 2 គេមានសូលុយស្យុងសាក្រូសនិងគ្នាសរសេរ។ តើតាមវិធីអ្វីដូចម្តេចដែលអ្នកអាចស្គាល់សូលុយស្យុងនីមួយៗបាន?
- 3 អ៊ីដ្រូលីសអាមីដុងនាំឲ្យបានជាគ្នាសរសេរ។ អាមីដុងទាំងអស់បានប្លែងជាគ្នាសរសេរ។ តើម៉ាសសរុបនៃគ្នាសរសេរតិចជាងឬច្រើនជាងឬស្មើម៉ាសអាមីដុងដែលចូលធ្វើប្រតិកម្ម? បញ្ជាក់អំណះអំណាងរបស់អ្នក។
- 4 សរសេរសមីការប្រតិកម្មដែលនាំឲ្យមានកំណើនទីលំនៅកុលដោយផ្ដើមចេញពីអាមីដុង។
- 5 គណនាចំនួនម៉ូលែកម៉ាតេរីយ៉ាល់សរសេរកប្បាសដែល $M=1750000\text{g}\cdot\text{mol}^{-1}$ និងសរសេរដែល $M=5900000\text{g}\cdot\text{mol}^{-1}$ ។
- 6 លីពីតទោលក៏មានម៉ូលេគុលសំបុកដែរម៉ូលេគុលហេតុដូចម្តេចបានជាគេឲ្យឈ្មោះថាលីពីតទោល?

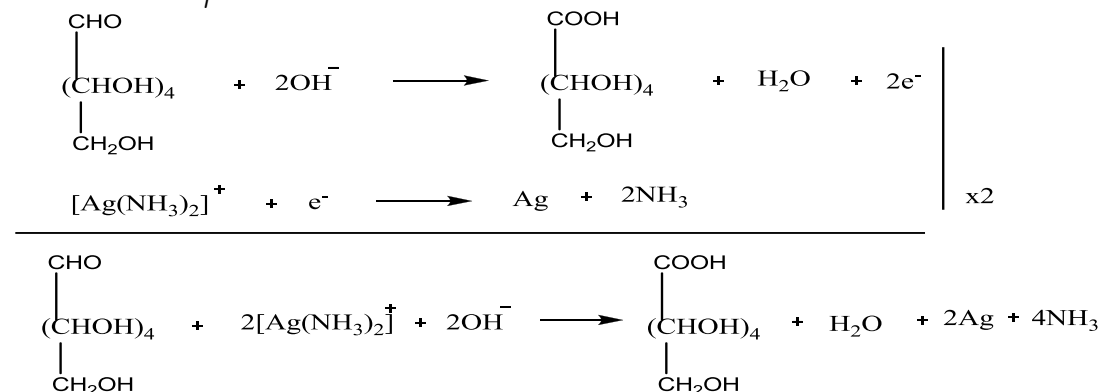
ចម្លើយ

1 សមីការអុកស៊ីតកម្មគ្នាសរសេរដោយធាតុបន្ទាត់តូចៗ

ធាតុបន្ទាត់តូចៗគឺអ៊ីយ៉ុងកំរិត $[\text{Ag}(\text{NH}_3)_2]^+$

ប្រតិកម្មប្រព្រឹត្តក្នុងមជ្ឈដ្ឋានប្រាស

2 អត្តសញ្ញាណកម្មក្រែកសាក្រូសនិងគ្នាសរសេរ

ក/ សាក្រូស

• មិនមានប្រតិកម្មជាមួយធាតុបន្ទាត់តូចៗ និងទឹកផេលីញ

• រងអ៊ីដ្រូលីសដោយអាស៊ីត ឬអង់ស៊ីមសាក្រាសឲ្យជាគ្នាសរសេរ និងព្រីចតូស

ខ/ គ្រួសកូស

• រងរកស៊ីតកម្មដោយទឹកផេលីញ និងធាតុបន្លាស់តូចៗ

• ល្បឿនរបស់គ្រួសកូសក្រោមអំពើរងស៊ីមឲ្យផលជាអេតាណាល

• រងរដុកម្មដោយ H_2 ឬ $NaBH_4$ ដើម្បីក្លាយជាប៉ូលីអាល់កុលដែលមានបង្គុំ -OH ចំនួន 6 ។

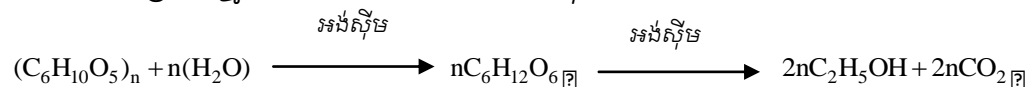
3 ម៉ាសគ្រួសកូសដែលទទួលបានត្រឹមជាងម៉ាសអាមីដុងដែលចូលធ្វើប្រតិកម្មពីព្រះក្នុងពេលអ៊ីដ្រូលីសអាមីដុងបានចំនេញម៉ូលេគុលទឹកដើម្បីបង្កើតជាគ្រួសកូស។

សមីការតាងប្រតិកម្ម: $(C_6H_{10}O_5)_n + n(H_2O) \rightarrow nC_6H_{12}O_6$

តាមច្បាប់រក្សាម៉ាស: ម៉ាសគ្រួសកូស = ម៉ាសអាមីដុង + ម៉ាសទឹក

នាំឲ្យម៉ាសគ្រួសកូស > ម៉ាសអាមីដុង

4 សមីការប្រតិកម្មបំបែកអេតាណាលពីអាមីដុង

5 គណនាចំនួនម៉ូលែក្រ

រូបមន្តប៉ូលីមែរគឺ $(C_6H_{10}O_5)_n$

ក/ ស្វែងរកម៉ូលេគុល $M=1750000 \text{ g.mol}^{-1}$

ម៉ាសម៉ូលេគុលម៉ូលែក្រ: $M_{\text{ម៉ូលែក្រ}} = (12 \times 6) + 10 + (5 \times 16) = 162 \text{ g.mol}^{-1}$

$$\Rightarrow n = \frac{1750000}{162} = 10803$$

ដូចនេះស្វែងរកម៉ូលេគុល 10803 ម៉ូលែក្រ

ខ/ សរសៃឡែន $M=5900000 \text{ g.mol}^{-1}$

$$\Rightarrow n = \frac{5900000}{162} = 36420$$

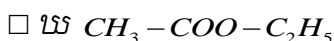
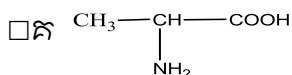
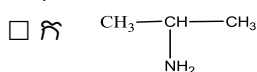
ដូចនេះសរសៃឡែនមាន 36420 ម៉ូលែក្រ

6 ព្រោះវាពិបាករងអ៊ីដ្រូលីសដោយសូលុយស្យុងអាស៊ីត ឬបាស ។

សំណួរនិងលំហាត់

I ចូរគូសសញ្ញា ក្នុងប្រអប់ខាងមុខចម្លើយត្រឹមត្រូវដែលមានតែមួយគត់:

១ ក្នុងចំណោមសារធាតុខាងក្រោម តើណាមួយជារូបមន្តអាមីត?

២ ក្នុងចំណោមលក្ខណៈខាងក្រោម តើណាមួយដែលមិនមែនជាលក្ខណៈរបស់អេស្ទ័រ?

☐ ក/ មិនអាចបង្កើតសម្ព័ន្ធអ៊ីដ្រូសែនរវាងម៉ូលេគុលបាន

☐ ខ/ មានក្លិនជាទីគាប់ចិត្ត

☐ គ/ រងអ៊ីដ្រូលីសផ្តល់ជាធាតុបង្ក

☐ ឃ/មានចំណុចរំពុះខ្ពស់ជាងអាស៊ីតបង្ក

៣ ក្នុងចំណោមសារធាតុខាងក្រោម តើណាមួយដែលមិនមែនជាប៉ូលីសាការីត?

☐ ក/ អាមីដុង

☐ ខ/សែតូសតេត្រូស

☐ គ/ព្រូតូស

☐ ឃ/គ្លីកូសែន

៤ អង្គធាតុមួយមានរូបមន្ត

តើវាមានឈ្មោះដូចម្តេច?

☐ ក/ អាល់ដូសតេត្រូស

☐ ខ/ សេតូសតេត្រូស

☐ គ/ ព្រូតូស

☐ ឃ/ អាល់ដូស

II ចូរបំពេញល្បះខាងក្រោមឲ្យមានន័យត្រឹមត្រូវ:

១ កាបូនអ៊ីដ្រាត ផ្សំឡើងដោយធាតុ.....។

២ បង្កំនាទីដែលគេជួបប្រទះក្នុងកាបូនអ៊ីដ្រាតមាន.....និង.....។

៣ ប្រភពថាមពលសម្រាប់រង្វីសំយោគគឺ.....។

III លំហាត់

1 តេត្រាប៊ីបទីតមួយមានរូបមន្តចូរសរសេររូបមន្តស្ទើរលាតរបស់តេត្រាប៊ីបទីតនេះនិងគណនាម៉ាសម៉ូលរបស់វា ។

2 អ៊ុយរ៉េអាចធ្វើឡើងតាមប្រតិកម្មរវាងផូសែន និងអាម៉ូញ៉ាក់តាមសមីការ:

គេឲ្យអាម៉ូញ៉ាក់ 56L នៅលក្ខខណ្ឌធម្មតា ធ្វើប្រតិកម្មជាមួយបរិមាណគ្រប់គ្រាន់របស់ផូសែន។ គេរំលាយអ៊ុយរ៉េដែលទទួលបានក្នុងទឹក 500g។ ចូរគណនាកំហាប់ភាគរយនៃសូលុយស្យុងទទួលបាន។

- 3 បើគេឲ្យអាស៊ីតអាសេទិច 12g មានប្រតិកម្មជាមួយបរិមាណគ្រប់គ្រាន់នៃអេទីលរាល់កុល គេទទួលបានអេទីលអាសេតាត 10,56g ។ ចូរគណនាទិន្នផលនៃប្រតិកម្ម ។
- 4 តើគេត្រូវប្រើសូលុយស្យុងស៊ីតកំហាប់ 20% ប៉ុន្មានក្រាមដើម្បីបន្លាបអាស៊ីតខ្លាញ់ដែលទទួលបានពីអ៊ីដ្រូលីសខ្លាញ់មួយបែបចំនួន 176.8g ។ គេឲ្យម៉ាសម៉ូលខ្លាញ់ 884g ។
- 5 ការវិភាគ អាមីណូអាស៊ីតមួយបានលទ្ធផលដូចតទៅ C=40,45% N=15,72% O=35,98% និង H=7,56% ។ តើអាមីណូអាស៊ីតនេះមានរូបមន្តដូចម្តេច ?
- 6 ដើម្បីធ្វើអាសេតាមីត 14.75g គេត្រូវប្រើសូលុយស្យុងអាស៊ីតអាសេទិច 500mL ។ តើសូលុយស្យុងអាស៊ីតនេះមានកំហាប់ជាម៉ូលប៉ុន្មាន?
- 7 រាល់ដូសមួយមានរូបមន្តទូទៅ ។ បើគេឲ្យរាល់ដូសនេះ 3,6g ធ្វើប្រតិកម្មជាមួយទឹកផេលីញ វាបង្កើតបានកកក Cu_2O ចំនួន 2,86g ។ តើរាល់ដូសនោះមានរូបមន្តដូចម្តេច ?
- 8 ក្នុងពេលល្បឿនគ្រប់គ្រាន់ 0,1mol បង្កើតបានឧស្ម័នកាបូនឌីអុកស៊ីតដែលត្រូវស្រូបដោយទឹកកំប្លោងថ្នាំ ។ ក/ ចូរសរសេរសមីការតាងប្រតិកម្មដែលកើតមាន ។
ខ/ គណនាម៉ាសកាល់ស្យូមកាបូណាតដែលកើត ។
- 9 បើគេឲ្យល្បាយរាល់កុល និងបង់ស៊ីលរាល់កុល ធ្វើប្រតិកម្មជាមួយលោហៈសូដ្យូម គេទទួលបានអ៊ីដ្រូសែន 7,38L នៅសីតុណ្ហភាព 27°C និងសម្ពាធ 0,5atm ។ ចូររកសមាសភាពជាភាគរយជាម៉ាសនៃផេណុលក្នុងល្បាយ ?
- 10 តើគេត្រូវប្រើអាស៊ីតបង់សូរិចប៉ុន្មានក្រាម ដែលត្រូវរំលាយក្នុងទឹកបង្កើតបានសូលុយស្យុង 400mL ដែលមាន $\text{pH}=3$? គេឲ្យ $K_a=6,6 \cdot 10^{-5}$ ។

ចម្លើយ

I ចូរគូសសញ្ញា✓ ក្នុងប្រអប់ខាងមុខចម្លើយត្រឹមត្រូវដែលមានតែមួយគត់:

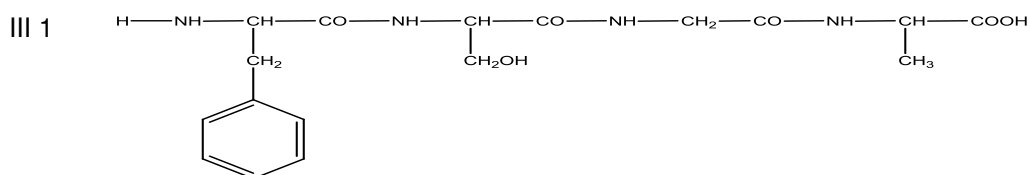
1. ☒ ខ   2 ☒ ឃ   3 ☒ គ   4 ☒ ខ

II ចូរបំពេញល្បះខាងក្រោមឲ្យមានន័យត្រឹមត្រូវ:

1 .....កាបូន   អ៊ីដ្រូសែន និង   អុកស៊ីសែន.....

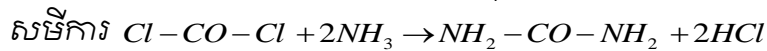
2 .....-CHO ; -OH និង .....-CO- .....

3.....ពន្លឺព្រះអាទិត្យ.....

M_{តេត្រាប៉ិបទីត}=380g.mol⁻¹

2 គណនាកំហាប់ភាគរយនៃសូលុយស្យុងដែលទទួលបាន

រកចំនួនម៉ូលអាម៉ូញាក់

$$n_{NH_3} = \frac{V}{V_m} \quad V = 56L; \quad V_m = 22.4L.mol^{-1}$$

$$\Rightarrow n_{NH_3} = \frac{56}{22,4} = 2,5mol$$

តាមសមីការ: $n_{CO(NH_2)_2} = \frac{1}{2} n_{NH_3} = \frac{2,5}{2} = 1,25mol$

រកម៉ាសរ៉ែរ

$$\Rightarrow m_{CO(NH_2)_2} = n_{CO(NH_2)_2} \times M_{CO(NH_2)_2} \quad ; M_{CO(NH_2)_2} = 60g.mol^{-1}$$

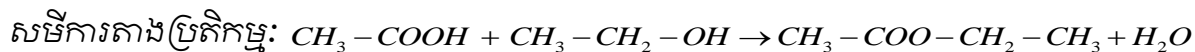
$$\Rightarrow m_{CO(NH_2)_2} = 60 \times 1,25 = 75g$$

$$\Rightarrow \%_{CO(NH_2)_2} = \frac{m_{CO(NH_2)_2}}{m_s} \times 100$$

$$m_s = m_{H_2O} + m_{CO(NH_2)_2} = 500 + 75 = 575g$$

$$\Rightarrow \%_{CO(NH_2)_2} = \frac{75 \times 100}{575} = 13\%$$

3 គណនាទិន្នផលនៃប្រតិកម្ម

រកចំនួនម៉ូលអាស៊ីតអាសេទិច

$$n_{CH_3-COOH} = \frac{m}{M} \quad (M_{CH_3-COOH} = 60g.mol^{-1})$$

$$\Rightarrow n_{CH_3-COOH} = \frac{12}{60} = 0.2mol$$

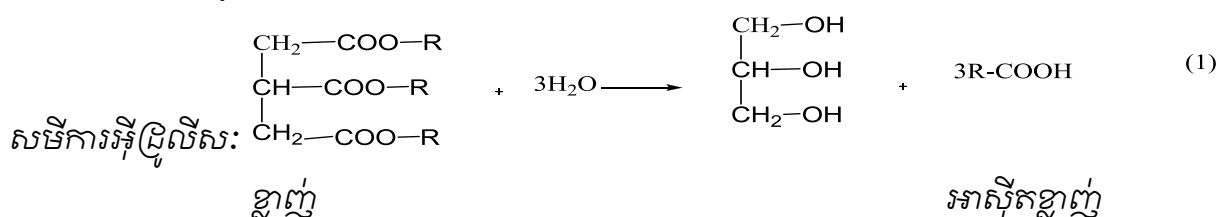
តាមសមីការ: $n_{CH_3-COOH} = n_{CH_3-COO-CH_2-CH_3} = 0.2mol$

$$\Rightarrow m_{CH_3-COO-CH_2-CH_3} = n \times M \quad (M_{CH_3-COO-CH_2-CH_3} = 88g.mol^{-1})$$

$$= 0.2 \times 88 = 17.6g$$

$$\Rightarrow Rd = \frac{m}{m} \times 100 = \frac{10.5 \times 100}{17.6} = 60\%$$

4 គណនាម៉ាសស្ទីត

រកចំនួនម៉ូលខ្លាញ់

$$n = \frac{m}{M} \quad (M_{\text{ខ្លាញ់}} = 884 \text{ g.mol}^{-1}, m_{\text{ខ្លាញ់}} = 176,8 \text{ g})$$

$$\Rightarrow n = \frac{176.8}{884} = 0.2 \text{ mol}$$

តាមសមីការ (1) រអាស៊ីតខ្លាញ់ = 3nខ្លាញ់ = 3 x 0.2 = 0.6 mol

សមីការបន្តប្រាប់: $\text{NaOH} + \text{R}-\text{COOH} \rightarrow \text{R}-\text{COONa} + \text{H}_2\text{O}$ (2)

តាមសមីការ (2) nNaOH = រអាស៊ីតខ្លាញ់ = 0.6 mol

$$\Rightarrow m_{\text{NaOH}} = n_{\text{NaOH}} \times M_{\text{NaOH}} \quad (M_{\text{NaOH}} = 40 \text{ g.mol}^{-1})$$

$$= 0.6 \times 40 = 24 \text{ g}$$

$$\Rightarrow m_{\% \text{NaOH}} = \frac{m_{\text{NaOH}} \times 100}{\% \text{NaOH}} = \frac{24 \times 100}{20} = 120 \text{ g} \quad \text{?}$$

5 កំណត់រូបមន្ត -រអាស៊ីតណូអាស៊ីត

តាង -រអាស៊ីតណូអាស៊ីតដោយ $\text{C}_x\text{H}_y\text{O}_z\text{N}_t$

តាមទំនាក់ទំនង៖

$$\frac{12x}{\%C} = \frac{y}{\%H} = \frac{16z}{\%O} = \frac{14t}{\%N} = \frac{M}{100} = \frac{12x + y + 16z + 14t}{100}$$

$$\Leftrightarrow \frac{12x}{40.45} = \frac{12x + y + 16z + 14t}{100}$$

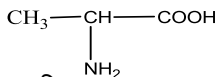
$$\Leftrightarrow \frac{y}{7.56} = \frac{12x + y + 16z + 14t}{100}$$

$$\Leftrightarrow \frac{16z}{35.98} = \frac{12x + y + 16z + 14t}{100}$$

$$\Leftrightarrow \frac{14t}{15.72} = \frac{12x + y + 16z + 14t}{100}$$

(ដោះតាមម៉ាទ្រីស) នាំឲ្យ: x=3 ; y=7 ; z=2 និង t=1

ដូចនេះ រូបមន្តទូទៅគឺ $\text{C}_3\text{H}_7\text{O}_2\text{N}$ (ត្រូវ)

6 គណនាកំហាប់ម៉ូលនៃរអាស៊ីតអាសេទិច

សមីការតាងប្រតិកម្ម: $\text{CH}_3 - \text{COOH} + \text{NH}_3 \rightarrow \text{CH}_3 - \text{CO} - \text{NH}_2 + \text{H}_2\text{O}$

រកចំនួនម៉ូលអាសេទិច

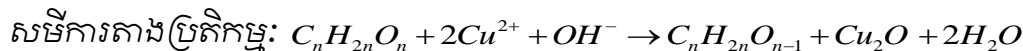
$$n_{\text{CH}_3 - \text{CO} - \text{NH}_2} = \frac{m}{M} \quad (M_{\text{CH}_3 - \text{CO} - \text{NH}_2} = 59 \text{ g.mol}^{-1})$$

$$\Rightarrow n_{\text{CH}_3 - \text{CO} - \text{NH}_2} = \frac{14.75}{59} = 0.25 \text{ mol}$$

តាមសមីការ $n_{\text{CH}_3 - \text{COOH}} = n_{\text{CH}_3 - \text{CO} - \text{NH}_2} = 0.25 \text{ mol}$

$$\Rightarrow C_{CH_3-COOH} = \frac{n_{CH_3-COOH}}{V} = \frac{0.25}{500.10^{-3}} = 0.5M$$

7 កំនត់រូបមន្តរវាងដូស

រកចំនួនម៉ូលកករ Cu_2O

$$n_{Cu_2O} = \frac{m}{M} \quad (M_{Cu_2O} = 144g.mol^{-1})$$

$$= \frac{286}{144} = 0.02mol$$

តាមសមីការ: $n_{C_nH_{2n}O_n} = n_{Cu_2O} = 0.02mol$

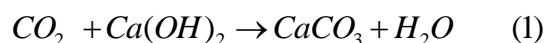
$$\Rightarrow M_{C_nH_{2n}O_n} = \frac{m}{n} = \frac{3.6}{0.02} = 180g.mol^{-1}$$

$$\Leftrightarrow 12n + 2n + 16x = 180$$

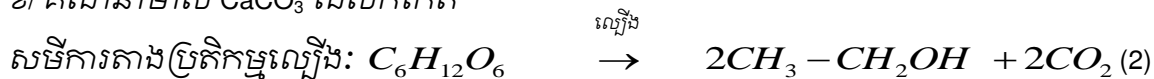
$$\Rightarrow n = \frac{180}{30} = 6$$

ដូចនេះ រវាងដូសមានរូបមន្ត $C_6H_{12}O_6$

8 ក/ សរសេរសមីការតាងប្រតិកម្ម

ខ/ គណនាម៉ាស់ $CaCO_3$ ដែលកកើត

រកចំនួនម៉ូល CO_2

តាមសមីការ (2) $n_{CO_2} = 2n_{C_6H_{12}O_6} = 2 \times 0.1 = 0.2mol$

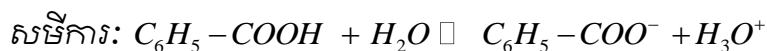
តាមសមីការ(1) $\Rightarrow n_{CaCO_3} = n_{CO_2} = 0.2mol$ □

$$\Rightarrow m_{CaCO_3} = n \times M \quad (M_{CaCO_3} = 100g.mol^{-1})$$

$$= 0.2 \times 100 = 20g$$

9 ប្រធានខុស

10 គណនាម៉ាស់អាស៊ីតបង់សូរិច

រកកំហាប់ $[H_3O^+]$

$$pH = -\log[H_3O^+] \Rightarrow [H_3O^+] = 10^{-pH} = 1,0.10^{-3}mol.l^{-1}$$

$$\text{តាមរូបមន្ត } K_a = \frac{[H_3O^+]^2}{[C_6H_5-COOH]} \Rightarrow [C_6H_5-COOH] = \frac{[H_3O^+]^2}{K_a} = \frac{(1,0.10^{-3})^2}{6,6.10^{-5}} = 0,015M$$

រកចំនួនម៉ូល C_6H_5-COOH

$$n_{C_6H_5-COOH} = C \times V = 0,015 \times 400.10^{-3} = 6,08.10^{-3} \text{ mol}$$

$$\Rightarrow m_{C_6H_5-COOH} = n \times M \quad (M_{C_6H_5-COOH} = 122 \text{ g.mol}^{-1})$$

$$\Rightarrow m_{C_6H_5-COOH} = 122 \times 6,08.10^{-3} = 0,742 \text{ g}$$

